

Antalffy Tibor

Irány Ausztrália

Antalffy Tibor

Irány Ausztrália

2005

TARTALOM

Előszó

Előszó az Ausztráliába disszidáltam
1990-es kiadásához

Olvasói levelek

I. rész Ausztráliába disszidáltam

1. A kezdet
2. Harc a helyekért
3. Betegség a javából
4. A hajó
5. Hajrá, magyarok!
6. Tessék mondani, itt késelik a fehéreket?
7. Ban-ben szósz
8. A parti
9. Rotary Clothes Line (magyarul: izé)
10. Bloody New Australian
11. Ételek
12. Chevrolet
13. Pessimista levele haza
14. Optimista levele haza
15. Isten óvd a királynőt!
16. Hullanak a tárgyak körülöttem, mint a legyek
17. Magyar parti
18. Hogyan keressünk fel otthonról megadott címeket
19. Angolul beszélék
20. Ismerjük meg hazánkat (és honfitársainkat is)
21. Fogorvosnál
22. Biccentünk
23. Híres emberek
24. Bloody sausage
25. Ham Sandwich
26. Second-hand
27. A jeges
28. Apróságok
29. Tejesüveg (I.)
30. Tejesüveg (II.)
31. Láttál már koalamacit?
32. Magyar girlfriend (barátnő)
33. Ausztrál girlfriend
34. Magyar feleség
35. Ausztrál feleség
36. Nők, nők, és megint csak nők

II. rész Ausztráliába emigrálnék

Előszó a könyv II. részéhez

I. fejezet: Hurrá, emigrálunk!

1. ...most már lehet!
2. Ki menjen és hová?
3. Nő-férfi kapcsolat (csak hímnemű olvasók részére)
4. Állandósuló ideiglenesség
5. Honvágy vagy nosztalgia?
6. Szóval Ausztráliába akarsz menni!

II. fejezet: Az angol nyelv

Utószó

Epilógus

Függelék

I. Emigrálás Ausztráliába (a hivatalos eljárás)

1. Alapkövetelmények
2. Kategóriák
3. Érdempontok és önértékelés
4. Egészség és személyiség
5. Általános tudnivalók
6. A vízumkérés eljárása

II. Az élet Ausztráliában (hivatalos tájékoztató)

Mi a teendő közvetlenül a bevándorlás után?
Hogy állunk az angol nyelvvel?
Vészhelyzet
Hol kérhetünk segítséget?
Az ausztrál szokások és törvények
Lakhatás
Munkaerő alkalmazás
Szociális háló
Közlekedés
Oktatás és gyermeknevelés
Oktatási rendszer
Az egészségügyi rendszer
Szórakozás (rekreáció) és média
Állami szolgáltatások

Évának, feleségemnek köszönöm lelkes együttműködését, szorgalmas szövegszerkesztését, szövegszerkesztés közben tetszésének hangot adó felnevetéseit, és az itt-ott óvatosan elpottyantott kritikáját a könyv előkészítése során. Hirdesse a könyv pusztá megjelenése egy odaadó asszony diadalát a modern, feminista felfogás felett.

* * *

Előszó

Az *Irány Ausztrália* valójában nem egy, hanem két könyv. Az első részben gyakorlatilag változatlan kiadásban található a szerző 1990-ben, 30 ezer példányban megjelent *Ausztráliába disszidáltam* című könyve. A második rész teljesen új, ezt a szerző 2005-ben írta, és azoknak lehet hasznos, akik Ausztráliára mint célországra tekintenek egy esetleges kivándorlás esetén.

Először talán néhány szót az első részről. A szerző az 1956-os forradalmat követően kiment Ausztráliába, amiről könyvében sajátos stílusban számol be. Az emigrációs élet mindig nagy kalandnak számít, és ha ezeket a kalandokat kellően találják az olvasó elé, akkor az egymást követő történetek nem csak humorosak, de valahol tanulságosak is. Nem csoda, hogy a 30 ezer példányt hetek alatt elkapkodták, amiben talán a hirtelen hozzánk vágott *világútlevélnek* is volt némi szerepe.

A könyvről nem jelentek meg kritikák vagy méltatások, de az olvasók egymásnak adták tovább az információt: te, Fecó, ez egy kurva jó könyv, vegyél magadnak egyet. „144 forint (megéri), külföldön 9.95 \$ (worth every penny of it)”¹ hirdeti a könyv hátlapja, csak éppen nem lehet már sehol kapni. Így aztán a Fecó elment a Szabó Ervin könyvtárba, és kikölcsönzött egy példányt, majd a kölcsönzés lejártá után elfelejtette visszavinni. Perceken belül újabb Fecók érkeztek, akik az összes példányt kikölcsönözték, és elfelejtették visszavinni.

Fél évvel később a szerző egy erdélyi körúton vett részt, amelynek során egy négytagú társasággal Tusnádfürdőn betért egy kisebb étterembe. A különben csinosan kidekorált ebédlőben egy lelket sem találtak, kivéve az ablakfélfának támaszkodó pincért, aki buzgón olvasott valamit, és látszólag észre sem vette a betévedt vendégeket, akik egy ideig türelmesen vártak.

Elsőre a szerző türelme fogyott el, ami csendes véleménynyilvánítást váltott ki belőle. Mondja, kérem, szólj fennhangon a pincérnek, magát nem zavarja, hogy vendégek érkeztek? Ezer bocsánat, válaszolta a pincér, miközben tekintetét a könyvből továbbra sem emelte fel, de olyan kurva jó ez a könyv, hogy nem lehet letenni. A szerző felállt az asztaltól és megindult a pincér felé, mert kíváncsi volt, mi lehet olyan érdekes, ami miatt neki továbbra is éhezni kell. Amikor három méterre megközelítette a még mindig ablakfélfának támaszkodó pincért, az összecuska a könyvet és borítóját a közlgő szerző felé mutatta. A szerző szava egy másodperc tört részére elakadt, majd némi meglepetéssel a hangjában újfent megszólalt: ezt én írtam.

Most a pincéren volt a sor, hogy meglepődjön, de csak néhány másodpercre, aztán megszólalt, ha tényleg maga írta ezt a könyvet, akkor egy dedikálásért ingyen ebédelhetnek, mert valamennyien az én vendégeim.

¹ Az utolsó fillérig megéri

Aztán eltelt tíz év, és az internet nevű kommunikációt nem csak feltalálták, de el is terjedt. A szerző felkerült a világhálóra, ahol tíz-tizenöt év késéssel a lelkes olvasók egy része megtalálta, és utólag nem csak gratuláltak, de feltettek furcsa kérdéseket: miért nem adják ki újból a könyvet, miért nem írja meg a folytatást stb. A szerző egy darabig ellenállt, arra gondolt, tizenöt év mégis csak tizenöt év. Mára már rengetegen jártak Ausztráliában, sok külföldre települt visszatért az óhazába, és egyébként is, csak a káposzta jó felmelegítve.

Csak hogy voltak más vélemények is. Ha igaz, hogy egy újszülöttnél minden vicc új, akkor figyelemmel kell lenni a tizenöt év alatt felnőtt új nemzedékre is. Most, hogy beléptünk az Unióba, további korosztályok filóznak azon, maradjanak-e vagy kimenjenek valahová, ahol könnyebben érvényesülhetnek.

Így született meg a döntés. Adjuk ki újra a „disszidáltam” könyvet megfelelő felfrissítéssel, a tartalom és mondanivaló meghagyása mellett, de bővítsük ki új témákkal, amelyekre azoknak lehet szüksége, akik el akarják dönteni, menjenek-e vagy maradjanak.

Ennek azonban lett egy sajátos mellékterméke. Az első rész humoros és cinikusan jócskán ironikus, míg a második rész „komoly” és természetesen informatív. Azt pedig maga az olvasó dönti el, hogy melyik résszel kezd.

Előszó az Ausztráliába disszidáltam 1990-es kiadásához

1956-ban egyike voltam annak a kétszáz ezer magyarnak, aki elhagyta az országot. Ma már szinte röstelltem, hogy távollétemben nem ítélték halálra, vagy nem sóztak a nyakamba legalább tizenöt évet. Az ok egyszerű. Az eseményeket csak szemléltem, bennük részt nem vettem. Lelki alkatom nem alkalmas az aktív részvételre, annál inkább a csendes megfigyelésre. Ritkán akad olyan, ami elkerüli a figyelmem. Mostanában talán szükség van arra, hogy ebből néhány fiatal honfitársam hasznot húzzon.

Külföldön tartózkodásom durván hat évig tartott. Hat év ahhoz kevés, hogy „külföldre szakadt hazánkfiává” váljak, de ahhoz elegendő, hogy fogalmam legyen, mit jelent külföldre szakadni. Ez pedig nem lebecsülendő, ha meggondoljuk, hogy erről a Kárpát-medencében élő mintegy tizenkét-tizenötmillió magyar döntő többségének fogalma sincs.

Nem az éhezés vagy munkanélküliség hajtott haza, nem a sikertelenség és még csak nem is a mindent elsöprő honvágy. Egyszerűen azért jöttem haza, mert higgadt fővel, mindent összevetve, az ifjúságnak kijáró kalandozó évek után világossá vált, hogy teljes értékű, értelmes életre csak hazámban, Magyarországon számíthatok.

Mielőtt ledobod a könyvet a földre, és rátaposol, egy mondatot azért még olvass el! A boldogságot sehol a világon nem dollárban mérik. Bármennyire is igaz legyen, ezzel a megállapítással van egy kis baj, egyetlen szegény ember sem fog vele egyetérteni. Márpedig szegény emberből van elég.

1963-at követően itthon „nagy szám” voltam. A honfitársaim egyszerűen nem értették, miért jöttem vissza (így mondták „vissza”, nem pedig „haza”), mert úgy ránézésre nem kelteztem az elmebeteg benyomását. Egy-egy új ismerősöm vagy munkatársam, amint lehetősége nyílt (magyarul, nem hallotta senki), nekem szegezte a kérdést: „Mi a fenének jöttél vissza?” Az első tíz alkalommal rögtönöztem, variáltam és próbáltam megfogalmazni az érzéseimet. Később már csak fújtam a sztereotípiákat, és pontosan tudtam, mit fognak válaszolni. Fiatal honfitársaim tájékozatlansága elképesztő volt. Ezekről bővebben majd még olvashattok.

Ne is mondja, aki disszidálni akart és engem ismert, az mind tőlem kért tanácsot, én pedig sokakat lebeszéltem róla, de bizony volt, akinek azt mondtam: „a helyedben én is mennék”.

Annak pedig, aki csak legyint most rám, elárulom, az a magyar, aki időnként látogatóba hazajön, sosem fogja megmondani az igazat.² Joe bácsi Clevelandből csupa jót mesél a *Statesről*, és minden harmadik mondata: „It's a free country”.³ Ezzel azért fűszerezi meg oly nagylelkűen elbeszélését, mert ez az egyetlen, ami tényleg igaz.⁴ Különben ne a szövegére figyeljetelek, hanem arra a tényre, hogy húsz év óta minden nyáron Tápiószecsőn nyaral. Legközelebb kérdezd meg tőle, miért nem tölti a szabadságát Floridában, a Bahamákon vagy Hawaii-ban? Szóval miért pont Tápiószecsőn, és ráadásul minden évben. Neki ez nem unalmas?

Pilisborosjenő, 1989. december

² Lásd az idevonatkozó eszmefuttatást a könyv I. részében.

³ Ez egy szabad ország.

⁴ Ez az állítás 2001. szeptember 11. után érvényét veszítette.

Olvasói levelek

Mélyen tisztelt Mester!

Remélem, Ön az, aki a 80-as évek végén az Ausztráliába Disszidáltam című művet alkotta! Amennyiben ez így van, abban az esetben gratulálok, rettentően jó anyagot alkotott. Én 26 éves ifjú vagyok, magam is eljátszottam a külföldi lét gondolatával. Az ön könyve mély benyomást tett rám, és ezáltal más megvilágításba került számomra a hazai lét. Még 15 évvel a kiadása után is aktuális a mű, melyet minden barátomnak és kollegámnak melegen ajánlok. Régen mulattam könyvön ennyire jól, talán azért, mivel családom tetemes része kaliforniai útkeresővé vált 56 után több-kevesebb sikerrel. (Alkalmam volt odakint megtapasztalni azt, amit itthon csupán lila ködös elmesélések útján hallhattam.)

Köszönöm, hogy egy ilyen jó könyvvel ajándékozta meg a még könyvet olvasó közönséget! Gratulálok!

Ps: Mikor a könyvét olvastam, az a ritka érzés kerített hatalmába, mintha én írtam volna minden sorát. (Holott koromnál fogva természetesen személyesen ezeket az élményeket nem tapasztalhattam meg, de az elképzeléseimmel teljes egészében összecsengett, és humora magával ragadó.)

Maradok tisztelettel: Fajszki Bence: fajszki@freestart.hu

2004. június 27. 22.56

Kedves Tibor!

Itt Sydney egyik külvárosában ülök a tengerparton, és csak a madarakat hallgatom, próbálom összeszedni a gondolataimat. Nem jönnek össze, kavarnak, mi jár a fejemben? Kicsit borongós az ég, vajon Budapesten milyen az idő?

Newportban, ahol lakunk, a garage bejárata mellett Bar-B-Que sütő áll. Nagyon sokat használjuk, hétköznap is. A hátsó kert végében kőből formált (a fiaim építették) tűzhely van, amin bogrács lóg, ebben főzzük a gulyást. Nem használjuk gyakran, de amikor igen, akkor igencsak élvezzük. Olyankor mindig ünnepinek érezzük a vacsorát.

A reggeliző szobánkban, melynek falát és mennyezetét én stukkóztam be hófehérre, Torontáli szőnyeg és általam magyar motívumokkal pingált kék parasztbútor van. A falon sok-sok tucat gyönyörű magyar tányér, kancsó, kulacs. Korondi és matyó és kalocsai. Hímzett falvédők, hímzett díszpárna, meg mézeskalács-szív is akad. Több mint 40 év alatt gyűjtöttük össze. Nem tudom, ha Magyarországon élnék, lenne-e „magyar szobánk”.

1956 decemberében Wienerneustadt főutcáján kis kocsmából bömbölt a rádió „oly távol, messze van hazám...” Hol volt az még a távától! Tulajdonképpen ma nincs távol, megszűntek a távolságok.

Most melyik felén vagyunk az Óperenciás Tengernek? Ezen vagy azon?

Közelebb van a csodálatos Blue Mountains, és messzebb a gondolatban könnyen felidézhető Duna-part a lenyűgöző kivilágításával, a vár, a hidak. Mindkettő csodaszép, csak másképpen az.

Egy sirály leült egy köre, bámul rám. Én is rá. Télen édesapámmal vasárnap délelőttönként sirályokat etettünk a Margit-hídról. Szíven szúr az emlék, erőszakkal másra gondolok.

A kertünkben nő a vízililiom, meg a vadrózsa is. Csak vadvirág nem nő sehol, pedig mennyire szerettem. A mezőn szedett margaréta szirmait számoltam: szeret, nem szeret, szeret... Pár éve egy barátunktól születésnapomra orchideát kaptam. Nem szeretem az orchideát. Tavaly ke-

restem margarétát Szigetmonostoron, de nem találtam, mindent beépítettek. Nem volt miből bokrétát kötni. Cserebogár, sárga cserebogár... Hová lettek a mezők, a régi játszótársak?

Itt nem koszos plasztik-zacskóban árulják a tejet és ragyogó tiszták a vécék, illatos papír van a gurigán, de egyforma az íze az őszibaracknak és a szilvának.

Van borjúmáj és tengeri herkentyű. Soha úgy nem ízlett semmi, mint a Fedett uszodában az a harapás a Varga Vera szalámis zsemléjéből. Míg ő a copfját fonta, én titokban haraptam egy nagyot. Ropogós volt a zsemle, sokáig tartottam a számban és csak aztán nyeltem le. Téliszalámis zsemle. Nekünk nem telt téliszalámira.

Még itt ül a sirály, nem zavarjuk egymást.

A második fiam, a Robi olasz származású kislányt vett el feleségül. A család itt él, vannak vagy nyolcvanan, mindenki beszél olaszul, egymás között csak úgy, másképpen nem is igazán. Nincs honvágjuk Itália után, itt élnek az olasz gettóban.

Tavaly meg akartam nézni egy régi osztálytársam lakását Pesten, megkért rá. Ő is itt él Ausztráliában, de soha nem megy haza látogatóba. Nem lehetett persze csak úgy bemenni a kapun, mint azelőtt. Ráböktem egy névre, becsengettem. Kinyitották a kaput, nem kérdezték, ki vagyok, biztos azt hitték, én vagyok az, akit vártak éppen. Felmentem a harmadikra, a gangon kerestem, melyik volt az a lakás? „Mit akar, mit báméskodik, ki maga?” Bocsánatot kértem, elkotródtam. Pedig anno minden gang az enyém volt, ha akartam. Ausztráliában nincs gang.

Minden évben hozok paprikamagot Magyarországról. Palántázom, elültetem tavasszal, ki is nő. Nincs paprika-íze, nincs íze. Nem szereti ezt a talajt. A sóska sem. Vajon miért? Pedig én szeretem a sóskát. Egyike első útjaimnak Pesten mindig a Zamatka kifőzdébe vezet, sóskát enni, fasírttal.

Nem tudok angolul számolni! Lefordítom még ma is, hogy $2 \times 2 = 4$. Káromkodni viszont igazán, színesen csak magyarul tudok.

Minden fiam folyékonyan beszél magyarul. 20 éve importált menyem már keresi a szavakat, neki jobban fekszik az angol. Én tanítgatom pár szóra magyarul a gyerekeket, vajon miért?

És, ha nem jövök el, tudtam volna, mi az a honvágy?

Még mindig itt a sirály, időnként nézzük egymást. Ausztrál sirály. Én mi vagyok: Magyar ausztrál, vagy ausztrál magyar? Otthon kanadai, itthon magyar. Van mindkét útlevelem, dupla állampolgárságom. Akkor most nekem két hazám van?

Sok mindenre keresem a választ. Többek között arra, mikor múlt el az ifjúságom?

Elszállt a sirály, sötétedik. Neki vajon hol a hazája?

Kigyulladt a teraszon a villany, hívnak az unokák, jöjjenek már be. Elindulok felfelé a kerten át, de lassan, nagyon lassan. Nem akarom, hogy lássanak a gyerekek, könnyes a szemem.

László Kati, azaz Mrs Katalin Lengyel.

Tisztelt Antalffy úr!

Amikor kimentem Ausztráliába, egyetlen egy könyvet vittem magammal, az Ön könyvét. Nem tudom, miért, de úgy éreztem, ha könyve velem van, semmi vész nem érhet. Azóta már több tucat könyv díszel a polcomon, de az Ön könyvét helyeztem el a legláthatóbb helyen. Már sokan kölcsön akarták kérni, de nem adom ki a kezemből.

Igaz, könyvében inkább lebeszél a kivándorlásról, nem pedig rábeszél, de azért minden egyes szava nem csak bölcs, de igaz is, és ami a legfontosabb, olyan, mintha személy szerint hozzám szólna.

Különben jól érzem magam Ausztráliában, és csak ritkán gondolok arra, hogy máshol is élhetnék.

Jó egészséget és sok sikert kívánok Önnek.

Tisztelettel: Borvendég Sándor Melbourne, Australia

I. rész

Ausztráliába disszidáltam

1. A kezdet

Csak azért nem állítom, hogy birkatürelmem van, mert Ausztráliából származó okok miatt a birka előttem egy kifejezetten antipatikus állat. Jobban esik, ha azt mondom, fát lehet aprítani a hátamon. Kolosszális dolgokat tudok tolerálni a megerőltetés legkisebb jele nélkül, de azt elvárni tőlem, hogy az elszart életemért cserébe mosolyogjak csak azért, mert „közmeg-egyezés” nélkül nem tűnünk európainak, hát kérem, ez minden képzeletet felülmúl.

Nézzünk szembe a tényekkel. Tizenhat éves voltam, amikor a létező szocializmus elkezdett szétterpeszkedni hazámban. Most pedig 56 vagyok, amikor a sztálinista struktúra alagútjának a végén valami fény kezd derengeni.

Akárhogy nézem a dolgot, a kommunizmus építésének nevezett történelmi ficam engem pontosan derékba talált. Nem kívánok én sem leszámolni, sem elszámolni, de azért egy-két, ma még élő elvtársat szívesen szembeköpnék, pláne, hogy az új politikai pártok önjelölt politikusai olyan kurva gyorsan megbocsátanak mindenkinek, de főleg önmaguknak. Nekem gyanús ez a dolog, de nem erről akarok írni.

1952-ben érettségiztem, és a tanáraink hiába tartottak kisebbfajta zseninek, mint „osztály-idegen” még csak nem is gondolhattam az egyetemre. A hatalom hülye birtokosai ragaszkodtak ahhoz, hogy kizárólag bunkók kapjanak lehetőséget a nemzet középszintű vezetésétől felfelé. Elvégre nincs az a kétlábú marha, aki nyugdíjazásig ne rázódna bele bármilyen munkakörbe, ha nekünk a második ezer év alatt a KGST megfelel.

Így aztán 1953. november 10-én bevonultam a Magyar Néphadseregbe. Elitalakulathoz kerültem, mert szépen tudtam írni-olvasni. Kiképző tisztjeim hülyék voltak, mint a segg, de egytől egyig a „nép fiai”. Én nem voltam a nép fia, nekem örülnöm kellett, hogy lyuk van a seggemen.

Az egész katonaság úgy szakadt ránk, mint egy túlméretezett büntetés. Persze meg kellett védeni a hazát, mert még a végén megszállják az oroszok :-), de józan ésszel nem lehet felfogni, miért vágták kopaszra a fejünket, miért voltunk elzárva a laktanyának nevezett börtönbe, miért kellett magunkra ölteni egy olyan egyenruhát, amelyben hazánk asszonyait és lányait 1945-ben tömegesen megerőszakolták, miért kellett a lábunkat a földhöz csapkodni egy másik ember közelében (aki történetesen egy tiszt volt), miért kellett egész éjszaka egyetlen pokróc alatt dideregnünk, miért kellett állandóan éhesnek és túlhajszoltnak lennünk, miért kellett fűtől-fától engedélyt kérnünk még arra is, hogy levegőt vegyünk, és miért élvezte itt mindenki, hogy reggeltől estig baszogathatott?

Én nem kéredzkedtem erre a világra. Apám-anyám összekalapált, megszülettem, magyarnak születtem. Kiskoromban nem kaptam eleget enni (a változatosság kedvéért később sem). Télen fáztam, nyáron beteg voltam. Nyolc-tíz évesen légiriadókkal ijesztgettek, éjjel felverték álmomból és mesélés helyett a szüleim lerángattak az óvóhelyre. Még nem voltam tizenkettő, amikor édesanyámat megölték. Senki sem vigasztalt, de a kékre fagyott hullákat nekem kellett eltolnom a házunk elől, mert a bujkáló férfiak nem mertek előjönni. Meg volt rá az okuk. Édesapám életben maradt, de hónapokig kellett bujkálnia, hol a nyilasok akarták elvinni, hol az oroszok vagy a kommunisták.

Amikor a dolgok rendeződtek, akkor már „csak” a kitelepítésektől kellett félnünk és mindössze a diákszövetségi mozgalmi munka várt rám. Tanulópár, tanuló csoport, közösségi munka vagy annak destruálása, közösségi szellem, amely hol volt bennem, hol nem, szeminárium, ahol vagy nekem adtak elő, vagy én adtam elő, az osztálytitkár terrorja, felvonulás, hangulat-keltés, kultúrműsor, népnevelés és Rajk László kollektív elítélése.

Tizenkilenc évesen már sittyre vágtak, szinte azt sem tudtam, miért. Nekem, kérem, az egész gyerek- és serdülőkorom egy hatalmas nagy büntetés volt, és fel nem tudtam fogni, mit követtem el.

Aztán a katonaság harmadik, életem huszonharmadik évében elérkeztünk 1956 októberéhez. Huszonharmadikán már csak 17 nap hiányzott a leszereléshez. Ekkor már szinte naponta kijártam a laktanyából. Ezért aztán ott lehettem a Sztálin-szobor ledöntésénél és a Nemzeti Színházhoz történő vonzolásánál. Ott voltam a Bródy Sándor utcai lövöldözésnél, és ott voltam késő este, amikor a saját alakulatom ki lett vezényelve a Múzeum-kerthez. Én voltam az első, aki még a kocsikról történő levezenyítés előtt elmondtam nekik, mi is történik itt tulajdonképpen.

Másnap hajnalban összefutottam saját szolgálatvezetőmmel, akit utáltam, mint a szart, de egy pillanat alatt megbocsátottam neki mindent, amint téglaporos kezeiben megpillantottam a füstölgő csövű davajgitárt⁵. Nem az ávosok oldalán használta.

Ott voltam a boldog tömegben, akik az átállt és szimpatizáló orosz tankokkal a Kossuth térre vonultak, és akiket az épület tetejéről körbekaszaboltak. Ott voltam a szentendrei laktanyában, amikor a tömeg átmászott a kerítésen, és fegyvert követelt magának, ha már mi katonák tétlenül nézzük, hogyan randalíroznak újabb és újabb orosz alakulatok.

Aztán egy szép napon, amikor már minden reményünk végképp összeomlott, arra gondoltam, mit keresek én itt? Nem kaptam én eleget ettől a hazától, vagy még inkább ennek a hazának örökösen áruló, a hazát kiszolgáló, csak önmagára gondoló, gonosan önző gazdától?⁶ Eljött a nap, amikor úgy döntöttem, megyek.

November 4-én megindultak az orosz tankok. Maléter Pált törbe csalták. Sokat gondolkoztam rajta. Egy ilyen jól képzett katonatiszt, akinek a hadtörténet nyilván a kisujjában volt, ne tudta volna, hogy az orosz hadvezetést Dzsingisz kán óta kizárólag a győzni akarás vezette, és az angolos fair playt még hírből sem ismerik? Egészen biztosan tudta, és azt is tudta, hogy mind a nemzet, mind pedig személyes sorsa meg van pecsételve, és mint Szókratésznek, ki kell innia a méregpoharat.

Nagy Imre kétségbeesett üzenetet küldött szerte a világba. Egy ilyen tapasztalt politikus ne tudta volna, hogy minket eladtak Jaltában? Ne tudta volna, hogy a sokmillió orosz ágyútöltelékért (többek között) mi voltunk a fizetség? Ne tudta volna, hogy más a hidegháborús propaganda és megint más a nyugatiak által mindig is komolyan vett szerződés? Valószínűleg tudta, de életösztönét legyőzte személyes ambíciója.

* * *

November 8-án hajnalban, némi előkészület után Orsós Miki barátommal és katonatársammal egy 250 cm³-es Pannónia motor hátán nekivágtunk az útnak, irány a Nyugat. Nem a főutakon mentünk, azok a szovjet tankoknak voltak fenntartva, hanem a térképen feltüntetett bekötőutakon. Egyik-másik út egészen vicces volt. Röhögtünk is volna rajtuk eleget, ha egyébként

⁵ A dobtáras géppisztoly gúnyneve.

⁶ Sajnos ez a meglátásom 2005-re sem változott meg.

úgy röhgős kedvünkben lettünk volna. Ami nem volt vicces, az a metsző hideg szél volt az időnként el-eleredő esővel.

Pápán bekéredzkedtünk egy taláalomra kiválasztott házba, és haraptunk egyet. Ahol megálltunk, az emberek mindenütt készségesek voltak, szerették volna tudni, mi történik az ország szívében, a fővárosban.

A határt valamikor a délután folyamán értük el. Miki, aki elől ült, addigra már teljesen jéggé fagyott. Mint később kiderült, legalább 30 kilométert haladtunk a határral párhuzamosan, amikor szemben találtuk magunkat egy zöld ávós járőrökocsival. Így esett, hogy az első éjszakánkat a legközelebbi őrsg fogdájában töltöttük. Reggel továbbszállítottak Győrbe, ahol újra fogdába dugtak. Délután elővezettek minket, és betereltek egy őrnagy szobájába. Igazolmányainkat eldobáltuk és előre megbeszéltük, hogy katona mivoltunkat nem valljuk be. Jellemző azokra az időkre, hogy bizony nem tartottuk kizártnak a helyszíni fejbélővést sem, ha kiderül katonaszökevényiségünk és egy seggfej ávóssal hoz össze a balsors.

Az ávós őrnagy eléggé felületesen foglalkozott velünk. Még nem tudhatta, mi dől el és merre, fentről pedig nem kapott még pontos utasításokat. Így aztán beírta egy kis nyaggatással. Mivel egyetemistának vallottuk magunkat, megkérdezte tőlünk, tudjuk-e, ki volt Vörösmarty Mihály, és ismerjük-e a főművét, a Szózatot. Aztán percekben belül az őrnagy elvtárs az „itt élned, halnod kell” szóziati sorok filozofikus analízisébe kezdett. Nem kellett volna agyonkomplikálni, mert részemre a dolog rettenetesen egyértelmű volt. Vagy úgy kell itt élnünk, ahogy a kommunisták elképzelik, vagy meg kell halnunk a börtöneikben.

Másnap reggel egy tizedes feltett minket a Pestre induló vonatra, és ezzel az ügy le is zárult. November 13-án elmentünk a volt laktanyánkba, és hivatalosan leszereltünk. Ezek szerint három év és három napig voltam katona. A leszerelési aktus nem volt teljesen izgalommentes, mert a laktanya udvarán több tucat szovjet páncélos vesztegelt, szemmel láthatóan teljes készültségben. A Magyar Néphadsereg részére egyetlen kis irodahelyiséget engedélyeztek kizárólag abból a célból, hogy a tiszték minket és egymást leszereljék. Mindenesetre ezek után technikailag sem lehettünk katonaszökevények, amennyiben a határon elkapnak.

A következő határátkelő kísérletet egyénileg bonyolítottuk. A magam részéről vettem egy jegyet a Sopronba tartó gyorsvonatra, mert ugye Sopron közismerten a határ mellett terül el.

Sopronban közigazgatás nyilvánvalóan nem létezett, mert a befutott szerelvényt nem fogadta senki, pedig a vonat tömve volt emberekkel, akik közül egy sem volt rokonlátogató. Az utasok csak úgy özönlöttek a kijárat felé, miközben maga az állomásfőnök mutatta, merre van az osztrák határ.

Nem tudom, milyen politikai megfontolásból, de úgy emlékszem, a műszaki határzárát néhány hónappal korábban szüntették meg. Így aztán kéz- és láblerobbantástól nem kellett tartanunk, csak attól, hogy tíz-tizenöt kilométer kutyagolás után visszaérünk oda, ahonnan elindultunk. Volt, aki így járt.

Hajnal felé már jó öt-hat kilométerre osztrák területen dagasztottam lábaimmal a felszántott talajt. Amint kiértem egy országútra, már a mérőföldkövekből látni lehetett, ez már nem Magyarország. Itt is integettek az emberek, hogy merre menjek, de ezek az integetések már a gyűjtőhely felé tereltek.

Reggel nyolc körül értem be egy falusi iskola erre a célra megnyitott tantermébe, ahol már volt vagy tíz-tizenkét magyar, és valami forró levesfélét szüröcsöltek. Én is kaptam egy adagot, amely új erőt adott elcsigázott és átfagyott végtagjaimnak. Dél előtt beállt egy autóbusz, és az addig összegyűlt vagy negyven magyart elvitték Bécsújhelyre. Wiener Neustadt mind a mai napig menekültlágerről híres. Kitűnően fel volt már akkor is szerelve, és a legszigorúbb láger

hírében állt. Még a kaput is őrizték, és úgy tettek, mintha nem akarnának kiengedni rajta. Az „őr” természetesen a leghülyebb ürügyre is kiengedett. Elég volt azt mondani, hogy moziba megyek. A magyarok legtöbbször azonban a kapuhoz sem mert menni. Végül is a fordulat éve óta eltelt vagy hét év, így mi tökéletesen kondicionálva voltunk. Ahogy a pavlovi kutyának elindul a nyála az étel láttán, úgy szartunk mi be az egyenruhától, pláne, ha szűrős szemekkel néztek reánk a zöld egyenruhába bújtatott osztrák parasztfiúk.

Legelőször arra jöttem rá, hogy Wiener Neustadtban maradnom legfeljebb az osztrák hatóságoknak az érdeke, de nem az enyém. Az események elsősorban Bécsben történtek. Mit kerteljek, a húsos fazék Bécsben volt. Ezt még szó szerint is lehetett érteni, mert az amerikai konyhán meleg, húsos levest mértek reggeltől estig, és adtak hozzá egy szelet kenyeret is. Na, de sorjában.

Már a második nap felmentem Bécsbe, ahol az utcán egyszerűen leszólítottam egy magyart, és megkérdeztem tőle, hol alszik. Mondott egy utcát a VIII. kerületben, amelyet ott is Józsefvárosnak hívtak. Oda mentem, találtam ott egy iskolát, amely teli volt hordva vaságyakkal, és szanaszét emberek heverésztek rajtuk. Kerestem egy üres ágyat, és meg is volt az új otthonom.

Ennek az iskola-lágernek is lehetett vezetője vagy hasonló, de én két hét alatt senkivel sem találkoztam, csak a konyhán volt valaki, aki időnként élelmiszert osztott hihetetlen szervezetlenséggel. Ami bejött a konyhára, azt nyomban kiosztotta, és nem érdekelt, hogy az ehető-e vagy sem, megesszük-e, eladjuk, felgyújtjuk vagy lehúzzuk a vécén. Egyszer például kiabáltak, menjen mindenki a konyhába, mert ételosztás lesz. Kiderült, kaptunk három ládat teli 5 kg-os konzervekkel, de azokon sem címke, sem felirat, még az sem derült ki, honnan jöttek. Mindenki kapott egy ötkilós konzervet. Ez volt életem legrejtelmesebb zsákbamacskája.

Ugye öt kiló konzervet egy ember megenni akkor is képtelen, ha történetesen abban cukrozott négerfing van jó sok csomagolással. A mi ötkilós konzervünkben sós, érett sajt volt. Ebből egy ember egy alkalommal legfeljebb tíz dekát tud megenni, aztán még magába gyömszölhet egy további 10 dekát egészen az öklendezésig, de a konzerv alján még mindig marad 4 kiló és 80 deka ebből a sós, érett sajtból, amely egyébként nem kifejezetten népeledel Magyarországon.

1956 novembere után szinte dőlt a pénz és a segítség az Ausztriába menekült magyar szabadságharcosok részére. Nem az a gondom ezzel, hogy a kétszázezer ember között jó, ha száz szabadságharcos volt, még az sem, hogy a Mariahilferen egy ködös reggel szemben találtam magam Sági Ágival, aki a középiskolás éveimnek legelvetemültebb kommunista strébere és besúgója volt. Az igazi gondom az érkező segélyekkel kapcsolatban a szemmel látható elherdálás volt.

Az egyik délelőtt valaki a hírrel jött vissza szálláshelyünkre, hogy az egyetemen pénzt osztanak a menekült egyetemi hallgatóknak. Gyerünk oda!

A villamos nekünk, magyaroknak ingyen volt. Gondolom valaki ezt a számlát is állta, de speciel mi, magyarok ingyen utaztunk, és természetesen százszor többet, mint kellett volna.

Az egyetem kapujában ki volt ragasztva egy nyíl, és alá volt írva: MENEKÜLTEK. Egy folyosó végén eléggé tisztességes sor állt egy íróasztal előtt. Az asztal mögött egy fiatal férfi ült, és a soron következőtől megkérdezte, „egyetemista vagy?” Az illető természetesen azt mondta, „igen”. Nos, ezek a 20 és 40 év közötti „illetők” mi voltunk. Volt idősebb is, aki megkísérelt beállni a sorba, de az ilyet a szó legszorosabb értelmében kiröhögtük onnan.

Az íróasztal mögött ülő hapsi a deklaráció után átadott 30 schillinget⁷ az előtte álló „egyetemi hallgatónak”, akinek egy ívre rá kellett firkálni a nevét. Magyarul aláírtak vele egy kollektív átvételi elismervényt.

Nem hiszem, hogy különösen rosszindulatú lennék, de volt olyan érzésem, ezek itt délben berekesztik a pénzosztogatást, és akkor egy ilyen kollektív ívre rávezetnek még néhány száz aláírást. Ezen aláírások számát simán beszorozzák harminccal, és az így kapott összeget gyönyörűen kiosztják saját maguknak.

Különben ez az osztogatás több napon át folyt, és mi természetesen minden nap elvillamosoztunk érte. Na, még elárulom azt is, egy nap többször is beálltunk a sorba.

Egy más alkalommal híre kelt, hogy a Caritas⁸ is osztogat, de csak hívő katolikusoknak. Ez minket nem zavart. Orsós Mikivel együtt vágtunk bele a vállalkozásba. Miki is 33-as volt, ugyanúgy, ahogy én. Hitler az év januárjában átvette a hatalmat. Miki három hónappal később megszületett, akkor még zsidónak, de a gyorsan kapcsoló szülők hónapokon belül átkeresztelték. Ez azonban nem jelentette azt, hogy hívő katolikus lett volna, de hát majd kivágyjuk magunkat, gondoltuk.

A Caritasnál egy nyájaskodó magyar jezsuita szerzetes beszélgetett el velünk, ami végeredményben egy udvarias vallatás volt. A Miatyánkról és az Üdvözlégy Máriáról tudtuk, hogy kérdezni fogják, azokat Miki be is magolta. Nekem magolnom nem kellett, mert öt évet jártam felekezeti iskolába, ami azt jelentette, minden reggel éhgyomorral mise, minden hónap első péntekén gyónás, másnap áldozás, fohász reggel. Délben, este, étkezés előtt, étkezés után, lefekvés előtt. Ha minden imádkozás helyett egy-egy szelet kenyeret kaptunk volna, akkor mi lettünk volna a világ legtúltápláltabb gyermekei. Nem azért mondom, de májusban például a reggelenként belénk tukmált istentiszteletet délután megtoldották még egy litániával is, mivel a szűzanyának május volt a kedvenc hónapja.

De ez a huncut jezsuita nem a Miatyánkot kérdezte, még csak nem is a Hiszekegyet, hanem, hogy melyik plébániára jártunk istentiszteletre, mit hívnak csendes misének, és ki volt a gyóntató atyánk. Szerencsére az én rutinom kihúzott minket a csávából. Mikinek ugyanis volt annyi esze, hogy mindent mondott utánam. Magyarul hallásból improvizált.

Ügyeskedésünk jutalma fejenként egy 890 schillinges utalvány lett, amelyet minden nagyobb áruház beváltott. Speciel mi ezeken az utalványokon felruházkodtunk. Beszereztünk nyári holmikát a köztudottan enyhe klímájú ausztráliai élethez. A többség nem így járt el. Vettek egy-egy értékesebb télikabátot és már vitték is a használtruha kereskedőhöz. Olyan dömping volt, hogy a legtöbb ószeres '57 januárjában már vadiúj cuccokat sem vett be.

A Caritas után a Joint⁹ következett. Ide is ketten mentünk. A Jointnál Miki rutinja jött jól. Igaz, volt némi cidri az indulás előtt, mert nem voltunk benne teljesen biztosak, nem kell-e bemutatnom a rituális metélés tárgyát. Mikivel nem lett volna probléma, mert mint már írtam, ő zsidónak született, de az én hímvezzőm nem volt segélykész állapotban és bár egy-két ezer schillingért sok mindenre képes lettem volna, fitymámtól nem szándékoztam megválni 23 éves koromban.

⁷ Az akkori osztrák schilling vásárlóerejét tekintve egyenlő volt a magyar forinttal. Magyarországon akkor 30 forintért 20 kg kenyeret lehetett venni.

⁸ Katolikus jótékonyági szervezet

⁹ Nemzetközi szervezet a háború sújtotta zsidók megsegítésére

Ne is mondjam, a Jointnál ennél jóval tapintatosabbak voltak, de ők sem zárkóztak el egy kis faggatás elől a sátoros ünnepekkel kapcsolatban. Miki persze simán vette az akadályokat, amiből csak az látszott, a kikeresztelkedés nem sokat ért. Természetesen itt is kaptunk egy kis kápét.

* * *

Valójában nem ezekben volt a nagy pénz! A kimenekült magyarok lelkiileg szakítottak a hazával, az elmúlt életükkel. Mindenki a jövő felé tekintett, amely göröngyösnek, de nagyon biztatónak tűnt. Bármilyen szegény emberek is voltunk, néhány ezer forintot (sokaknak ez volt minden vagyona) kivittünk magunkkal. Bécsben a forint nem ért semmit. Ugye a forint nem volt konvertibilis, ezért Bécsben 1956–57-ben nem jegyezték, mert a helyzet annyira bizonytalan volt, épeszű tőkés hozzá sem nyúlt a forinthez.

Ennek ellenére 100 forintért 8 schillinget adtak „egyesek” a magyarok tömeges előfordulási helyein. Jóllehet a forint hazai vásárlóértéke közel megegyezett a schillingével. Mivel tudtuk, minél messzebb kerülünk Budapeستől, a forint annál ismeretlenebb pénznem lesz, ezért az éhbéren összekuporgatott forintjait mindenki átváltotta schillingre.

A begyűjtőknek nem volt más dolga, mint az összegyűjtött forinttal visszamenni Magyarországra, és venni valami értékes, Bécsben eladható árucikket. Erre a célra a legideálisabb az ékszer volt, de megtette márkás fényképezőgép, karóra stb. is. Ilyen módon az ügyeskedő tizedáron jutott Magyarországon például aranyhoz, amelyet kivitt Bécsbe, ott schillingért eladta, amelyért tizedáron újra lehetett venni forintot stb. Könnyen belátható, hogy egy-egy oda-vissza út alatt a tőke megtízszerezhető volt. Három ingázás és az eredeti tőke nem kevesebb, mint ezerszerese volt a vállalkozó zsebében. Elég volt tehát november közepén kimenni néhány családi karikagyűrűvel, eladni azt ezer schillingért, csinálni három fordulót december közepéig, és máris megvolt az egymillió forint.

Aki azt hiszi, hogy az értékek felvásárlása Magyarországon különös nehézségbe ütközött, az nagyon téved. Az OTP-ből nem, vagy csak nehezen lehetett pénzt kivenni. Így szép számmal akadtak olyanok, akik értéktárgyaik eladásával jutottak kézpénzhez. Véleményem szerint akit nem üldözött a BM, az 1957-ben egymillióval és annak egyes hasznosításával jobban járt, mintha kiment volna Kaliforniába és ott bohóckodott volna a nyelvtanulással meg mindenfajta csődbejutó vállalkozgatással.

Természetesen voltak olyan segélyek is, amelyekről jóformán nem is tudtunk. A kivándorlási útiköltségek is komoly pénzt jelentettek, nekünk meg eszünkbe sem jutott, mibe kerülhetett egy hajójegy, mondjuk Ausztráliába. Csak felszálltunk, utaztunk és hóbörögtünk, hogy a zsebpénz kevés, abból alig lehet inni egy-egy Martinit. Jellemző, nem is tudtuk, ki folyósítja a zsebpénzt.

A hajóra szállásig azonban sok víznek kellett lefolyni a Donaun és a Salzachon¹⁰. Az első kérdés, amely az embereket fejbe vágta: hova tovább? Elvégre Ausztriában nem maradhatunk, és nem is igen volt kedvünk hozzá. A továbbutazás és utazhatóság fogalmával a legtöbb magyar úgy találkozott, hogy a lágerszobába történő belépés pillanatában egyszerre huszonketten kérdezték tőle: te hová mész?

Engem mindig meglep, hogy az emberek a hentesnél tíz forintért veszezszenek, majd egy futó ismerősnek kölcsön adnak 10 rongyot, amelyet sosem látnak többé, és persze az ismerőst sem. Aztán meg a nők fél napot tökölnek azon, hogy a drapp börszandált vegyék-e meg azzal az apró pánttal az oldalán, vagy inkább azt a világosbarnát a rátűzött díszítéssel. Az egész

¹⁰ Salzburg városát átszelő folyó

életükre kiható döntést viszont, mármint hogy Argentínába vagy Svédországba menjenek-e, 3 másodperc alatt meg tudják hozni.

Ha most elkezdesz sárga irigykedni, akkor felidézek egy épületes jelenetet, amelynek színhelye X láger Y szobája lehetett.

– Te hová mész? Mert mi Venezuelába megyünk.

– Venezuelába mentek? Az hol van?

– Nehogy Venezuelába menj, ezek hülyék! Gyere velünk, mi Kanadába megyünk.

– Hülye vagy, apafej, ott megfagysz!

– Miért fagysz meg, mi, miért fagysz meg? Azt hiszed, ott sincs szén meg zaba? Azt hiszed?

– Akkor is megfagysz!

– Tisztára be vagytok dilizve, az USA a menő, ott minden menekült az érkezéskor kap egy kétszobás kéglit, a saját fülemmel hallottam.

– Amerikába? Te meg vagy húzatva. Ott minden második ember gengszter. Mire félig megtanultál angolul, már háromszor átlóttek.

– Gyerekek, Dél-Amerikába kell menni, ott oltári jó nők vannak.

– Francokat, apám, Ausztrália az igazi, ott sosem lesz kommunizmus.

– Hülye vagy? Ausztráliába? Ott életed végéig rejszolhatsz!

– Marhaság! Van ott nő elég, csak a japánok le fogják rohanni.

– Na és, mitől szartok be? Ha ferde szemmel néz rád egy nő, akkor neked már nem áll fel?

– Hülye vagy! Minden fehér embert ki fognak nyírni. Ezek a japánok ilyenek.

– Az nem Ausztrália, Dél-Afrikában irtják ki a fehéreket. Én, apukám, a svéddekhez megyek, az a tuti hely.

– Figyelj, szar az egész. Különbem mindegy, hová megyünk, csak Európában nem szabad maradni, mert az oroszok egész Európát le fogják rohanni.

Ezek a beszélgetések órákon át tartottak, sokszor még lámpaoltás után is addig, amíg két ember nyitva tudta tartani a szemét. Volt, aki hétfőn még Brazíliába akart menni, szerdán már Kanadába, pénteken jelentkezett a svédelnél, következő hétfőn behívták az USA nagykövetségre, csütörtökön pedig jött az értesítés, Új-Zéland fogadja.

2. Harc a helyekért

A nagy tömegek világméretű ki- és bevándorlása a XIX. és a XX. század fordulójára tehető. Egy újabb hullám vonult le a II. világháború kitörése előtt, illetve részben alatta. Ezzel azonban be is fejeződött a békés, rendezett és nagyvonalú befogadások kora.

A II. világháborút követő időkben újra hatalmas tömegek lendültek mozgásba, akiknek egy része szökött a múltja elől, másik része pedig a terjeszkedő kommunizmust kívánta elkerülni, de voltak olyanok is, akiknek elegendő lett az örökös üldözöttségéből, és ezért kívántak maguknak új hazát.

A II. világháború azonban az emberiségből az összes maradék illúziót is kiölte, ami a kivándorolni akarók befogadására is rányomta a bélyegét. Amerika például szigorú kvótákat eszelt ki. A világon egyedül Ausztráliának volt igazán szüksége emberanyagra, hiszen az

európai földrészen még nyolcmillió ember sem élt.¹¹ Ausztrália azonban (akkor) nem csak ahhoz ragaszkodott, hogy a bevándorlók kaukázusiak legyenek, de ráadásul preferálta az angol anyanyelvet is, hiszen nem kívánta feladni sem a faji, sem az anyanyelvi identitását. Ezért aztán megszüntették, hogy a kizárólag európai bevándorlók hány százaléka lehet nem angol anyanyelvű.

Mivel napjainkban rengeteg vita zajlik a kettős állampolgársággal kapcsolatban, helyénvaló lenne egy kicsit kitérni az angolszász bevándorlási törvényekre. Angol nyelvterületeken, így Ausztráliában is, a törvények végrehajtását a közalkalmazottak végzik, akik – és ez nagyon fontos – egy-egy törvény betűin kívül tökéletesen tisztában vannak annak szellemével is. Éppen ezért nincs szükség konkrét rasszista törvények megszüntetésére, vagy végrehajtási utasítás pontos megfogalmazására. A Bevándorlásügyi Minisztérium minden egyes munkatársa pontosan tudja, kit kívánatos és kit nem kívánatos beengedni. Soha senkinek nem vágják a képébe, hogy te fekete, esetleg ferdeszemű vagy, ezért ide nem jöhetsz. Helyette azt mondják: neked hosszú a körmöd, nem engedünk be. Ha az illető levágja a körmét, akkor azt mondják: rövid a körmöd, nem engedünk be.

Térjünk vissza Bécs-1957 koordinátáira! Amikor Ausztriába kimentünk, tulajdonképpen fogalmunk sem volt arról, hogy mi valójában senkinek sem kellettünk. Nem arról volt szó, hová kívánunk menni. Inkább arról volt szó, ki fogad minket be, és közülünk hányat.

Akkor most térjünk vissza 2005-be! Érzésem szerint a mai fiatalok ugyanezt a hibát követik el, csak más szituációban. Innen is, onnan is hallom, hogy „kimegyek Kanadába”, „a Jutkáék tavasszal mennek Ausztráliába” stb. stb. És amikor megkérdezem, hogy vízumod van-e, munkavállalási engedélyed van-e, kaptál-e bevándorlási engedélyt, egyáltalán érdeklődöttél-e már, akkor rendszerint tágra nyílt szemekkel találkozok. Nem tudom, miért gondolják a kivándorlás gondolatával játszóknak, hogy a befogadó országnak az egészhez semmi köze.

Amikor mi kimentünk, a hidegháború már javában tombolt, és így mi, magyarok kifejezetten szimpatikussá váltunk a nagyvilágban pusztán azért, mert volt bátorságunk nekiugrani a katonai nagyhatalomnak számító kommunista Szovjetunióknak. Heteken keresztül mi voltunk a legfontosabb hír az egész világon. A kétszáz ezer ember természetesen nem egy nap, hanem megközelítőleg két hónap alatt ment ki. Ahogy nőtt a számunk, úgy nőtt a pusztán létünkön fakadó probléma, és úgy álltak elő az egyes országok befogadási nyilatkozataikkal.

Ausztrália például az első menetben ötezer magyar befogadására vállalkozott, de jelentkezést csak 1956. december 9-éig fogadott el. Úgy nézett ki, mintha valaki valahol számolta volna, hányan van már helye a kétszáz ezerből, és amikor elméletileg az összes magyarnak már volt, akkor le is álltak a további befogadási nyilatkozatokkal.

Igen ám, de ebben a nagy kollektív kvótában olyan országok is vállaltak magyar betelepülőket, mint Argentína, Venezuela, Brazília stb. Ne is mondjam, a legtöbbször ilyen helyekről hallani sem akart. Majdnem mindenki az USA, Kanada vagy Ausztrália között próbálta eldönteni, melyiket szeresse. Az csak természetes, hogy ezekre a helyekre ötször többen jelentkeztek (volna), mint ahányat be kívántak engedni.

A bevándorlási helyekért való küzdelem minden volt, csak tisztességes nem. Kezdődött azzal, hogy aki előbb ment ki, akár november 4. előtt, annak jóval jobbak voltak az esélyei. Márpedig az én véleményem szerint tisztességes magyar november 4. előtt nem hagyta el az országot.

¹¹ 2005-ben ez a szám durván 18 millió.

Tovább fokozta az igazságtalanságot, hogy ezek a korábban érkezők egy időben több „kurrens” követségen is jelentkeztek arra számítva, amelyik előbb adja a beutazási vízumot, azt tiszteli meg bevándorlásával. Igen ám, de ezzel a taktikával elvették a helyet a később érkezők elől. Amikor aztán a fenntartott hellyel nem éltek, és így az mások részére felszabadult, nem azok kapták meg, akik korábban kérték, hanem azok, akik éppen akkor toppantak be az utcáról.

Mindezt megtette, hogy a különböző követségek munkatársai saját anyanyelvükön kívül legfeljebb németül tudtak. Így az, aki a menekültek közül tudott németül vagy angolul, az császár volt és mindenkit lekörözött. Csakhogy a legtöbbünk fiatal volt, és akkor már jó pár éve az orosz volt a kötelező nyelv a magyar iskolákban.

A fejtelenséget az sem csillapította, hogy természetesen minden egyes ország szuverén entitás volt, és ezért a bevándorlással kapcsolatos dolgokat úgy intézték, ahogy eszükbe jutott, azaz a többi befogadóval való összehangolás nélkül.

Az amerikaiak például rettenetesen be voltak szarva, hogy a menekülő tömegekkel orosz kémek furakodnak be közéjük. Ezért aztán igen alapos és persze hosszantartó kikérdezést, lenyomozást és keresztül-kasul nyomon követett ellenőrzést végeztek. „Na, kérem, ha Ön a Telefongyárban dolgozott, a műszaki fejlesztésen, akkor nevezze meg a gyár igazgatóját, főosztályvezetőjét, közvetlen felettesét és néhány munkatársát.” Vagy „Szóval Ön az Ady Endre Gimnáziumban végzett 1953-ban, nos, ki volt a tornatanár, az osztályfőnök stb.?”

Gondolom, december végére az amerikai követségen többet tudtak a magyar társadalomról, mint a Posta különleges tudakozója beszorozva százzal.

Ezzel szemben az ausztrálokat semmi más nem érdekelte, csak az, hogy nincs-e gümőkörünk, szifiliszünk, skizofréniánk. Igaz, vért nem vettek, de röntgenátvilágítást csináltattak velünk.

Ahogy így visszagondolok, elég gátlásos egy társaság. Semmitől nem félnek úgy, mint egy buzi bevándorlótól¹², és semmi más nem tudja úgy kettévágni egy férfi karrierjét, mint a nyilvánosságra kerülő homoszexualitása. Ennek ellenére sem szóban, sem írásban egyetlen egyszer sem kérdezték meg tőlünk, hogy homokosok vagyunk-e, pedig biztos érdeklő őket.

Leginkább azok voltak becsapva, akiknek azt mondták a Bécs környéki vagy vidéki lágerekben, hogy ne menjenek sehová, innen a lágerekből is lehet jelentkezni. Ez egyszerűen nem volt igaz. Olyan hatalmas nyomás nehezedett a követségekre, hogy a személyesen jelentkező, illetve a naponta be-benéző elutasított a végén kapott egy helyet.

Ugyanis az ausztrál középosztály gyermekei, akik közül a közalkalmazottak kikerülnek, olyan jámbor nevelésben részesültek, hogy azokat a rámenős magyarok egyszerűen elsöpörték. Egy huszonéves ausztrál női hivatalnok képtelen három egymás után következő nap azt mondani egy beesett arcú, kétségbeesett és gátlástalanul könyörgő embernek, hogy „sorry, I cannot do anything for you”¹³, inkább kihúzza azt, aki nincs ott személyesen.

¹² Elnézést kérek, de 1989-ben még nem voltak felkarolva a melegek, és a „buzi” kifejezésért nem járt börtönbüntetés.

¹³ Sajnálom, nem tudok önért tenni semmit.

3. Betegség a javából

Akinek van valami köze a tengerhez, az tudja, hogy a Vizcayai-öböl nyáron sem vicc, télen viszont garantáltan pokol. Nekünk, magyaroknak három tenger ugyan mosta partjainkat, de az több száz éve volt. Napjainkban a tyúk többet ért az ábécéhez, mint mi a sós vízhez.

Így nem csodálható, hogy bár február közepe volt, mi vidám vigyorral az arcunkon néztünk elébe a Vizcayai-öböl átszelésének. Nekem ugyan gyanús volt, amikor a tengerészek és a pincérek mindent lecsavaroztak, ami mozgatható volt, de szentül hittem, ez egy holland tengeri szokás.

Na, de csak sorjában. Egyelőre még a La Manche-ot szeljük hosszában. Naponta, vagyis 24 óra alatt átlagosan 600 km-t tesz meg hajónk. Ilyenkor télen a tengerek felett állandó köd honol. Látni nemigen lehet semmit. A hajón belül kellemes duruzsolást hallani, mennek a gépek. Az első nap mindent végignéztünk, ami különben nem ütközött semmi nehézségbe, mivel a hajón egyetlen osztály van, és így mindenhova bemehetünk, ahová nincs kiírva: utasok részére tilos.

Estére már a hajótűznéző sem volt túlzottan mulatságos, mert a padlózat sosem ott volt, ahová éppen tettük a lábunkat. Akkor nem, de ma már tudom, hogy 1957 a klasszikus hajózás utolsó éveinek volt az egyike.

Hajónkat jóval a háború előtt építették, vagyis a tengerjáró hajók fénykorában. Írószoba, bár, társalgó, táncterem, üzletsor, étterem, fedélköz, uszoda és rengeteg dekk. A személyzet szinte kötelességének érezte, hogy jól érezzük magunkat. Szerveztek játékokat, elfoglaltságokat. Persze ezek még hátra vannak. Az első program a tengeribetegség.

Késő délután elmentem az írószobába, vittem magammal a hordozható írógépet, amelyet Ausztriában vettem, és nekiültem az első tengerentúli levelem megírásához. Pontosan 12 sor született. A levél többi része csak három nap múlva készült el.

A ringatózás, sőt, az egyre erősebb ringatózás kezdetben tulajdonképpen kellemes érzésnek tűnik. Kicsit furcsa, újszerű és enyhén komikus bizonytalansági érzetet ad. Az első jel az enyhe szédülés, amely mellé szép lassan belopja magát a fejfájás. Ezután már nem kell sokat várni, és megérkezik az émelygés és a hányinger. Ekkor már alaposan benne vagyunk a dologban. Ez az a fázis, amikor a legtöbb utas már lefekszik, mert fekvéssel sokkal könnyebb elviselni az émelygést. Akár ülünk, akár fekszünk, előbb vagy utóbb megérkezik a hányinger, amellyel lehet küszködni, vagy lehet neki szabad utat engedni, a végeredmény egyre megy. A baj csak az, hogy a déli étel viszontlátása nem hoz enyhülést, mint ahogy például egyszerű gyomorrontásnál szokott. Ellenkezőleg, a gyomor görcsös rángatózása csak fokozza a betegséget. Egymást követő hőhullámok, izzadás és hőemelkedés. Egy tökéletes betegség és tulajdonképpen semmi bajunk sincs. Ha egy csapásra megállna az imbolygás, 30 másodpercen belül makkegészségesek lennénk.

Ráadásul egy rohadt ellentmondásos betegségről van szó. A menők azt mondják, nem szabad lefeküdni. Csakhogy a lefekvés az imént leírt kellemetlen tüneteket azonnal megszünteti. Viszont, aki egyszer ágyának dől, az alig tud onnan kikecmeregni. A legjobb megoldás a nyugodt ülőhelyzet a friss levegőn üres gyomorral.

Hát, kérem, én nem fektüdtem le, csak amikor jött az este. Nem is keltem fel másnap reggel és még két egész napig. Akkor már többen jártak, és az is köztudott volt, hogy csak az első felkelés nagyon rossz, és utána jön a viszonylag gyors (két-három óra) gyógyulás. Igen ám, de a visszafekvés azonnali panaszmentességgel jár. A kísértés óriási.

Volt egy társunk, aki végig az egész úton az ágyában feküdt. Az istennek nem volt hajlandó felkelni. Amint kikötöttünk, nyomban meggyógyult, de kihajózás után tüstént visszabújt az ágyába. A tengerészek szerint minden úton akad egy-egy ilyen balek.

Az a hír is járta, hogy a tenger hánykolódását nem lehet megszokni. Tengeribetegségre nem lehet immunitást szerezni. A tengereket több mint negyven éve hajózó kapitány sem bírja ki lábon a vihart. Nem tudom, igaz-e, de amikor ágyamra dőltem, az egész személyzet talpon volt, amikor felkeltem, akkor meg már talpon volt. Betegségem alatt tölem járhattak-kelhettek vagy ágyban höröghettek, aligha vettem róla tudomást.

Az viszont biztos, hogy évekkal később, amikor visszafelé hajóztam (amit szándékosan, némi nosztalgiából tettem, hiszen addigra a repülés már igen elterjedt), a tengeri betegség egy percre sem vett le a lábamról. Mintha megszoktam volna, pedig az sem volt kutya, egy fele akkora hajón trópusi vihar Indonézia körül, rekkenő hőség, 99 százalékos relatív légnedvesség, mialatt a hajó úgy hánykolódott, mint egy gyufás skatulya. Tengeri veterán lévén az első imbolygásra megkerestem a hajó súlypontját, ahol a legkisebb a kilengés, és kényelmesen elterpeszkedtem egy nyugágyban valami roppant érdekes, figyelemelvonó olvasmánnyal. Este a több mint százszemélyes étteremben egyedül én ültem a megterített asztaloknál. A falnak támaszkodva sorban állt tizenkét pincér, mind engem nézett.

Na, de most még a Vizcayai-öbölben vagyunk. Ülök a friss levegőn, bámulom a hajókorlátot, és azon gondolkodom, mekkorák lehetnek a hullámok. A korlát alatti lyukon hol eget látok, hol meg vizet. Gyerekkorom útleírásaiban olvastam ilyet. Olyan, mintha maga alá akarna gyűrni egy-egy hullám. Most már értem, mi az értelme a tárgyak lecsavarozásának meg annak, hogy minden asztallapnak van egy kiugró pereme. Írógépem négy gumilábán csúszkál az asztal egyik élétől a másikig. A dőlésszög egészen biztos van vagy 20 fok.

Az öböl után szép lassan lecsendesedett a tenger, de azért az állandó imbolygás nem szűnt meg, csak mérséklődött. Ekkor derült ki, hogy az egyik hajtómű elromlott, talán attól, hogy időről időre a hajócsavar kiállt a vízből, és ilyenkor közegellenállás hiányában fel-felhördültek a motorok, nyilván túllépve a maximális fordulatszámot. Persze az is lehet, hogy azért, mert már harminc éve dohogtak. Mindenesetre Las Palmasba egy napos késéssel értünk be, természetesen félsebességgel.

A partraszállás újabb élmény volt. A szilárd talajt néhány percig imbolygónak éreztük, de utána olyan irgalmatlan stabilnak, hogy szinte fel kellett kiáltani. Ez az igazi!

4. A hajó

Amszterdamból történő elindulásunk óta a hajó állandó jelleggel, szinte toronyirányt, délre tartott. Naponta megközelítőleg hatszáz kilométerrel kerülve közelebb az Egyenlítőhöz. A télből először a tavaszba hajóztunk, a tavaszról pedig a nyárba. Minden egyes nap egy-egy hónapnak felelt meg. Elég szokatlan, hogy hétfőn sapka-sál-kesztyűben és metsző szélben keressük a napot. Csütörtökön rövid ujjú ingben élvezzük a friss tavaszi szellőt, de vasárnap már folyik rólunk az izzadság, fürdőruhában lihegünk az árnyékban.

Mi az, hogy árnyék? A Nap délben meglehetősen szokatlan helyen, pontosan a fejünk felett van. Szinte keresni kell, honnan süt. Saját árnyékomon állok, de ugyanígy minden más is a saját árnyékán áll. Vagyis semminek sem lehet beülni az árnyékába. Velünk ez jóval az Egyenlítő után következett be, mert februárban a Nap az Egyenlítőtől majd 20 fokkal délebbre delel a zeniten.

Az egyenlítőn való áthaladás egy külön ceremónia. Napjainkban az utasszállító repülőkön adnak egy oklevelet annak, aki először szeli át az Egyenlítőt. Nem így a hajókon. Ott, abban az időben egy mini karnevált csaptak. Összegyűltünk a medence körül, természetesen fürdőruhában. Valamelyik tiszt beöltözött Poszeidónnak, hatalmas műszakállt ragasztott fel, és egy éktelen nagy szigonnyal hadonászott. A többi már a játékvezető fantáziájából adódott.

A legcsinosabb nőkből sellőket csináltak, akik nagyokat bájologtak, és iparkodtak úgy tenni, mintha deréktól lefelé halak lennének. Poszeidón bökődött a szigonnyal, okleveleket osztogatott, ítélkezett, és a végén mindenki rettenetesen vizes lett, sósvizes.

Ekkor már tengerjártakká váltunk, és 1400 emberrel kerültünk köszönőviszonyba. Több riadó volt már a hátunk mögött, mert úgy tettek, mintha süllyedne a hajó. Mindenki berohant a kabinjába, és a feje felől kirángatta a saját mentőcsomagját, magára öltötte úszómellényét, és felsorakozott a korábban kijelölt mentőcsónak előtt.

Ott álltunk röhögve, és vártuk, hogy a mentőcsónak parancsnoka engedélyezze a beszállást. A tényleges beszállásig persze sosem ment el a játék. Azóta már láttam néhány horrorfilmet. Ezek szerint a mentőcsónak leeresztő csörlőinek illik beragadni, különben a néző nem rágja a körmét. Viszont el tudom képzelni, hogy a mi csörlőnk is beszorult volna, ha tényleg süllyedünk.

A hajónk különben frankón elsüllyedt – hat évvel később, de akkor már nem holland zászló alatt. Beolvasztás helyett az öreg jószágot eladták valamelyik fejlődő országnak.

Mikor már kezdtük unni magunkat, kihirdették, aki akar, lemehet a gépházba körülnézni, na persze csak magyarul nem beszélő kíséreléssel. Többen is jelentkeztünk, nem bántuk meg. A gépterem többemeletes volt, szinte hangyáknak éreztük magunkat. Az egyes gépelemek megközelítése vaslétrák és lemezből készült függőfolyosók segítségével történt.

A fémpadlózatán álltak a dízelhengerek két sorban. De mekkorák! Uramisten, mekkorák! Egy-egy henger másfél méter hosszú volt hatvan centis átmérővel. A hengerek nyilvánvaló belvilága akkora, hogy nyugodtan belebújhattunk volna valamelyikbe. Műszakilag ezt úgy mondják, hogy 600 mm-es furat és 1500 mm löket. Egyetlen henger térfogata 424 liter. A két sorban elhelyezett tíz-tíz henger ösztérfogata 8500 liter volt, és ezek egy-egy főtengelyt hajtottak meg, amelynek az átmérője 500 mm volt. Tehát egy fél méter vastag, tömör acél-tengely hajtotta a végén elhelyezkedő hajócsavart. A főtengelyek hat méter hosszú darabokból voltak összeállítva, és nyúlt a hajó közepétől ki a végéig. Az egymáshoz csatlakozó két tengelydarab az illesztésnél volt feltámasztva egy-egy gigantikus csapággal.

A hajó vitt magával egy darab pót-tengelydarabot is, amelyet az egész tengelyhossz felett sínen futó csörlő lett volna hivatva beemelni az eltört darab helyére.

A két hengerversor egyenletesen hajtotta a két főtengelyt a végeiken elhelyezkedő hajócsavarral. Most jön a meglepetés. A hengerekben a dugattyúk körülbelül fél másodperc alatt mentek végig. Vagyis a hengerversor fordulatszáma harminc körül volt.

Manapság ilyen gépet nem építenek. Nincs rá igény, talán pénz sem. A szívvel-lélekkel dolgozó szakmunkásokról nem is beszélve. Ez utóbbi az igazi hiánycikk.

Még néhány megdöbbentő adat. A mintegy 20 ezer tonnás hajó 1400 utast szállított (akik között pontosan 172 volt magyar) és 350 fős személyzetet. Ezek szerint négy utasra jutott egy fő személyzet. Az út negyven napig tartott, ami alatt természetesen etettek és itattak, sőt, szórakoztattak is minket. Mindez 140 amerikai dollárba került fejenként, azaz 3500 osztrák schillingbe, amely különben pariban volt az akkori forinttal. Abban az időben ez egy betanított munkás négyheti fizetése volt Ausztráliában. Magyarországon négyhavi fizetés.

Az étterem természetesen nem volt önkiszolgáló. Eszükbe sem jutott volna. Csokornyak-kendős pincérek serénykedtek. Minden pincérre nyolc utas jutott. Két étkezés között a pincérek más feladatokat láttak el.

A hajón egész nap szólt a zene, de nem magnóról vagy hanglemezezőről, hanem élő zenészek játszottak. Hadd tegyek még hozzá valamit. Ez egy kivándorló hajó volt, nem pedig gazdag utasok részére fenntartott luxusjárat.

Igaz, ez a téma is kíván némi részletezést. A hajón számtalan két- és négyfőhelyes kabin volt, amihez nem kell hozzáfűzni semmit. Voltak viszont 20 főhelyes, úgynevezett *dormitoriumok*, vagyis közös hálók. Ne is mondjam, nekem ez jutott. Ezek a közös hálók természetesen egyműekkel, vagyis vagy férfiakkal, vagy nőkkel voltak feltöltve. Na, nőkkel csak egy, az összes többi férfiakkal.

A logika azt diktálná, hogy a közös hálókban az egyedülállók legyenek elhelyezve. Más azonban a logika és más a szükség. Így aztán több házaspárról is tudok, akik nem egy kabinban, hanem külön-külön közös hálókban utaztak.

Ez a kényszerelrendezés különös dolgokat szült. Sötétedés után a ponyvával letakart mentőcsónakokban nem egészen rendeltetésszerű tevékenység kezdődött, ami az utastársak tapintatát és megértését erősen próbára tette.

Az idő multával, az indulás után úgy két-három héttel, amikor komolyabb kapcsolatok is születtek, a dolog odáig fajult, hogy egyes tágasabb vécékbe gyakorlatilag sosem lehetett bejutni, azok mindig foglaltak voltak.

Sosem volt viszont teltház a medencében és a fedélzeteken. A fedélzetek teli voltak nyugágyakkal és a pingpongon kívül több, részünkre kezdetben ismeretlen játéklehetőséggel. A nyugágyak melegágyai voltak a dumapartiknak, míg a dekkjátékok kitűnő alkalommal szolgálták az ismerkedésre.

Egyik ilyen dekkjáték volt a fonott karikák célkörökbe dobálása, illetve becúsztatása. Ez egy tekeszerű játék, csak golyók helyett tömör karikákat kell dobálni. A hajóstársaságokat a golyókról nyilván a sosem vízszintes fedélzet szoktatta le.

Az ember alkalmazkodó képességére mi sem jellemzőbb jobban, mint az, hogy a számunkra eme rendkívül különös, bár meglehetősen kellemes világot milyen gyorsan megszoktuk.

5. Hajrá, magyarok!

Az a kétszázezer magyar, aki 1956. november 4-e után kezébe vette a vándorbotot, nem reprezentálta a magyar társadalom pontos keresztmetszetét. Zömmel fiatalok voltunk. Az idősebbek pedig főleg a polgári rétegből kerültek ki. Ennek jó oka volt, de pillanatnyilag nem ez adja történetem lényegét, legfeljebb megmagyarázza azt a sikersorozatot, amely kísért minket.

A nemzetek közötti rivalizálás a világ legtermészetesebb dolga, és csak örülni lehet, ha az indulatok békés keretek között vezetődnek le. Már vagy egy hete váraкоztam a salzburgi tranzitlágerben hajóm indulására, amely akkori tudásom szerint az olasz zászlók alatt vitorlázó Roma lett volna, amikor a helyi kosárlabdacsapatnak eszébe jutott egy barátságos meccset játszani a magyar menekültekkel. Ezt úgy hívják, hogy kihívtak minket egy erőösszemérésre.

A táborban annak rendje és módja szerint kihirdették, lehet jelentkezni a magyar csapatba annak, aki érez valami hivatást a kosárlabdával kapcsolatban. Össze is verbuválódott a magyar csapat, és minden különösebb ceremónia nélkül fel is álltak készen a küzdelemre. Még azt sem mondhatom, hogy sokan mentünk volna a táborból szurkolni a mieinknek.

A meccs minden különösebb céció nélkül zajlott. A helyiek kikaptak 62:10-re, ami kosárlabdában gyakorlatilag macska-egér játékot jelent. A meccs alatt piszok udvariasak voltunk, ki sem röhögtük a helyieket, talán mert mi tudtuk, ők nem, hogy a fél magyar nemzeti válogatott, a Hódi testvérek, Rémay, Till, stb. osztozott a magyar menekültek sorsával.

* * *

Végül a Rómából Johan van Oldenbarnevelt lett, ami 15 ezer helyett 20 ezer tonnát jelentett, és négy hét késést. Vigasztalásképpen kaptunk kíséretül vagy ezer hollandust, de inkább valamivel többet.

Mikorra az Indiai-óceánra értünk, a két náció már farkasszemet nézett egymással. Az ok a hajdonok kegyeiért folyó vetélkedés volt. Megméréstésre viszont csak a sportban kerülhetett sor.

Volt egy különleges dekkjáték, amelynek a lényege egy röplabdászerű háló, a két felén egy-egy játékos, akik egy kézzel fogadták, és kézzel dobták vissza a futball méretű labdát a másik játéktérre. A labda nem eshetett le a földre.

A huncutság a labda méreteiben volt. Egy kézzel elkapni egy futball-labdát és visszadobni nem éppen könnyű dolog. Volt egy tengerész, természetesen holland, akinek piszkosul ment a dolog. Nyilván évek óta ezt gyakorolta. Mindenkit megvert, és rendszerint pénzben játszott, de hajlandó volt jelentős előnyt adni a kiszemelt áldozatnak. Például 10:0-val indultak, és a végén ő nyert 15:10-re.

Egyik délelőtt tengerészünk kiszúrta magának a kiemelkedő termettel megáldott Bánhidi Palit, akinek ugyan nem ment olyan jól a vízilabda, mint a bátyjának, de elég jól ment ahhoz, hogy magyar válogatott is legyen.

Ezzel kapcsolatban azt kell tudni, hogy a jó vízipólósnak két dolga van: úgy taposni a vizet, hogy minimum derékig kiálljon belőle, és akkora lapátenyérrel rendelkezni az abból kiálló bitangerős öt ujjal, hogy a görögdinnye méretű labdát meg tudja markolni. Palinak ez utóbbi biztosan ment, az előzőre meg nem volt szükség, bár azon a téren is remekelt.

A tét, ha jól emlékszem, 10 gulden volt, amely nem számított ugyan egy vagyonnak, de mivel mi fejenként 38 gulden zsebpénzt kaptunk hathetes hajóutunkra, nos, ahhoz képest elég szép gázsinak volt mondható.

Pali úriember stílusban nem fogadott el előnyt, így a játék 0:0-ról indult, és a hollandus szépen el is húzott 8:2-re, amire Pali kezdte felfogni a játék lényegét. Ámbár az is lehet, csak cukkolni akarta ellenfelét. Ízig-vérig sportolóknál ezt sosem lehet tudni. Mindenesetre 8:2-től kezdve a megelőző csetlés-botlás helyett a labdát kifejezett bombadobásokkal juttatta át a másik térfelre rendszerint pontot szerezve. A végeredmény 15:9 lett. Viszont az ázsiónk 100 százalékkal nőtt.

* * *

Közben a személyzeti tiszt az idősebbek részére bridzsversenyt szervezett, amelybe a magyar színeket viselve két volt horthysta tiszt is benevezett. Jól is jött a dolog, mert mi, a fiatal nemzedék azt sem tudtuk, eszik-e vagy isszák. Rákosi szerint ugyanis a társadalmi egyenlőség azt jelentette, mindenkit le kell züllesztetni az angyalföldi lumpenproletár szintjére. Azok pedig köztudottan nem bridzselnek, legfeljebb snúrozásról lehet szó köreikben. Így aztán érthető,

hogya a bridzsversenyre nem is nagyon figyeltünk oda. Néhány nappal később, az eredményhirdetés során derült ki, hogy a két „osztályidegen” elvitte a pálmát a hollandok orra elől.

Ekkor már a hollandokat határozottan irritáltuk, és az esti beszélgetések során (amelyek egyébként nagyon érdekesen zajlottak a német és angol nyelvek összekeverésével) a két tábor kifejezetten hetvenkedett.

Sportra terelődve a szó, a hollandok nem mulasztották el megemlíteni kimagasló atlétanőjüket, akit egyébként annak idején az egész világ csodált, mert a 100 méteres női síkfutás világcsúcsát mint négygyerekes családanya futotta meg. Nem húzom tovább a szót, Blankers-Koen asszonyról volt szó, aki 11.5 másodperc alatt futotta a százat.

A beszélgetők között ott ült egy helyes arcú, hosszú, szőke hajú kislány is, aki cinkos mosollyal a szája szélén csendben megjegyezte: nem nagy kunszt, 11.5 alatt én is lefutom a százat.

Ilyen pimaszság hallatán a hollandokat elöntötte a vörös düh. Az teljesen lehetetlen, állították, a világon egyetlen nőnek sikerült eddig megismételni Blankers-Koen rekordját.

És ki lenne az, érdeklődtek a magyarok. Egy fiatal atlétanő, válaszolták a hollandok, úgy hívják, hogy Vera Neszmélyi. Erre újra megszólalt a szőke, magyar kislány, az én vagyok.

* * *

Tulajdonképpen a hollandok egy idő után már meg is adták magukat. Sorainkban olyanok voltak, mint Kenedi Babi, a pesti éjszakai élet egyik legjobb dzsesszzongoristája, vagy a magyar amatőr bűvészek versenyének első helyezettje, aki csodálatos kezűgyességével rajtunk kívül az összes hollandot bámulatba ejtette.

Voltak közöttünk kifejezetten jó néptáncosok is, akik a kapitány gyanútlan kérésére a dzsesszkoncert és a fekete mágia bemutatása után olyan profi csárdást roptak, hogy a hollandok szája tátva maradt és Melbourne-ig alig tudták becsukni.

Szóval ezeket valahogy meg is emésztették volna, de ekkor jött a tombola, és még azt is mi nyertük, ahol pedig csak az egyszerű szerencse jöhetett számításba, és nekünk tizedannyi jegyünk sem volt, mint nekik. Hát, barátaim, ha nem tudjátok, akkor majd megtanuljátok, hogy mi, magyarok még a jég hátán is megélünk.

Előbb azonban röviden ismertetni kell a tombolát, mert a mai nemzedék nem biztos, hogy ismeri. A tombola tulajdonképpen egy „kifordított” lottó. A tombolajegyben hat nagyméretű négyzet található, amelyekbe előre bele van nyomtatva hat különböző tetszőleges szám 1 és 99 között. A jegyek úgy vannak kombinálva, hogy a rajtuk lévő hat számot tekintve nincs két egyforma jegy. Miután eladtak minden jegyet, valami módon az 1 és 99 közötti számokat taláalomra húzzák folyamatosan addig, amíg valaki nem jelentkezik azzal, hogy neki már mind a hat számát kihúzták.

Na tehát, elkezdődött a számok húzása. Ez technikailag úgy bonyolódott, hogy a személyzeti tiszt felkérte a Bárány Erzsike névre hallgató lányt, vagyis a hajó szépét (megint egy magyar), hogy egy nagy fadobozban lévő számozott golyók közül vegyen fel egyet-egyét. A tiszt pedig a mikrofonba hangosan bementa először hollandul, majd angolul az így kihúzott számot. Igen ám, de ahogy egymás után jöttek a számok, a hátsó sorokban egyre nagyobb lett a morgás. Olyannyira, hogy a húzást félbe kellett szakítani.

– Mi a baj? – érdeklődött a játékvezető. Csak annyi, hogy a magyarok közül többen nem értik, és össze-vissza kérdezzetik egymást, melyik számot húzták ki. Hát, akkor kell egy tolmács. Az csak természetes, hogy Orsós Miki barátom lett a tolmács.

Az én tombolajegyemen akkor már négy szám ki volt húzva a hatból, amikor a Miki megindult a színpad felé, és félő volt, hogy hamarosan valakinek meg lesz mind a hat száma. Volt annyi időm, hogy Miki fülébe rágtam: húzzátok ki a 35-öt és a 87-et.

Miki felért a színpadra, és teljes fesztelenséggel mondta Erzsinek a tiszt füle hallatára (elvégre nem értett magyarul): halászd ki a 35-öst és a 87-es golyókat.

Erzsi így is tett. A következő két húzás a 35 és a 87 volt. Mit ad isten, „nyertem” egy tortát, amelyből Erzsi is kapott két jó nagy szeletet.

* * *

Különben tudunk mi nyerni csalás nélkül is. Egyik este tréfás táncversenyt rendeztek a szalonban. A lényege egy pingponglabda volt, amelyet az együtt táncoló nő és férfi homlokukkal összeszorítva tartott. A cél: lehetőleg utoljára essen le a labda. Szabály: kézzel a labdát megfogni tilos, és a lábakkal a zenekar által játszott táncot kell ropni.

Volt köztünk egy Hédi nevű lány a vőlegényével. Tök ellentétei voltak egymásnak. Hogyan tudtak együtt maradni, csak az isten mondhatta meg. Hédi vidám volt, fürge, sportos és belevaló. A partnere pedig mindig rosszkedvű, unott és elképesztően kényelmes. Ezen kívül Hédi hat éven át balettozott, és égett a vágytól, hogy megnyerje ezt a kis versenyt. A végén én lettem a táncpartnere egyetlen tánc erejéig.

Beindult a zene, mindenki röhög a labdákat összetartó párokon, mi, táncosok pedig szívjuk egymás leheletét, közben szorítjuk homlokunkkal a labdát, és eközben szemünkkel bandzsítva figyeljük, nem csúszik-e lefelé a nyomorult.

Közben telnek a percek, mi járjuk a táncot, itt-ott egy-egy labda lepottyán. Ezek a labdák hangos kopogással pattognak a parketten. Fogynak a párok, izzadunk, mint a lovak, akiket, ha jól emlékszem: ugye lelövik?

– Hallod, Hédi, nem hittem volna, hogy ilyen piszok nehéz lesz.

– Én sem, de ne dumálj, mert leesik.

Közben a rohadt labda vándorolt rajtunk. Hédinek még mindig a homlokán van, de nekem már az ornyeregben. Teljesen kifacsarodva táncolunk, ha ugyan ezt táncnak lehet nevezni. Rumbára váltanak, keverek a lábaimmal. Valaki bekiabál:

– Már csak négyen vagytok, a másik három mind holland!

– Jóságos úristen. Hédi, rajtunk a magyarok szeme, le ne ejtsük.

Ekkor odaugrik hozzám egy hollandus, és a labda alól leveszi rólam a szemüveget, mert állítólag már az tartotta a labdát, és ugye ez unfair játék lenne.

– Na, most már nem is látok – tör ki belőlem az elégedetlenség.

– Szeretném tudni, meddig lehet fokozni a kényelmetlenséget – sóhajt Hédi a fülemben.

A párok csak nem akartak tovább fogyni. Hiába, ezek már nem rihegő-röhögő családanyák, ezek már profik.

A zenekar tangóra vált, lehet lazítani. Ritmusváltásnál az egyik holland nő megbotlik partnere lábában, puff, repül a labda. Hurrá, már csak hárman vagyunk.

Hédivel már rég nem karoljuk egymást, inkább kapaszkodunk egymásba.

– Vigyázz, a szentségit, csúszik!

– Figyelj, lejjebb kellene csúsztatni a labdát, bele egészen a füledbe, ott jól meg lehet támasztani.

– Ne hülyéskedj, nem tudjuk átgörgetni a fülkagylón.

– Gyerekek, bírjátok még? – kiabál valaki.

– Hülyeség, persze, hogy nem bírjuk, de most már meg kell nyerni, a szentségit neki!

Ekkor már tizenöt perce folyt a vetélkedés, és már rég nem nevetett senki. Nem tudom, mi volt a többiekkel, de nekünk kifejezetten szenvedéssé vált a dolog. Már a nézők sem lelkesedtek, kezdtek unni az egészet. A holland játékvezető úgy gondolta, itt az ideje, hogy tegyen valamit. Intett a zenekarnak: mindent bele.

Veszett ütemű szving jött, és az egyik holland pár mindjárt ki is esett. Leléptették őket, mert a labdát már csak úgy tudták megmenteni, hogy a seggüket egyáltalán nem mozgatták.

Így már csak két pár maradt a porondon, egy holland és mi. Éreztem, hogy tenni kell valamit a cél érdekében. Mondtam a Hédiinek, „véletlenül” meg kell torpedózni a hollandokat. Jó érzékkel úgy döntöttünk, ez a Hédi feladata, mert nőket ritkábban lincselnek.

Bemértük a terepet, Hédi helyezkedett el háttal a holland párnak, én pedig Hédi homloka felett átlesve végeztem a navigálást.

– Most! – súgtam félhangosan. Hédi egy hirtelen mozdulattal előretolta a fejét, biztosítva ezzel a labdánk helyben maradását, és egyazon pillanatban hátralökte a fenekét. Hédi feneké a holland nőt oldalba találta. Puff, már repült is a labdájuk.

Az első díj egy pasztik vonalzó volt, rajta a hajó kicsinyített mása, szintén pasztikból. Évekig használtam, egészen addig, míg az akkor 12 éves Tomi fiam el nem törte a szemem láttán, galacsinpöcköléssel. Ennél azért többet ért!

6. Tessék mondani, itt késelik a fehéréket?

Azt már két héttel korábban is tudtuk, hogy Fokvárosban ki fogunk kötni. Azt viszont nem tudtuk, hogy a kikötés előtt „eligazításban” lesz részünk. Az eligazítás lényege az volt, hogy az elhanyagolt negyedekben, akár fényes nappal is, magányos fehéréket simán megkéselnek.

Ezek után nem lehetett bírni velünk. Bevetés előtt álló francia idegenlégiósnak éreztük magunkat. Persze a valóság más volt. Annyira más, hogy még a hajó legénysége is meglepődött rajta. A hajónkat ugyanis a kikötőben késsel hadonászó néger helyett piros-fehér-zöld nemzetiszínű lobogókat lengető kisebb tömeg várta. Éljenek a magyarok! Szerintem aki magyar volt, élt, virult és lábra tudott állni mondjuk száz kilométeres körzetben, az mind kinn volt a kikötőben.

Még mielőtt felocsúdhattam volna, egy idősebb hölgy gépkocsijában találtam magam két másik magyar útitársammal. A hölgy meg csak fecsegett, fecsegett, majd megállt egy ház előtt, ahol benn már meg volt terítve. Na, mit szolgáltak fel a (fekete) inasok? Hát paprikás csirkét!

Később, étkezés után, a jóságos néni megmutatta a várost, természetesen a gépkocsijának ablakán keresztül. Kértük, vigyen el minket oda, ahol késelik a fehér embereket, de erre nem vállalkozott. Így be kellett érni a piaccal, amely különben éjszaka is nyitva volt.

A piacon rendkívülien izgalmas narancsokból hatalmas hegyek álltak. Azért volt izgalmas, mert narancssárga szín helyett élénk zöldek voltak, de a néger eladók esküdtek, hogy a narancsok teljesen érettek.

Hát akkor mennyibe kerül: „How much?” Némi nyelvi bohóckodás után kiderült, hogy 10 shilling, tehát 1,4 amerikai dollár¹⁴. Hát, ez elég drága, de én nem tágitottam, elővettem tíz shillinget és a néger markába nyomtam. Széles mosoly, és egek ura! Hozza is a narancsomat, de mennyit? Egy hatalmas zsák tele, alig bírtam felemelni. Szentül meg voltam győződve, hogy tíz shillingért egy kilót kapok, de előfordulhat, hogy csak egy fontot, amely ugye mindössze 45 deka. A zsák pedig volt vagy 30 kiló. Külön gond volt felcipelni a hajóra.

A sikeres ügylet után érdeklődtünk a piacon, hol késelik a fehéreket. Hát, kérem, ezt ott senki sem tartotta viccesnek. Valószínűleg mi viselkedtünk taknyos gyerekként. Akkor már vagy három hónapja voltunk a „szabad világban”, és úgy éreztük, itt valóban minden lehetséges. A tényleges valóság megismeréséhez jóval többre van szükség, mint három hónap. Nekem személy szerint még két év kellett ahhoz, hogy a napilapokat rendszeresen olvassam, és kinyíljon a szemem. Dél-Afrikában nem fehér embereket késelnek, hanem a feketéket lövik le a rendőrök, mint a kóbor kutyákat.

7. Ban-ben szósz

Hajónkon, a jó öreg Johan van Oldenbarnevelten elég gyorsan gyökeret vertünk. Igaz, a konkurenciának számító több, mint ezer hollandus utastársunknak nem sikerült a szívükbe lopni magunkat, ami nem is igazán volt célunk, de a kapitány szimpátiáját viszont kiharcoltuk magunknak elsősorban néhány csinos honfitársnőnk segítségével. Kiindulásnak azért ez nem rossz.

Na, most a történet! Ma a szövegszerkesztők, printerek stb. korában egy ízléses menükártya kinyomtatása igazán nem gond, de pillanatnyilag a múlt század ötvenes éveiben járunk, amikor ilyesmire csak a hagyományos, gutenbergi nyomda volt képes. Mit ad isten, a hajón még ilyen nyomda is volt, valószínűsíthetően azért, mert a holland kormány nem rettegett egy kis szamizdat röplap kinyomtatásától.

Nos, ennek a nyomdának a segítségével a hajón mindennap kinyomtatták a menüt, természetesen két nyelven: hollandul és angolul (mellesleg a két nyelv között nyomtatott formában alig van különbség, kiejtve persze más a helyzet, mert a hollandok torokból gurguláznak). Mi, magyarok, mint „idegenek”, hűvös udvariassággal az angol nyelvű menüt kaptuk kézhez majdnem annyi példányban, ahányan voltunk. Ne is mondjam, semmire sem mentünk vele.

Néhány nap elteltével, amikorra kiderült, hogy a portyázások óta sikerült felszednünk némi jó modort is, a kapitány utasította az utasok *wellnesséért* felelős tisztet, hogy az étlapot nyomtassák ki magyarul is. A *personal officer* valahonnan beszerezett egy holland-magyar szótárt, és hatalmas műgonddal lefordította az étlapot finnugorra.

Már napok óta az asztalainkon lehetett a „magyar” étlap, amikor valamelyikünk felfedezte: „Gyerekek, ez magyar akar lenni”. Kezünkbe vettük az étlapot, és hatalmas röhögésekbe kezdtünk. Aznap délben ugyanis a következő ételt szolgálták fel:

Ízú -ban-ben szósz aprócska sósvíz hal-ak omlós

A felszolgált étel nem volt éppen kifogástalan a magyar gyomor részére, de a leírtakhoz viszonyítva kifejezetten osztályon felülinek minősült.

Később már mi írtuk saját étlapunkat, és így az eredmény összemérhetetlenül jobb lett, ám a holland nyomdász jóvoltából sosem igazán tökéletes.

¹⁴ 2005-ös vásárlóértékben kb. 1000 forintnak felel meg.

Azért mégis megható az „emberszámba vevés”, amellyel a hollandok részéről találkoztunk. Soha nem éreztették velünk, hogy elvégre egyetlen fillért sem fizettünk a majd hathétig tartó álomutazásért. Igaz, Samu bácsi fizetett helyettünk, de a pénzt a szállításért, nem az emberiségért kapták. Amiről a búcsúvacsora fakszimile étlapja árulkodik a következő oldalon.

Istenhozzádmenu
Párisi Saláta
Sparga – leves
Sült Csirke
Zöldborso
Sült Burgonya
Kevert kompót
Rémkép Fagylalt
Gyümölcs
Kávé
Hajo „Johan van Oldenbarnevelt” 1957 Március 13 Szerda

8. A parti

Fokváros után hajónk, a jó öreg Johan van Oldenbarnevelt élesen keletnek fordult, irány a mintegy 13 000 km-re lévő Perth, illetve annak kikötője, Fremantle. Napi hatszáz kilométer keletre azt jelenti, hogy minden nap 23 órából állt csak.

Néhány napig álltuk a sarat, mármint, hogy minden nap kerek egy órával korábban kell felkelni az ágyból, illetve egy órával volt korábban reggeli. De egy idő után a biológiai óránk teljesen felmondta a szolgálatot. A hivatalos idő szerint a lehető leglehetősebb időben jött ránk az oda egyáltalán nem illő dolog. Hajnali háromkor hihetetlen éhség szakadt rám, azt hittem, kilyukad a gyomrom. Délelőtt tizenegykor pedig el akartam vágódni az álmodástól. Reggel ötkor vidám társaság ultizott a fedélközben, csupán azt nem lehetett tudni, hogy már kártyáznak vagy még mindig.

Ezzel az abszurd helyzettel a hajó legénysége jó előre tisztában volt, és időben tettek is megfelelő ellenlépéseket. Például, függetlenül a napszaktól, háromóránként hatalmas tál szendvicsekkel jártak körül a pincérek, és mindenki akkor evett, amikor éppen akart. A hajó üzletei napi 24 órán át, akarom mondani napi 23 órán át voltak nyitva. Nyilván a személyzet is elvesztette az időérzékét.

Az idő csodás volt, a hangulat kitűnő. Olyan ez, mint egy óriásira nőtt vakáció. Nőkből lehetne több, de nincs.

Fremantle előtt a hajókantinban az árak hirtelen felmentek. Ja, kérem, most már ausztrál felségvizeken hajózunk. A fedélzetmester is beszüntette félmaszek szerencsejátékát. (Pontosan déli tizenkettőkor a navigátor megállapította a hajó földrajzi helyét, és az egy nap alatt megtett távolságot. A *deckmasternél* arra lehetett fogadni, hogy a megtett kilométer milyen számra fog végződni.)

Fremantle után a paradicsomi állapotok egy picit tovább romlottak. Hajónkra ugyanis felszállt az ausztrál Bevándorlásügyi Minisztérium egy alkalmazottja, akinek mindössze annyi volt a dolga, hogy öt nap alatt beüssön egy-egy pecsétet a 172 magyar *landing cardjára*, vagyis partraszállási kártyájára. Jelenléte kissé rontotta a levegőt. Tolmács segítségével tanácsokat osztogatott, és beígért valami *welcome partyt*, magyarul egy „isten hozott ünnepséget”. A tanácsok nevetségesek voltak, a partiból nem lett semmi.

Az ausztrál megbízott közölte velünk, kelet-európai barbárokkal, hogy Ausztrália egy szabad ország. Bármit behozhatunk magunkkal, mondjuk fél kiló aranyat, amit a Rákosi-rendszer előzékeken a zsebünkbe dugott, csak bicskát és pornóképeket nem.

Ez aztán be is jött. Szegényes cókómókjainkkal amint végighaladtunk az ausztrál fináncok sorfala előtt, egyenkint mindenkinek feltették a kérdést: „bicska?”, „porno?”, amire mi ráztuk a fejünket, „no, no”. Motozás természetesen nem volt.

A szervezés tökéletes. A kikötőben autóbuszok vártak. A buszok egyenesen a vasútállomásra vittek bennünket, és természetes, hogy az üres szerelvény bent várt ránk a peron mellett. Perceken belül el is indult velünk a 400 km-re lévő Albury felé. Egek Ura! Négyszáz kilométer annyi, mint Magyarország egyik végétől a másikig. Itt meg mindössze egy centi a térképen.

A kikötőben rengeteg régi magyar várt. Nem kimondottan ismerősök, csak úgy magyarok. Kikötővárosokban szokás, hogy a reggeli lapok az aznap érkező hajók utaslistáját is leközlík. Aki kíváncsi volt rá, az pontosan tudhatta, hogy Johan van Oldenbarnevelten 172 magyar is van. Megható volt, ahogy a régi magyarok elvegyültek az újak között. Volt olyan, aki egészen Alburyig elkísért minket. Roppant büszkék voltak ránk, hogy mi pusztá kézzel nekimentünk az orosz tankoknak. Meg aztán ezentúl 10 ezerrel több magyar lesz Ausztráliában.

A buszon egy régi magyartól hallottam az első *hunglish*¹⁵ viccet. Előzetesen csak annyit, hogy az újabb keletű szavak egy része a két nyelvben megegyezik. Csak hát a két nyelv ezeket a szavakat nem egészen egyformán írja és ejti. A buszt az angol úgy írja, *bus*, és úgy ejti, hogy „basz”. A régen kint élő magyarok ezeket a szavakat a magyar beszédükben is angolosan ejtik. Ez nem nagyképűség, inkább önvédelem. Nem lehet egy szót állandóan kétféleképpen ejteni. A magyar megérti, ha angolul ejtem ki a buszt, az angol nem érti, ha magyarul.

Most jön a vicc: Az új magyart várja a régi magyar a hajóállomáson, kiveszi kezéből a bőröndöt, intézkedik, majd együtt beülnek a buszba, és önfeledt fecsegéssel alig tudnak betelni egymással. Egyszer csak az új magyar felriad, és ijedten megkérdezi, „Hol van a bőröndöm?”, amire a régi magyar nyugodtan válaszol, a „basznak a tetején”. Az új magyar ettől teljesen kiborul, de látva a másik nyugalmát, magára erőltet némi közönyt, és tovább érdeklődik: „jó, jó, de miért pont az enyémen?”

A vonat útközben csak egyetlen egyszer állt meg, nagyjából félúton. Valami kisváros lehetett, a nevét nem jegyeztem meg, de azt igen, hogy több száz emberre volt terítve a hatalmas váróteremben, és minden tányéron ott gőzölgött egy hatalmas pár virsli. Nem is percnyi, de másodpercnyi pontossággal érkezünk. Mindez ingyen, de a beígért parti sehol.

Később megérkeztünk Alburybe, és természetesen nem volt *welcome party*. Túl mentünk Alburyn és megálltunk a nyílt pályán, azon a ponton, amely legközelebb volt leendő lakhelyünkhöz, a második világháború alatt katonák által használt Bonegilla táborhoz.

Bonegillában kétszemélyes barakkszobákban szállásoltak el minket, és a beígért *welcome party* természetesen elmaradt.

¹⁵ Hungarian-English, vagyis magyar-angol.

Teltek a napok, és már nem is nagyon emlékeztünk az egykori fényes ígéretre, amikor a térképen is rajta lévő, közeli Albury városban néhány vénlány kitalálta, hogy partit ad a magyaroknak. Stílszerűen vasárnap délután a methodista eklézsián.

Nekem ez volt életem első találkozása Mr. Partyval, amely az ausztrál társadalom szórakozásának alsó és egyben felső határa is.

Egy partihoz legalább két személy kell, egyesek szerint minimálisan három. Persze van kivétel. Ha valaki elég régen van Ausztráliában, az önmagát tökéletesen el tudja szórakoztatni. Nos, az ilyen parti egyszemélyes. A megjelentek számának felső határa nincs korlátozva. A királynő Londonban egyszerre több ezer embernek ad partit. Normál társadalmi körökben azonban a résztvevők számának gátat vet a teáskészlet terjedelme.

A jeles alkalomra való tekintettel, mármint hogy nekimentünk az oroszoknak, műsoros partit kaptunk. Ez kábé a következők szerint bonyolódott:

- Egy rozoga, ám alaposan kisminkelt matróna feltápáskodott a mikrofonhoz, és trillázó hangon beszédet intézett hozzánk, amelyből egy bűdös kukkot sem értettünk.
- Sikerén felbuzdulva egy másik matróna kapaszkodott fel a mikrofonhoz és kezdett el magyarul csicseregni, mint a filmmúzeumban látható háború előtti filmek hősnője.
- Valaki felnyitotta a zongorát, és pötyögni kezdett, miközben egy másik valaki valami madrigálfélét kezdett énekelni. A rajtuk lévő ruhából ítélve H. G. Wells időgépén érkezettek.
- Egy 14-15 év körüli kislány megpróbált hegedülni, de nem sikerült neki. Később megtudtuk, hogy a kislány magyar származású volt. Jobban tette volna, ha elszavalja az Anyám tyúkját.
- A helyi üdvhadsereg tagjai berontottak néhány szendvicses tállal, és hevesen kínálgatni kezdték a rajtuk lévő, ételre erősen hasonlító tárgyakat.
- Zabálni kezdtünk, de nem volt benne sok köszönet. Egyfelől az ausztrálok teljesen meg voltak ütközve, nyilván nem láttak még kiéhezett társaságot. Másfelől a szendvicsek a hazai emlékeket még erősen őrző gyomraink részére totálisan ehetetlennek bizonyultak.
- Végül azért valahogy jóllaktunk, de kiderült, nem ingyen kaptuk az egészséget. Ugyanis átvittek minket a szomszédos templomba, ahol némi zsoldároskodás után az aznapra esedékes áldást kiosztották hiány és maradék nélkül.

9. Rotary Clothes Line¹⁶ (magyarul: izé)

Egy furcsa csőépítményt fedeztem fel legelőször, amikor Melbourne-ben partra szálltunk: ahogy a vonat keresztülrobogott velünk a városon, ezer meg ezer pontosan egyforma izét, szóval ilyen micsodát láttunk. Minden ház udvarán egyet.

Először meg voltam róla győződve, hogy ez egy különleges atomelhárító szerkezet. Később aztán kisült, hogy az ausztrálok ezen a micsodákon szárítják a ruháikat.

Ma már komoly híve vagyok, és úton-útfélen hirdetem: ez a legpraktikusabb ausztrál találmány. Ha például reggel nyolc órakor kitesszük a vizes ruhát száradni, este nyolckor már tökéletesen száraz. Ez alól csak az a kivétel, ha május 1-jén reggel nyolc órakor akasztjuk ki, mert ez a ruha először november 30-án lesz száraz, este nyolc órakor.

¹⁶ forgatható fregoli

10. Bloody New Australian

Ezek vagyunk mi. Szó szerint annyit jelent, mint „véres újausztrál”. De a „véres” szó az angolban (jobb híján) százszor olyan bántó, mint a magyar fordítása. Legszerényebb becslésem szerint is felér az amerikai „büdös néger” kifejezéssel. Meglincselésünkre csupán azért nem kerülhet sor, mert testi erőnlétünk közismerten felülmúlja a „vérnélküli” ausztrálokét.

Ha valaki túlzásnak vélné, vagy kételkedne szavamban, menjen el háromnegyed hatkor (Victoria¹⁷) vagy háromnegyed tízkor (N. S. W.)¹⁸ a *pubba*¹⁹ másodmagával, és egy pohár sör mellett próbáljon fennhangon beszélgetni, természetesen magyarul²⁰.

Mindezek után tájékoztatásul: a *bloody* lehet még:

- az időjárás, amennyiben öklömnyi jégdarabok esnek;
- az a ló, melyen a heti fizetés elúszott;
- a prés gép, miután levitte a kezelő mutatóujját.

Látható tehát: bloody sok minden lehet, azonban:

Egy újausztrál mindig, de egy született soha.

11. Ételek

Röviden szólva, kétféle étel van: ehetetlen és ehetlenebb.

Az előzőn még valahogy lehet segíteni. Mondjuk úgy, hogy az ember nem eszi meg. Az utóbbin már nehezebb, lévén, hogy élvezetszámba egyáltalán nem menő szaga még az utcán is mindkét irányban tíz-tíz méterre érezhető.

Az ajánlható megoldások tehát: orrbefogás, átmenni a túloldalra vagy elkerülni a környéket (később kisül: ez lehetetlen, mert minden környéken van néhány ősausztrál étterem), esetleg hozzászokni az égő és füstölgő *dripping*²¹ szagához. Eme penetráns fluidum élvezni tudásához előtréningnek javasolni tudnám néhány napon át mélylélegzés-gyakorlatok végzését, valamilyen vágóhíd környékén, lehetőleg december és február között²².

Ha valaki nőtlen és eléggé régen van már itt, akkor lassan hozzászokik a gondolathoz: „Mi lenne, ha megpróbálnám?”

Majd megpróbálja.

Majd sokáig nem.

Aztán csak beadja a derekát. Ekkor következik az új felfedezések korszaka.

¹⁷ Ausztrália egyik állama.

¹⁸ New South Wales, vagyis Új-Dél-Wales, Ausztrália egyik állama.

¹⁹ (családias hangulatú) kocsmá

²⁰ Abban az időben a kocsmákat szigorúan be kellett zárni 18-22 órakor. Zárás előtt néhány perccel hihetetlen tumultus volt. Záráskor két-három teli pohár sörrel a vendégek leültek a kocsmá elöltti járda szélére, és tovább folytatták a tivornyát.

²¹ birka-faggyú

²² Ausztráliában ekkor van nyár.

Pontosan azt a marharépat és tököst esszük sülve, főzve és egyéb variációkban elkészítve (ha ugyan van ilyen), amelyet nálunk otthon a disznók. Viszont itt a disznók jóízűen híznak azon a *sausage-on*²³, amelyet az újausztrálok meghagynak.

Itt semmit sem sóznak meg. Beleértve a leveseket, krumplit, rizst és más körítéseket, valamint az összes főzeléket (lásd: sós, akarom mondani, sótlan vízben egyszerűen megfőzött bab, borsó, karfiol, répa – itt most takarmányrépára gondolok – stb.) Egyetlen kivételt képez a vaj, ezen aztán bepótolnak minden mulasztást. Mert a vaj még akkor is sós, ha történetesen édes tészta vagy tortakrém készül belőle. Aki az időjárásra próbál hivatkozni, azzal közlöm, hogy például Melbourne-ben nyolc hónapon át igen hűvös van, és különben is, állítólag nincsen ház, ahol ne lenne hűtőszekrény.

A „savanyú uborka” édes, úgy szintén az aludttej is. Ez utóbbi azonban még ráadásul piros, zöld vagy lehet bármilyen színű, azonban semmi esetre sem az eredeti fehér.

A teát szigorúan tejjel, ellenben a kávé elökelően citrommal illik inni.

Legkedvesebb húsételük a pörkölt, amely csak annyiban különbözik a magyar pörkölttől, hogy 1. nincs benne paprika, 2. ehelyett viszont rengeteg mazsolát tartalmaz.

Végül pedig, de nem utolsó sorban, a legfinomabb csokoládés és karamelles készítményeket jó töménységű mentollal teszik számunkra abszolút élvezhetetlenné.

Természetesen, mint mindent, úgy ezeket is meg lehet szokni, és akkor már sok meglepetés nem is igen van hátra. Legfeljebb akkor, ha a sült hús mellé kirántott ananászt adnak. Szóval, ekkor jön az a korszak, amikor egy zónapörkölt említése felér az első randevű izgalmaival.

12. Chevrolet

A sors úgy hozta, hogy Miki barátom Sydneyben, én Melbourne-ben telepedtem le, de azért egymást szemmel tartottuk. Három hónap után már mindkettőnknek volt autója. Nekem egy 3 éves Morris Minor, amelyet 700 fontért²⁴ „vettem”. Miki viszont egy 1932-es Chevrolet-t vett 18 fontért, amelyet kápe fizetett, nagy kunaszt.

1957-ben egy 1932-es évjáratú kocsit még nem volt veterán, egyszerűen csak lefutott roncs. Igaz viszont, hogy „üzemképes” állapotban volt. Az is igaz, hogy ez nem számított különösebb eredménynek, mert 1932-ben még annyi anyagot raktak egy benzinmotorba, és olyan alacsony a fordulatszám, hogy ezek a kocsik még ma is „üzemképesek”, csak éppen nem tartozik hozzájuk már sem alváz, sem karosszéria. Azok már rég lerohadtak a motor környékéről.

Na szóval, Miki első gépkocsija működött, és ez volt a fontos. A tömegközlekedés nemcsak igen drága volt, de nem is lehetett rá mindig számítani: Miki a kocsiját nagyon előkelően csak *Chevnek* (ejtsd: sev) becézte, pontosan úgy, ahogy a papa pénzét költő selyemifjak a Detroitból importált, méregdrága, vadiúj gépóriásokat. Annyi volt a különbség, hogy Miki nem pörgette a slusszkulcsot a mutatóujján a társaságtól való búcsúzása közben, ugyanis slusszkulcs helyett két drótot kellett összekötni a műszerfal alatt.

A kocsinak voltak még más apró hiányosságai is, de hát 18 fontért (amely egy heti fizetése volt) mi a fenét akarhat az ember. Így például a padlózata meglehetősen hiányos volt. Nem

²³ kolbász

²⁴ Ebben az időben egy peremvárosi fahát kb. 2000 fontért serélt gazdát.

csak a kárpit kopott fel róla, de már a deszkázat is át-átlyukadt (abban az időben nem lemezből készült a padló), és bizony a kocsi alatt lapuló macskaköveket is látni lehetett. Na persze volt ennek előnye is, mert menet közben a kiürült sörösüvegeket (akkor még nem volt dobozos sör) nem kellett nagyívben kidobni a kocsiból, amit ugye a rendőr akár több száz yardról is láthatott, le lehetett engedni őket a padlón tátongó lyukakon keresztül. Szép csendben, sutyiban. Igaz, Miki ezt sosem engedte meg az utasainak, de ez nem jelentett semmit.

Az viszont kifejezetten bosszantó volt, hogy bal kanyar esetén a jobb ajtó kinyílt. Ennek egyszerű oka volt. Kanyarban az ajtó és az ajtókeret közti hézag (normális körülmények között 4-5 mm) sokszorosára, mondjuk két centire nőtt. Miki eredeti foglalkozása különben autószerelő, így rácsavarozott a karosszériára egy hatalmas WC-riglít, amelynek tollát mintegy három centire lehetett kitolni. Ez aztán megfogta az ajtót.

Ne is mondjam, a gépkocsi birtokában Miki ázsiója megnőtt a sydneyi társadalmi életben. A kocsit a gazdag ausztrálok nagyon jópofának tartották. Különbösen is mindenki tudta, hogy csóró magyar, most jött. Lesz neki még több pénze is (nem lett). A lényeg azonban mégis az volt, hogy hajnalban, egy-egy parti után volt mivel hazamenni a húsz-harminc kilométerre lévő albérleti szobába.

Mikinek volt egy gyerekkori osztálytársa, aki még a '40-es években ment ki, akarom mondani, vitték ki a szülei. Ez a fiú ott járt középiskolába és egyetemre is. Ez az a két hely, ahol az életre szóló barátságok kötődnek, és az utóbbi a kulcsa az uralkodó rétegbe való bekerülésnek. Neu Gyuri már bekerült, és mint ilyen, Mikit meghívatta egy rohadt előkelő partira. Biztosan azt mondta, „srácok, hozok szombaton egy igazi *freedom fighter*²⁵”.

Miki ment, és végigjópofáskodta az estét, mindenki dült a röhögéstől. Neki minden angol mondatról egy magyar vicc jutott az eszébe. Ezt csak le kellett fordítani, és az ausztrálok rettenetesen eredetinek találták (mi nem, még ma is azokat a vicceket hallom tőle, ki tudja hány ezredszer).

Jött az est fénypontja, a búcsú és a hazamenés. Ez azért fénypont, mert itt dől el, ki kit visz haza, stb. Kipárosítás után egyetlen facér lány maradt (persze az isten háta mögött lakott) és két fiú, egyik a Miki. Na, ki vigye haza a csajt? Folyt a vita a két fiú között. Végül úgy döntöttek, megkérdik magát a lányt, mivel vigyék haza, egy VW-vel vagy egy Chevvel. Így előkelően: „ví-dabljú” vagy „sev”.

Na persze, a csajok Ausztráliában sem különbek, és már akkor sem voltak, így csak természetes, hogy a lány a Chevet választotta, és már előre lázban égett, mit fognak szólni a szomszéd ablakból leleskedő lányok, ha meglátják, hogy éjfél környékén egy hófehér Chevből száll ki.

A fiúk persze tudták, és az ablakhoz sorakozva nézték a hatást. Miki és a lány kimentek a kapun, és kezdtek végigmenni a járda szélén sorakozó gépkocsik mellett. Ötödik vagy hatodik helyen állt Miki kocsija. Olyan volt, mint egy ott felejtett emlékmű, robotsztus és a rossz világítás mellett is láthatóan kopott. Mellette a csaj földig érő nagy estélyiben és túsarkú cipőben. Megálltak. Az ablakban mindenki lélegzetvisszafojtva figyelt. Megindult a beszélgetés.

– Ez mi?

– Ez egy Chev.

– Ez egy Chev?

– Ez az.

²⁵ szabadságharcos

- Hol kell beszállni?
- Hol akarsz ülni? Elöl vagy hátul?
- Ahol lehet.
- Ülj mellém.
- Inkább hátra ülnék.
- Oda nem lehet.
- Mért nem?
- Lehet, de nem túsarkú cipőben.
- Mér', mi baj van a cipőmmel?
- Most még semmi, csak lesz, ha odaülsz.
- Hát ezt nem értem.
- Nézd, hátul nincs padló.
- Hogyhogy nincs padló?
- Úgy, hogy nincs padló.
- Hát mi van?
- Lyuk.

Dermedt csend, a lány nyilván arra gondolt, hogy ez egy rohadt nagy leégés, vissza kellene menni, de az még nagyobb leégés. Tehát egy hirtelen mozdulattal úgy döntött, beül előre, és nyúlt a kilincs után, beleakaszkodott, de az nem engedett. Tehát rángatni kezdte.

- Mit csinálsz?
- Ki akarom nyitni az ajtót
- Várj, előbb elhúzom a riglit
- Minek itt ez a rigli?
- Menetközben ez tartja csukva az ajtót.
- Mért, különben kinyílik?
- Ki.
- Azt ígérted, Chevvel viszel haza.
- Ez egy Chev.
- Lehet, de húszéves.
- Nem húsz, huszonöt.
- Ezt nem mondtad.
- Nem kérdezted, hány éves.

Ekkorra az ablakokban már olyan hangosan röhögtek, hogy nem lehetett nem meghallani. A lány menekülni akart a jelenet elől.

- Nem érdekes, csak indulj már el.
- Azt csinálom.

- Akkor mért nem indul?
- Nem találom a drótot, sötét van.
- Milyen drótot? Ez nem kulccsal működik?
- Ez nem. Ez dróttal.
- Ilyet még nem is hallottam.
- Én sem, én találtam ki.
- Na, indulj már!
- Nem akar, azt hiszem, meg kell kurblizni.
- Hát akkor kurblizd meg.

Szóval a kurbliira sem indult be. Először lejöttek a fiúk és tolták. Oltári nagy heccnek számított. Végül kihívták az autóklubot, akik a tagjaik részére ingyenes kishiba-elhárítást szolgáltattak. Mikinek volt annyi esze, és a vételt követő napon belépett a klubba.

Igen ám, de azon a héten akkor már harmadszor hívta ki a klubot, és ott már kezdtek unni a dolgot, finom célzásokat tettek.

A végső eredmény a következő lett: a lány többet nem állt vele szóba, az autóklub nem állt vele szóba, Neu Gyuri nem állt vele szóba, és ugye a saját kocsijával sem tudott szót érteni.

Miki barátom tehát gondolt egyet. A kocsiról levette a rendszám táblát és „ott felejtette” valahol. Hazament és megfogadta, az életben többé nem vesz Chevrolet-t. Be is tartotta. Manapság japán kocsikkal jár.

13. Pesszimista levele haza

Drága Józsikám!

Kutyavilág van itt, ha mondom. El sem hiszed talán, sok mindent megpróbáltam. Nem megy.

Voltam antikommunista gyűlésen, ahol végül kértek tőlem egy fontot és Osztrák-Magyar Monarchiát csináltak. Voltam egyszer valami családi esten, ahol mindenkit szidtak, de legjobban a zsidókat. Voltam már magyar bálon, ahol mindenki kiöltözködik, majd rövid két órával később összehányja ruháját.

Egyszer voltam egy színházban, ahol három hegedű imitált egy nagyzenekart, egy ember egy kórust és két nő csoporttáncot lejtett.

Már ausztrálokhoz is voltam meghívva, ahol az égvilágon semmit sem értettem, csak azt, hogy igyak még egy csésze teát és még egyet és még egyet. Ezen a partin jobban unatkoztam, mint életem első operaelőadásán. Elhatároztam, ilyet többé nem követek el.

Legközelebb magyar összejövetelekre mentem el. Itt mindenki elmeséli, mi volt ő Magyarországon, a többiek pedig elhiszik. Cserébe az ő meséjüket is elhiszi mindenki. Később periodikusan mindig más és más kap zokogógörcsöt (beleértve önmagamat is), és ugyancsak periodikusan mindig más és más vigasztalja meg. Szóval beosztják egymás között.

Hidd el, Józsikám, szívesebben lennék feketeképű digó²⁶, mongol tevehajcsár, perui kecskepásztor, fókvárosi dokkmunkás vagy dél-amerikai mulatt, mint magyar kivándorló Sydneyben.

²⁶ olaszok gúnyneve

Már végképp unok mindent, talán még élni is. Ha több hírt nem hallasz felőlem, Zsuzsinak a 2/b-ben mondd meg, hogy utolsó perceimben is csak rá gondoltam.

Sírig hű barátod, Kálmán

14. Optimista levele haza

Kedves Totókám!

Bizonyára haragszol rám, amiért hónapokig nem írtam, de tudod, öreg boy, itt annyi a szórakozási lehetőség, hogy egyáltalán nincs időm még lélegzeni sem. Az igazat megvallva, most is csak úgy jutottam hozzád, hogy a kocsimat beadtam service-re. Ja, te nem is tudod, hogy vettem egy ragyogó kis autót, alig valamivel több, mint 1000 £-ért, de ha megnyúznak, sem tudnám pontosan, mennyibe került. Tudod, néhány font már nem nagyon számít. Muszáj volt megvennem valami járművet, mert a pofámról már lesült a bőr gyalog és villamossal járni (itt villamossal csak hadirokkantak és iskolás gyerekek járnak).

Szóval, a kocsimat most zsírozzák, odakint éppen esik az eső, így gondoltam a levélíráásra. Mindjárt azzal kezdem, hogy egy isteni nővel járok most (tudod, itt úgy hívják, hogy girlfriend). Szóval egy bitang jó girlfriendem van. Ő is pesti, csak azért élt vidéken, mert az apjával együtt igen szeretik a természetet. Különben az apja egy igazi gróf volt. Ezért is fogunk szakítani. Ugyanis az apja szerint az én heti harminc font tiszta jövedelmem nem elég az ő családjuknak. De hát ez nem érdekes, mert annyi itt a nő, mint a szemét. Ha elmész egy magyar bálra, akkor ügyesnek kell lenned, ha reggel még nem vagy vőlegény.

Jaj, majdnem elfelejtkeztem, most éppen egy házat építek magamnak, még hozzá a saját terveim szerint. Az ára olyan jó közepes házár. Azt hiszem, nem fog sokkal többbe kerülni, mint 500 £. Tudod, már erre is nagyon rákényszerültem, végeredményben már közel két éve lakom szállodában. Igaz, hogy a legjobb szállodák egyike, de azért egy saját ház, az mégis csak más. Arról nem is beszélve, hogy már annyi ausztrál barátom van, hogy a nevüket sem tudom megjegyezni, és szeretnék már egy igazi partyt csinálni nekik. Hát, ha másért nem, de egy ilyen szombat esti partyért is érdemes építeni egy házat.

Kedves Totókám, most már be kell fejeznem levelem, mert kint elállt az eső, és ma estére meg vagyok hívva három helyre is.

U.i.: Jaj, Totókám, majdnem elfelejtettem, azt a kék zsilétpengét, amelyet kérsz, sajnos nem tudom elküldeni. Hidd el, drága Totókám, nem a pénz miatt. A pénz nem számít, az a legkevesebb, de itt egyszerűen nincs kék zsilétt. Így sajnos kérésedet nem tudom teljesíteni. Tudod, itt már ilyen régi vacak zsilétek nincsenek is, itt már mindenki villannyal borotválkozik.

Üdvözetét küldi a te Igaz barátod,

Totyó

15. Isten óvd a királynőt!

Ausztráliában az első filmet ott-tartózkodásom második napján láttam egy nagyméretű, ablaktalan, deszkából összeállított faépületben. Külön erre a célra eszkábálták össze. Padlója az anyaföld, rajta fapadok, katonás sorban. Nem volt ez egy tákolmány, csak hát lerítt róla, hogy ideiglenes építménynek szánták.

Az csak természetes, hogy amerikai filmet vetítettek. Abban az időben ausztrál filmipar nem létezett. A következő tíz évben keletkezett, gyakorlatilag a semmiből, ne is mondjam, az európai bevándorlók hozták létre.

Ültünk egymás mellett a fapadokon, és nyaltuk a hárompennys jégkrémekeket, amelyeknek az íze vagy banánra, vagy eperre emlékeztetett. Ez a két íz volt a legolcsóbb. Közben nagykeblű, szőke szépségek incselkedtek a vászonról a nézőkkel a korszellem által diktált mértékben.

Mindegy, mi bámultuk őket, és másnap meg harmadnap újra és újra bámultuk. A forgalmazóban volt annyi leleményesség, hogy minden nap másik filmet vetítsen.

Na, ezt pontosítani kell. Minden nap másik két filmet vetítsen. Ausztráliában akkor még tartotta magát az az ősi szokás (a háború előtt idehaza is így volt), hogy egy-egy előadás két filmből állt. Úgynevezett A-film és B-film. A B-film volt az alacsonyabb minőségű, rendszerint egy régi vadnyugati film. Míg az A-film volt igazi, közönségbecsábító nagyfilm. Az előadás a B-film vetítésével kezdődött.

Az első mozi első igazi meglepetése akkor ért minket, amikor a második film végén, amely ugye az ötvenes évek végén kivétel nélkül mindig happy end volt, a vászonra ki lett vetítve a királynő (a gyengébbek kedvéért II. Erzsébet angol királynő) színes fényképe, és felcsendült a *God Save The Queen*, vagyis az angol himnusz. Erre mindenki felállt, és a himnusz végéig mozdulatlan maradt. Természetesen mi is felálltunk. Személy szerint én meg voltam győződve arról, hogy a vetítés alatt kitört a III. világháború, de nem, mert a befejező akkordok után mindenki kitérdült a moziból, és a táborlakók eseménytelen élete lassan hömpölygött tovább.

Másnap este a főfilm után a himnusz-cirkusz megismétlődött. Igaz, ez alkalommal a királynő egy lovon ült, piros egyenruhában. *God Save The Queen*, és kitérdülés a moziból. A himnusz alatt nehéz volt ünnepélyesnek lenni, fél perccel a szőke Jane Mansfield kolosszális csöcsei után, egy istállószerű fatákolmányban, a térkép szélétől 200 kilométerre *kifelé*.

Hónapokkal később, amikor már bekerültem Melbourne-be, a mozihoz való vonzódásom egy cseppet sem csillapodott. Hamar rájöttem, hogy a pénztár mellett a falon ki van téve egy „menetrend”, amely percnyi pontossággal megadta, mikor kezdődött és volt vége a B-filmnek, mikortól meddig tart a szünet, mikor kezdődött és fejeződött be az A-film, és ugyanígy be volt pontosan írva az is, ha trükkfilm vagy híradó is tartozott a műsorhoz. Mivel egy nap több előadást is tartottak, az egész jegyzék többször egymás alá volt írva, csak persze más és más időpontokkal. A jegyzék utolsó sora minden esetben, minden mozinál ez volt:

Queen

Ilyen egyszerű természetességgel, „Queen”, és persze egy időpont, amikor az „esemény” várhatóan bekövetkezik.

Ebből az enyhén nyegle utolsó sorból arra következtettem, hogy egy kicsit ők is unják.

Nem lehet túlzottan meglepő, hogy hamarosan ennek a szokásnak is végére akartam járni. Járnunk persze jártam eleget, de nem a végére. Ha régi magyaroktól érdeklődtem, akkor közölték velem, fogalmuk sincs.

– Különben is tudod, milyen hülyék az ausztrálok! – Ha ausztráltól kérdeztem, akkor hetehavat összeböfögtek a szokásokról meg miegyebek.

Már azt hittem, úgy halok meg, sosem jövök rá, miért kellett több ezerszer végighallgatnom a *God Save The Queen* a királynő képmásának folyamatos bámulása közben (legalább egy bombázó lenne), mikor a napokban kezembe került Szántó György Tibor Anglia története c. könyve.

Szántótól megtudható, hogy a nagy francia forradalommal az angol nép kezdetben rokon-szenvezett. Amikor azonban a guillotine átvette a főszerepet, és a királyi család tagjainak feje a porba, jobban mondva a kosárba hullt, az angolok érzelmei kezdtek a másik oldalra átcsoportosulni. Innen pedig hadd idézzem a könyvet:

„A franciabarát brit szabadelvűeket megverték az utcán, házaik ablakát betörték.

Persze nehéz eldönteni, hogy a franciák iránti hagyományos ellenszenv, vagy a jakobinus diktatúra cselekményei miatti felháborodás idézte elő a Franciaország elleni szent háború ösztársadalmi támogatását. Az *Isten óvja György királyt* ekkor vált Anglia nemzeti himnuszává, pedig a dalt először csak tory csoportok harsogták. A színházakban az előadást gyakran megakasztotta, hogy egy-egy patrióta váratlanul a himnuszt kezdte zengeni. Ilyenkor a publikum a beöltözött színészekkel együtt lelkesen felpattant a helyéről (ülve maradni nem volt tanácsos, mert könnyen lincseléshez vezetett) és énekelt. Idővel csak az előadás után illett György királyt éltetni. A szokás még a legutóbbi évtizedekben is tartotta magát.”

Vénségemre megtudtam, hogy 1957-ben, Bonegillában, a film végén a negyven fokos hőguta közelében levegő helyett azért kaptam királynőt, mert majd kétszáz évvel korábban, onnan húszezer kilométerre lévő Franciaországban XVI. Lajost lefejezték. Még merje valaki azt mondani, hogy itt a Földön nem függnék össze a dolgok!

16. Hullanak a tárgyak körülöttem, mint a legyek

Még nem voltam kint három hónapja, és már volt kocsim. Gondolom, ehhez hasonlót már sok külföldre szakadt hazánkfiától hallottatok, de én azt is elmondom, hogy a 700 fontos használt kocsit úgy hoztuk el a kereskedőtől, hogy csak 70 fontot fizettünk ki. A többivel pedig tartoztunk. És ezt a 70 fontot is ketten adtuk össze. Tivadar barátom és én. Egészen pontosan Tivadar 50 fontot, én pedig 20-at. Na, szóval úgy volt kocsim 3 hónap után, hogy a 700 fontos vételárból 680 fonttal tartoztam.

A dolognak rengeteg szépséghibája volt. Az összes eszembe sem jutna. Mindjárt az első az volt, hogy sem Tivadarnak, sem nekem nem volt jogosítványom. Nem is a jogosítvány volt a baj. Inkább az, hogy volán még egyikünk kezében sem volt. Így aztán egy harmadik barátunk hozta haza a kocsit.

A kocsit két napig csak nézegettük, és akkor egy nagy fohász és sok apró sóhaj után beültem a volán mögé, és elméleti ismereteimet elkezdtem megvalósítani a gyakorlatban.

Első nekifutásra tettem egy háztömb körüli kört állandóan kis ívben kanyarodva, és persze csak a második sebességfokozatban. A harmadik körnél már alig kacásztam.

Másnap pénteken már átszeltem az útkereszteződést is, nagyon ügyelve arra, hogy ne keljen sebességet váltani.

Szombaton már kezdtem vérszemet kapni, és tudásom olyan elfogadhatónak ítélttem, hogy másnap már udvarolni mentem az új kocsimmal.

Zsuzsa nevű barátnóm apjával, anyjával és két fiatalabb testvérével együtt szintén Johan van Oldenbarnevelttel jött, de nem Bonegilláig, mert a jóval korábban kitelepült rokonok kibérelt családi házzal várták őket a Coalfield nevű elővárosban, amely lakhelyemtől, a Melbourne-i Egyetemtól mintegy 15 kilométerre volt.

Szóval vasárnap délelőtt, az időponthoz illően megcsappant forgalomban, egy hősi fohász kíséretében nekivágtam a tizenöt kilométernek. Mire Coalfieldbe értem, már annyira ment a dolog, hogy egyenesen behajtottam Zsuzsáék kertés házába. Vagyis a 70 cm magas, jelképes

kertkapun át, fel egészen az üres garázsba. A dolog teljesen indokolatlan volt, de én legszívesebben a nagyszobában álltam volna meg.

A négyszemélyes kocsiban percekben belül bent szorongott az egész család, plusz két szomszéd kölyök, akik szintén nem akartak kimaradni a buliból. A kis Morris Minor nyolc emberrel a fedélzetén elindult egy jogosítvány nélküli, vasárnapi autókázásra.

Persze a garázból hátrafele kellett kimennem, amit még egyáltalán nem próbáltam, sőt, a rükvercet sem akarta bevenni a sebváltó. Aztán kiderült, rossz helyen kerestem a karral. A zsidongás óriási volt, én izzadtam és erőlködtem, de Zsuzsa ebből semmit nem vett észre. Azt viszont igen, hogy amikor végre elindultam (hátrafele), az ülésből nem látható alacsony kapufát simán kivittem a helyéből. Semmi baj, nyögtem vidáman, elvégre a kocsit majd három százalékát már kifizettem.

Az első kocsikázás nagy élmény volt, főleg a gyerekeknek, és főleg, amikor hazafelé a másik kapufát is kivittem, mert nekem vagányos rutinnal 40 kilométer per óra sebességgel kellett vennem az utolsó kanyart.

Azért tárgyilagosan meg kell jegyezni, hogy két-három hónap után valóban nagyon jó vezető lett belőlem, csak hát a korom miatt egy icike-picikét nagyon merész. Persze, ennek meg volt az ára, mert az első két hónapban azt tapasztaltam, a tárgyak *körülöttem hullanak, mint a legyek*.

Ennek ellenére úgy ítélem, a dolog megérte, mert később néhány véletlen esetben életet mentett meg bravúros ügyességem.

Egy alkalommal a reggeli csúcs idején a szabályosan és megengedett sebességgel haladó gépkocsim ablakából megláttam egy iskolás fiút, aki kivágódott kertes házuk kapuján, és uccu, át akart rohanni előttem az útközépi vágányokon álló villamoshoz. A dolgot úgy ítélem, ha én vészfékezek, és a fiú tartja az iramot, akkor éppen, hogy átér előttem. Igen ám, de a gumik csikorgására a gyerek felém kapta a tekintetét és a gyorsan közeledő gépkocsi látványára szinte megmerevedett, pontosan előttem. Az világos volt, hogy mire odaérek, a sebességem még mindig legalább 30 km/h lesz. A legszörnyűbb volt az, hogy a gyerek apja az egészet a ház kapujából végignézte, és annyi ideje sem volt, hogy vigyázzt kiáltson. Én addig nyomtam a féket, amíg a gyereket körülbelül három méterre megközelítettem. Ekkor felengedtem a fékpedált, és a kormányt hirtelen jobbra vágtam. Azért jobbra, mert a bal oldalon a járda szélén gépkocsik parkoltak. Ezek közül rohant ki a gyerek. A kis Morris gyönyörűen elzúgott a fiú mellett, és belecsapódott a 30 cm magas vágányt védő szegélybe. A kocsit a hátán állt meg, négy kereke az égnek. Én a betört ablakon másztam ki. Másodpercekben belül az emberek sokasága szorongatta a kezem. Vagy tízen felkapták a kocsit, és máris a kerekein állt, eléggé zilált állapotban. Az apa nagy idegességében egy hatalmas pofont adott az akkor már zokogó gyerekeknek, majd megkérdezte tőlem, be van-e biztosítva a kocsim. Persze be volt, mert részletre vásárlásnál a biztosítás kötelező. Ekkor nagy gálánsan kiállított egy csekket az önrészesedés összegéről. Kézfogás, és mindenki ment a dolgára. A sztori egyetlen szépség-hibája, hogy részemre a „dolog” a karosszérialakatos volt. Pénzembe ugyan nem került, de annál több mászkálásba.

Nem akarom leírni az összes hőstettem, mert a végén még elunnatok. Egyszer egy tehén jött ki elém az útra, és nekem úgy tűnt, vagy százal át fogok rajta menni. Egy másik alkalommal egy tökrészeg ausztrál oldalról megtorpedózott egy nyolc méter hosszú amerikai kocsival. Olyan részeg volt, hogy amikor kiszállt a kocsiból, egyszerűen elvágódott a kövön. Ezeket a váratlan helyzeteket mindig elég jól megoldottam.

Aztán egy szép napon át akartam menni Sydneybe egy kis baráti látogatásra. Sydney Melbourne-től mintegy ezer kilométerre van. Reggel indultam, és nem akartam túl későn érkezni, mondjuk nem lefekvés után. Nyomtam tehát, mint süket a csengőt. Már este volt, talán csak száz km hiányzott a céltől, amikor eleredt az eső, és én egyszerűen nem akartam tudomást venni a megváltozott útviszonyoktól. Egy elég éles kanyarba belementem vagy száztízrel. Száraz időben sem nagyon ment volna a dolog, legalábbis nem jelentős oldalirányú csúszás nélkül. Ezek azok a bizonyos csikorgós kanyarvételek.

Nos, én hármasszal után elterültem az úttól vagy ötven-hatvan méterre, bent a szántóföld közepén. A második szaltó után estem ki a kocsiból, amelyen akkor már nem volt ajtó. A lendülettől még bukfenceztem egyet a nedves talajon, a kocsis is, és a végén elterültünk egymástól kábé tíz méterre. Utána csönd. Halálos csönd, szerencsére halál nélkül.

Ez 1957-ben történt. Pontosan 33 évvel ezelőtt. Azóta még csak nem is koccantam.

17. Magyar parti

Idővel mindenki rájön, hogy partikon kívül nem igen lehet mit csinálni. Tehát partira járunk. Egy-egy parti a következő korszakalkotó alkalmakkor jöhet létre:

1. Már megint nem nyertem meg a főnyereményt a sorsjegyen.
2. Kirúgott a főnököm (aki egyébként természetesen magyar).
3. A volt főnököm telefonált, hogy mégis jöjjenek hétfőn dolgozni.
4. Nem kaptam otthonról levelet már hat hete.
5. Ma vagyok Ausztráliában pontosan 2137. napja (hogya repül az idő!).

És még néhány tucat hasonló rendkívüli alkalom, amely miatt partit adhatok.

Szóval a parti ismertető jele, hogy mindenki a földön ül, valamint bámuljuk a televíziót és egymást. Amit hatalmas csendek közbeiktatásával teszünk érdekfeszítőbbé. Néha a változottság kedvéért kisebb-nagyobb szüneteket tartunk, de inkább csak nagyobbakat. Időnként az ügyeletes házigazda iparkodik lelket verni a társaságba húsz-harminc éves viccek elmesélésével. Természetesen a kísérlet sikertelen, de azért baj nincs, mert a közöny oly erőteljes méreteket ölt, hogy senki sem vállalkozik előre lelőni a poént, amely mellest már évek óta nem számít poénnak. Később az egyhangúság elkerülése végett szorgalmasan hallgatunk nagyokat és a pletykákat. Az ezáltal keletkezett édes ízű káröröm egyetlen megrontója az, hogy biztos lehetek abban, egy másik *suburban*²⁷ most pont én vagyok műsoron. Ekkortájt a házigazda jónak látja a televízió, pletyka és hallgatás közé néhány üveg sört is bevegyíteni, valamint néhány yard speciális magyar kolbászt kifőzött állapotban. Aki ezután érkezne, az a társaságot Bartók- és Kodály-gyűjtemények éneklése közepette találja. Természetesen azonban az eredeti szöveg, ha az még lehetséges, népiesebbre átírt formájában. Melyek keretén belül igen közvetlen módon tudunkra hozzák, hogy bizonytalan mennyiségű materiális végterméket egyszerűen áthajítottak a kerítésen. Valamint, ugyanilyen lakonikus hangon bejelentik, hogy feleségük, tévedések elkerülése végett, a hites feleségük tévútra tért (furcsa módon a társaság jelenlévő férfitagjainak felesége, mintegy összebeszélészerűen). Ez ugyanis onnan derül ki, hogy valamennyi férfi torkaszakadtából üvölti ezen egyáltalán el nem hengeghető eseményt.

Az újonnan jötteknek az alkoholrestanciát természetesen sürgősen be kell hozni, és akkor már nincs is semmi szembetűnő hiba.

²⁷ külváros

Később ebbe a felemelkedett hangulatba megérkezik Mancika, aki huszonegynek vallja magát. A háziasszony siet közölni, hogy ő az új magyar kislány, akiről már beszélt. A következő másfél óra azzal telik el, hogy a jelenlévő hét érdekelt férfi halált megvető bátorsággal küzd Mancika kegyeiért. Természetesen a legminimálisabb lovagiassági szabályok betartása nélkül. Bár Mancika, mint az olvasó is sejtheti, a legremekebb női erények százszázalékos birtokosa, mégis a következő események gazdagítják élményeit.

Első félóra: hármam megkéri Mancika kezét 15-20-25 perces ismeretség után (sorry, az élet rövid). Második félóra: öten ajánlanak ruhát, ékszert, sőt, *cash*²⁸ is, igazán csekély ellenszolgáltatásért. Heten akarnak *liftet adni*²⁹ Mancikának hazáig, esetleg tovább.

Még megemlíthetnénk a partival kapcsolatban, hogy ilyen családi és hazafias környezetben Mancika nem képes visszautasítani minden ajánlatot, és valószínűleg arról sem feledkezik meg, hogy „business is business”³⁰.

18. Hogyan keressünk fel otthonról megadott címeket

Legelőször is vonatra ülünk, és elmegyünk abba a külső suburbbe, vagy vidéki városba, amely a címen rendszerint csupa nagybetűvel van írva, vagy alá van húzva, vagy mindkettő, vagy egyik sem.

Az utóbbi esetben aztán el kell találni érzésből, melyik az utca és melyik a város. Ha például ilyen címet kaptunk: „Elm 82 Tottenham”, ez lehet 82 Elm St. Tottenhamban. Azonban ugyanígy lehet 82 Tottenham St. Elmben. Ilyen esetben először elutazunk Tottenhambe és keressük Elm St.-et. Ha sikertelen (ami könnyen lehet), akkor következő vasárnap elutazunk Elmbe és keressük Tottenham St.-et. Ha ez sem megy, akkor hazairunk és megkérdezzük, tulajdonképpen Feri bácsi melyik *state-ben*³¹ lakik. További két hét múlva megtudjuk, hogy Walesben (nem New South).

Ez azonban egy aránylag szimpla eset. Sokkal nagyobb a variációk száma, ha a házszám helyett is egy név van. Mondjuk ez: „Birchfield Hilltop Av Maryville”. Mert ha ez a cím Pestről érkezik, akkor ember legyen a talpán, aki megtalálja.

Vegyük az előbbi és egyszerűbb esetet. Tehát elutazunk Tottenhamba, és mindjárt az első embertől megkérdezzük, hol van az Elm St. Ha a kérdezett elkezd magyarázni, akkor nyugodtan otthagyhadjuk, és átsétálhatunk a város másik felére, ahol kezdjük az érdeklődést előlről. Ellenben, ha hárman sem tudják, hol a keresett utca, úgy biztosak lehetünk abban, hogy pont az Elm St.-en állunk, csak akkor erről meggyőződni igen nehéz. Ugyanis részben gazdasági, részben logikai okokból kifolyólag utcatábla sehol sincs. Legegyszerűbbnek az látszik, ha megvárjuk, míg a postás jön. Játszó gyerekeket az utcán megkérdezni teljesen felesleges. Bár névről ismerik az összes falut, amely a *Wild Westen*³² valaha volt és lesz, saját városukat nem ismerik. Sétáló öregembert sem érdemes megkérdezni, mert húsz-harminc év egyhelyben lakás nem elég hosszú idő megtanulni néhány utca nevét. Ha azonban olyan iszonyatos szerencsénk van, hogy találkozunk egy újausztrállal, akkor ez a probléma egyből megoldódik, helyette jön egy másik, vagyis hogy megértsük egymást.

²⁸ készpénz

²⁹ kocsival elvinni

³⁰ Az üzlet az üzlet.

³¹ állam

³² Vadnyugat

A laikus azt hiszi, most már gyerekjáték az egész. Hát nem, mert ha házsám helyett az van, hogy „Birchfield”, akkor végigkutyagolhatjuk az egész utcasort kétszer, gondosan megvizsgálva minden egyes házat kéménytől a pincenyílásig, vajon hol találhatnánk meg a círádás feliratot, ferdén, dülve, nyomtatva, cikornyázva, millió és millió furcsa változatban. De sajnos nem találjuk. Pedig létezik, beszélnek róla, becézgetik, hencegnek vele, szinte megszemélyesítik, csak éppen nem írják ki a nevét. Ez az eset menthetetlen, hacsak valamilyen csoda nem segít.

Sokkal kedvezőbb a helyzet, ha van házsám a címen. Mondjuk a már említett 82. Úgy most addig megyünk, míg valamelyik házban valahogy mégis találunk számot. Mondjuk 23. Ebből világosan kitűnik, hogy a másik oldal a páros. Ezután megint baktatunk, most már a másik oldalon, míg megint találunk egy számot, mondjuk 42. Most már két házsám és az általunk megtett útirány ismeretében rájövünk, merre növekszenek a számok. Ezzel a dolog pofonegyszerű lett. Leszámolunk húsz számot és meg is érkeztünk a 82-höz. Bekopogunk és érdeklődünk zamatos magyar kiejtéssel Mr. Kovács után. A válaszból megtudjuk: 1. Kovács nem lakik ott. 2. Ezt a nevet még csak nem is hallotta. 3. Különbösen ez a ház a 218, Elm St.

19. Angolul beszélék

Egy idő után rájöttem, hogy ragyogóan beszélék angolul. Néha negyedórákat is eltársalogtam anélkül, hogy a legkisebb mértékben is sejtettem volna, miről. Hogy ez a szédületes képesség miként alakult ki bennem, azt nem tudom. Mindenesetre én is azt az elvet követem, hogy bevallok mindent, de el nem árulom az istennek sem, ha nem értek egy mondatot.

Egyszer üldögéltem a városi könyvtár előtti téren, és fanyar humorral néztem az embereket, amint ide-oda rohannak, míg én nyugodtan élveztem a munkanéküliséget. Egyszer csak mellém ugrik egy született ausztrál, és:

Ő: Veizdelavratr³³?

Én: (egy bűdös szót sem értek) Yes.

Ő: (megütközött pofát vág és folytatja) Vatdidjuszéjveritvo³⁴?

Én: Hüm-hüm.

Ő: (természetesen mindjárt boldogabb, de a biztonság kedvéért) Vatlengvidzsizdet³⁵? (és várakozóan néz rám)

Én: (aki érzem, hogy egy pusztán igennel vagy nemmel nem tudom lerázni) Le-pe-tye-fe-pe-tye.

Ő: (mivelhogy nem érti) Haaaa?

Én: (megismétlem, de jobban elhúzva) Leee-pee-tyeeee-fee-fee-pee-tyeeee.

Ő: (neki a fájdalomtól megrándul az arca, és elrohan)

Nem telik bele öt perc sem, jön vissza, és boldog mosollyal szája szélén megköszöni: „thank you”. Úgy látszik, sikerült neki, csak tudnám, hogy mi?

³³ Hol a végé?

³⁴ Mit mondott, hol van?

³⁵ Ez milyen nyelven van?

20. Ismerjük meg hazánkat (és honfitársainkat is)

Arra is rájöttem, hogy a magyarországi statisztikai hivatal csal. Megdöbbenő hazugságai azonnal szembetűnnek, ha helyesen alkalmazzuk a valószínűség-számítás és a logika szabályait.

Például szerintük Magyarország lakosságának száma tízmillió. Holott, becslésem szerint, ma Magyarországon csak a volt uradalmi kocsisok, szolgák, cselédek, szakácsok, komornyikok, stb. száma legalább tíz-tizenkét millió kell, hogy legyen.

Az is kifejezetten szemérmetlen állítás, hogy Magyarország területe 93 000 km². Részemről röhögve összeszedem ennek a területnek legalább háromszorosát, csak az Ausztráliában élő volt földbirtokosok vadaskertjéből, és akkor még hol vannak az amerikai magyarok?!

Arról sincs egy бүdös szó sem a statisztikai évkönyvben, hogy a pesti Váci utcában több ezer úri szabó- és cipésmester műhelye volt, és ezek jó része most megtalálható Ausztráliában.

Elképzelésem szerint Nagy-Budapest területének 60-70 százaléka Rózsadombból kell, hogy álljon, és itt is egymás hegyén-hátán tolonganak a szebbnél szebb villák. Sajnos időközben már tulajdonosuk nélkül, akik hűtlenül elhagyták azokat, ideköltöztek, mert mi az nekik, egy-két villa ide vagy oda a heti 14 font mellett.

Budapest egy másik 60-70 százalékan viszont töméntelen mennyiségű gyár és hivatal van, ahol munkás jóformán nincs is, csak igazgatók, főmérnökök és itt-ott fellelhető mérnökök.

Végül, a főváros területének egy újabb 60-70 százalékan üzlethelyiségek vannak. Zömmel természetesen nagykereskedések.

Mindezekből világosan látszik, hogy a nemzeti jövedelem a háború után hirtelen visszaesett, a háború előttinek egy ezredrészére, vagy még kevesebbre. Ezen pedig valahogy kellene segíteni. Tehát:

Kedves Budapest és kedves Sydney. Valahol tessenek korigálni.

21. Fogorvosnál

Az úgy történt, hogy kilyukadt egy fogam, és mint egy rendes kis lyukhoz illik, vagy két hónappal később elkezdett fájni is. Ugyanis részemről az átlaghoz tartozom, aki akkor megy el a fogorvoshoz, mikor lyukas fogából már csak a lyuk van meg, más semmi. Ez alkalommal, azonban még a fogból is volt valami fellelhető darab, és mivel a fájásnak hosszabb volt a türelme, a harmadik álmatlan éjszaka megesküdtem, hogy másnap elmegyek egy fogorvoshoz.

A fogász, mint újausztrálhoz illik, természetesen nem volt regisztrálva³⁶, de ettől függetlenül tökéletesen dolgozott. Négy ülésben kiirtotta az ideget, és betömte annak csatornáját is.

Néhány hét múlva azonban fogmaradványom ismét fájni kezdett, annak ellenére, hogy állítólag már nem volt idegzete. Tekintve eskümet, mely nem egy alkalomra, hanem egy bizonyos fogra szólt, azonnal elsziettem, a biztonság kedvéért, egy másik fogászhoz. Mint jól nevelt páciens, azonnal bevallottam fogam múltját. Cserébe a fogász közölte velem, hogy elődje egy hülye kontár, aki felét sem tömte be csatornámnak, és jobban tenné, ha elmenne bádogos és szerelőnek, semmint a jámbor magyar pacientúrát megvadítja. Természetesen azonnal helye-

³⁶ bejegyzett orvosként nyilvántartva

seltem, részben, mint szenvedő fél, részben a kidobott pénzemért. Mialatt egymásnak jól lehordtuk az első fogászt, kihúzta bal alsó ötösömet. Majd megkönnyebbülten egy foggal és tíz shillinggel, távoztam.

Két hét sem telt el, mikor volt fogam hazajáró szelleméről értesültem, félre nem érthető fájdalom formájában. Odáig még rendben van, ha egy fog fáj, de ha már csak a helye, az igen kísérteties, gondoltam, és tüstént rohantam a legközelebbi fogászhoz, akinek csak suttogva mertem beszélni néhai bal alsó ötösömről, lévén erősen babonás a lelkiütem. Harmadik fogorvosom csak bólogatott szokatlanul nagyméretű fejével, és biztosított, hogy elődjei százszázalékos sarlatánok voltak, lelketlen pénzhajhászok és lelkiismeretlen csibészek. Ezzel egy időben, anélkül, hogy észrevettem volna, sebtében kihúzta jobb híján a két mellette levőt. Ez alkalommal tehát két foggal, és 25 shillinggel lettem könnyebb.

Csak néhány napra volt szükség, hogy felfedezzem, valami még mindig fáj foghíjas fogoromban, és mivel több fogászról nem tudok, elmentem megint az elsőhöz, annak ellenére, hogy sok jót nem hallottam felőle kollegáitól.

Mikor negyedik, azaz első fogorvosom bepillantott a számba, ijedten felkiáltott: „Úristen, magának makkegészséges fogsora volt, hová tette?” Hová tettem, hová tettem... hát kihúzták. Erre a meglevőket elkezdte kopogtatni egy hideg kalapáccsal. „Ejnye, doki, ne leltározza a fogsorom, inkább bevallom, három hiányzik.” „Azt látom, hogy kihúzták a gazemberek, de a bal FELSŐ ötöst bent hagyták, pedig szép kis lyuk van benne. Alighanem ideget kell ölnöm”. „Öl ám a fészkes fenét! Húzza ki, vagy lerúgom a veséjét”.

És a doki kihúzta. Most tehát négy foggal kevesebb van. Már nem sajnálom őket. Régen volt. De, hogy ezt az összeget nem vonhatom le az adóból, azt sosem bocsátom meg nekik³⁷.

22. Biccenünk

A melbourne-i egyetemváros, amelyet angolul *campusnak* hívnak, egy nagy kiterjedésű terület, benne elszórva kisebb és nagyobb épületek. Ezeket számtalan utcácska köti össze keresztül-kasul, amelyeken a diákok, előadók, mint pókok a falon, úgy mászkálnak egész nap a szálláshelyek, előadótermek, könyvtár, uszoda, parkoló, konzervatórium, dékáni hivatal stb. között.

Statisztikailag, ha egyik pontról a másikra megyünk, akkor egy-egy ilyen út alatt százszázhusz ember jöhet velünk szembe, akik közül kábé minden ötödik ismerős. Az ismerőst köszönteni kell. A köszöntés pedig igen specifikus, vagyis kötelező:

1. Ha az ismerős diáktárs még csak húsz méterre van, a világért nem szabad elárulni, hogy ismerjük egymást.
2. Körülbelül három méteres távolságra történő megközelítés pillanatában gyorsan el kell mosolyodni, és azt mondani „háj, Sztív”. Ezzel pontosan egy időben Steve (vagyis „Sztív”, tehát István) azt mondja, „háj, Tibor”.
3. Hirtelen mozdulattal, kismértékben, de határozottan megrántjuk fejünket, úgy, hogy annak függőleges tengelye 90 fokról hirtelen csak mintegy 70 fokot zárjon be a horizonttal.
4. Azt a szemünket, amelyik a biccenés következtében lejjebb kerül, kissé behunyorítjuk.

³⁷ Az adóalapból le lehet vonni minden egészségügyi kiadást, ha van róla számla.

A fenti 3. és 4. pontokban leírtak szimultán végrehajtása közben a fejünket függőleges tengelye körül is elfordítjuk, kábé 10 fokot a nyitva maradt szemünk irányába.

Ne kössetek belém, ez csak hasonlít a magyar biccentéshez, de határozottan kijelentem, hogy nem az. Sokkal inkább hasonlít ahhoz, amikor homlokunkról el akarunk kergetni egy legyet, de mind a két kezünk teli van. Egy olyan eszelős rángatózás.

Na jó, mindegy. Amikor odakerültem, láttam, hogy mindenki csinálja. Nem volt választásom, én is visszabiccengtettem. Piszok gyorsan bele lehet jönni a dologba.

Teltek a hónapok, és én úgy biccentgettem, mintha így jöttem volna a világra. Ekkor egy csendes délután fejbevágott a gondolat: „mi a fenének biccentgetnek ezek a köszönés helyett?”

Volt egy kedves ismerősöm, egy néhány évvel idősebb fiú, aki már hozzászólt furcsa kérdéseimhez. Tőle kérdeztem meg például, miért borulnak ki a lányok egy-egy *bloody* hallatán, amely végül is mindössze annyit jelent, hogy véres. Na de erről írok más helyen. Szóval Rontól kérdeztem meg, mi ez az éjjel-nappal gyakorolt biccentés.

Ronnak határozottan tetszett a kérdés, és finom mosolya után hosszasan elgondolkodott. Sosem jöttem rá, hogy a gondolatokat kereste, vagy csak azokat a szavakat, amelyeket én is megértettem.

Tudod, Tibor, erre nincs történelmileg pontos magyarázat. Ez egy szokás, amelynek gyökerei még a fegyenc időkre nyúlnak vissza.

Azt már akkor tudtam, hogy a „fegyencidők” igen kényes téma Ausztráliában. Elsősorban az utóbbi időben bevándorolt angolok, vagyis *pommyk* szoktak rá utalni minden esetben pejoratív kicsengéssel.

Aki nem ismeri Ausztrália múltját, annak dióhéjban összecsapok egy kis történelmet.

A XVIII. század környékén Angliában a magántulajdon megszilárdítása, az ipari forradalom, a kapitalista értékrend bevezetése csak drákói szigor alkalmazásával volt lehetséges. Például géprongálásért volt idő, amikor halálbüntetés járt. Viszonylag kisebb érték eltulajdonításáért is sok év börtön volt a büntetés. A kapitalista értékrendben sokévi büntetés utáni szabadulást szinte törvényszerűen követte az újbóli bűn elkövetése, és ismételt elítélés.

Ebben az időben az ország legnagyobb problémája az elítélt állampolgárok elhelyezkedése volt. Magyarul szerettek volna megszabadulni a „bűnöző” feleslegtől. A távoli, néptelen, de hatalmas kontinens erre ideálisnak bizonyult. Ezrével kezdték tehát szállítani a hajók az elítélteket, büntetésük letöltésének színhelyére. Az csak természetes, hogy büntetésük letöltése után ott maradtak.

Függetlenül attól, hogy ezen embereket piszlicsáré bűneik elkövetésére a nyomor és struktúraváltás hatotta, technikailag az ausztrál ősök túlnyomó többsége „bűnöző” volt. Kocsmai vitákban ezt elég gyakran oda is vágják nekik.

A közvélemény a vasszigort, és az abszolút katonás fegyelmet a poroszok nevéhez fűzi. Aki akar magának meglepetést nyújtani, az alkalomadtán nézze meg a *The Hill*, vagy a *The Charge Of Light Brigade*, vagy akár a *Gallipoli* című filmeket. Ha be tudtok nézni a kép-kockák mögé, akkor észre fogjátok venni, hogy a poroszos erények terén az angolok bizony nem szorulnak a második helyre.

Az elítéltekkel, ahogy ők nevezték, a *convictokkal* nem bántak kesztyűs kézzel, és most folytatom Ron magyarázatával.

A munkára hajszolt fegyenceknek nem volt szabad beszélniük egymáshoz, és így amikor két fegyencsoport találkozott, az ismerősöknek némán kellett elmenni egymás mellett, nem üdvözölhették egymást.

Egy régi barát, vagy ismerős, esetleg rokon azonban nem tudott elmenni teljesen közömbösen a másik mellett. Viszont a korbácsolásnak sem tette ki magát szívesen. Maradt tehát az egymásra kacsintás egy sajátosan groteszk biccentés kíséretében. A felügyelők tolerálták ezt a megnyilvánulást, mivel a szabályzat specifikusan nem tiltotta, és mert ők is emberek voltak. Végül is a rab és a rabtartó közt nem volt sok különbség, mind a kettő Ausztráliában rohadt.

Ron szerint ezt a régi szokást mentették át napjainkig tudatosan, vagy csak úgy, tudatosság nélkül. Én persze jártamban-keltemben biccentettem tovább. Mi mást tehettem? Csak a szám lett egy kicsit keserűbb. Sosem tudtam magam közjük valónak érezni. Fegyenc dédapákkal meg végképp nem rendelkeztem.

23. Híres emberek

Bizonyára sokan emlékeznek még a régi, *Híres emberek* című képsorozatra. Ebben Árpádtól napjainkig minden valamire való híres ember szerepelt. Két fillérért árulta a papírkereskedő, és utána be lehetett ragasztani a magyar- vagy történelemfüzetbe. Én az öreg konyhaszekrény oldalára tűzdeltem őket.

HíreseMBER-gyűjtemény a valóságban már régen nincs. Azonban én még mindig fejben tartom őket, sőt, igen jól időzítve alkalmaztam is ausztrál ismerőseim óriási meglepetésére. Például Elvis Presley hallgatása közben bejelentem, hogy a biztonsági gyűjtő (*safety match*) magyar feltalálója Irinyi János. Máskor Jedlik Ányossal vágok fel, ha valaki dicsekszik Siemens-rádiójával vagy éppen villanyborotvájával.

A híres emberek listájának csak egyetlen hiányossága van (attól eltekintve, hogy az ausztrálok halálra utáltak már miatta), hogy nem gyarapszik, legfeljebb csak felejték az évek folyamán. Ezért is volt olyan jelentős, hogy Kovács Károllyal egy fedél alatt laktam egy ideig, a véletlen szeszélyes játéka folytán. Időközben Kovács Károly már fenn van a listán. Én tettem fel, bocsásson meg az isten érte, de kiérdemelte. Kovács Károly zsenialitása merőben különbözik a már említett többi híres embertől. Mert például Jedlik Ányos feltalált egy dinamót, de aztán vége, semmi több. Bólyai megalkotta a nem euklideszi geometriát, de utána csak ült a babérjain. Szentgyörgyi csinált egy kis C-vitamint, ezen felül azonban legfeljebb egy Nobel-díjat tett zsebre, de aztán sehol semmi. Ezzel szemben Kovács Károly egészen más. Ő nem csinált sem dinamót, sem citrovitát. Ő egy modern konstruktív ember.

Így tudtam meg tőle egy langyos hétfő estén, két tükörtojás fogyasztása közben, többszörös magyar ökölvívóbajnok volt. Am ezzel csakhamar felhagyott, és cserébe különféle vállalatoknak volt az igazgatója. Később egy saját textilgyárra is szert tett. Majd hagyta, hogy befejezzem a tükörtojást, amely természetesen időközben már régen kihűlt.

Másnap megtudtam, milyen mélyről fakadó problémákat oldott meg röhögve, amikor a Kossuth hidat tervezte. Hogy mennyire röhögve, arra mi sem jellemzőbb jobban, minthogy ezzel egy időben (valószínűleg ebédidő alatt) alkotott egy több mint háromezer sertés befogadására alkalmas hizlaldát. Szabadidejében pedig feleségével együtt többszörös magyar úszóbajnok. Következő nap bevallom, már én kerestem az alkalmat, és rögtönzött öndicséretemmel ingereltem ki belőle a folytatást, vagyis hirtelen gerjedt haragjában egy szuszra bevallotta, hogy ifjúkorában újságíró volt, majd nyugat-magyarországi felkelő (erre persze, úgy csináltam, mintha tudnám, mi az). Ezzel egy időben, vagy néhány évtizeddel később, már nem is tudom, felesége a francia udvarnak szállít. Nem tudtam meg, hogy mit, csak sejtettem,

mert a következő hétvégén harsány részleteket hallottam feleségéről, annak 400 alkalmazottjáról, és Sao Paolóban lévő szalonjáról (ahol sajnos, még mindig nem tudom, hogy mit állítottak elő, kalapot, fűzöt, ruhát vagy bűnözőket). Ez időben természetesen ő sem tétlenkedett, hanem motorversenyzőnek csapott fel, és ott időzött, míg edző nem lett belőle.

Ekkor azonban nagy baj történt. Kirúgták 14 fontos állásából, és elköltözött. Így aztán sohasem fogom megtudni a másik öt-hatszáz életévének történetét. Az olvasótól pedig csak azt kérem, ha történetesen találkozik egy bizonyos Kovács Károllyal, kérem, közölje vele: plusz még ebben a könyvben is benne van.

24. Bloody sausage

Hallani olyat, hogy angolul nem lehet káromkodni. Minden nyelven lehet káromkodni, így angolul is, de igazán jóízűt csak magyarul. Ezzel szemben az angol káromkodás kimondottan vérszegény.

Tulajdonképpen szigorúan véve ez sem igaz, inkább vérdúsnak nevezhető, mert legősibb, mondhatnám, szinte hagyományokkal rendelkező káromkodás a *bloody*, amely szó szerint véve azt jelenti, hogy „véres”.

Képzeljétek el, amint két cigánylány veszekszik a Rákóczi téren, és az egyik mondja a másiknak: „a véres anyádat”, mire az válaszol, „a te véres anyádat”. Ugye a harmadik cigány erre röhögő görcsöt kap.

Természetesen a *bloody* szó hallatán egy angolnak nem jut eszébe a vér. Ha eszébe jutna, akkor nem nevezték volna el a paradicsom-ivóléből és vodkából összekotyvasztott koktélt Bloody Marynek. Lefordítva a „véres Mária” nem kifejezetten gusztust keltő.

Így aztán a *bloody*t az Ország-h-féle angol szótár „szarházinak” fordítja. Ha nekem kellett lefordítani (és erre az elmúlt 25 év alatt bőven volt alkalom), én „kibasoztnak” ültettem át anyanyelvünkre. Hatásában azt hiszem, az én fordításom közelebb áll a valósághoz.

Hallottam én már ezt a szót eleget, és használtam is módjával, amikor egy szép napon, egy teológushallgató ismerősöm meghívott egy partira. A megtiszteltetés, mint később kiderült, nem személyemnek szólt, az ateista orosz rémuralomról szerettek volna kapni némi első kézből származó információt.

Mondjuk, ez nem is nagyon érdekes, de az igen, hogy megfontolt angol mondataimat bőségesen fűszereztem a *bloody* jelzővel, amire az oroszokkal kapcsolatos emlékeim inspiráltak.

Az ötödik vagy hatodik *bloody* után Ron szólt, hogy ne használjam.

„Miért?”, vágta vissza, „már te is mondtad ma este”. Ezek után szépen elmagyarázták, hogy a *bloody*t sokféleképpen lehet használni, és a használat módjától függ, káromkodásnak számít-e, vagy sem. Puff neki! Itt ismerd ki magad, öregem.

Hetekkel később az ausztrál történeteimnek egyik főhőse, saját húgom bonyolódott egy „véres” kalandba. Történt pedig, hogy az egyik glenroyi hentes kirakatában véres hurkát látott. Elfelejtén, hogy nem a Lehel téren jár, ahol a magyaros íz szavatolt, beugrott venni magának egy fél kilót. És most jön egy kis magyarázat.

Angolul minden, ami hosszúkás, és bélbe van töltve az kolbász, vagyis sausage. Egyetlen kivételt képez az, ami a nagyon szellemes *black pudding*, vagyis fekete puding névre hallgat. Húgom azonban ezt nem tudta. Mit tesz ilyenkor az ember? Hát természetesen fordít egyet (erre ne vetemedjétek!). Mi tehát a véres hurka, mi lenne más, mint „bloody sausage”. „I want a pound of bloody sausage.” Ami húgom szerint azt jelentette volna, „Kérek egy fél kiló véres hurkát.”

Igen ám, de a hentesnek, aki különben hallotta anyanyelvének szörnyű megtiprását, a kolbász szó előtti jelzőről nem ugrott be a „vér”. Ezért a hentes magyarra fordítva, a következőket hallotta:

„Ebből a szar kolbászból adj egy fél kilót”. Ne is mondjam, a húgomat a hentesbárddal kergette ki az üzletéből.

* * *

Menjünk egy lépéssel tovább. Lehet-e úgy élni, hogy az ember ne tudja indulatait kifejezni egy-egy szaftos káromkodással? Nemigen!

Egyszer a meggyilkolt Kennedy elnök, akit szónoki intellektusáért az amerikaiak mind a mai napig pont úgy tisztelnek, mint az angolok Churchillt, egy televíziós beszédében azt mondta, hogy őt még az apja tanította arra, minden iparmágnás egy S. O. B.

Az iparmágnások fel voltak háborodva, a nép ujjongott, a sajtó hetekig nem tudott napirendre térni felette, és lám, huszonöt évvel később még én is emlékszem rá. Nagy dolog volt, kérem, az a maga nemében. Hogy egy elnök ilyen trágárságot mondjon!

De mi a fene ez az S. O. B.? El sem merem árulni, mert olyan siralmas. Ezek az angol anyanyelvűek tényleg vérszegények. Nem elég, hogy trágárságaik kifejezetten szubminimálisak, de ráadásul még azokat sem merik kimondani, csak a kezdőbetűit.

Az S. O. B. azt jelenti, *son of a bitch*. Országgh László erre is azt mondja, „szarházi”. Szó szerint azt jelenti, „szuka fia”. Én meg le nem fordítom most nektek, mert a könyv vételárában ez nem volt benne.

* * *

A legmesszebbre a Vietnámban játszódó amerikai filmek mennek el. Ezekben percenként tizenötször mondják, hogy *fuck*. Semmi cifrázás, semmi variáció, csak *fuck*, amely szigorúan véve a coitalás vulgáris angol formája, de persze főleg indulatszóként használják. Már akik használják, mondom, a Vietnámban harcoló, elkeseredett, nyomortanyákból verbuvált katonák. Nekik szabad.

Mindenki más legfeljebb azt mondja, *F. O.* Elárulom, ez a *fuck off* rövidítése. A pesti aluljárókban itt-ott már fellelhető vörös színnel felhordva a múmárvány falakra. Nálunk már kiírják, odahaza még rövidítik. Országgh László szerint „Menj az anyád...”

Újabban hallottam az angol káromkodás non plusz ultráját. 1989 nyarán Magyarországon tartózkodó ausztrál ismerősöm a teljes kiborulás után azt mondta valamire, hogy *P. O. Q.* Tudtam, szörnyű dolognak voltam a fültanúja, csak azt nem tudtam, hogy minek. Másnap, amikor megnyugodtak, megkértem őket, mondják el, minek a rövidítése a *P. O. Q.*, mert az én időmben ezt még nem használták. Azt mondták a hölgyek, mert hát azok voltak, hogy ez olyan csúnya, ezt ők ki nem ejtik a szájukon. Akkor majd kiejtem én. Barkochbázzunk!

Elkezdtem találgatni, ők meg csak bólogattak, igen-nem. A középső betű megfejtése volt a legkönnyebb, az *of* kellett, hogy legyen. Mivel egészen biztosan valaminek a valamijéről lehetett szó. Az angol szerkezetből következtetve a *P* lehetett a vulgárisabb, az volt a valaminek a valamije.

Hogy mi kezdődik magyarul *P* betűvel, azt nem kunszt kitalálni, de angolban hiába zongoráztam végig a teljes emberi anatómiát, semmi sem stimmel. Mi lehet még vulgáris? Biztos valami végtermék. Ez az. Csak a *piss* lehet. Az ausztrál lányok bólogattak, hogy igen. Na, most a *Q*. Ki ez a *Q*? Kinek a pisijéről lehet szó?

Szerencsére angolul *Q*-val csak néhány tucat szó kezdődik (magyarul egy sem), és azok közül is csak egyetlen egy, a *queer* (mellesleg ausztrál specialitás), amely kicsit is csúnya. Nos, ez a

„homokos”. Szaporán bólogatnak a lányok. Hát én zseni vagyok. Ezek szerint a P. O. Q. = a buzi pisája.

Akit ez a téma bővebben érdekel, mert úgy gondolja, hogy egyszer szüksége lehet rá, nos, az ő részükre írok még egy-két csemegét.

Igen hatásos és újabban eléggé gyakran használt kifejezés méltatlankodásunk ecsetelésére a *shit*, illetve a *bullshit*. Az előző „szart”, a második pedig „bikaszart” jelent. Hogy miért pont bika, a franc tudja. Egy biztos: sem tehén, sem ló, sem kutya. Szóval, semmilyen más állatról nem lehet szó. Kizárólag a bika szarát lehet emlegetni. Mással ne próbálkozzatok, mert ráfáztok.

Na, most a használat. A *bullshit* akkor jogos, ha hitetlenkedsz, valamit hazugságnak, elfogadhatatlannak, hülyeségnek stb. tartasz. A *shit* akkor alkalmazható, ha a dolog sajnos igaz, de kellemetlen.

Egyik kifejezést sem kell, vagy lehet rövidíteni. Szabadon lehet őket használni, így, ahogy vannak, egy kis elővigyázatossággal. A *shit* szót rövid, nagyon rövid *i*-vel kell ejteni, „sít”. Ezzel ellentétben a lepedőt, amelyet úgy írunk, hogy *sheet*, és persze ezt is „sít”-nek ejtik, csak hosszú *i*-vel.

Megint a húgom jut az eszembe, aki egyszer (talán századszor) albérletet váltott. A háziasszony bevezette a leendő bútorozott szobájába, ahol persze nincs más, csak egy ágy, egy pici szekrény, egy kisméretű asztalka és egyetlen szék. Az ágyon két pokróc és semmi más.

A húgom alighogy megpillantotta a szobabelsőt, felkiált. „There is no sheet on the bed.” Ami azt jelenti, „Nincs lepedő az ágyon”, és meg is felelt a valóságnak. A háziasszony füle azonban azt regisztrálta, hogy „There is no shit on the bed”, ami szintén igaz volt, de kissé szokatlan megállapítás egy leendő albérlőtől, „az ágyon nincsen szar”.

A húgomat ez alkalommal nem bárdal kergették el, csak egyszerűen közölték vele, keressen magának másik helyet.

25. Ham Sandwich

Pista bá' nem volt több 35 évesnél, és így a mai fogalmak szerint aligha érdemelte ki a bácsi megszólítást. Bácsiságát, azt hiszem, két dolognak köszönhetette. Egyfelől, vagy tíz-tizenkét évvel volt idősebb nálunk, amit mi huszonévesként igen soknak tartottunk, másfelől pedig vidéki volt, és ez még Melbourne-ben is érezni lehetett rajta. Mindent összevetve Pista bá' az a fajta rátarti magyar volt, aki húsz év után pontosan annyit fog tudni angolul, mint húsz nap után tudott, vagyis semmit.

Pista bá' bejárt abba a fitzroyi magyar milkbárba³⁸, ahol egy időben én is mindennapos vendég voltam. Ízes magyarsággal beszélt, de hát az ott nemigen érdekelt senkit. Valami gumigyárban dolgozott igen kemény körülmények között, amit az irgalmatlan meleg és a penetráns vegyi szag tett majdnem elviselhetetlenné. Ilyen kemény körülmények esetében a munkaadó nem kényes a nyelvtudásra, ilyen állást a Pista bácsik is kapnak.

Pista bá' egyébként békés természetű ember volt, csendes, sokat tűrő. Panasz a száját sosem hagyta el. Csendesen éldegélt, számunkra megfejthetetlen volt, miért itt és minek.

Egyik este a társaságnak nem volt nagy kedve a dumához, inkább csak üldögéltünk, így Pista bá' is szóhoz jutott.

³⁸ A milkbár-hoz legközelebb a magyar presszó áll.

– A franc, csak tudnám, miért kell nekem mindig fasírtot ennem? – Nocsak, még sincs minden rendben, kaptuk fel a fejünket.

– Miért kellene neked mindig fasírtot enned? – tettem fel a kérdést, és fürkészni kezdtem Pista bá' arcát.

Hadd szúrjam közbe, hogy déltájban a gyárak, irodák, intézmények mind-mind leállnak *lunch time* címen, amely ebédidőt jelent, úgy megközelítőleg.

Na, most belém lehet kötni, miért megközelítőleg! Hát, azért, mert az időpont, az időtartam és a cél a lunch time és ebédidő között azonos, de a bonyolítás merőben más.

A lunch time-ot illik betartani másodperc pontossággal, ami azt jelenti, hogy mindenki üzi magát, rohan, alig rágja a falatot.

Nálunk az ebédidőre jó tíz-tizenöt perccel korábban kezdenek „felkészülni”, egymásnak át-kurjongatni, „Jössz enni, Marika?” Rendszerint húsz perccel tovább tart, mint kellene, és akkor is hoz magával mindenki egy kis süteménymaradékot, amelyet az íróasztalnál fogyaszt el. Egy órával később jön a kislány, akitől meg lehet rendelni a másnapi „alakártot”, és nagyokat lehet vitázni a kollégákkal, ki mit rendeljen, illetve a jelen éppen nem levők helyett mit rendeljenek stb. Ezen okokból kifolyólag az én agyamban a „lunch time” és az „ebédidő” nem is egy emeleten van, bár tudom, hogy az egyik a másiknak pontos fordítása.

Hát, akkor most vissza Ausztráliába. Szóval, az emberek egy részének a felesége még reggel csomagol lunchot, mert így olcsóbb. A magányosok és pénzesebbek (ezek nem mi voltunk) beszerzik maguknak a helyszínen.

A helyszín az rendszerint egy bódé az utcán, ahonnan lunch time alatt ezrével szórják ki az előre gyártott szendvicseket.

A szendvicsek pedig a 12x12 centis „kockakenyér” két hajszálvékony szeletéből állnak, vékonyan megvajazva, és közé téve akármi.

Az akármi lehet: szardínia, sonka, csirkehús, sajt, tojás, sült marha, főtt rák meg a fene tudja, még mi. Viszont bőségesen van bele téve fejes saláta levele, amitől az egész olyan mutatósan vastagga válik.

Ezzel a dolog még nincs kész. Ugyanis a 12x12 centis, négyzet alakú, dupla kenyérszeletet a benne lapuló töltettel együtt mindkét átló irányában át is vágják. Így kapunk 4 darab aprócska, egyenlőszárú derékszögű háromszöget, amelyeknek átfogója 12 cm, befogói hossza pedig egyenként 8,5 cm. De gusztí vagy! Hamm, bekaplak, egy falat!

Még annyit kell tudni a szendvicsekről, hogy „jobb helyeken” mindezt fehér és barna kenyérből is elkövetik.

Ezekben a bódékban lehet még kapni *pie-okat* is (kiejtése: páj), amelyek linzertésztába bújtatott töltetek (majd egyszer elmesélem), és hamburgert, amelyet Pista bá' a történetem elején „fasírtnak” titulált. Nagyon helyesen.

A hamburger adjusztálása merőben más. Nem nagyon kellene firkálnom róla, elvégre néhány éve a budapesti főutakat is ellepték a hamburgeristák. Enyhén fonnyadt zsemle behasítva, becsapva közé egy alig átsült, erősen hagymás, darált marhahúsból préselt, vékony szelet, jól szemén spriccelve valami bűdös szósszal, és kész. Szerencsétlen Pista bá' ezt ette hónapok óta.

Na, most folytassuk ott, ahol abba hagytam a Pista bával elkezdett beszélgetést.

– Hát, öcsém, azért eszem mindig csak fasírtot, mert nem tudom, hogyan kérjek mást. – Megint csak összenéztünk.

- Miért, Pista bá', mit kérsz?
- Hát, azt mondom, hogy „hamburger plíz”, aztán kapom a fasírtot.
- És mit szeretnél enni legközelebb?
- Mondjuk sonkás szendvicset, azokkal a szép piros szeletekkel.
- Figyelj, Pista bá'! Legközelebb mondd azt, hogy „hem szendvics plíz”, na, mondd utánam! Hem szendvics, hem szendvics.
- Hát „hem szendvics plíz”.
- Nagyon jó, Pista bá', nagyon jó.

Másnap este vártuk Pista bát, hogy megtudjuk, sikerült-e neki betörni a hem szendvicset fogyasztók táborába. Helyette Zsíros Pista jött, már az ajtóban fuldoklott a röhögéstől.

Kiderült, hogy délben Zsíros Pista 2 méterrel állt Pista bá' háta mögött, és mindent tisztán látott és hallott. Ezek szerint, amikor Pista bára került a sor, büszkén köpte ki a szót, „hem szendvics plíz”. Igen ám, de az árus tudni akarta, hogy fehér vagy barna kenyérből kéri-e, tehát visszakérdezett.

– How do you want it, with white bread or brown bread? – Ebből Pista bá' egy kukkot sem értett, így hát megismételte a betanult szöveget.

– Hem szendvics plíz.

– All right – fakadt ki az árus –, de hogy kéred, barna kenyérral vagy fehér kenyérral?

Pista bá', nem értve a kérdést, nem tehetett mást, újra megismételte:

– Hem szendvics plíz.

Erre már az árusnak kezdett elfogyni a türelme, főleg, mert Pista bá' mögött egyre gyűlt a kielégítetlen vevők sora.

– All right, you fucking idiot, how do you want it? White bread or brown bread?³⁹.

Pista bá' először kétségbeesetten körülnézett, majd lemondóan nyögte ki a már sokszor bevált szavakat.

– Hamburger plíz.

26. Second-hand

Járom a várost, kedvenc városomat. Szóval járok-kelek Budapesten, és nézem ezt meg azt. Határozottan angolosodunk. Nem tudom, hogy örüljek-e, vagy szomorkodjam.

Valamikor gyerekkoromban elsősorban a germanizmusoktól féltették nyelvünket azok, akiknek ez szívügyük volt, magyartanárok, zurnaliszták. Manapság senkinek sem az. Újabban nincs is szívügy!

Napjainkban nem számít már a német, talán egy kicsit ciki is, amiről minden bizonnyal Herr Ulbricht elég sokat tehet. Újabban az angolmánia hódít. Még az is angol szavakkal vagdalózik, aki a személyes névmásokat sem tudja tisztességesen.

³⁹ Értem, te hülye barom, de mivel kéred? Fehér kenyérral vagy barna kenyérral?

Van, aki nem vagdalózik angol szavakkal, csak angol szlogeneket ültet át magyarra, hadd forgolódjon Arany János a sírjában. Az Aranypók például évek óta azt állítja, hogy „ügyel a részletekre”. Amikor először olvastam, azt hittem, részletvásárlás esetén nem engedik, hogy hátralékba kerüljek. Én kis naiv! Le kellett volna fordítanom angolra, és akkor mindjárt értelmessé válik mondanivalójuk, „We take care of the details.”

S bár a Hertz-féle szalámiban sokkal sűrűbb a só.

Én mégis visszafordítom részedre, óh nyájas olvasó.⁴⁰

Az Aranypók valóban azt állítja, hogy „az apróságokra is figyel”. Nem akarom én őket kipécézni. Különb is, az vesse az első követ... Meg aztán, van ennél jóval bántóbb is. Azt mondja egy maszek cégtábla:

SECOND – HAND SHOP

Vagyis használt cikketeket árusító üzlet. Majdnem olyan, mint az

ANTIQUITAS

Csak itt nem giccset, hanem hacukát árulnak. Igazából nem haragszom ám rájuk. Inkább mosolygok rajta. Lám, büszke göggel még a nyomorban is lehet sznoboskodni, ha a használt rongyra azt mondjuk, *second-hand*.

A *second* különben azt jelenti, „második”. A magyar is meg tudja fogni ezt a fogalmat, „másodkézből”, tehát használt. Szép ez a „másodkézből”, csak most éppen nincs divatban. Nem így a *second-hand*. Ez egyre népszerűbb lesz. Ráadásul nekem még egy sztorim is van róla.

* * *

Ausztrál seggünkön még rajta volt a tojáshéj, amikor Orsós Miki barátomra rámosolygott a szerencse. Valaki azt mondta neki, ha estig tud szerezeni egy szmokingot (és nem nagyon lötyög rajta), akkor 4 óra alatt kereshet 5 fontot, plusz borraivaló. Egész nagyon!

Miki persze estig szerzett egy szmokingot, és így egy Double Bay-i rongyázós partin találta magát, precízebben ötödmagát, pincéri státuszban. Egyetlen dolga az volt, hogy tálcán koktélokot hordjon körbe, és kínálja a vendégeket. De hát filmekből ezt biztos ismeritek.

Amikor a vendégek lepucolták a tálcát, akkor a tálalóban a pincéreknek újra fel kellett tölteni azt.

Az est fénypontja, amikor a távozó vendégek előtt a pincérek sorfalat állnak, borraivaló reményében. A legcsóróbb vendégek még adnak is, szeretnék, ha legalább a pincérek elhinnék, hogy menők.

Na, de ez még odébb volt. Egyelőre Miki hordta a koktélokot körbe-körbe, illetve koktélokban úszó kandírozott cseresznyeszemeket. Egyszer csak szóltak a tálalóban, baj van. Fogyófélben a *cherry*. Micsoda leégés, hogy lehet kivinni koktélt cherry nélkül?

Nem éppen szép, pláne nem higiénikus, de csak egy megoldás látszott. Az üres poharakban hagyott cseresznyeszemeket újra fel kell használni. Különb is, az alkohol dezinficiál.

Kezdték tehát a cseresznyeszemek ide-oda mászkálni a tálaló és a nagyterem között. Be a koktéllal, ki az üres pohár fenekén, ha csak a vendég meg nem ette.

⁴⁰ Utalás Karithy Frigyes *Így irtok ti* című művének „Műfordítás” részére

A házigazda nem csak tudott a dologról, de egyenesen ő adta az utasítást erre az előkelő házakban meglehetősen szokatlan megoldásra.

Már közel járt az éjféli, amikor Miki tálcájáról épp a házigazda emelt le egy poharat, és közben csendben megkérdezte tőle

– Is the cherry second-hand?

– Seconnnnd? – húzta el gúnyosan a szót Miki. – At least fifth.

* * *

Az utolsó négy sor magyarul így hangzik:

– Másodkézből való a cseresznye?

– Máááásod? – húzta gúnyosan a szót Miki. – Legalább ötöd.

27. A jeges

„A ház, ahol egy fél éve lakom, éppen olyan ronda, mint a többi, kopott és ausztrál. Mellőzve a bútorleltárt, csak a kivénhedt jégszekrényt szeretném megemlíteni, amely a konyhában áll, el-elmélázva a múlt szép napjain.

A jégszekrényhez természetesen tartozik egy jeges is, aki el nem apadó szorgalommal hordja a jeget másnaponként. Habár soha nem látom őt, ennek így kell lennie. Részben, mert a jég soha ki nem fogy, másrészt a szekrény tetejére helyezett kétshillinges az említett napokon eltűnik. Az esedékes jégtábla minden valószínűség szerint reggel nyolc óra körül érkezik. Ebben az időben ugyanis hétköznap már nem vagyok otthon, hétvégén ellenben még nem kelek fel.

Múlt szombaton azonban összehozott minket a sors. Ez pedig úgy történt, hogy a péntek esti énekléstől kiszaradt torkomon néhány pohár tejet engedtem le másnap reggel, állva a nevezett jégszekrény előtt. Ekkor történt, hogy kopogtatásmentesen az ajtón belibegett a jeges, hátán egy kisebb fajta jégheggyel. Engem, ki nyilvánvalóan az útjában állhattam, gyengéden megpöccintett, majd utána a jeget. Én a szemetesvödörbe, a jég a tartályába pottyant. Ő körülnézett, az általam kitett kétshillingest zsebre tette, majd ahogy jött, úgy távozott, némán, hangtalanul. A jég olvadni, én gondolkodni kezdtem.

Nem vagyok hiú ember. Azaz, várjunk csak. Hiú vagyok, olyannyira, hogy hiúságból eltitkolom hiúságom. Tehát gyakorlatilag, végeredményben nem vagyok hiú. Mint ilyen, nem kívánom, hogy bárki is előre köszönjön, és egyáltalán nem kívánok semmit. Így nem kívánom, hogy egyáltalán köszönjenek nekem. Még a saját lakásomban sem kívánom. Még attól sem, akitől vásárolok. Azt sem kívánom, hogy kopogjanak, ha belépnek az ajtómon. Természetesen, azt sem kívánom, hogy ne lökjenek félre, és ha már félrelöknek, nem kívánom, hogy bocsánatot kérjenek. Nem, nem, semmit nem kívánok, csak jeget. Igen, ez az egyetlen, amit attól az embertől kívánok. Mikor gondolataimban idáig jutottam, eszembe jutott, hogy valószínűleg csak azért vagyok ilyen szigorú, mert közérzetemre a régen kihúlt káposztástészta nyirkos közelsége pillanatnyilag lehangolóan hat itt, a szemetesvödör mélyén. Éppen ezért kikecmeregtem akaratlanul elfoglalt rejtekhelyemről, és újra átgondoltam az eseményeket.

Jött a jeges, én meglepődtem, és ezzel egyidejűleg elfelejtettem köszönni. Amikor hálóinges alakom a jeges látószögébe vetődött, természetesen ő nem lepődött meg, következésképpen nem köszönt. Röviddel ezután ellökött az útjából. Dicséretére legyen mondva, hang nélkül. Ugyanilyen némán én is kikötöttem a maradék tetején. Ő a pénzt megtalálta, és így távozott. Mentségére szóljon, ezt is csendben.

S elvégre igaza is van. Mi, újaustrálok jövünk, megyünk, örökké változunk. Ő, a jeges a jégsezkrénnyel, marad. Csak nem fog velünk megismerkedni, arra a néhány hónapra, amelyet nyugtalan otthonkeresgélésünkben egy-egy helyen eltöltünk.”

(A krocki⁴¹ 1959-ben megjelent a Sydneyben kiadott, magyar nyelvű *Dél Keresztje* című hetilapban.)

28. Apróságok

Ha igaz az, hogy Amerika a korlátlan lehetőségek hazája, akkor szerintem Ausztrália a korlátozott lehetőségek hazája kell, hogy legyen. Ez a napokban jutott eszembe, amikor láttam az *El Hakim* című német filmet. A hirdetés büszkén jelenti, hogy a film regényváltozatát (szóval, már odáig jutottunk, hogy nemcsak egy-egy regénynek van filmváltozata, hanem egy-egy filmnek is van regényváltozata) tizennyolc nyelvre fordították le, és többmillió példányban adták el. Gondolom J. Knittel, *El Hakimot* és a többi regényeit nem szükséges bemutatnom, hiszen a tizennyolc nyelvben a miénk is benne van, és bizonyára nagyon sok magyar olvasta. Sokkal nagyobb volt a meglepetésem, amikor a könyv angol fordítását kerestem először a Melbourne Lending Libraryben⁴². Nem volt, erre átmentem a Melbourne Public Librarybe⁴³, gondoltam, ha már nem vihetem haza, akkor legalább itt olvasom. Sajnos itt sem volt meg, sőt, még csak nem is hallottak róla, sem az íróról. Ezután még két librarybe elmentem, de az eredmény ugyanaz volt. Most már megmakacsoltam magam, és elkezdtem végigjárni Melbourne néhány *second-hand book shopját*, magyarul antikváriumát. Az eredmény nulla. Egyre jobban kezdtem megijedni a döbbenetes hülyeség láttára, amelyet az egyes *sales girlök*⁴⁴ képviselnek. Egyszer aztán valahogy mégis megnyugodtam, és abba hagytam a keresgélést. Az egyik antikvárium öreg tulajdonosa közölte, volt egy *Via Malája*⁴⁵, de hat hónappal ezelőtt eladta. Másnap reggel megint felébredt bennem a gyanú, hátha nem is volt neki, csak mint jó üzletember menteni akarta üzleti hitelét. Ki tudja?

* * *

A volt munkahelyemen ahányszor megkaptuk a fizetést, mindig gyűjtöttek valamilyen „szent célra”. Az adakozás elől kiút nem volt soha. Mint jól nevelt újaustrál, soha nem kérdeztem semmit (nem is tudtam volna), hanem szorgalmasan adakozgattam a kétshillingeseket. Egyszer aztán az a furcsa ötletem támadt, hogy mégis jó lenne tudni, kiket-miket segíték. Kérdésekre közölték, hogy most a hontalan öregemberek megsegítésére új akció indult, és annak keretén belül pokrócotat fognak venni, mert jön a tél, és a jó öreg emberek még meg találnak fagygni. Jól tudom, hálátlan feladat szembe fordulni a „jó öreg emberekkel”, de én mégis megteszem. Ugyanis tőlem, akárcsak a többi újaustráltól, elvárták, hogy a semmiből felruházkodjunk, házat, stb. vegyünk, egyszóval gyökeret verjünk. Ez annyira így van, hogy ha egy-két év után nem volt bankbetétünk, akkor nem számítottunk embernek. Ugyanakkor a született ausztrál hatvan-hetven évig issza a sört, és a végén én vegyek neki pokrócot, hogy meg ne fagyjon. De ez csak az egyik oldala az éremnek. A másik, hogy évente kilencven font adót fizettem, a „szegény öregember” pedig az élete végéig minden negyedik üveg sörét az államnak fizette adó címén. Ezek után jogos elvárni, hogy a képviselőház ne a képviselők fizetését emelje fel szinte évente, de illene a nyugdíjkérdést is rendezni.

⁴¹ színes, csattanós karcolat

⁴² kölcsönkönyvtár

⁴³ közkönyvtár

⁴⁴ könyvárus lányok

⁴⁵ J. Knittel híres regénye

29. Tejesüveg (I.)

Az egyik héten megint albérletet cseréltem. Új helyem semmiben sem különbözött az előzőektől, csak talán annyiban, hogy itt még nem volt gáz. Zuhanyzáshoz a melegvizet úgy nyerte az ember, hogy egy régi konzervdobozba belelöttyintett kábé 1 deci benzint. Az egészet betolta a külön erre a célra kialakított lyukon egy „bojlernek” nevezett, razziás külsejű hengerbe, meggyújtotta a benzint, és ezzel egy időben megnyitotta a csapot. Az előzőekben leírtak pontos betartása fejvesztés mellett (szó szerint) kötelező. Egy deci benzinért öt percig lehetett zuhanyozni.

Mindjárt az első zuhanyozásaim egyike alatt, amikor azon morfondíroztam, vajon két deci benzinnel tíz percig lehet-e zuhanyozni, vagy robbanás miatt egy másodpercig sem, megpillantottam a kályha mögött vagy öttucatnyi tejesüveget. Üresen, kiöblítve, hmm.

Zuhanyzás után közvélemény-kutatást rendeztem az albérlők között, kié a tejesüvegek. Hamarosan kiderült, nincs tulajdonos. Ezek szerint érdemes tovább gondolkodni. Egy pint tej tíz penny, ha viszek üveget; ha nem viszek, akkor egy shilling és négy penny. Ebből következik, (nem feltétlenül mindenki számára) egy üveg értéke hat penny, illetve fél shilling, és mert egy mozijegy ára fél korona, ebből egyenesen következik, hogy öt tejesüveg áráért beülhetek a moziba. És mert imádok moziba járni, egy hatalmas szatyorba összeszedtem az üvegeket.

Az összeszedést megszámlálás követte, és így kiderült a pontos létszám, negyvenkettő volt. Micsoda véletlen! 42 tejesüvegért 252 pennyt kapok, amely ugye pontosan 21 shilling, az pedig hajszállra 1 guinea, amely viszont öt százalékkal több, mint 1 font. Na, Tibor, ma este császár leszel.

Mire a milkbárba értem, homlokomról csorgott az izzadság. Hiába, na, a vastag falú üvegpalacknak megvan a súlya. A tulajdonos úgy nézett rám, mint egy csodabogárra, de az angol-szász neveltetés miatt a szempillája sem rebbent. Engem azonban már nem lehetett átverni, éreztem, hogy valami nem stimmel. De mi? Az üvegek nincsenek lecsorbulva, nem repedtek, ki vannak mosva. Na, majd kiderül. Letettem az üvegeket, és megkérdeztem a hapsit:

– Visszakaphatom a betéti díjat?

Erre azt mondja a kenguru a pult másik oldalán:

– Tejesüvegre nincs betéti díj.

– Nincs? – így én. – Akkor miért került hat pennyvel többbe, ha nem hozok csereüveget?

Hát csak azért, tudom meg, mert ha nem a markomban akarom elvinni a tejet, akkor kénytelen vagyok tőle venni egy üveget hat pennyért. Hát ez állati jó. Akkor most hiába cipeltem ezeket ide.

– Dehogy hiába – mondja a tulajdonos. Vegyek negyvenkét pint tejet, és akkor ingyen kapom hozzájuk a 42 üveget, ha ezeket cserébe itt hagyom.

30. Tejesüveg (II.)

Elayne nevű első feleségem egy farmon nőtt fel. Olyan farmon, ahová több tucat tehén is tartozott, és azt mind fejték. Ezt úgy hívják, hogy *dairy*, amely magyarul (nagyon előkelően) tejgazdaságot jelent.

A fentiekből kifolyólag Elayne rühellte a tejet (és persze mind a mai napig teszi), a tejszín látványától pedig, felvert vagy fel nem vert állapotban, simán libabőrös lett. Mivel akkoriban többször közösen étkeztünk, az előzőekben tagolt lelki tulajdonsága nem segítette elő összeötvöződésünket.

Finom célzásaimra Elayne kijelentette, hogy náluk még a macskák is utálták a tejet. Mít lehet erre mondani? Semmit. Gyerekkoromban a tej a pincében el volt dugva a káposzta mögé, és éjjel titokban jártam le inni.

Egy idő után, amikor már totálisan tele volt a hócipóm, faggatni kezdtem feleségem a gyermekkora felől, mint egy jó pszichoanalitikus. Hátha kiderül, miért utálja a tejet. A szakkönyvek szerint, ha az ok felszínre kerül, akkor az okozat, esetünkben a tej utálata, automatikusan megszűnik.

Hamarosan sok mindent megtudtam, de a felszínre került adatok közül egyik sem tűnt logikus oknak a tej és termékeinek ilyen mélyreható utálatához.

Mélyinterjúm szerint amióta az eszét tudta, az egész család apraja-nagyja a kicsempézett istállót pucolta forró vízzel, kefével és kefe nélkül, természetesen napestig. A hajnalban érkező tartálykocsi vezetője mintát vett a tejből, amelyet a központban kitenyésztettek, és ha a baktériumszám valami hihetetlen alacsony értéket csak egy darabbal is túllépett, akkor másnap már át sem vették a tejet. Ez pedig nem volt semmi, mert a több ezer liter tejet önthették az árokba. Elayne szerint náluk a tehénistálló kövezetén műtétet lehetett volna végezni a gangréna legkisebb esélye nélkül.

Én persze az egyik ámulatból a másikba zuhantam, és a világért el nem árultam volna, hogy idehaza a tehénistállóba csak úgy lehet belépni, ha az ember derékig felhúz egy gumicsizmát, mert a csendben csörgedező trágya egyszerűen elállja az utat.

Ez a tisztelet, sőt, csendes hódolat az ausztrál tisztaság irányában elég sokáig tartott. Egészen pontosan addig, amíg egy szép napon az alumíniumfóliával gyárilag lezárt tejesüvegben nem láttam valamit lebegni, ami ráadásul nem is volt kicsinek nevezhető.

Megpöccintettem az üveget, és vártam, hogy a titokzatos tárgy a sűrű fehér folyadékban közelebb kerüljön az üveg falához, felfedve ezzel kilétét. Ez meg is történt, és nem akartam hinni a szememnek. Az üvegben nem több és nem kevesebb lebegett, mint egy teljes fejlettségű, ám már rég elhunyt mezei egér.

Feleségemnek mondtam, vegyen magán erőt, és próbáljon egy pillantást vetni, persze csak az üvegen keresztül, egy félliternyi tejre.

– Megéri! – biztattam. – Ilyen tejet még biztos nem láttál.

Azt hittem, a meglepetéstől át fog esni a tejesüvegen, de Elayne-t jól ismert flegmája most sem hagyta el. A világ legközönyösebb, és egyben legtárgyilagosabb hangján közölte, ez csak úgy lehetséges, hogy az egér is steril volt.

– Szerencsére – válaszoltam –, különben az üveg tele lenne apró kis egerekkel.

31. Láttál már koalamacit?

De tényleg, láttál már koalamacit? Hát kengurut meg emut? Nem, nem az állatkertben, hanem a szabadban. Csak úgy vadon.

Már kerek öt éve voltam Ausztráliában, amikor egy vasárnap reggelen mellbevágott a gondolat. Tényleg, hol vannak a kenguruk, meg a többiek? Tudod, azok az állatok, amelyek rajta vannak a pénzeken, bélyegeken. Hiszen én még nem is láttam egy darabot sem ezekből. Még mutatóban sem.

Az emberek Európában azt hiszik, hogy Melbourne-ben az utcai forgalmat egy óriási vörös kenguru irányítja. A Yarra-parton pedig a fákon koalamacik terem. Aztán a helyszínen kiderül, hogy a melbourne-i aszfalt semmiben sem különbözik a budapestitől. Még a közlekedési dugók is pont olyanok, mint Budapesten, csak hát ott 30 évvel korábban kezdődött.

Hol vannak akkor a kenguruk, a koalamacik, a vombatok, az oposzumok meg a többiek? Hát hol lennének? Az üdvözlőlapokon. Persze az üdvözlőlapokon láthatók *aborigin*⁴⁶ harcosok is teljes harci díszben, ami azt jelenti, hogy tök meztelenek, ágyékukra tekert rongyokkal, de ez is csak a szalonképesség, vagyis a fotózás kedvéért.

A valóságban az aborigin harcos koszos, ha lehet, akkor részeg, nincs kipingálva, és por-, valamint légylepte, közönyös, majdnem, hogy életunt, és már vagy húszezer éve nem harcolt.

Koalamacit is csak itt-ott lehet látni, belépti díj ellenében, egyik-másik rezervátumban, ahol hozzájuk nyúlni, etetni őket tilos. Vattában dédelgetik, mesterségesen táplálják ezeket az állatokat, jaj, ki ne pusztuljanak, mert micsoda leégés lenne a világ előtt.

Kenguru még látható, de látványukért be kell menni a sivatag közepébe, úttalan utakon, sok száz kilométert, és megpillantásuk még akkor sem garantált.

A Krokodil Dundee láttán az ember azt hinné, ha Sydneyben jól megnyitjuk a csapot, talán még abból is apró krokodilok jönnek ki. Persze krokodilok tényleg vannak, de a tisztességesebb emberi településektől (lásd: Sydney, Melbourne) pontosan olyan messze, mint Budapesttől.

Miért? Ha Budapesttől légvonalban, dél felé utazol 3000 km-t, fogadok, fogsz találni krokodilt. Különség azért van, mert Sydneytől északra kell utazni, ugyanannyit.

Amihez nem kell utazni, ami házhoz jön, az a légy. A jó öreg házi légy, vagy ahhoz hasonló. És persze bőségesen. Most röhögtök, és azt mondjátok, persze, én mindent eltúzlok. Egy frászt. Ausztrália a világ egyetlen helye, ahol nem csak feltalálták, de ténylegesen viselnek is légyeltávolító kalapot. Ez egy olyan kalap, amelynek tíz, de inkább tizenöt centis karimája van. A karimáról körben hosszú szúnyogháló lóg le mellmagasságig. A háló aljához apró fémgolyócskák vannak rögzítve a háló feszesen tartása végett.

Az egész arra jó, hogy az embernek legalább a pofájába nem repülnek be a legyek, melyekből négy-öt percenként le is lehet nyelni egyet-egyét. Igaz, napnyugtával a legyek is eltűnnek mind egy szálig... másnap reggelig.

Azért tartozom egy vallomással. A fenti jelenség nem Sydney elővárosaira jellemző. Ott nincs ennyi légy. Ott legfeljebb mérges pók mászik be az ablakon, és bújik el huncutul a salátás tál tövében, vagy mérges kígyó tiszteli meg hátsó kerted, és várja a kedvező alkalmat, hogy rád hozza a frászt, ami rendszerint sikerül neki.

Szögezzük le, koalamacit nem láttam, nem is láthattam, de nem is nagyon voltam rá kíváncsi. Az ember egyéb más állatokkal van elfoglalva, ha másként nem, hát a sajtón keresztül.

Időnként megírják az újságok, kinek a lábával úszott el egy cápa, és mert ez egy elég nagy állat, a lábakat többnyire tőből tépi ki. Ami viszont visszamarad, az rendszerint másodpercek alatt elvérzik a jó langyi tengervízben. A dolog nem is olyan nagyon ritka. Ha jól emlékszem, a hatvanas évek végén egy miniszterelnököt is megevett egy ilyen falánk dög. Úgy kell neki, mért ment lubickolni, miért nem maradt meg a politikánál?

⁴⁶ ausztrál őslakó

És akkor a dolog ezzel ki sem merült. Hallani mérgező medúzáról, amelyek szintén imádják a csodás tengerpartokat, „kék palack” névre hallgatnak, és a „kocsonyahalak” családjába tartoznak. Ezek nem hivatalosan lefordított nevek, de a mi szempontunkból ez mellékes. Ami fontos, hogy mérgezők, és üdvözlőlapokon nem lehet őket látni. Minek riogatni a turistákat?

Különben is, micsoda ficam! Egy ilyen kocsonyás kék palack csendben úszik a tengerben, és kiderül, hogy halálos mérég. Aztán meg találkozom negyven centis tüskés gyíkkal. Akkora frászt kapok, hogy a szívem leáll, pedig tudom, abszolút ártalmatlanok. Legközelebb, ha arra járok, hozok egyet, kitömve, kulcskarikán, ahogy a koalával teszik. Ilyen úgysem lesz csak nekem, és ráadásul ilyen tényleg láttam, koalamacit nem.

32. Magyar girlfriend (barátnő)

Erzsikét a Kinizsi-bálon láttam először, és mihelyt alkalmam volt, azonnal felkértem táncolni. Csakhamar lekérték, de ez engem cseppet sem zavart. Éjfélig még 92-szer kérték le (körmömmel mindig egy vonalat húztam az óraszíjamon), de akkor a szerencse rám mosolygott, mert a zenekar hirtelen szünetelt, és Erzsike nálam maradt. Elmentünk a büfébe, ahol aztán szép lassan megtudtam, a szerencse mégse nagyon mosolygott rám.

Miután Erzsike kényelmesen, de mégis tüneményes gyorsasággal megevett egy fontomat, megkérdeztem tőle, mikor láthatom megint. Mint ez fiatal hölgyeknél szokásos, kérdésemre viszontkérdéssel válaszolt: „mondja, Sándor, milyen kocsija van magának?” Egy mondatban ennyire meglepni valakit csakis nők tudnak. Részben, mert nem volt semmilyen kocsim, részben, mert nem is Sanyinak hívtak.

Erzsikével másodszor a Rákóczi-bálon találkoztam három hónappal később. Akkor már volt kocsim, nem szép, nem nagy, nem új, de kocsis. Előzően ugyanis többen felvilágosítottak: „Kocsi nélkül nő nuku”.

Örömöm hatalmas volt, amikor Erzsike felismert, és következetesen Sanyinak szólított. Kitűnő memóriájára vall az is, hogy különös véletlen folytán minden egyes táncszünetben velem volt. Ezenkívül Erzsike jellemében egy másik nagyszerű dolgot is tapasztaltam: igen változatos és fordultatos nyelvbőséggel rendelkezett. Ez alkalommal ugyanis kérdésemre azt válaszolta: „Sanyi, ugye magának van kocsija?” És mivel volt, girlfriendem lett. Nem csak az enyém, de az enyém is. Erzsikéből igen igazságosan akkora részt kaptam, amekkora a fiú-lány arány az ausztráliai magyarok között. A „boyfriend-társakkal” sohasem találkoztam, de voltak, ezt Erzsike minden kertelés nélkül tudtomra adta, és lassan kialakultak bizonyos reszortok, amelyek az én hatáskörömbe tartoztak. Így például engem ért az a megtiszteltetés, hogy vasárnap az egész családot elvihettem egy *drive-ra*⁴⁷. Erzsike helyett azonban húga ült az ölembe, az egyensúly végett öccse pedig a nyakamba. Ugyanígy jogom volt színházba elvinni, feltéve, ha még nem látta a darabot. Csupán azt kérte, előre közöljem vele, mi a címe, és melyik napon van az előadás. Valamint öt órakor várjam meg, mikor kijön a munkahelyéről, vigyem haza, várjam meg, míg felöltözik, vigyem a színházba, majd megint haza. Hasonlóképp volt az időnkénti táncos vacsorákkal is.

Három hónapi tiszta, és meglehetősen egyoldalú szerelmünk után felébredt bennem a gyanú, hogy Erzsike még egyéb funkciókat is gyakorol, de valószínűleg egy másik boyfriendtel, és mivel kereken kijelentette, erre engem nem talál alkalmasnak, így felszaporodott kiadásaim közül az Erzsike tételt töröltem.

⁴⁷ autózni

33. Ausztrál girlfriend

Bettyvel egy *ballroomban*⁴⁸ ismerkedtem össze; amint felfedezte, hogy új ausztrál vagyok, azonnal elszegődött hozzám girlfriendnek. Ettől kezdve a naptári hét összes estéjét együtt töltöttük. Közös örömeink második szombatján helyette pusztán levele jött meg, amelyben közölte, hogy kibékült régi boyfriendjével, és nagyon-nagyon sorry. Én is az voltam, több oknál fogva is, de ez már elmúlt, és happy vagyok⁴⁹, mert az orvosi kezelést levonhatom az adóbevallásból.

34. Magyar feleség

Az úgy történt, hogy Mancikával egy hajón jöttünk Ausztráliába. Éjszakákként együtt bámultuk a telihold pofáját és a tenger hullámain, miközben álmodoztunk. Mancika egy gazdag farmerről, akinek százezer birkája, hatalmas farmja, öt-hat luxusautója van, ellenben felesége egy sincs. Mancika ugyanis hallotta Bécsben, hogy itt nincs nő. Én pedig ugyanennek a farmernek a lányáról, aki már évek óta mást sem tesz, mint egy igazi férfit keres. Ugyanis még Bécsben hallottam, hogy a férfiak a kezdeti nőhiány miatt elizé... szóval elnőiesedtek.

Egy hónappal később megint a teliholdat bámultuk, és hullámok helyett sokkal prózaibb bonegillai hullámlemez-barakkokat. Ekkortájt döbbsentem rá, hogy képzelt leendő hitvesem mégis talált férjet jóval előttem. Így jobb híján megkértem Mancika kezét. Ő a kezére speciálisan kényes volt, és csak azt kaptam meg, ami ezen felül maradt. Boldogságunkat semmi sem zavarta, és úgy látszott, szerelmünk örökké tart.

Harmadnap Mancika kapott egy *jobot*⁵⁰, és Melbourne-be ment. Bár esküdött, a sors mégis úgy hozta, hogy levelet sem írt. Egy nap főnöke felmondott, pénze nem volt, és főleg rájött arra, hogy itt nőknek munka nélkül nem fizetnek, mert oly kevés még nincs belőlük. Sőt, munkával is csak a felét, mint a férfiaknak. Azt is észrevette, hogy oly marhát sem talál, aki két holdfogyatkozást is kivár. Így történt, hogy írt nekem, és örökké tartó szerelmünket meghosszabbítottuk egy kicsit.

Közben eltelt két év, és egyszer felkeresett. Újra boldogok voltunk, és elhatározta, hogy elveszem feleségül, mihelyt megszüli második gyermekét, mert mint mondta, a 17 férfi közül, akiket megismert, mégis csak én vagyok az igazi.

35. Ausztrál feleség

Marynek az irodában mutattak be, ahová engem is felvettek dolgozni a sikeres *technical college*⁵¹-vizsga után, ittlétem második évében. Miután két hónapig csak köszönőviszonyban voltunk, elhatározta, hogy férjül vesz. Én pedig a férje lettem. Őt most úgy hívják, hogy Mary Kovács, én pedig úgy érzem magam, mint Sándor McDonald.

⁴⁸ elsősorban ismerkedési célt szolgáló nyilvános táncterem

⁴⁹ Itt a humort az adja, hogy a sorrynak (legalább) két értelme van: (a) szomorúnak lenni, (b) bocsánatkérés. Az (a) értelmezésének az ellentéte a happy, vagyis boldognak lenni.

⁵⁰ állást

⁵¹ Műszaki Főiskola

36. Nők, nők, és megint csak nők

A Melbourne-i Egyetemen abszolút értelemben nem volt nőhiány, sőt, mondhatnám nőfelesleg volt. Mivel időm nagy részét ott töltöttem, ez az abszolút értelem a részemre értéktelennek bizonyult. Mit kerteljek, kerültek a nők. Igaz, ezt olyan udvarias formában tették, hogy szinte meg tudtam nekik bocsátani.

Egyetlen kivételt Foo kisasszony képezett, aki Kuala Lumpurból jött, és maga is újusztrál volt. Isten bizony, engem nem zavart sem apró termete, sem maláj és kínai génjeinek pikáns keveredése. Az már zavaróbb volt, hogy amikor moziba invitáltam, közölte, hozza a barátját is. Barát alatt én egy másik kislányra gondoltam, mert ilyen értelemben az angol nyelv nem tesz különbséget barát és barátnő között. Sebaj, vigasztaltam magam, legalább bővül ismeretségi köröm. Ha a barátnő csinosabb, akkor legközelebb őt hívom moziba, mert a három kör lefutása Ausztráliában is kötelező volt. Vagyis egy mozi, még egy mozi, aztán egy harmadik, ami után a hölgyet már meg lehetett hívni egy csésze teára a kollégiumi szobámba.

Na, ebből oltári nagy pofára esés lett, mert a barátnő nem *she* volt, hanem *he*, és úgy lett bemutatva, mint a család barátja, akire Miss Winnie Foo rá lett bízva.

A film alatt Winnie ült középen, egyik oldalán Mr. Banny Wong, a másik oldalán pedig én. Igaz, a három mozijegyből Mr. Wong kettőt gálánsan fizetett, de ez semmiképpen nem kárpótolt azért, amit előtte vérmesen elképzeltem.

A szünetben Foo kisasszony diszkréten magunkra hagyott minket, férfiakat, valami apró ürüggyel. A velem egykorú Banny Wong pedig egyszerű angol tömondatokkal röviden felvilágosított. Ezek szerint Winnie családja igen gazdag, és nagyon modern felfogású. A gazdagságról volt némi elképzelésem, hiszen a Melbourne-i Egyetemen taníttatni lányukat nem volt semmi, ami pedig a család modernségét illeti, nos, arról is kezdtek lenni elképzeléseim.

Hamarosan kiderült, hogy Foo modernségét egyetlen tényre alapozták. Ezek szerint nem állnak elébe egy vegyes házasságnak, de azt tudomásul kellett vennem, hogy Miss Foo, ellentétben a helyi szokásokkal, szűz fog maradni a nászéjszakáig.

Ami azt illeti, tőlem az maradt.

Hirtelen szakításomat Miss Fooval napokon belül megbántam. Végül is a semminél a petting is jobb. Pofátlanul meg kellett volna kérdezniem Mr. Wongtól, a petting meg van-e engedve. Úgy tudom, ezeknél a népeknél a legapróbb részleteket is letárgyalják a nő háta mögött.

Na, mindegy, ezt már elpuskáztam. Gyerünk el egy nyilvános ösztánkra. Feltehetően a munkáslányok kevésbé kényesek, mint a hallgatónők.

A Saint Kilda Ballroomban elsőként Geiger Andrisba ütköztem. Számtalan nő vallja, a férfi, aki egy hajszállal szebb az ördögnél, az már jöhet (férjnek!). Geiger Andris az a ritka példány, aki ezen a teszten elbukott volna. Geiger Andris egyszerűen rondább volt, mint az ördög.

Na, mondom magamban, ha ez talál magának itt nőt, akkor én egy egész háremmel megyek ma haza.

– Szervusz, Andriskám, te mit keresel itt?

– Hülye kérdés – válaszolta a tőle megszokott kedvességgel. – Azt, amit te.

– Na, jó – adtam hangot ötletemnek –, akkor cseréljünk tapasztalatot.

– Nem kell ide tapasztalatcsere – fejtette ki Andris, és szépen elmesélte módszerét.

Ezek szerint, csak olyan nőt kér fel táncolni, aki asztalnál ül. Az asztalnál ülő nőknek majdnem biztos, nincs partnerük. Néhány bemutatkozó mondat után pedig Andris felteszi a

kérdést: „Will you sleep with me tonight?” Ami tömören annyit jelent, „Lefekszel velem ma éjjel?” Hát kérem, ez annyira elképesztő volt akkoriban, hogy nekem eszembe sem jutott volna.

– Andriskám, ez nagyon eredeti módszer, tényleg eredeti. De mondd meg igaz szívedre, volt már, aki azt válaszolta, „yes”?

– Röhögni fogsz – vigyorgott a pofámba –, volt.

– Remek, Andris, remek, de statisztikailag kábé milyen gyakorisággal?

– Nézd, eddig még nem számoltam, de úgy átlagban minden harmincadik nő belemegy a dologba.

– Ez még el is hihető, de mondd Andris, hány nővel lehet egy este táncolni?

– Hogy hány nővel lehet egy este táncolni, azt nem tudom – vallotta be Geiger Andris –, de én rendszerint harminccal szoktam – ült ki a vigyor kifejezetten undok pofájára.

* * *

Különben ezzel a Geigerrel mindig nőknél futottam össze. Las Palmasban a hajónk egy teljes napot vesztegelt, reggeltől késő estig. Minden biztonnyal szándékosan, ugyanis a több, mint ezer holland utas (ellentétben velünk) fizetett a jegyéért, és ha már áthajózták a fél világot, akkor, gondolom, az utazást összecsapták némi világnézéssel is.

Reggel tehát harmadmagammal nyakunkba vettük a várost, és uccu neki, mi is elmentünk „világot látni”. Az utcai árusok hullámokban leptek el minket, és addig nem hagytak békében, amíg meg nem győződtek abszolút sóherségünkről.

Délfelé járt az idő, leültünk egy szusszanásra egy útszéli pálmafa alá megvitatni a korgó gyomrunkkal kapcsolatos teendőket. Egyszer csak a föld alól ott termett egy apró kis legény, nem lehetett több tíz évesnél, és spanyolul eszeveszetten hadarásba kezdett.

Hol egymást néztük, hol pedig a kölyökre. Mi a fenét akarhat? Miki barátom tért először magához, és bár gyerekszobája révén sem németül, sem angolul „nem lehetett eladni”, mégis magyarul ripakodott rá:

– Mit akarsz öcskös?

– Girls, girls – ismételtetett egyetlen szót a fiú –, Mädchen, Mädchen – és körbehordta a szemét rajtunk. Szerintem arcunkról a mélységes döbbenet tükröződött. Elsőnek nekem esett le a húsz fillér.

– Gyerekek! Ez a kölyök egy kupiba invitál minket.

– Hülye vagy – mondta Pali, a harmadik közülünk –, egy ekkora gyerek?

Addigra a srác előrement vagy öt métert, és intett, bátorított, hogy kövessük. A dolog kezdett egyre inkább egyértelmű lenni.

– Hát, gyerünk – kiáltott fel Pali. – Mit veszíthetünk?

– Gyerünk, hát! – adtam be én is a derekam.

Miki volt a legreálisabb.

– Miből srácok, miből?

– Szerintem itt ingyen is lehet – árulta el Pali abszolút hozzá nem értését.

– Kérdezzük meg – indítványoztuk.

Így aztán Miklós faggatóra fogta a fiút.

– How much?

A fiú rángatni kezdte a vállát. Vagy nem értette, vagy nem tudta. Miki újra feltette a kérdést.

– How much? – de most összedörzsölte hozzá mutató- és hüvelykujjait. Erre a kölyök arca menten felderült.

– One dollar – és a nyomaték kedvéért ujját a magasba emelte.

– Ennyi pénzünk még van – kezdtünk el röhögni, és megindultunk a fiú után.

A gyerek szűk és kanyargós sikátorokon vezetett keresztül minket. Azt hittük, egy középkori film hollywoodi díszletein megyünk végig. Utóbb megérkeztünk egy aprócska kis kocsmába, amely tökéletesen ki volt tömve férfiakkal és nőkkel. Mi hárman jócskán elütöttünk a helybeliektől. Hogy az ördögbe ne? Már Bécsben is úgy néztek ránk az emberek, mintha a Holdról jöttünk volna, hát még itt! Ennek ellenére a kocsmá vendégeinek nemhogy a szemük sem rebbent, de még csak oda sem néztek az ajtóhoz, amikor a bejáratnak használt lyukon lógó színes rafiafüggönyön átszortíroztuk magunkat.

– Gyerekek, ez nem kupi, itt most minket szépen ki fognak fosztani – szállt Miki inába a bátorság.

– Velünk aztán sokra mennek – vélekedtem én.

Pali viszont úgy gondolta, ahol egy dollár egy nő, ott öt dollárért már ölnek. Ez ugyan nem hangzott logikátlanul, de azért leültünk egy asztalhoz, amely úgy lett üres, hogy belépésünk pillanatában az ott lévők egyszerűen arrébb húzódtak.

Végre előkerült a fiú, akitől Miki soknyelvű ismeretének segítségével és rengeteg gesztikuláció árán megtudtuk, hogy az itt látható összes nő (volt vagy húsz darab) egytől-egyig mind képezheti ügyletünk tárgyát, csak választanunk kell (és persze fizetni).

A választás abból állt, hogy elsőnek én ráböktem egy vékony, fekete hajú, talán 18 év körüli nőre, úgy nyolc-tíz méter távolságból. A fiú a fejével bólintott, jelezve a tény regisztrálását, és Mikire nézett kérdő szemekkel. Miki ugyanerre a nőre bökött. Én nyomban fel voltam háborodva, a fiú pedig azt hitte, Miki pusztán megismétli az én kérésemet, elvégre az első perctől kezdve felvette a tolmács szerepét. Végül a dolog tisztázódott. Hangos tiltakozásom ellenére Miki ragaszkodott eredeti elképzeléséhez.

Mielőtt tovább mentünk volna, volt még egy próbálkozásom.

– Miki! Életünkben először vagyunk kupiban, és mindjárt az első alkalommal pont az én nőmet kell választanod?

Érvem azonban nem számított. Miki kitartott döntése mellett. Végül megadtam magam, de mielőtt Pali választott volna, szinte könyörögtem neki, ha nem akar botrányt, akkor legyen szíves, és ne válassza ő is ezt a nőt.

Pali, a jóképű vízipólós az a fajta fiú volt, akinek jó kedélyét öt év kényszermunkatábor sem tudta volna elvenni. Gondolom, most már csak a hecc kedvéért is az „én nőmet” választotta.

Már éppen beadtam a derekam ebbe a közröhejbe, és megpróbáltam legalább a sorrendi elsőbbséget biztosítani magamnak, amikor bevágódott a kocsmába az előttek már ismert Geiger Andris, egyedül, vidáman, mint aki itt született Las Palmasban.

Nem húzom a szót, Geiger Andris is ugyanazt a nőt választotta.

Azt hittem, ifjú üzletkötőnk hahotázni fog, de nem, közönyösen tudomásul vette a szerintem Dekameronba való esetet, és súgott pár szót kollektív vágyunk tárgyának, aki nyugodtan szürcsölte tovább ismeretlen eredetű italát. Nekünk pedig intett a fiú, hogy kövessük. Újabb sikátorok, újabb kanyarok, lépcsők és aprócska hidak, majd egy hatalmas meszelt ház gigantikus kapuval. A kapuból egy ember méretű ajtó nyílt, amelyen libasorban, mint akiket a vágóhídra visznek, átvánszorogtunk. A zordon, hűvös falak és az erősen lehangoló környezet nem kifejezetten a legjobb díszlet a fejenkénti egy dollár elköltéséhez.

Végül felértünk egy óriási terembe, amely a hosszanti tengelye mentén ketté volt osztva egy olyan deszkából készült fallal, amely húsz centivel a padló felett kezdődött, és kábé ugyanannyival meg is szűnt a plafon alatt. Az ily módon kettéválasztott tér egyik fele még külön fel volt osztva keresztirányban is három-négy méteres darabokra. Így tulajdonképpen a terem egyik oldalán öt vagy hat „szoba” volt kialakítva. Az ismertetett, és, valljuk be, nagyon szellemes szerkezeti megoldásból kifolyólag senki sem látott semmit, de mindenki hallott mindent, ami a teremben történt.

A terem bejáratánál ült a madám, egy apróka, fehér abrosszal leterített asztal mellett, és természetesen horgolt. Amikor beléptünk, mindenkitől bekasszírozott egy-egy dollárt, kezünkbe nyomott egy-egy törülközőt, láthatóan frissen mosott és vasalt rongyot, majd kifogástalan metakommunikációval közölte velem, fáradjak be az első boxba.

Jó-jó, lamentáltam a többiek felé, de hol marad a nő? Ami azt illeti, a nő már benn várt az első boxban. Semmi kétség, ez pontosan az a nő, akit a kocsmában láttam, de hogy került ide? Fogalmunk sem volt.

A további részletek ez idő tájt még nem szalonképesek, különben sem lenne mit részleteznem. Nem hiszem, hogy a boxban három percnél tovább lehettem.

Valójában ez a pizok Geiger Andris járt jól. Az anyaghiányos válaszfalak jóvoltából mire rákerült a sor, már alaposan kiokosodott. Ne éljek, ha nem volt benn egy félórát!

* * *

Nem abból a fából vagyok faragva, akit néhány kudarc egy-kettőre letör. Ha nem kellek egy egyetemista lánynak, akkor rá kell dobnom még egy néhány lapáttal. Rengetegen vallják, a rámenősség kifizetődő.

Első próbálkozásaimat koronázta is némi siker. Akkor még nem tudtam, hogy a magyar és angol háttérkultúra rettenetesen elüt még itt is. Ugye a magyar vicc szerint:

– Mi a különbség egy hölgy és egy kurva között?

– Ha a hölgy azt mondja, „nem”, akkor az azt jelenti, „talán”. Ha azt mondja, „talán”, az azt jelenti, „biztos”. Ha azt mondja „biztos”, akkor az nem hölgy, hanem egy bűdös kurva.

Egy jól nevelt angol egyetemista lány akkor is bátorítón mosolyog, ha az esélyünk nulla. Ezek a nők mosolyognak és kedvesek, egyszerűen, mert így vannak nevelve, de eszük ágában sincs kefélni, legalábbis velem nem.

Bettyvel minden este menetrendszerűen összefutottam tizenöt percre, mert egy helyen vállaltunk kiegészítő munkát az ösztöndíj kiegészítése érdekében. A munka beindulásáig mindig volt néhány perc a fesztelen élcelődésre. Részemre Betty főleg azért volt szimpatikus, mert a rossznyelvek szerint fűvel-fával kefélt. Úgy gondoltam, én is beleférek ebbe a tumultusba.

Ezekre az esti élcelődésekre nyelvileg mindig kitűnően felkészültem. Vagy egy régi jó magyar viccet fordítottam le angolra, és lazán „rögtönöztem” gondosan bemagolt angol mondataimat, vagy pikáns történeteket adtam elő vaskos akcentussal, hátha csípi kelet-európai maszkulinitásomat.

Betty rendre kacagott is minden megnyilvánulásomon, csak azt nem tudtam eldönteni, erőlködő bohócnak tart-e, vagy jópofa bonvivánnak. Az mindenesetre nyilvánvaló volt, hogy ki kell törni ebből a tizenötperces keretből. El kell hívni egy moziba.

Következő alkalommal preparáltam is egy csinos kis mondatot, amely magyarul így hangzott volna egy spontán mozdulat kíséretében: „Te, figyelj, javaslom, menjünk el egy moziba”. Nyelvproblémám természetesen már rég nem volt. Pontosán tudtam, hogy a „javasolni”-nak két angol megfelelője is van, a *to propose* és a *to suggest*. Nem voltam teljesen zöldfülű. Azt is tudtam, hogy minden európai nyelvben fellelhető, latin értelme között nyelvenként, néha csak árnyalati, de néha elég jelentős különbség van. Csapda ez a javából! Ebben az esetben nem volt semmi előérzetem, teljesen biztos voltam a dolgomban.

Jött a nagy alkalom, én pedig Darvas Szilárd-i könnyedséggel fordultam Bettyhez, és... „I propose you...”, de befejezni már nem tudtam a mondatot, mert a minden szavamat tisztán halló másik hat lány hangos hahotában tört ki. Zavartan fordultam az emigráció kenyerét már több, mint tíz éve evő, és véletlenül jelenlevő Pali bácsihoz, akinek az arcán szintén volt némi kaján mosoly.

– Pali bátyám, az istenért, min röhögnek ezek?

– Hát, Tiborkám, ez úgy hangzott, mintha megkérted volna Betty kezét – árulta el a jó öreg.

– Ezen kell így röhögni? – vörösödtem most már bele a dologba.

– Na hallod, Tibor öcsém, pont egy ilyen nőét, aki füvel-fával kefél?

* * *

A világot meghódító angol hajók hajdanán két-három évig is kinn voltak a tengereken. Hogy ez pontosan mit jelent, azt csak utazásunk hatodik hetében kezdtem megérteni az Indiai-óceán déli felén. Öt és fél hét az hosszú idő, sok minden olyan is történik alatta, amire a szárazföldön évekre van szükség.

Volt a hajónkon egy fiatal holland házaspár, akik három éven át gyűjtöttek az ausztrál útra, és úgy várták a partraszállást, mint a zsidók a messiást.

Ennek ellenére a hathetes hajóút nem csak arra volt elég számukra, hogy elváljanak, de arra is, hogy ki-ki egy másik élettársat találjon a partraszállásig.

A nőt nem tudom, hogy hívják, mert mi magunk között „szőke szukának” becéztük. Ezt platinaszőke hajával érdemelte ki, amelyhez következetesen piros-fekete-fehér színű nadrágok és pulóverek jártak.

A szőke szukát minden magyar csípte, csak hát nagyon jól tudtuk, van vele egy bulldogpofájú férj is. Valahol az Atlanti-óceánon dohoghatott a hajó, egyre csak délre, lefelé, amikor tűzvészként járt körbe a hír: a szőke szuka összehalászott a férjével. A hírt a nő viselkedése megerősíteni látszott. Hát, ez óriási. Gyerekek, van még egy szabad nő a hajón. Léven a nyelvtudásom akkor még abszolút nulla, és persze Adonisz sem voltam kifejezetten, ezért úgy döntöttem, én labdába sem rúgok, és ezzel rengeteg kellemetlenségtől óvtam meg magam.

Miki haverom másként látta a dolgot. Mi még az a nemzedék voltunk, akiknek zászlaján a jelmondat így szólt: „mindenkit meg kell kefélni”.

Miki ez irányú fáradozásait néhány nap múlva siker koronázta, amit nyugodtan elkönyvelt, és egy-kettőre minden visszatért a normál kerékvágásba. Egy hét múlva már a hajóorvos injekciózta a seggét. Ez is normálisnak tűnt. Az ötvenes években a gonorrhoea már könnyen volt gyógyítható.

Miki barátom mindenestre úgy meggyűlölte a szóke szukát, mint a katolikusok az eredendő bűnt. Na, nem a gonorrhoea miatt, sokkal inkább, mert mi halálra szekáltuk. Valaki kitalálta azt a hülye viccet, hogy körbejárt, és mindenkitől megkérdezte: „Öcsi, akarsz trippert? Tudnám ajánlani a Szóke Szukát”. És lám, ez a nő, ilyen „hírnévvel”, ott a helyszínen szert tett egy élettársra.

* * *

A középmagas, fiatalon is már tar kopasz Soós Laci arcára rá volt írva, hogy éjjel-nappal csak dugna. Nem is indult el Pestről nő nélkül. Kátival, a törekeny, nádszálderekű feleségével a házasságot Londonban kötötték. Tettek egy vargabetűt, Londonon keresztül érkeztek Ausztráliába.

Soós Laci nemcsak az ágyban volt szuperaktív, hanem nappal is, kinn az életben. Mi még első állásainkat koptattuk fix fizetésért, amikor ő már egyszerre három cégnek is az ügynökeként reggeltől estig rótt a várost.

Kati, a felesége egész nap a testét ápolta, és maximum arra volt képes, hogy estére némi melegételet tegyen az asztalra. Ez elsősorban azért volt furcsa, mert a kezdet kezdetén mindenki úgy tép, mint az örült. Férj, feleség egyaránt. Pusztá seggel szomorú az élet egy olyan városban, ahol a jólét kiül mindenki arcára.

Soósék szívesen láttak vendégeket minden este. Mi, egyedül élő hímek falkákban jártunk hozzájuk felzabálni a kekszet, beszlopálni a hűtött sört, meg legelészni Kati karcsú derekán és egyéb anatómiai látványosságain. Sokszor hamarabb érkeztünk haza, mint a férj. Lacit ez láthatóan nem zavarta. Az éjszaka az övé volt.

Nem vagyok az apró részletekre kényes, sasszemű megfigyelő, de volt a vendégek és a házigazda között más, szembetűnő különbség is. Mi lezser pólóingben jártunk, ezzel szemben Soós Lacin mindig vasalt hófehér ing volt. Ja, barátom, nem könnyű az ügynök dolga. Izzadt is eleget a nyakkendő alatt.

Már hetek óta jártunk Soósék nyakára, gyakorlatilag éjjel-nappal, amikor felmerült bennem a kérdés, ki és mikor vasalja ezeket a makulátlan fehér ingeket, amely Lacinak gyakorlatilag munkaruhát jelentett. Egyik este aztán feltettem az egyszerű kérdést:

– Gyerekek, ki vasalja ezt a rengeteg inget?

A kérdésre határozott csend volt a válasz, ami a témát még izgalmasabbá tette.

Vidáman feszegettem tovább a dolgot. Így aztán Laci egyre vörösebb lett, míg Kati szemében a dac egyre határozottabb. Végre Laci visszafogott hangon közölte a társasággal, hogy hitvesének gyenge a szíve, billentyű, meg ez meg az, stb.

Így persze érthető. Akkor még nem tudtam, hogy a dög lusta feleségek rendszerint szív-billentyű-tágulásban szenvednek ötven-hatvan éven át, és ugyanannyi ideig lebegnek élet és halál között, mielőtt elhunynának, általában végelgyengülésben, minimum tíz évvel agyonhajszolt férjük halála után.

Azért azt megkérdeztem nagy ártatlanul, hogy hát akkor ki vasal, mert ugye Laci egész nap a várost rója, este meg velünk iszik, éjszaka meg már csak nem vasal, mert ha már éjszakája sincs, akkor mi a fenének hajt egész nap.

Kiderült, hogy senki sem vasal, és így a hangulat elég kínossá vált. Tapintat azonban nem jellemző egy huszonnégy éves férfira, ezért most már az iránt tudakozódtam, miként érik el a makulátlan tiszta ingek meg nem szakadó sorozatát.

Laci közben rádöbbsent a dolog megúsztatatlanságára. Kénytelen volt előadni a teljes sztorit. Inget tehát nem vasal senki, és mivel az ausztrál klíma miatt minden nap kell egy tiszta ing, Laci minden héten vesz hat darab vadiúj inget.

Ezt egyszerűen nem akartam első hallásra elhinni, ha másért nem, hát azért, mert egész eddigi életemben nem volt összesen hat ingem. Erre Laci, aki addigra teljesen megkönnyebbült, hogy a nagy családi titok végül is napvilágot látott, karon ragadott, és kicipelt az előszobába. Megálltunk egy plafonig érő gardrób előtt. Laci kinyitotta a szekrény ajtaját, engem pedig több száz szennyes ing a fuldoklásig elárasztott.

Az eset után a Soóséknál eltöltött esték hangulata többé nem volt az igazi. A társaság szét is bomlott röpké napok alatt. Később hallottam, hogy Soósék szétváltak. Kati halálosan unta az egymás után átdugott éjszakák meg nem szűnő sorozatát. Laci pedig az inghegy folyamatos növekedésével nem tudott megbékélni.

Kati átlövagolt egy önmagánál harminc évvel idősebb hapsira, aki szenvedélyesen aludta át az éjszakát, nem hordott inget, és főleg nem ügynök volt, hanem neki voltak ügynökei.

Laci sem maradt sokáig egyedül, erről személyesen győződtem meg. Hat hét sem telhetett el, azt követve, hogy az inglavina maga alá sodort, amikor egy délután beugrottam hozzá. Nevetésem alig tudtam visszatartani. A szoba közepén egy óriási halom kimosott fehér inget láttam, mögötte egy nő állt, plusz egy vasalódeszka. A nő természetesen vasalt. Robosztus német állat volt az istenadta. Ahogy én néztem a dolgot, nem csak a vasalás nem tudott rajta kifogni.

* * *

Húsz év együttélés után csak egy feleség képes ekkora meglepetéssel szolgálni. A nejem a minap azzal a kéréssel állt elő, vegyek neki egy kötőgépet. Szó nélkül vettem egy Expresszt, és végigböngésztem a Gépek-szerszámok rovatot. Pizok unalmas. 150 grammos fröccsöntő gép, alig használt drótkerítésfonó, még működőképes aggregátor, stb. Lapozok egyet. Nahát! Utazás. Ezt elolvasom. Hátha fél áron újra láthatom távoli kontinensem.

Erről természetesen szó sincs. Helyette negyvenes, sportos, gépkocsival rendelkező, nagyvonalú, nyelveket beszélő úriemberek adnak helyet Ladájukban feltűnően csinos, tizennyolc év körüli hölgyeknek, rendszerint nyugat-európai, egy-két hétig tartó nyaralás céljából.

Elfog a röhögés. Ezek azt hiszik, kitaláltak valami újat. Fogalmuk sincs, hogy Újvári Béla harminchárom évvel ezelőtt már lefölezte erről a témáról, ami lefölezhető volt. Lerágott csont ez már, hapsikáim! Újvári nem csak kereken egy harmadévszázaddal előzött meg benneteket, és már akkor dugott utazásért, amikor ti még hátulgombolósok voltatok, de ráadásul nem is volt Ladája, és még a költségeket sem ő fedezte, hanem a jó öreg Samu bácsi.

Ötvenhat végén szinte pillanatok alatt lepte el kétszázezer magyar az alig egy éve független Osztrák Köztársaságot. Ami üres vagy kiüríthető épület Ausztriában volt, azt mind átalakították „lágerré”. A lágerekben pedig az első és minden bizonnyal a legfontosabb dolog az adatok felvétele volt, tipikus német alapossággal.

Igen ám, de a legtöbb magyarnak nem volt semmi igazolványa. Egészen pontosan volt közöttünk olyan, akinek tényleg elveszett kúszás közben, vagy esetleg otthon hagyta. De amikor láttuk, hogy ez semmi hátrányt nem jelent, sőt, bizonyos előnyt biztosíthat, hiszen mindenki azt diktálhatott be, amit akart, akkor egyre többen állítottuk: csak úgy sikerült kicsúszni az ÁVO karmai közül, hogy igazolványaink ott maradtak.

Pontosan ez az oka annak, hogy bár Újvári Béla sztorija az utolsó betűig igaz, nevének valódiságáért nem merném tűzbe tenni a kezem.

A dolgok rendje szerint, akiknek már csak néhány nap hiányzott az induláshoz, azokat mindenhol Salzbürgba, azaz a salzburgi tranzitlágerbe vitték. Onnan pedig egyszerre mindenkit egy közös járműhöz, amely hajó vagy repülő volt.

Néhány napja lehettem a tranzitlágerben, amikor egy délután a tízszemélyes szobába belépett Újvári egy nővel. Ez nektek talán furcsa, de az osztrák lágerek vegyesek voltak. Együtt aludt bennük nő és férfi, ismerős és ismeretlen. A szobák éjszakai élete rendkívül színes volt, nem hiányoztak sem a vaskos meglepetések, sem az epés megjegyzések.

Újvári belépett egy nővel, körülnézett, meglátott egy üres ágyat, és nyomban annak irányába vette lépteit. Az ágyra rátette szerény csomagját, majd megszólalt: „Újvári Béla vagyok, ez pedig a feleségem, mi is Ausztráliába megyünk”. Ilyen bemutatkozást angol filmekben lehet látni. A magyar lélek nem így működik. Mi ügyet sem vetettünk rájuk. A délutánból este lett, még hozzá ott az Untersberg lábánál a tél kellős közepén elég korán, az estéből pedig éjszaka. Lámpaoltás után Újvári ágya felől szokatlanul gyorsan, a szinte kötelező tíz-tizenöt perces várakozási idő eltelte nélkül halk suttogás kezdett szerteáramlani a teremben. A kezdetben halk suttogásnak induló beszéd egyre határozottabb formát öltött, amely aztán kezdett értelmes szavakká formálódni, valahogy így:

- Ne, még ne.
- Miért ne?
- Még ne.
- Miért ne?
- Meghallják.
- Mit hallanak meg?
- Mit hallanak meg, ezt hallják meg!
- Mit ezt?
- Hát ezt! – és valaki a sötétben rácsapott valakinek a kezére.
- Hát mikor?
- Majd.
- Mikor majd?

És ez így ment hosszú perceken keresztül. Először vicces volt, aztán csak a kíváncsiság hajtott, de a végén meguntam és elaludtam.

Másnap tudtam meg, hogy a végén Újvári és felesége gyakorlatilag dulakodtak az ágyban, töksötétben, de a fültanúk szerint a végén Újvári győzött.

Igen ám, de a feleség másnap összepakolt, és minden diszkréció nélkül simán távozott. Újvári pedig ott maradt feleség nélkül, várva az öt nap múlva induló hajóra. Piszok kellemetlen. Ausztráliába? Feleség nélkül?

Újvári ezt egyáltalán nem találta olyan nagyon kellemetlennek. Még sötétedés előtt hozott egy másik nőt, cuccát lerakta az ágyukra, és buzgó suttogásba kezdtek. Ez azért már néhányunknak sok volt, és valaki megkérdezte tőle, ki ez a nő? Újvári szemrebbenés nélkül válaszolta, „A feleségem”, és suttogott tovább. Lámpaoltás után az előző esti jelenet megismétlődött.

- Még ne!
- Miért ne?
- Meghallják – stb.

Mindjárt a kezdetén megfogadtam, hogy ezt most kivárom. Ma nem alszom el. Ki is vártam egész addig, amíg az aktus el nem kezdődött, eléggé jelentős kézítása után.

Másnap reggel ez a nő is csomagolt, majd elment. Erre már érdemes volt odafigyelni. Késő délután Újvári ismét hozott egy nőt. Mi már meg sem kérdeztük ki ez. Pontosan tudtuk, hogy a felesége.

A lámpaoltás utáni események szinte forgatókönyvszerűen zajlottak:

– Ne!

– Miért ne?

– Ne, mert meghallják – stb.

Dulakodás, coitus, csend. A különbség mindössze annyi volt, hogy közülünk egyesek már nem bírták cérnával, és nem csak hangosan beleröhögtek, hanem biztatták is őket. Ki a nőt, ki Újvárit. Az eset olyan elképesztően komikus volt, hogy az előző napokban alvást színlelő, és a teremben, mint tudjuk, szintén jelenlevő nők is szintén kuncogtak. Ezt egyszerűen nem lehetett kibírni.

Reggel a nő természetesen csomagolt, és ment. Egész nap erről beszéltünk. Én estére készítettem egy hatalmas transzparenst, amit még a kommunista dekorátoroktól tanultam, s kifeszítettem a terem közepén. ÜDVÖZÖLJÜK A LEGÚJABB FELESÉGET!

Újvári ezt egyáltalán nem találta viccesnek, mert a nem túl gyanútlan negyedik nőnek meg kellett magyarázni a szöveget, ami azért akkor sem volt könnyű feladat, ha feltételezzük, hogy Újvári a napok elteltével egyre lejjebb adta a nőkkel szemben támasztott igényét.

Csoda történt. Ez az este teljesen elütött az előzőektől. Újvári ágya felől egy mukk nem sok, annyi sem hallatszott, csak az ütemes nyikorgás, de akkor már harmadik hónapja voltunk lágerlakók, és az éjszakai ütemes nyikorgás úgy hozzátartozott életünkhöz, mint a reggeli tea.

Később kiderült, Újvári nem volt egy fenevad, és nem volt született promiszkuózus. Mindössze az történt, hogy a hajó indulása előtt néhány nappal az igazi feleség meglógott egy hentessel. Újvári pánikba esett, mit fog ő nő nélkül Ausztráliában csinálni. Lett egy ötlete. Átment az újonnan érkezettek elszállásoló lágerbe, mert az ottaniaknak igen rossz kilátásaik voltak a továbbutazásra, és sok-sok hónap lágerélet állt előttük. Itt aztán megkérdezte a fiatalabb nőket, nem akarnak-e egy öt nap múlva induló hajóval Ausztráliába menni. Perceken belül jelentkezett valaki. A nővel közölte, hogy úgy kell tenni, mintha ő Újvári Béláné lenne, mert különben nem engedik fel a hajóra.

Újvári feltételezte, hogy a nőknek lesz annyi sütnivalójuk, és ki fogják találni, mivel jár a névkölcsönzés. A nőknek volt is ennyi sütnivalójuk, de azt gondolták, a hajó néhány nap múlva indul, addig valahogy kihúzzák valami okos mesével, a hajón pedig Újvári már nem tud csinálni semmit.

Repedtsarkú Marcsánk vidáman végigkefélt Újvárival három álló éjszakát, és szépen fel is szállt a jó öreg Johan van Oldenbarneveltre, vagyis arra a hajóra, amelyre mi is felszálltunk.

A hajón aztán Újvári megtanulta, mi a különbség a járható és a járhatatlan út között. Marcsa a hajón mindenkivel kefélt, csak Újvárival nem. Öt gulden volt egy menet a 12-es mentőcsónak ponyvája alatt.

Újvári letette a főesküt, amint Melbourne-be érünk, Marcsát feljeleníti az ausztrál hatóságoknál, hogy nem is Újvári Béláné, és akkor vissza fogják toloncolni Európába.

Ami azt illeti, Újvári ezt meg is tette, de Marcsát nem toloncolták vissza. Mindössze annyi történt, megfosztották az Újvári Béláné név használati jogától, és kénytelen volt az új életét a régi nevén, Juhász Máriaként elkezdni.

Mindenesetre, amíg mi csórón szálltunk partra, addig Juhász Mária vagyonos nőként érkezett az ötödik kontinensre.

II. rész

Ausztráliába emigrálnék

Előszó a könyv II. részéhez

Van egy angol szólásmondás, amely szerint az, aki 20 éves korában nem kommunista, 30 éves korában nem reformpárti, 40 éves korában nem liberális, 50 éves korában nem konzervatív és 60 éves korában még mindig érdekli a politika, annak nem érdemes tovább élnie. Sajnos ez a kis humoreszk rám nem gondolva megállt hatvannál, így aztán sosem fogom megtudni, nekem mihez kellene alkalmazkodnom. Egy biztos, régen utáltam a bürokráciát, most meg rendre szortírozgatom a dolgokat.

Szóval a lényeg az, hogy nem csak a könyv áll két részből, de a második rész is több részből áll. Most azzal folytathatnám, hogy aki a második rész első részének elolvasásáról nem hoz nekem hatósági bizonyítványt, az nem olvashatja tovább a második rész második részét, pedig az nagyon érdekes. De e helyett a hónaljmirigyes hülyéskedés helyett elmondom, hogy a második rész két fejezetét én írtam, az én „filozófiám” köszön vissza a soraiból. Ezzel szemben a második részhez tartozó függelék nem én találtam ki, hanem az ausztrál bevándorlásügyi minisztérium, én mindössze összesűrittem a 140 nyomtatott oldal mondanivalóját. Hogy miért volt ilyen bőbeszédű a minisztérium? Hát csak azért, mert a közalkalmazottak ott is egy kicsit sokan vannak, és ott is állandóan bizonyítani akarják, hogy ők nem feleslegesek.

Ennek a nagy igyekezetnek azonban van egy kis (most már tényleg nevetséges) következménye: a függelék megint fel van osztva két részre. Az elsőben a szigorúan hivatalos eljárással kapcsolatos információk találhatóak, ezzel szemben a második részben a hivatalos ausztrál szervek félhivatalos tudnivalói, meg egy kis helyismereti ez-az található. Szóval látjátok, a bürokrácia bürokráciát szül, jobb, ha időben megszokjátok!

I. fejezet: Hurrá, emigrálunk!

1. ...most már lehet!

Lépten-nyomon találkozok emberekkel, értelmes emberekkel, akik meg vannak győződve arról, hogy itthon élni nem érdemes. Igaz, ők itt vannak, de tulajdonképpen mennének, és akkor felhoznak néhány érvet, miért maradnak.

Az egyik azért marad, mert nem hagyhatja itt a szüleit. A másik marad, mert már túl öreg ahhoz, hogy hazát cseréljen (mintha ezt lehetne). Aztán marad, mert nem tud nyelveket és nehezen tanul. Marad, mert nincs jó szakmája. Marad, mert családja van, és nem teheti ki őket a bizonytalanságnak. Retorikailag tehát mindenki megy vagy menne. Szinte érthetetlen, hogy 10 millió mégis marad. Vagy talán arról lenne szó, hogy a kibicnek semmi sem drága? Netán divatba jött volna a külhonba távozás betervezése, de a kivitelezéssel azért csínjában bánunk?

Mindenesetre vettem magamnak a fáradságot, és egy-egy ilyen menni akaróval kezdeményeztem egy kis gondolatcserét. Természetesen kiderült, hogy egyetlen szempont van csak, az pedig az anyagi boldogulás.

Elképesztő, hogy olyannal nem találkozok, aki tudná, az életnek nem csak színvonala, de minősége is van. Miért nem tudja senki, hogy a gyökértelenség, a sehova sem tartozás demoralizál? Miért nem tudja senki, hogy az anyanyelvi kultúra, a gyermekkorban felvett szokások megtagadása pszichés károsodást von maga után?

A „kultúra” kifejezés gyakran okoz félreértelmezést. Ezért fontosnak tartom ismertetni, mit értek antropológiai értelemben *kultúra* alatt. A kultúra egy önmagában egységet alkotó társadalom teljes életmódja, amelybe beletartoznak vallási hagyományai, rítusai, mítoszai, művészei, technikája, sportja, időtöltése, rendszerezett ismeretei, történelmi emlékei és annak hozadéka, közös eszmék, értékek, viselkedések és szimbólumok, szokásaik és preferenciáik étkezéssel, ünnepléssel, megemlékezéssel kapcsolatban, melyeket nemzedékről nemzedékre átadnak. *** Ez a felsorolás természetesen még bővíthető lenne, de arra alkalmas, hogy a fogalom egyértelművé váljon.

Csak pénz, pénz és pénz? Semmi más? Persze tudom, annak, akinek nincs, mármint pénze, annak üresen csengenek ezek a szavak. „Csak nekem legyen egyszer pénzem, majd én megmutatom, hogy...” Nézek elébe, barátom. Nem te leszel az első, aki csak addig akar mutogatni, amíg nincs, aztán meg el lesz foglalva a lelki nyomorával. Apropos, lelki nyomor, térjünk rá erre a témára.

A pénznek ehhez semmi köze, de megjegyzem, 2003-ban tizenhárom kamasz fiú fulladt a Balatonba. Valamennyi sajnálatos eset, és mindegyik családnak személyes tragédia. Ez a tizenhárom eset pontosan tizenhárommal több, mint amennyi szabad lenne, hogy megtörténjen. De jelenti-e azt, hogy jövőre nem engedhetem el a fiam egy kéthetes balatoni táborozásra? Semmi esetre sem, hiszen statisztikailag a tizenhárom eset elenyésző a sokszázezer lubickoló fiatalhoz képest. Miért írom ezt? Azért, mert, ha más témában felhívom a figyelmet három-négy esetre, ugyanezt a logikát követve kijelenthető, néhány kiragadott példából nem lehet levezetni általános trendet. Így igaz!

Viszont, ha nem kiragadott esetekről van szó, akkor egészen más a helyzet. Éppen ezért a következőkben olyan eseteket írok le, amelyek velem, családtagjaimmal, barátaimmal, közvetlen környezetemben történtek, még hozzá „tömegesen”. Olyanról viszont nem tudok, ahol tökéletes a happy end.

Gábor

Középiskolás éveim alatt egy osztályba jártam Szentirmai Gáborral, aki 1956-ban Ausztráliába disszidált. Megtanult angolul, napi két műszakban dolgozott, tíz évvel később már vállalkozott. Volt neki egy fotóstúdiója, a magyarországi barátok pedig irigyelték. Na nem az álmatlan éjszakáit, nem a könnyekkel küszködő magányt, nem a nihilista sehová sem tartozást. Kizárólag csak a bankszámláját irigyelték. Hogy ezek a dolgok együtt járnak, hogy szorosán összetartoznak, az furcsa módon elkerülte mindenki figyelmét (amit persze én most nem hagyok).

Gabi azt tudta, hogy így, ahogy él, nem jó, csak azt nem tudta, miért. Mindenkitől azt hallotta, ha van pénzed, akkor a boldogság garantált. Neki lett pénze, és boldogtalan volt. Legkézenfekvőbb hiányt feleségben érzett. Úgy gondolta, ha van nő, akkor az megoldja a gondokat.

Megbízott tehát magyarországi barátokat, „szerezzenek” neki egy feleséget (nem egyedi eset, fogunk még vele találkozni). Még csak hirdetni sem kellett, az ismeretségi körből akadt elég jelentkező. Némi levelezés, némi jogi huzavona, távházasság, stb., és már ül is a repülőn a soha nem látott feleség.

Hogy a hölgyet mi motiválta, arra nem térek ki, hülye, aki nem jön rá az első hallásra. A frissen sült feleség csak addig élt Gabi lakásában, amíg nem tanulta meg a helyi dörgést, ami pedig nem volt több három hónapnál. Ezt követve a férj bottal üthette nyomát.

Gabinál az életösztön tökéletesen működött. Elment, hát elment. Kezdte a dolgot előlről. Némi levelezés, némi jogi huzavona, távházasság (amelyet persze egy távválás előzött meg), stb., és már ült a repülőn a soha nem látott feleség.

Hogy a hölgyet mi motiválta, arra megint nem térek ki. Egy biztos, ez a frigy sem tartott tovább három hónapnál.

Gabi nem volt elmebeteg, pontosan tudta, hogy valamit elrontott, csak azt nem tudta, mit. Kezdte tehát a dolgot teljesen előlről, immáron harmadszor, csak sokkal-sokkal óvatosabban. Természetesen még mindig pénzcentríkusán gondolkodott, mert másképp nem is tudott. Úgy gondolta, hogy nagyvonalúbbnak, költségesebbnek, önfeláldozóbbnak kell lennie, és akkor marad a nő.

Hogy a harmadik feleség hogyan került oda, arra most tényleg nem térek ki, elég, ha ott folytatom, hogy néhány nappal a megérkezés után közösen elmentek egy áruházi barangolásra, ahol a hölgynek érdekes ötlete támadt. Gabi tudta nélkül egyszerűen leemelt egy üveg parfümöt az egyik polcra, és bedugta a kabátja alá. A hülye liba nem tudta, hogy az áruház teli van aggatva rejtett kamerákkal, és nyüzsögnek az áruházi detektívek.

A gyanútlan Gabit és a gyanútlan megjátszó feleségét beterelték egy irodába. Jegyzőkönyv meg miegymás. A liba (még mindig a feleségről van szó) egy szót sem értett angolul, ami egy kissé megnehezítette az egész ügyet. Gabi úgy érezte, ütött az ő órája. Magára vállalta a lopást, mert ő beszél angolul, de főleg, mert azt hitte, ezzel a nagyvonalúsággal a nő egy életre le lesz neki kötelezve (egy-egy férfiaknak sosem jön meg az eszköz).

Tévedett! A nő már másnap otthagya, ő pedig csak igen jelentős óvadék fejében védekezhetett szabaddal. Most kezdtek a hullámok összecsapni a feje felett. Az életösztön azt súgta, vissza az óhazába. Gábor lehúzta a rolót. Pénzének nagy része az óvadékban. Utolsó dollárjain vett egy retúrjegyet Magyarországra. Hazájába egy 30 napos vízummal léphetett be, és amikor az lejárt, kérte, hogy itt maradjon, amivel nem is lett volna semmi baj, ha nem mondja el az okot.

Gábor jóhiszemű volt és naiv, azt hitte, az íróasztal másik oldalán egy másik magyar ül, pedig ott egy bürokrata ült, aki melleleg magyar. A bürokratát nem érdekelte a történet, sem pedig Gábor lelki baja, nem kapott sem vízumhosszabbítást, sem pedig repatriálást.

Persze nyugodtan maradhatott volna ezek nélkül is, elvégre a magyar állampolgárságáról soha le nem mondott és azt soha el nem veszítette, de Gabi nem volt „életképes”, őt a szülei tisztességre nevelték.

Szentirmai Gábor a harmincadik nap esti óráiban repülőgéppel örökre elhagyta hazáját. Frankfurtban át kellett volna szállnia az ausztrál gépre, de átszállás előtt felakasztotta magát.

És most álljunk meg egy pillanatra egy röpke kiértékelés céljából. A Gabival történtek elég okot adnak-e az élet megszakítására, mondjuk úgy, „normál” körülmények között? Semmi esetre sem. Azért, mert valakit (igaztalanul) áruházi lopással vádolnak, normál körülmények között nem követ el öngyilkosságot. Tovább megyek, és azt állítom, hogy ha nem szakad el a gyökereitől, nem követi el ugyanazt a butaságot egymás után háromszor.

Ildikó

A húgom, aki e könyv I. részében több humoros esetnek volt a főszereplője, még élt, amikor azokat a sorokat írtam. Amikor a forradalom kitört, mindössze 19 éves volt, és szüleink nagyon nem akarták, hogy elhagyja az országot. Na, ha nem akarták, akkor ez eggyel több ok volt a távozásra. '56 decemberében Bécsben tudtam meg, hogy a húgom is ott van valahol a közelben, amit aztán egy hazulról kapott szülői levél pontosított.

Mivel a légerekben uralkodó nemi erkölcsök elképesztő mélységben jártak, első dolgom volt, hogy összefussak vele, főleg, mert eredeti lakhelyét, egy apácazárdát három napon belül ott-hagyta, amikor kiderült, nem csak fiúk nem mehetnek fel a zárda épületébe (a főnöknő már a gondolattól is vissza akarta adni lelkét a teremtőjének), de a lányokkal úgy bántak, mintha valódi novíciák lettek volna.

Ez volt az a légkör, amelyet a húgom végképp nem tudott elviselni. Hogy is ne, nem azért várt tizenkilenc kemény évet, hogy most, amikor már a didkói is oly szépen domborodtak, zárdába száműzze magát. Persze jogilag már nagykorú, én meg alapvetően liberális, szóval mindössze azt tudtam tenni, hogy alaposan megmostam a fejét. De hát meddig nedves egy tizenkilenc éves haj? Maximum addig, amíg látótávolságon belül vagyok. Szóval Ildi „zabálta” a férfiakat, ahogy ezt mondani szokás.

Ezzel a zabálással nem is lett volna semmi különösebb baj, istenem, nem ő az első az Édenkertben kívül, ebbe nő még bele nem halt (legfeljebb a következményeibe), de mindent hülyén intézett.

Bonegillában például összeszedett magának egy olaszt, aki jó pár centivel maradt a 160 alatt. Mondjuk, ez a testmagasság nem túl ritka Szicíliában, de úgy tudom, a nők nemigen díjazták, ha a hapsijuk a honuk alatt szaladgál. Jó, nem bánom, szaladgáljon, de legalább lenne „valamije” (ahogy az anyám szokta mondani). Csakhogy az a szicíliai, aki heteket töltött Bonegillában, olyan szegény volt, mint a templom egere, természetesen egy szicíliai templom egerére gondolok. Hogyne lett volna szegény, pontosan ez volt az ok, amiért emigrált.

Mindent összevetve, Ildinek volt egy mélyen ülő averziója minden olyan férfival szemben, akinek volt gyerekszobája, akinek volt tisztességes megélhetése, aki a nőt partnernek tekintette, aki bármily más okból kifolyólag „partiképes” volt. Viszont mágnesként vonzódott a csibészek, vagányok, lusta fráterek és a nőket szarba vevő férfiak felé. Ez volt és kész.

Első állását apánk ifjúkori barátja, a '48 óta Sydneyben élő Nagy Sanyi szerezte neki. Egy felső középosztályú házaspár hároméves kislányára vigyázott bentlakásos alapon egy tengerparti villában. Állítólag a férj „kikezdett” vele, amit a vasárnapi kimenőjén mesélt el a Sanyinak. Ez természetesen nem lehetetlen, sőt, nagyon is életszerű, de az már kifejezetten marhaság, hogy nemet mond a dúsgazdag ausztrálnak és nyomban igent a csóró magyarnak a hatalmas panaszkodás közepette. Ehhez különleges érzéke volt.

Egy másik vasárnap délelőttjén kint ült a Hyde-park fái alatt egy padon és Adyt olvasott. Egyszer csak jön egy középkorú férfi és megszólítja, „Kezeit csókolom, kisasszony, magyar tetszik lenni?” És ezzel már el is indult a társalgás. Kiderült, hogy az ürge még a háború előtt érkezett, pillanatnyilag van egy női ruhakonfekciója, és alaposan meglepődött, hogy a húgomnak textiltechnikusi diplomája van. „Hát akkor mi szakmabéliek vagyunk”, lelken-dezett az úriember. Bizony, bizony, és beindult a szakmai beszélgetés.

Ha egy talpraesett nőnek van ilyen marha nagy szerencséje, az félórán belül már lecsót főz a konfekciós úriember villájában, aki megnyalja mind a tíz ujját és megkéri a kezét, mert tizennyolc éven át pont ilyen tűzről pattant magyar menyecske-ről álmodott. Ildinek viszont eszébe sem jutott a lecsó. Erre a pasinak mentő ötlete támadt, menjen fel a kiskegyed a két

sarokra lévő gyárba, nézze meg a gépeket, meg különben is éppen egy forelady⁵²-re van szüksége. „Ez úgy hangzik, mint egy bélyeggyűjtemény”, szellemeskedett a „kiskegyed”. „Na jó”, fogyott el a türelme a pasinak, „ha feljön a faktorimba⁵³, ahány ruhát felpróbál, azt mind elviheti magával”.

Ne is mondjam, Ildi másnap ugyanazokat a rongyokat vette fel, amelyeket még Bécsben kapott a Caritástól. Engem szörnyen izgatott, hogy miért nem ment fel az „impotens vén hülye” gyárába. Erre az volt a válasz, hogy ő nem egy kurva. Ugyanis akkor még nem tudta, hogy tizenöt év múlva öt svájci frankért lesz konzumnő egy útszéli fogadóban közel az osztrák határhoz.

Eredeti férjét, Kozma Elemért simán faképnél hagyta, amikor egy magyar milkbárban összefutott egy igazi pesti stricivel, és amikor kiderült, hogy ezt is Kozmának hívják (csak hát Feri a második neve), ellenállhatatlan vágyat érzett, hogy férjhez is menjen hozzá. Így maradt a neve Kozma Ildikó érettségigtől a haláláig.

Feri jól járt vele, mert végre volt valaki, aki eltartotta. Nem mintha Ferinek nem lett volna állása, csak hát a hét utolsó napján, amikor kiosztották a heti bért, Feri egyenesen egy illegális kártyaszalonba vetette magát, és addig nem tágtott, amíg egyetlen penny maradt a zsebében. Ez az állapot, mármint az abszolút pennynélküliség rendszerint hajnali öt körül következett be. Bűnbánó pofával hazajött szépen, és megkérdezte van-e reggeli.

Kozma Feri garázdálkodásának az vetett végett, hogy Ildi összefutott egy Ferinél is nagyobb csibésszel. Meglátni, megismerni, megszeretni és átlvagolni rá csak pillanat műve volt, és ráadásul nagyon hatásos.

Abban az időben közösen béreltünk egy nagyobbacska házat, amelybe annyi albérlőt pakoltunk, hogy mi lényegében ingyen laktunk. Egyik nap délután betépett hozzánk Feri, és izgatottan újságolta, hogy amíg nem voltunk itthon, délelőtt betörtek hozzájuk. Rohanok át hozzá, és konstátálom, hogy az egész szoba olyan, mint a csatatér. Feri bizonygatja, hogy hiányzik Ildi fényképezőgépe, bundája, az összes cipője, stb. Kérdeztem tőle, „mondd, Feri, a te holmid közül mi hiányzik?” Azt mondta, neki nem vittek el semmijét. Egy férfi, még a legnagyobb csibész is, néha elképesztő hülye tud lenni. Alig tudtam neki megmagyarázni, hogy faképnél hagyták.

A Kapovics nevű új pasi nem járt kártyabarlangba, helyette motorversenyzett. Ehhez az igen szórakoztató hobbihoz természetesen tartozik egy versenymotor is, amelyet magától érthetően Ildi vett meg az összespórolt pénzéből. Ez nem esett túlzottan neheze, mert egy férfi kitarása addigra már vérévé vált. Sajnos Kapovicsnak volt egy másik mániája is a motorozáson kívül, állandóan bujdosott a felesége elől, akinek '57-ben csinált egy gyereket még Svájcban, és aki üldözte őt a gyerektartásért. Ez a bujdosás azt jelentette, hogy ketten, majd hárman, és a végén négyen végigvándorolták egész Ausztráliát.

Ennek a rendezetlen, hányatott életnek idegösszeroppanás lett a vége. Az idegösszeroppanásból idegosztály, az idegosztályból zárt osztály, majd a gyerekgondozási jog elvétele lett. Egy gyermekeitől megfosztott anya aligha rehabilitálható. Az elmeógyógyintézetből történő elbocsátása után kérte vissza gyermekeit, de hiába. Ekkor megpróbálta őket meglesni az iskolából kijövet, de ettől eltiltotta a bíróság. Szülhetett két fehérbőrű gyereket a gyéren lakott Ausztráliának, de ő maga már nem kellett, leírták, igaz, gavallérméretű rokkantnyugdíjjal.

⁵² művezetőnőre

⁵³ gyáramba

Ekkor eszébe jutott, hogy volt neki egy osztálytársa, akit szeretett, és akiről úgy tudta, hogy Kanadában él. Vett tehát egy repülőjegyet Kanadába, és átutazott. Ott megkérdezték tőle, hogy mi járatban van, amire nyíltan elmondta, hogy Kohn Misi után jött. Hát, ez derék dolog, de ki az a Kohn Misi? Ki lenne, hát az osztálytársa. Na, jó, és hol lakik. Azt bizony nem tudta. Asszonyom, tudja maga, mekkora Kanada? Itt akarja cím nélkül megtalálni? Azt csak bízzák rá. Mi tagadás, egy lelkiileg megbillent embert elhagy minden racionalitás. Ildi a következő géppel, nem egészen önszántából, visszament Sydneybe.

Közben „kiderült”, hogy Kohn Misi nem is Kanadában, hanem Svájcban él. Így esett, hogy a következő utazásra svájci céllal került sor. Itt valami okból kifolyólag senki sem kérdezte, miért jött, így aztán elkezdhette keresgélni régi osztálytársát. Amikor megfáradt, betért egy fogadóba, ahol mindjárt meg is szállt. Aztán keresgélt-keresgélt, míg el nem fogyott minden pénze. Ekkor a fogadós azt mondta neki, nem kell fizetnie a szállásért, ha módját tudja ejteni, hogy vendégei jól érezzék magukat, és közben jó sokat rendeljenek is. Ildi kicsit átgondolta a múltat, és rájött arra, hogy tulajdonképpen mit kérnek tőle. Különben sem volt sok választása, a Kohn Misi keresgélésére ráment az összes pénze.

A konzumálkodás természetesen azzal is jár, hogy az ember torkán lecsúszik némi alkohol, ami kezdetben talán kellemetlen, de meg lehet szokni. Sőt, nagyon meg lehet szokni. Így aztán Ildiből néhány év alatt totális alkoholista lett. Problémás nő pedig nem kell senkinek. Ezért aztán Ildi visszakerült Ausztráliába, elvégre ausztrál állampolgár volt.

A rendszeres alkohol, a rossz idegállapot megtette hatását. Előbb nyombélfekély, majd gyomorrák. Még nem volt ötven éves, amikor meghalt... hazájától (amelyet nem kellett volna elhagynia) távol... Sydneyben.

Önmagára sosem költött sokat, munkájának gyümölcséből mindig mások jártak jól, halálakor 8000 dollár volt a bankszámláján, széfjében pedig egy telefonszám, apja budapesti telefonszáma.

Így értesültünk haláláról, és arról, hogy a 8000 dollár sorsa némileg bizonytalan, mert az ausztrál közjegyzőnek ki kell deríteni néhány dolgot, például azt, hogy van-e törvényes örököse. Na, mit ad isten, volt. A húsz évvel korábban elvett Lacika és Katika hirtelen rádöbbsentek arra, hogy volt egy bloody new Australian édesanyjuk, aki rokkantnyugdíjából összekuporgatott 8000 dollárt. Nyolcezer ropogós dollárt némi szépséghibával, ugyanis lehet, hogy nem ők, hanem magyarországi apja örököl.

Ekkor a két gyerek másodpercek tört része alatt arra is rádöbbsent, hogy van nekik Magyarországon egy anyai nagypajuk is. A képlet egyszerű, meg kell őröközni, az egyszerűség kedvéért mondjon már le az örökségről, mit csinálna egy öregember Magyarországon 8000 dollárral, ott el sem lehet ilyesmit költeni, aztán meg szegény ausztrál közjegyzőnek megszűnne a dilemmája, hogy kié legyen a pénz. Csak volt egy apró bibi, egy rohadt szót sem tudtak magyarul. Ez bizony rázós, de nem megoldhatatlan.

Cataline elment az ottani Belügybe és öt dollárért Antalffyra változtatta a nevét, majd a városban felkeresett egy öreg hapit, akiről mindenki tudta, hogy magyar származású. Ezzel magyarra fordíttatta szívhez szóló angol fogalmazványát, és már jött is az ékes magyar levél a szeretett óhazai nagyapuhoz, amelyet ki más írt alá, mint az elveszettnek hitt unoka, Antalffy Katika. Na és, milyenek az óhazai nagyapuk? Bizony úriemberek, írhatnám, hogy gentlemanek. Apám lemondott az 1.200.000 forintról, ugyan, mire költeném, tette fel nekem a költői kérdést.

Azt mondják a nők hat-nyolc évvel élnek tovább, mint a férfiak. A húgom öt évvel volt fiatalabb, mint én, és már tizenöt éve halott. Nem tudok szabadulni a gondolattól, ha nem hagyja el a hazáját, még ma is él.

Pali bácsi

Pali bácsit hihetetlen keményfából faragták. Megözvegyülésének első napjától kezdve feltalálta magát, így hiányt semmiben sem szenvedett, de hogy Klári nem ült az ablak előtt és nem kötött (csak az isten tudja, hogy mit), az elviselhetetlennek tűnt előtte. Sebaj, gondolta, majd megszokom, de nem szokta meg. Így esett, hogy egy szerdai napon, amikor a magyar hentes leszállította a rendelést, a magyar hentes magyar kifutójával szóba keveredett, és elmondta neki magányosságából fakadó bánatát. A fiú, aki még csak pár hete érkezett Ausztráliába, megígérte neki, hogy segít.

Tíz nappal később Pali bácsi kapott az Óhazából egy nagyméretű borítékot, amelyet egy közvetítő iroda küldött neki, és amelyből női fényképek, valamint egy szerződéstervezet került elő, valamint egy bankszámlaszám, ahová a szolgáltatás ellenértéke befizetendő. A dolgok nyélbeütése után a tíz évvel fiatalabb hölgy karácsonykor már Sydneyben volt, majd hat hónapon belül megejtették az esküvőt is. Hiába, csak a fiatalok érnek rá, az időseknek minden nap számít!

Magdi viszonylag gyorsan megtanulta, hogy fő funkciója az ablak előtti kötögetés, amit különben szívesen felvállalt, de az egy sima, egy fordított helyett az egy sor kötés, egy sor plafonra bámulást praktizálta. Egyre csak nézte a plafont, és szomorú képpel Petőfi-verseket motyogott. Pali bácsi érezte, hogy ennek nem lesz jó vége, ezért egy terápiás megbeszélést kezdeményezett. Megállapították, hogy Magdi lélekben többet van otthon, mint Sydneyben, és ez így nem maradhat. Ekkor Magdi előállt azzal, hogy van neki Zalában egy harmincéves keresztfia, aki ki szeretne jönni, és ha itt lenne, ő is mindjárt jobban érezné magát.

Az ötletet tett követte, hol volt még az egyéves házassági évforduló, amikor Feri már bőszen lakta az utcára néző kisszobát. A házirend hamar megváltozott, mert a munkát találni képtelen Feri esténként üzleti elképzelésével Pali bácsit zaklatta szüntelen. Végül az öreg úgy gondolta, egyszerűbb, ha ad a fiúnak 10 000 dollárt, aztán érvényesüljön, ahogy tud. Az természetesen borítékolható volt, hogy a tíz rongy hamar elolvad, és Ferinek újabb tervei lesznek.

Az első tízezer dollár Pali bácsitól oly elképesztően könnyen volt leakasztható, hogy a jég hátán is megélni képes fiatal honfitárs vérszemet kapott, már nem csupán kért, követelt. Családi jelenetet családi jelenet követett, már amennyiben ők hárman családnak voltak nevezhetők. A végeredmény minden esetben egy újabb és újabb csekk kitöltése volt.

Közben Pali bácsi szekatúrához nem szokott szervezete a kifáradás jeleit kezdte mutatni. Mire a bankszámla kiürült, Pali bácsit kivitték a temetőbe szeretett hitvese, Klári mellé.

A temetés után Magdi és enyhén mohó keresztfia átnézte a házat, ahonnan minden kacatot és olyan tárgyat kihajítottak, amely a legkisebb mértékben is emlékeztetett Pali bácsira. Aztán elkezdtek tervezgetni, mit is fognak csinálni, miután eladták a házat és megfelezték a vételárát. A tervezgetésnek még a felénél sem jártak, amikor a halált követő harmincadik napon levelet kaptak egy olyan ügyvédi munkaközösségtől (hogy ennél a magyar kifejezésnél maradjunk), ahol magyar anyanyelvű munkatárs is dolgozott. A levél tartalma a következő volt.

„Tisztelt asszonyom! Kötelességem értesíteni önt arról, hogy a megboldogult halála előtt a saját tulajdonát képező családi házra 700 000 ausztrál dollárt vett fel, mely összeget letétbe helyezte. A letétből az összeget az özvegy a nevére kiállított csekk ellenében 14 napon belül felveheti. Ha ezt 14 napon belül nem teszi meg, úgy a letéti összeg tulajdonjoga a helyi állatmenhelyre száll. A névre szóló csekk megtalálható az örökhagyó családi fénykép-albumának belső borítója alatt. Az ügyvédi iroda páncélszekrényében őrzött végrendekezés az ausztrál jog szerint megtámadhatatlan. Tisztelettel: Dr. X. Y. ügyvéd.”

A levél olvasása után Magdi elsápadt, majd kihullott kezéből az elolvasott szöveg. Ferinek a földről kellett felvenni, hogy átfuthasson a sorokon. Olvasás után felüvöltött, hol az az átkozott fényképalbum? „Hogy hol van?”, kérdezte vissza Magdi, miután magához tért, „Te vitted ki a kukába, te szerencsétlen.” „Tudod mi történt?” – folytatta a most már cseppet sem víg özvegy. – „A ház sem a miénk, földönfutókká lettünk. Éveket vesztegettem el e mellett a nyomorult férfi mellett, és most mehetek vissza Zalába egy huncut vas nélkül, még azt sem tudom, miből fizetem ki a repülőjegyet.”

Ez a kis történet egyaránt figyelmeztető azoknak, aki 40-50 éve kint élnek, és azoknak is, akik a külföldre szakadt hazánkfiait meg akarják sarcolni. Több évtizedes külhoni lét a magyarságtudatot sok esetben egészségtelen szintre srófolja, ami a természetes óvatosság rovására megy. Tanuljuk meg, az azonos anyanyelv nem garancia a tisztességre.

De figyelmeztetés lehet a kivándorolni szándékozóknak is, ha valaki mindenképpen tisztességtelen harácsoláson töri a fejét, okosabb, ha Magyarországon marad, itt legalább ismeri a „dörgést”. Ilyen végrendeletet Magyarországon nem lehet érvényesíteni. Arról nem is beszélve, hogy az ügyvédi iroda jó eséllyel rávehető az örökhatározó kijátszására, elvégre az már halott, de az angolszász hagyományok szerint a végakarát, bármily hóbortos is legyen az, szent és sérthetetlen.

Kludia

Egyedül nevelte tizenhat évesen szült lányát, aki éppen most töltötte be a nyolcadik évét, és persze rengetegbe került. A tizenhat évesen szülő nők partnerei nem arról híresek, hogy rohannak fizetni a gyerektartást. Ebben a témában Kludia sem volt kivétel, fizetése pedig alig biztosított többet, mint a nyomorszint. Ezért aztán, amikor a munkahelyén az egyik háromgyerekes, 48 éves családapa összerúgta a port feleségével, Kludia gondjaiba vette az élet mérgepoharát fenéig kiívó férfit. Zsolt pedig megkönnyebbülve öntötte ki bánatát egyenesen Kludia ölébe, és persze a 24 év korkülönbség sem volt kutya.

Zsolt nem csak jól keresett, de kellően vagyonos is volt, ráadásul ezermesterféle, akinek családi költségvetése messze jövedelme alatt maradt. Ráadásul nem zárkózott el az elől, hogy Kludia és Zsuzsika nevű leánya odaköltözzön hozzá, annál is inkább, mert felesége a három gyerekkel együtt átköltözött az egyik háromszobás lakásukba.

Zsolt mint oroszlán harcolt a gyerekekért, de persze nem sok reménnyel, amióta Magyarországon a bírói kar „elnőiesedett” férfiember nemigen nyer gyermekelhelyezési pert. A máskülönben abszolút családcentrikus Zsolt alkalmazkodott a helyzethez, és azzal biztatta magát, hogy máris van egy nevelt lánya, és nem túl idős ahhoz, hogy vállaljanak saját közös gyereket is. Vagyis Kludiát az első perctől kezdve végleges „megoldásnak” fogta fel, ami ellen az isten lábát éppen megfogó hölgy nem fejtett ki ellenállást, hogy diplomatikusan fejezzem ki magam.

Most következhetne az, hogy „és addig éltek, míg meg nem haltak”, de nem következik. Kludia valami kideríthetetlen okból kifolyólag nem volt megelégedve életszínvonalának több száz százalékos megemelkedésével. Amiről korábban csak álmodozhatott, nyáron heteken át saját villában nyaralt a Balaton mellett, télen IBUSZ-szal vitethette magát az osztrák Alpokba, a butikból öltözködött a KGST-piac helyett, a saját gépkocsiján járt, stb., stb. Mindez azonban nem nyújtott megelégedettséget. Minden vágya az volt, hogy kikerüljön Ausztráliába.

Zsolt a disszidálásról hallani sem akart, életével tökéletesen meg volt elégedve, fel nem tudta fogni, mi extrát nyújtana neki egy ilyen feleslegesnek vélt „kaland”. A véleménykülönbség miatt a téma nem lett lezárva, havonta elő-előjött. Máskülönben magyar mércével mérve közöttük a harmónia tökéletesnek volt mondható.

Telt, múlt az idő, egy napon Klaudia azzal állt elő, hogy nincs megelégedve az eddig használt fogamzásgátlóval, és át szeretne térni a méhhurokra. Tekintve, hogy ez a történet még a rendszerváltás előtt kezdődött, a megnevesített hurkot a nőgyógyász ajánlatára az NSZK-ból kellett volna beszerezni. Zsolt a nyakát kitörte, hogy valutát szerezzen, hogy rátaláljon arra, aki az NSZK-ba készül, magyarán pénzt, fáradságot nem kímélve beszerezte a kívánt méhhurkot.

A méhhurok sikeres implantálását követő második nap Klaudia és Zsuzsa úgy tűntek el, mint a kámfor. Mindenfajta figyelmeztetés nélkül egyszerűen kiléptek Zsolt életéből.

A következő héten két dolog történt. Klaudia telefonált egy Bécs melletti menekülttáborból, hogy ott vannak, várják az ausztrál befogadást, és Zsolt ne haragudjon, mert ő vele szeretett volna kimenni, de hát ugye... A másik, hogy Zsolt munkahelyén észlelvén az úrt, egy másik ifjú hölgy (plusz egy négyéves fiúgyerek) azonnal az árván maradt férfi megvigasztalásába kezdett, ami idővel egy külön történetté nőtte ki magát, de ezzel most nem foglalkozunk.

Klaudia Bécs mellett több, mint két évig dekkolt, havonta felhívta Zsoltot és panaszkodott, de nem árulta el, hogy tervének véghezviteléhez nyújtott-e segítséget a méhhurok. Egy év után már visszajött volna hozzá, de persze a disszidálás miatt nem tudott. Két év után kikerült Ausztráliába, ahol bőségesen akad megvigasztalásra váró, faképnél hagyott magyar férfi, akik közül némi válogatás után – láss csodát – lehorgonyzott a leggazdagabb mellett. Klaudiának lett saját gépkocsija, butikokban vásárolhatott, nyáron saját tengerparti villában nyaraltak, télen pedig az ausztrál Alpokba jártak síelni. Vagyis minden maradt a régiben, csak itt senki sem beszélt magyarul.

Állapítsuk meg, hogy Klaudia szívós munkával és néhány év ráfordítással elérte azt, ami után vágyódott, de nem érezte magát boldognak, amit persze ő maga jobban tudott, mint a külső megfigyelők. Végül arra jutott, hogy édesanyját ki kellene hozatni, hátha az meghozná a kívánt változást. A ötletet tett követte, és a mama csakhamar megérkezett a sydneyi repülő-térre.

Az ember azt várná, hogy annyi év után a mama és lánya egymás nyakába borul, de nem ez történt. Katóka néni azzal nyitott, hogy milyen szörnyű volt ez az utazás, és már bánja, hogy az ő korában ilyesmire adta a fejét. Klaudia és az inkább Katóka nénihez illő férje összenézett, és egymást túllícitálva állították, hogy milyen istenien fogja magát érezni, csak legyen túl az utazás fáradtságain.

Az csak természetes, hogy a mama részére lánya és veje már előre tervezgettek kellemes programokat, amit aztán Katóka néni szokatlan zordonsága még magasabbra srófol. Mindjárt másnap elvitték az Operába, amely építészetileg köztudottan világszenzáció. A darabonként száz dollárért megvett jegyekért cserébe a kedves mama első reakciója annak deklarációja volt, hogy ez az épület eddig csak azért nem dőlt össze, mert arra várt, hogy ő bent üljön a harmadik sorban. Az előadás alatt kifogásolta, hogy az Aidát nem olaszul éneklük, majd kifelé jövet közölte, hogy az Andrassy úti Opera előtt hasaló két oroszlan többet ér, mint az egész operaház itt Sydneyben.

Na, jó, makacskodott Klaudia, akkor a hétvégén elmegyünk a Három Nővér sziklaalakzathoz, ott fog csak a mama állni leesni. Katóka néni állja azonban a helyén maradt. Szép-szép itt minden, de a Normafánál azért mégis szebb az erdő.

Hétfőn Klaudia a mamát elvitte a George Streetre, attól már tényleg seggre kell ülnie, de a mama nem ült seggre, helyette előadást tartott, hogy néz ki ma a Váci utca, amit Klaudia el sem tud képzelni.

Klaudia és férje most már csak azért is célul tűzte ki a mama csodálatba ejtését, ezért aztán elhatározták, hogy elviszik az Ayers Rockhoz. A kérdés csak az volt, hogy terepjáróval menjenek-e vagy repülővel. A végén a repülő mellett döntöttek, de a mama kijelentette, hogy akkor sem ül repülőre, ha neki arannyal fizetnek.

Folyt tehát a méta, de hiába, a mamának semmi sem tetszett igazán. A hangulat pedig egyre fagyosabbá vált. A végén a három hónapos vízum ellenére a harminc napot sem várták meg, és „közös elhatározással” Katóka néni egyik reggel ahogy jött, úgy el is ment a British Airways egyik gépével.

Most pedig rajtad a sor, hogy megkérdezd, miért kellett végigolvasnod ezt a viszonylag lapos történetet? A helyzet az, hogy az a jelenség, amely a történet lényege, bizony elég gyakori. Mert mi is történt? Mint egyke, Klaudia édesanyjának másik gyereke nem volt. Elsősorban ezért nem akarta, hogy lánya külföldre menjen. Klaudiáról pedig tudjuk, hogy mániája volt a külföldre jutás. Itt tehát létezik egy konfrontáció a két nő felfogásában. Katóka néni azt játszotta, hogy ez semmi, ezért kár volt elhagyni Magyarországot. Klaudia (és persze a férje is) pedig állandóan bizonygatta, hogy a kivándorlás egy nagyon is jó ötlet volt.

De ez nem minden. Az életszerű és érthető, hogy egy idős nő szeretné, ha öreg napjaira egyetlen lánya mellette legyen. Ez messze nem patológiás, mondhatnánk, ez az élet rendje. Ott viszont kilóg a lóláb, ha valaki állandóan azt akarja bizonygatni, hogy helyes döntést hozott, ő nem cseszte el az életét, jó helyet választott élete hátralévő részének az eltöltésére.

Susan

Jól sejted, az a Zsuzsika hívja magát Susannak, akit édesanyja tíz hónapi ausztráliai tartózkodása után szült Sydneyben. A mama nem egészen így képzelte a dolgot, de így sikerült. Ausztráliában tilos volt az abortusz, persze csak papíron, de egy újonnan érkezettnek nem voltak meg az összekötetései ahhoz, hogy egy nem kívánt szülést elkerülhessen.

A szép lassan felnövekvő Susan természetesen kétnyelvűvé vált, angolul éppen olyan jól beszélt, mint magyarul, eltekintve egy apróka kis akcentust, amely Budapesten oly népszerűvé tette őt, de ezzel még várnia kell. Zsuzsa-Susan nem csak kétnyelvű volt, de kultúrája is össze volt kutyulva, ha ilyesmi egyáltalán létezik. Hiába volt nyelvtudása tökéletes, az ausztrál fiúknak ezer meg egy kifogásuk volt vele szemben, amit csak úgy tudtak maguknak megfogalmazni, hogy *she is so queer*⁵⁴.

Aztán a sors úgy hozta, hogy Magyarországra „tévedt”, egészen pontosan a Balaton mellé, ráadásul nyáron. A cechet meg a mama állta. Zsuzsának, ahogy az várható volt, óriási sikere támadt Siófok éjszakai életében, meg a nappali vitorlásutakon. Édesanyját már a második héten azzal hívta fel telefonon, mint szólna, ha férjjel térne haza.

A Mama természetesen örül, hiszen lánya már a harmincat bőven maga mögött hagyta, és az ausztrál férfiak körében nemigen volt menőnek nevezhető. Csak hát a dolog járt némi adminisztrációval is. Na de a szerelmes szív nem ismer akadályt. Mire betoppant az ausztrál nyár, úgy karácsony környékén, Zsuzsával együtt Karcsi is kiszállhatott a Qantas Airways gépéből Sydney repülőterén, ami nem jelentett sem többet, sem kevesebbet, mint hogy ettől a

⁵⁴ Olyan furcsa alak.

perctől fogva a már két évtizede vállalkozó mama Susan nevű lánya mellett most már egy Karcsi nevű vőt is eltarthatott, és nem is akárhogy.

Probléma azonban egy sem, mivel a mama businessse virágzott, mint nyáron a mező, és ha a boldogságot – na meg a nyugalmat – pénzért meg lehet vásárolni, akkor isten neki, fakereszt. Csak hát időközben nagyot változott a világ. A múlt század kilencvenes éveiben a magyar férfiak nem szartak aranyat örömben, ha lett egy stabil feleségük. Karcsi nagyon hamar rájött, hogy neki mindent szabad, természetesen félrekefélni is.

Csakhogyan ennyire modern soha a bűdös életben nem lesz a világ. Susan Karcsit kirúgta, elvégre élt ő már férfi nélkül és nem halt bele.

Aztán egy szép napon a kedves mama kapott egy levelet, amelyből megtudta, hogy a Karcsi vízumához szükséges eltartási nyilatkozat értelemében a nevezett férfit el kell tartania attól teljesen függetlenül, hogy az illető hol lakik, és mit csinál.

A nóta vége azt lett, hogy Karcsi egy Marika nevű nőt dugott, de Susan anyja tartotta el.

Analizáljak? Normális-e az, ha egy Ausztráliában született nő a Balatonnál érzi jól magát, és napok alatt felszed egy férjet? Természetesen nem. Ez csak akkor történhet meg, ha a hölgy nem egészen normális.

2. Ki menjen és hová?

Mindjárt a legelső megállapítás, hogy a nők lényegesen jobban tűrik az emigrációt, mint a férfiak. Ennek több oka is van. Ezek közül a legfontosabbak:

- A nők adaptívabbak, mint a férfiak (most az okokkal ne törődjünk).
- A nőknek (általában) jobb a nyelvérzékük, így erről az oldalról kisebb abúzus éri őket, mint a férfiakat.
- A nők inkább család felé fordulók, ami eleve megadja az alap kielégülésüket. Egy-két gyereket nevelő, családot ellátó nő nem nagyon ér rá arra, hogy honvágya legyen.

A nemektől független tapasztalati tények azt mutatják, hogy az egyéntől függően van, aki nagyon rosszul tűri az emigrációt, van, aki viszont kitűnően, és a két szélső érték között helyezkedik el a nagy többség. Ezek szerint mindenkinek önmagának kell eldönteni, hogy hová tartozik. Ez sok esetben előre nem állapítható meg, amikor aztán kiderül, már „késő”. Ezt azonban én nem mondanám, mert jó döntést hozni jobb későn, mint soha. Aki nem bírja, ne reménykedjen abban, hogy majd megszokja. Okosabb, ha minél hamarabb hazajön.

A tapasztalat azt mutatja, hogy általában az bírja jobban az emigrációt, aki gyermek- és ifjúkorában boldog, harmonikus családi környezetben nevelkedett. Nagyon rosszul tűri viszont az, aki gyermekkorában mostoha körülmények között élt, és mindig is vágyódott egy meghitt családi légkörre. Hogy mi a pontos mechanizmus, azt nem tudom, de feltételezem, a harmonikus családi élettől megfosztott egyén, aki megállás nélkül vágyakozik egy szoros emberi kapcsolatra, ha még a hazáját is elveszíti, reménytelen lelki válságba kerül.

Jól tűrik még az emigrációt a flegmatikus alaptulajdonságúak, és meglehetősen rosszul azok, akik az átlagnál több önérzettel bírnak.

Az érzelmi okoktól teljesen függetlenül nem okos gondolat elhagyni a hazát azoknak, akiknek napi munkájuk során a beszéd, a nyelv létfontosságú. Bármilyen jó színész is valaki, okosabb, ha marad. Ugyanez vonatkozik például az ügyvédekre. Jogászok esetében a nyelvi kifejező készség alapvető, csak úgy, mint a tanároknál (az egyetemi vendégprofesszor, egyetemi tanár vagy előadó kivételt képez, mert megértő, elnéző és tiszteletadásra képes felnőttekkel van

dolguk). Orvosnál, fogorvosnál már nem ennyire kritikus a nyelv tökéletes bírása, úgy értem, a munkájában nem nagyon zavarja, de egy nyelvet rosszul beszélő orvosban a páciens nem bíz, mert ösztönösen (helytelenül) azt feltételezi, hogy hiányos nyelvtudásához hiányos szakismeret társul.

Könnyebb az emigráció annak, aki adaptívabb az átlagnál, aki könnyen fel tudja adni szokásait.

A mérnökök, műszaki szakemberek általában jól be tudnak illeszkedni. A fizikai munkásoknak, függetlenül attól, hogy kap-e állást vagy sem, már jóval nehezebb.

Sok függ az „új hazától” is. Hagyományos emigrációs célországokban, mint például USA, Kanada, Ausztrália, a bevándorlókkal kapcsolatban már rég kialakult egy többé-kevésbé szabványos magatartás. Ez olyan, amilyen, és kész, de nem tipikus célországokban a tapasztalt „fogadtatás” részben a szerencsétől, részben a bevándorló egyéniségétől függ. Vagyis, lehet, hogy mondjuk Dániában egy magyart elnéző, kedves, segítőkész toleranciával ölelnek körül (ha szerencsés), de ez Amerikában teljességgel kizárt.

Nem tudom, fel kell-e hívnom a figyelmet az életkorra. Az életkor előrehaladásával az ember általános tűrőképessége rohamosan csökken, ami különösen emigrációban válik nyilvánvalóvá. Kivándorlási határértéknek életkort megadni nem merek, mert embere válogatja, de harminc felett elég nagy rizikót jelent elhagyni a megszokott kultúrkört.

Nagy butaság azt feltételezni, hogy a kellemesebb anyagi körülmény mindenért kompenzál. Mélyüljünk el a témába elméleti síkon. Mi az oka annak, hogy az ember „ráhajt” a pénzre? A jelenség egyértelmű. A pénzzel, mint általános fizetőeszközzel majd’ mindent meg lehet (főleg a rendszerváltás óta) venni, ha van belőle elegendő. Helikopter, jacht, versenyautó, tengerparti nyaraló, és persze csodás nők, ha történetesen férfi vagy. Hát igen, majd’ mindent, de nem mindent. Például sehol a világon nem árulnak sikerélményt, megbecsülést, elismerést, példaképpül állítást, kielégülést, megelégedettséget, őszinte hálát, bizalmat, és még sorolhatnám. Pedig ezekre a dolgokra az ember éppen úgy vágyik, sőt, talán még jobban, mint egy nyaralóra.

De ezzel nincs vége a dolognak. Az anyagi eredmények relatívak. Egy tengerparti nyaraló nagy és bizonyos értelemben irigylésre méltó eredmény, ha beszámolsz róla a 25. életévi találkozón, de ott, ahol az a nyaraló van, azok között az emberek között, a szomszédos nyaralók tulajdonosai körében „szóra sem érdemes”. Erre persze majd te magad is rájössz, és akkor sorra fogod magadhoz kicsalogatni a régi barátokat, volt munkatársakat, hogy legyen, aki értékeli (irigyli!) emigrációs életed eredményeit.

Csak hát ahány ház, annyi szokás, ahány ember, annyiféle cél. Ha neked minden vágyad, hogy hátrahagyott barátaid irigyeljenek, de soha többé ne jöjjenek vissza az éjfélig tartó baráti beszélgetések egy-két üveg sör társaságában, akkor hurrá, az emigrációt neked találták ki. Csak tudod, még mindig nem játszottam ki minden kártyámat.

Nagyon sok ember cseszi el az életét, és tudod, hogy miért? Ennek két oka van, de minket most csak az egyik érdekel. Egyik az, hogy ha olyan célt tűzünk ki magunk elé, amely jószerivel az adottságnak tekinthető körülményeink között nem elérhető. A másik, ha nem vagyunk tisztában azzal, hogy a néhány évtizedig tartó életünk alatt az igényeink jelentősen változnak. Ez azt jelenti, hogy mondjuk 30 évesen előre kellene látni, mi lesz a valós igényünk mondjuk 60 után, amelyet aztán még időben kialakítunk, megteremtünk, felépítünk. Mondok egy drasztikus példát. Gyerekeket vállalni sokba kerül, rengeteg időt emészt fel, és számtalan kényelmetlenséggel jár. Harmincévesen primán élheted a világod gyerek nélkül. Hatvanévesen fogsz rádöbbsen arra, hogy senki sem nyitja rád az ajtót a következő harminc év alatt, de már késő, saját gyereket sem venni nem lehet, még kevésbé „produkálni” rövid

idő alatt. Az instant gyereket még nem találták fel. Ilyenkor szokott bekövetkezni az összebarátkozás egy szimpatikus fiatal házaspárral, ami rendszerint anyagi és érzelmi katasztrófához vezet.

Ezért aztán azt javaslom, ha eldöntöted a kivándorlást, akkor a megvalósítás előtt keress magadnak olyan idős házaspárt vagy magányos embert, aki néhány évtizedes emigráció után visszatelepült szülőhazájába, és beszéljess el vele egy röpke délután. Nem kell majd kérned, hogy miről beszéljen, biztatás nélkül is ömleni fog belőle a szó.

3. Nő-férfi kapcsolat (csak hímnemű olvasók részére)

Egy idegen kultúrába „csöppenés” esetén semmi sem tud annyira kellemetlen lenni, mint a nő-férfi relációban mutatkozó eltérés, ami különösen huszonéves korban kritikus. Márpedig az Ausztráliában tapasztalt nő-férfi reláció jelentősen eltér a Magyarországon megszokottól. Erről aztán írhatok oldalakon keresztül (és valószínűleg fogok is), de semmi nem adja vissza oly tökéletesen a valós helyzetet, mint az alábbi két viccelődés. Tényleg nem a poénkodás kedvéért adom közre, de aki olvasni tud a sorok között, annak ez aranyat ér.

Az alábbi humorral már sokan találkozhattatok, mert vagy tíz éve számtalan munkahelyen ki volt rajzszegezve valamelyik iratszekrény oldalára.

Miért jobb a sör a nőnél?

A sört egész hónapban élvezheted.
A sör mindig türelmesen vár.
A sörnek nem kell virágot vinni.
A sör nem beszél vissza.
Több sör együtt sem beszél hülyeséget.
A sör olcsóbb.
A sörnek nincs anyja.
A sör nem borul ki, ha nőszagúan jössz haza.
A sörnek sosem fáj a feje.
A sör nem követel egyenlőséget.

Na igen, nagyvonalakban így gondolkodik egy ivarérett magyar férfi, vagy legalább is lelke mélyén egyetért vele. Nincs szándékomban morális oldalról boncolgatni a kérdést, mert nem ez a dolgom, és az nem vezetne sehova. Annak sincs értelme, hogy magadban elkezdj szabadkozni, hogy hát csúnya dolog így vélekedni a nőkről, de ugye te ezzel nem értesz egyet. Ugyanis tagadhatatlan, hogy a széles körben tapasztalható attitűdöt bizony ez jellemzi, és ha te magad nem is értesz vele egyet, ebben a közegben nőttél fel, és ha akartad, ha nem, valami nyomot biztosan hagyott.

De most nézzük, mit rajzszegeznek ki az ausztrál férfiak az iratszekrény oldalára (természetesen magyar fordításban)!

A nő és férfi együttélésének szabályai

1. Ilyen szabályokat kizárólag csak a nők írhatnak elő.
2. Ezeket a szabályokat a nő bármikor megváltoztathatja, mindenfajta előzetes értesítés nélkül.
3. Vannak rejtett szabályok is, amelyeket a férfi csak az adott esetben tudhat meg.
4. A nőnek minden körülmények között igaza van.

5. Ha mégis előfordul, hogy a nőnek bizonyítottan nincs igaza, akkor az csakis a férfinak felróható félreértésből származhat.
6. A nő bármiről, bármikor megváltoztathatja álláspontját.
7. A férfi soha, semmilyen körülmények között, semmiről sem változtathatja meg álláspontját a nő írásba foglalt előzetes hozzájárulása nélkül.
8. A nőnek jogában áll bármikor, bármiért mérgesnek és feldúlnak lenni.
9. A férfinak alapvető kötelessége mindig és minden körülmény között higgadtnak és megfontoltnak maradni, kivéve azt az esetet, amikor a nőt ez idegesíti, amikor is a férfinak az elvárt mértékben kell idegesnek és feldúlnak lennie.
10. A nő nem köteles a férfivel közölni, hogy feldúlnak kívánja-e látni vagy sem.
11. A férfinak kötelessége a nő gondolatait kitalálni, amennyiben a nő ezt így kívánja, de nem áll jogában azokat kitalálni, ha az a nő részére előnytelen.
12. A férfinak a szex soha nem juthat eszébe, és nem tehet rá célzást, csak akkor, amikor a nő ezt így kívánja.

Na, ehhez mit szólsz? Nem én találtam ki, az egyik „hátrahagyott” barátom küldte el e-mailben. És azt se feledd, bármely ausztrál nőre rákérdezel, nem fog egyetérteni a fenti „szabályokkal”, de mint a magyar esetben, úgy itt is igaz, olyan közegben nőtt fel, ahol a nők ezt a hozzáállást tömegesen követik.

Nem fogom megkérdezni, de azért abból indulok ki, hogy ilyen feleséget nem kívánsz magadnak. Márpedig ott ilyen nők vannak, vagy a vadszerelem elmúlását követve ilyenné válnak. Abban is biztos vagyok, hogy ha elhiszed, amiket írok, akkor ebben a szent pillanatban döntötted el, hogy viszel magaddal egy feleséget. Csakhogy ez a 22-es csapdája. Ott a helyszínen néhány év alatt minden nő ilyenné válik.

Ez már neked sok! Mert te aztán..., mert a te..., mert...! Nem fogok veled vitába szállni, csak felhívom a figyelmed egy statisztikai érdekességre. A mai magyar fiataloknak körülbelül a fele nem köt házasságot, aminek legfőbb oka, hogy nem hisz a „síríg tartó együttlétben”. A másik fele házasságot köt, mert ezek szerint hisz a „síríg tartó együttlétben”. Csakhogy ezek 50 százaléka öt éven belül szétválik. Te hiszel abban, hogy te jól fogod csinálni, én meg azt mondom, hogy ennek az esélye mindössze 25 százalék, Magyarországon; Ausztráliában még ennyi sem.

Most nézzünk a dolgok mélyére! Köztudott, hogy Ausztráliában hosszú évtizedeken keresztül lényegesen több volt a férfi, mint a nő, aminek részben történelmi okai voltak (az angol igazságszolgáltatás Ausztráliát fegyenctelepnek használta), részben pedig a kivándorlás következménye (mindig sokkal több férfi vándorol ki, mint nő). A létszámbeli aránytalanságot a nők ragyogóan fel tudták használni érdekérvényesítésre. Hogy a férfiak ne kocsmázzanak munka után, hanem egyből húzzák a csíkot haza, törvényileg bezáratták a kocsmákat délután hatkor. Hogy ne tudjon lelépni, ha nem tetszik neki a dolog, útlevelet csak a feleség engedélyével válthatott ki. Ausztrália volt az egyetlen hely széles e világban, ahol vasárnap nem vetítettek a mozik. Ha Magyarországon az utcán látsz egy „jó nőt”, ráfűtyülhetsz a teherautó volánja mellől, és ha megfordul, rákiálthatsz: anyukám, de meg... Ausztráliában ezért bevisz a rendőr a kapitányságra és csak óvadék ellenében engednek haza.

Na most, ilyen háttérszélre a múlt század hatvanas éveiben még ráimportálták az amerikai feminizmust. Az eredmény? *A nő és férfi együttélésének szabályai.*

Meg lehet kérdezni, mi a bajom a feminizmussal, mert az mindössze a női emancipációt hirdeti. Helyesnek tartom a nők elnyomását? Na kérem, ezt nevezem én mellébeszélésnek. A feminizmussal az a baj, mint ami bármely izmussal: dogmatikus. Az angol nyelv teli van olyan szavakkal, amelyben szerepel a *man*, vagyis a „férfi” szó. Ilyen például a *foreman* (csoportvezető), *policeman* (rendőr), *chairman* (elnök), bizonyára azért, mert történelmileg ezeket a posztokat kizárólag férfiak töltötték be. A feministák első dolga volt a „nyelvújítás”. Ezekből a szavakból kiirtották a *-man* toldalékot, és helyette betették a *-person* (személy).

Ez lett volna a legkevesebb, de nem vették tudomásul a nemek közti biológiai különbséget sem, amit elméletileg átvett a magyar joggyakorlat is, de a társadalom makacsul ellenáll. Mire gondolkodok? Ha nekem egy gyerekfelügyelőre van szükségem, nem köthetem ki, hogy az egy fiatal nő legyen. Azt sem köthetem ki, hogy a lovardámba férfi jelentkezzen lovásznak. Már pedig, ha fene fenét eszik, egy nő akkor is alkalmasabb gyerekfelügyeletre, egy férfi pedig lóbetőrésre.

A legnagyobb bajom a feminizmussal mégis az, hogy az igazságosság nevében hallatlanul igazságtalan. Az nem megy, hogy a nő és a férfi tűzön-vízen át egyenrangú, de a nő továbbra is elvárja, hogy a férfi trubadúrokat meghazudtoló figyelmességgel, gyöngédséggel, kedveskedéssel, előzékenységgel, stb. viseltessen iránta.

Persze az is lehet, hogy én vagyok vaskalapos, és minden jó úgy, ahogy a nők elképzelik. Mindenesetre az én időmben mi, fiatal férfiak a nyakunkat kitörtük egy nőért. Manapság pedig a nők kergetik a „pasikat”, akik nők hajkurászása helyett bandákba verődve inkább söröznek, harmincöt éves korukban populációjuk fele már impotens, és spermaszámuk olyan alacsony, hogy képtelenek gyereket nemzeni.

Na jó, vissza a kályhához! Az igazságtalanság nem csak abban merül ki, amit a fentiekben kifejtettem. Az ausztrál nő nemcsak kiszolgáltatja magát, de úgy gondolja, hogy ezért alig kell valamit cserébe nyújtania, viszont pusztán jelenléte feljogosítja a férfi által összeiparkodott vagyonnak minimum a felére. Ezt természetesen nem én találtam ki, ez tény, amelyet az bizonyít, hogy az elmúlt néhány évtizedben a férfiak a házasságot megelőzően ragaszkodnak egy házassági szerződés megkötéséhez, amelyben kikötik, hogy válás esetén mire jogosult a nő és mire nem.

Ez azt jelenti, hogy ha Ausztráliában házasságot kötsz, előtte keress fel egy ügyvédet, mondd el neki a szándékod, és ne állj le vele vitatkozni, mert ő jobban tudja. Ne hidd, hogy ezzel megsérted a szerelmed. Olyan ez, mint kölcsönkérni egy baráttól: ha írsz a kölcsönről egy elismervényt, lehet, hogy megsértődik, de ha nem írsz, akkor nagy valószínűséggel elvesztesz egy barátot.

Megelőzően a szélsőséges dolgokról írtam, amelyek nem feltétlenül jönnek be. Vannak azonban kevésbé szélsőséges dolgok is. Magyar kultúrkörben (csak úgy, mint bármely másban) van számtalan természetesnek vett elvárás. Ezekre ne számíts. Ez főleg azért fájdalmas, mert annyira magától értetődő, hogy fel sem figyelsz rá, amíg nem késő. Egy ausztrál feleség természetesen megvalósítja önmagát, ez vitán felüli, de a pusztán gyerekszülésen kívül automatikusan semmit sem vállal fel. Nem azért megy férjhez, hogy főzzön, háztartási munkát végezzen, bármilyen szolgáltatást nyújtson, vagy hogy hozzájáruljon az anyagiak megteremtéséhez. Kizárólag azért megy férjhez, mert pillanatnyilag szüksége van egy partnerre, és anyagi előnyben akar részesülni. Amint megszűnnek ezek az okok, már ki is lépett az életemből. A magyar társadalomban valahol még mindig él az önzetlen közösködés, az egymás mellett jobban-rosszban történő kitarás, amelyek Ausztráliában már rég a múlt homályába veszttek.

Ja, és majd ne mondd, hogy nem figyelmeztettelek időben!

4. Állandósuló ideiglenesség

Az emberi agyberendezésből következően az ember korai évei meghatározóak. Ez olyan szélsőséges példákban mérhető le, mint hogy a befutott (jól kereső) cigányprímás felnőtt korában visszasírja gyermekkorá putriját. Objektíven az a putri nyomor volt a javából, de ez nem számít. A lényeg, hogy ő, mint kisgyerek abban élt, az volt az ő megszokott környezete. Hogy ezt ki, milyen mértékben tudja háttérbe szorítani, az lényegtelen, mindenki intézze el magával. A lényeg, hogy a dolog egy létező, élő valóság számtalan következménnyel.

Az emigráns részére, amikor elhagyja hazáját, megáll az idő. Befejeződik (előző) élete, és úgy áll meg az idő, mintha meghalt volna. A 90 éves Kossuth 40 éven át 1849-ben élt. Az ország prosperált, már mindenki elfelejtett mindent, Ferenc Józsefet szerette a nép, búcsúkon, vásárokon ezerféle ajándéktárgyat lehetett venni Ferenc József (és nem Kossuth) képével. Ő viszont még mindig szervezkedett és a császár megdöntésével foglalkozott, észre nem véve, hogy már réges-régen eljárt felette az idő. Ez az oka annak például, hogy az Ausztráliában, USA-ban, Kanadában élő magyarok eszeveszett „antikommunisták”, akkor, amikor Magyarországon ez már nem téma, sőt, egyre nagyobb tömegek, már a középosztályból is, kezdik visszasírni a kádári időket.

1956-ban Magyarországon a nyersgumi-talpú cipő volt a divat gojzervarrással. Két évvel később már a kutya sem hordta, de Sydneyben tizenöt évvel később is ebből éltek a magyar cipészek, mert a magyar emigránsok az 5 fontos bolti cipő helyett 20 fontért rendelték meg a gojzervarrott cipőket. Ez az elmaradottság az emigráns újságokon mérhető le a legjobban.

Legelső ausztrál munkahelyem (ami mindössze tíz napig tartott) némi baráti összeköttetés révén Port Camble nevű településen volt. A munkahelyhez tartozott egy albérlet is, a már említett baráti összeköttetés melléktermékeként. Valójában arról volt szó, hogy egy magyar házaspár nyert az ottani lottón 6000 fontot, kábé egy háznak az árát, és ha már megnyerték, vettek is rajta egyet, amiből aztán szépen megéltek. Ugyanis a számtalan apró bebútorozott *bedroomot* (ami szó szerint hálószobát jelent) kiadták, természetesen magyaroknak. A bedroomokhoz szervesen hozzátartozott a magyaros vacsora is, amelyet munkából jövedelme kapott be mindenki úgy 5-6 óra tájban. A jobb kihasználás, és persze nagyobb profit végett egy-egy szobában két lakó élt. Az én társam egy akkor már nyolc éve Ausztráliában élő hapsi volt, aki munkahelyén már művezetőségig vitte. A lényeg az, hogy a legelső este tágra nyílt szemekkel figyeltem, amint Joe (nyolc év után már senkit sem hívnak Józsinak) az ablak alatt, laposan a padlóra helyezett bőröndjéből veszi elő a tiszta pólót és alsónadrágot, mint aki percekkel ezelőtt érkezett, jóllehet hónapok óta lakott ott. Csak jóval később döbbszemem rá, hogy az emigráció nem más, mint egy egész életre szóló ideiglenes állapot, amelynek különböző fokozatai vannak, de összességében mindenkire érvényes.

Judit nevű második feleségem gyerekkora óta Ausztráliába akart kerülni, mert apja egyetlen unokatestvére oda disszidált, saját apja pedig meghalt. Volt vagy húsz évem, hogy felvilágosítsam az emigrációról és az emigrációs betegségről, de ez természetesen nem rettentette el. Jelenleg Sydneyben él már tizennegyedik éve. Van egy huszonöt évvel idősebb (de nem akar elpatkolni) dollármilliomos férje (akinek nincs saját gyermeke), és aki a (rozoga) tenyerén hordja. Szóval Juditnak marhára bejött az, amit akart. Két kézzel szórja a pénzt, házukat évente átépítteti, drága helyekre járnak hosszú vakációkra, stb., stb. Ennek ellenére hetente házában magyar irodalmi estet rendez, vendégeit fényesen megvendégeli, csak hogy menjenek hozzá, maga olvas fel Ady Endre-, József Attila- és Arany János-verseket (bezzeg III. gimnazista korában Adyt kigúnyolta szifiliszé miatt). Magyar filmekből videóvetítéseket rendez és elbőgi magát a *Gyöngyvirágtól lombhullásig* vetítése alatt. Ír egy cetlit a férjének, „nem bírtam tovább”, kirohan a repülőtérré és hazarepül Magyarországra. Már rég otthagya

volna a férjét, csak nem akarja, hogy a vagyonát a család kutyájára hagyja (na milyen kutyára? Hát persze, hogy egy *magyar* vizslára).

Judit úgy érzi, hogy ideiglenességi érzetének oka a férj, akinek halálát éjjel-nappal lesi, és „végleges” életét csak akkor indíthatja be, amikor férje vagyonával majd önállóan rendelkezik. Ez azonban egy óriási tévedés, mert az ideiglenességet nem a férj, hanem az emigráció okozza.

A magyar származású szülők külföldön született gyermekeik is egy érdekes téma. Először is többfajta nevelési filozófia létezik. Van, akik kényesen ügyelnek arra, hogy a gyerekek beszéljenek, sőt, jól beszéljenek magyarul. Van, akik kényesen ügyelnek arra, hogy egymással is csak angolul beszéljenek, és így a gyerekek egy kukkot sem fognak érteni magyarul. Az első kategórián belül is vannak szélsőségek, például magyar iskolába, magyar cserkész-csapatba íratják a gyereket. Van, akinek lakása felér egy népművészeti múzeummal, könyvtára pedig alig marad el a Szabó Ervintől. Egy dolog azonban elkerülhetetlen. A második generációs magyarok még nem illeszkednek be maradéktalanul, de nem rendelkeznek szüleik lelkesedésével. Származásukkal kapcsolatos érzelmeik vegyesek. Barátaik előtt nem mindig örülnek szüleik származásának. És ami a mai gyorsan pörgő világban a legtragikusabb, amikor az egymásra következő generációk alig találják meg a hangot egymással (és letről fel nem is keresik), az emigráns szülő és másodgenerációs emigráns gyermekének eggyel több oka van a közös szó meg nem találására: a kettőjük között húzódó kulturális összhang hiánya.

Az apám legkisebb húga, vagyis az egyik nagynéném '56-ban jött elbúcsúzni, majd férjével és kétéves gyermekével Kanadába disszidált. A férfinak jó szakmája volt, szépen keresett. Néhány évig alig hallottunk róluk. Aztán, amikor a gyerek tinédzser lett, nyaranként hazajöttek, és a Balatonon költöttek a pénzt, csuda jól érezték magukat. A srác azért, mert akcentussal beszélt a magyart, és így ragadtak rá a csajok. A szülők azért, mert „előző életükben” csak sóvárogtak a Balaton után, most pedig megjátszhatták a Csekonits bárót. Kanadában még 1960 előtt vettek néhány olcsó telket, amelyeknek ment fel az ára, és a férj úgy tervezett, hogy nyugdíj után ezeket eladja és hazatelepül. Erről a tervéről éveken át mesélt, és úgy várta, mint zsidók a messiást. Apám, a sógor, meg volt bízva az ingatlanárak figyelésével, stb. Később a fiú egyetemre járt, tanár lett belőle, majd elvett egy indián származású kanadai nőt feleségül. Aztán eljött a nyugdíj, de a szülők nem jöttek egy-két évig ezért, aztán két-három évig meg azért. Nem maradt semmi más, csak az epekedés az óhaza után. Apám, a megbízott, néhány-szor sürgette őket, mígnem egy szép napon bejelentették, hogy megváltoztatták tervüket. Azaz a több évtizedes állom tovaszállt. A fiú és a meny a csecsemő unokával még csak nem is gondolnak az áttelepülésre, nekik pedig öreg napjaikra semmi másuk nincs, mint az egyetlen fiúk és unokájuk. Ettől kezdve hetente két levél is érkezett tőlük, és szinte követelték, hogy minden családi, társadalmi eseményről számoljunk be, mert „lélekben még mindig velünk vannak”. Meg kell jegyeznem, hogy '56 előtt jó, ha félévente találkoztunk velük. Mi történt? Semmi különös. Időskorban egyre erősebben térnek vissza a gyermekkori emlékek, és ha ezek kiélése a távolság miatt nem lehetséges, az embert körülöleli egy kibírhatatlannak tűnő magány.

Judit (még mindig a volt feleségem), aki kilencéves korától a főti gyermekvárosban nevelkedett, mivel megárvult, nekem szörnyű megpróbáltatásokról beszélt Fóttal kapcsolatban. Most, amikor hazalátogat, első útja kimenni Fótra, és férjének kívülről mutogatja a volt hálótermét, tantermét, aztán megpróbálja felkeresni a volt (egykor gyűlölt) nevelőit. Ez kell, hogy jelentsen valamit, mert a Magyarországon élő volt osztálytársainak ilyesmi eszébe sem jut.

Első feleségem egészen jól tűrte az emigrációt. Élvezte mindazt, amit Magyarország nyújtott neki, ellentétben Ausztráliával (opera, hangverseny, kulturális élet, cukrászdák, stb.). Csak most, hatvanöt környékén szakad rá a nosztalgia. Lányom szerint egyre rosszabbul érzi magát, már csak azért is, mert egyhónapos hazalátogatása után döbbsent rá arra, hogy amire ifjúkorából emlékszük, az már sehol sincs. Ő maga légüres térbe került.

5. Honvágy vagy nosztalgia?

Kivándorló nemzet vagyunk. Az elmúlt jó száz évben több millió honfitársunk keresett (és talált) magának második hazát. Ezzel szemben hozzánk viszonylag kevesen érkeznek, így aztán a hontalanságban szenvedőkről keveset tudunk. Persze tudhatnánk, ha a hazalátogató „külföldre szakadt hazánkfiak” őszinték lennének elsősorban magukhoz, meg aztán hozzánk, itthon élőkhez is, de nem azok. Ugyanis a hazalátogató emigráns legfőbb vágya, hogy bizonyítsa, döntése megalapozott volt, jól járt, megtalálta számítását, és mindenki „hülye”, aki itthon marad, közben „rázza a rongyot”, mert ez élteti, aminek ára tíz hónapon át tartó, intenzív takarékoság az Újhazában. Az „itthon rekedt” régi barátok érzik, hogy valami nincs teljesen rendben, de mivel – ellentétben Amerikával – nálunk nem minden második ember pszichológus vagy annak páciense, a laikus átlagember nem gondol komolyabb gondokra. Pedig vannak!

A jobb élet utáni vágyakozás egy természetes emberi tulajdonság, és mert „a messziről jött ember azt mond, amit akar”, a többség meg van róla győződve, hogy a „mindenütt jó, de legjobb otthon” mindössze idejét múlta folklór, a valóság pontos ellenkezője. Az Újhazába történő megérkezést rendszerint többhetes eufória követi, amelyet viszonylag hamar elkoptat a „véres valóság”. Ez utóbbiról feltételezhető a belátható időn belüli megszokás. Ez azonban késik, egyre késik, a türelem pedig fogy, egyre fogy. Az új nyelv megtanulása korántsem könnyű feladat, sőt, nem egyszer megoldhatatlannak tűnik. Persze az, aki ezeket a summás megállapításokat túlzásnak tekinti, felteszi a logikus kérdést: ha annyira kellemetlen ez a vállalkozás, akkor miért nem változtatnak rajta? Elvégre a kivándorlás nem egy irreverzibilis döntés. De bizony az. A kinkeservvel összekuporgatott útiköltség nem retúrjegyre szólt. A faji, politikai üldözött hogyan jöhetett volna vissza? A pártállam alatt pedig a disszidensre több év börtön várt, ha „tették” elévülése előtt (5 év) hazamerészkedett.

Miért nem jött öt év után? Most jön a tragédia, amellyel honfitársaink közül vajmi kevesen vannak tisztában. Öt év hosszú idő, amely alatt megannyi adaptáció lép életbe. Az új hazát ugyan nem szokták meg (tökéletesen sosem fogják), de a régitől már elszoktak. Ajakbiggyesztve közlik velünk, hogy a Balkánon élünk: a tejet nyálkás zacskóban vesszük, az útburkolat teli van lyukakkal, a hivatalokban úgy bánnak velünk, mint a kutyafekáliával (és ugye folytathatnám a kritikákat hajnalhasadásig). Mi tagadás, ez a valóság, csakhogy van ám más is. A nagymama lecsója, amelyet a nyári konyha előtt sámlin ülve eszünk. A közösen átélt balatoni alkony és az utána belopott első csók. Az ultipartik a verandán. A Füstbement terv, amelyen akkor nevtünk („röpül felém anyám, én kinyitom az ablakot, s ő röpül-röpül tovább”), most meg könnybe lábad tőle a szemünk. Természetesen ezt a felsorolást is folytathatnám.

Gyógyír? Úgy tűnik, nincs! Nem igaz az a mondás, hogy az idő mindenre meghozza a megoldást. A halál igen, pusztán az évtizedek múlása nem. Persze az ember a legadaptívabb állat, a halálon kívül mindent képes megszokni, bizonyos mértékig. Tudom, megállapításaimmal sokan vitába szállnának (különben tehetik, erre való a honlapon található fórum), csak nem érzik magukat érintettnek. Ezeknek azt üzenem, gondoljanak bele, mit takar az alábbi hír: a Kossuth-díjjal kitüntetett, nemrég elhunyt Teller Ede kaliforniai otthonában 96 évesen öttagú magyar személyzetet tartott (főleg ott tanuló diáklányokat), mert már csak

magyarul beszélt, és nagyon szeretett volna hazalátogatni, csak erre már nem volt ereje. Utolsó szereplése alkalmából a magyar tv-ben (zenei kíséret nélkül) elénekelt a „minden vízbe mártott test, kis angyalom” című diákdalt. Tegyük még hozzá, hogy Teller Ede jóval a II. világháború előtt emigrált az USA-ba. Annak bizonyítására, hogy ez nem egy elszigetelt eset, hadd toldjam meg néhány másikkal.

Sir George Solti, azaz Solti György világhírű karmester, akit az angol királynő lovaggá ütött, végrendeletileg kérte angol feleségét, – akivel évtizedeken keresztül nyilván nem magyarul beszélt –, hogy hamvait szállítsák vissza hazájába, Magyarországra. Solti 1912-ben született és közvetlenül a II. világháború előtt, 27 évesen hagyta el szülőföldjét. Huszonkét évig volt a Chicagói Szimfonikusok vezető karmestere, majd 1979-1983 között a Londoni Filharmonikusoké. Nyolcvanöt évesen halt meg. Ebből a 85 évből mindössze az első 27-et élte itt, a következő 58-at külföldön, ahol maximum annyit ismertek be, hogy „magyar származású”. Meghal, kinyitják a letétbe helyezett végrendeletét, és kiderül, hogy magyar földben akar nyugodni. Vagyis pontosan az van, amit az imént írtam: idő nem, csak a halál hozta meg a megoldást.

Solti esete nem egyedi. Szilárd Leó fizikus, a nukleáris láncreakció kigondolója 1964-ben, vagyis jó negyven éve halt meg San Diegóban. Hamvait a leszármazottak hazahozták és újratemették a közelmúltban.

George Mikes, számtalan humoros angol nyelvű – és magyarra természetesen lefordított – könyv (Anglia papucsban stb.) szerzője nem váratott a végrendeletének megismeréséig. Egy helyen azt írta: nem tudom, hogy halálom előtt mi lesz életem utolsó mondata, de abban biztos vagyok, hogy magyar mondat lesz. Mikes eredetileg újságíró volt, Angliából küldött tudósításokat – természetesen magyar nyelven –, de a háború kitörésekor, 1939-ben Angliában maradt. Néhány évvel később már angolul ír élete végéig, és akkor jön ez a kikívánczó „vallomás”! Persze ő sem egyedi eset.

André Kosztolányi közgazdász és tőzsdeguru az egyetemeken németül tart előadásokat. Saját bevallása szerint barátaival franciául beszél, bankárokkal angolul tárgyal, de istenhez 90 évesen is magyarul imádkozik.

A „jelenség” természetesen nem exkluzív magyar. Az 1901-ben született Marlene Dietrich apja porosz katonatiszt volt, ami Dietrichhel alaposan megutáltatta a katonai szellemet. 1930-tól az USA-ban élt, és számtalan jeles filmnek volt a főszereplője. Deklaráltan nem érezte magát németnek. A II. világháború alatt az előrenyomuló szövetséges csapatokkal együtt vonult be Párizsba, este pedig szórakoztatta a katonákat. Nem sokkal 91 éves korában bekövetkező halála előtt sokadik „búcsú” hangversenyén a közönség kérte, hogy utoljára énekeljen valamit németül. Dietrich „kötélnek állt”, és elénekelt ifjúkora egyik német slágerét. Amikor a szöveg szerint a „Berlin” szóhoz ért, hangja érezhetően megcsuklott a hirtelen rátörő érzelmi indulattól, olyannyira, hogy a jelenlévő angol újságírók riportjaikban feltették a gúnyos kérdést: a vér nem válik vízzé?

De hát akkor mi ez, hazaszeretet, honvágy, nosztalgia? 1688-ban egy fiatal svájci orvos, egy bizonyos Johannes Hofer figyelt fel egy Bazelben tanuló fiatal berni diákra, aki láthatóan nem volt képes beilleszkedni a helyi életvitelbe. A diák egészsége egyre romlott, lázas lett, nyugtalan és izgatott, légzése szaggatott, szívverése szapora. A kezelőorvos a legrosszabbra gondolt, de mi az a betegség, amely ezt a fiatal férfit a halál előszobájáig hajszolta? Dr. Hofer talált rá egy nevet: *nostalgia*, amelyet korábban a németajkúak *das Heimweh*, a franciák *la maladie du pays*, míg az angolok *homesickness* névvel illették. Magyarul csak „honvágy” vagy „hazavágyódás” a fordítás, és mint látható, a „betegség” toldalék hiányzik a magyar kifejezésből. Dr. Hofer átnézte a rendelkezésére álló szakirodalmat, de a tünetegyüttesre jellemző betegséget nem talált, pedig a betegség nagyon is létezett. Gyártott tehát hozzá egy

nevet a görög *nostos* = hazatérés, és az *algos* = fájdalom összevonásával. Így született meg a „nosztalgia”, amely alatt ma egy kicsit mást értünk (de olaszul a mai napig is így hívják a honvágyat: *nostalgia*).

Csakhogya a honvágy mindössze egy elmeállapot, amely nem lehet halálos. Akkor pedig ezek a betegek egészen pontosan miben is hálnak meg? Dr. Hofer találkozott aggodalomra okot adó esetekkel is, amelyek közül egyet így írt le: „A diák először csak vágyakozott az otthona után, de hamarosan meg is betegedett. Nem evett, lázas lett, izgatott. A tünetek egyre rosszabbra fordultak. A szállásadók közeli halálát várták, és elkezdtek imádkozni érte, de nem halt meg, bár nem az imádság segített rajta. Hívtak hozzá egy borbélyt, aki gyógyír beadása helyett diagnosztizálta a betegséget, és a fiú hazaküldése mellett döntött. Meghallván ezt, az ifjú azonnal felvidult. Használati tárgyainak csomagolása közben légzése normálisra váltott. Mire megérkezett a postakocsi, a fiú teljesen felélénkült. A várostól néhány mérföldre eltávolodva már tökéletesen egészségesnek volt tekinthető.”

Dr. Hofer másik betegleírásában említést tesz egy „társadalmilag lecsúszott” fiatal vidéki lányról, akit eszméletvesztett állapotban vittek be a kórházba, élete egy hajszálon lógott. Amikor magához tért, maga körül csupa „siránkozó, jajgató öregasszonyt” látott és nyomban súlyos nosztalgiába esett. Nem volt hajlandó enni, gyógyszereit kiköpte, állandóan sírt, és azt hangoztatta, hogy haza akar menni. Annyira legyengült, hogy a kórház nem tudott vele mit kezdeni, összecsomagolták és hazaküldték. „Hazaérkezve néhány napon belül tökéletesen meggyógyult mindenfajta orvosság nélkül.”

Dr. Hofer arra a következtetésre jutott, hogy a betegség elsősorban fiatal embereket támad meg, különösen azokat, akiket otthonuk elhagyására kényszerítnek, és akik nehezen alkalmazkodtak idegen emberekhez és szokásokhoz. Az eset diagnosztizálása könnyű. Az áldozat „bánatos arccal lődörög”, lenézi az idegen szokásokat, és nehezen viseli a tréfát. „A vég nélküli bánatosság, a haza örökös szóbahozása, a fizikum legyengülése, az érzékszervek eltompulása, a szívritmuszavarok azt jelzik, hogy a betegség teljes erővel tombol.”

Agysebészet a XVII. században természetesen nem létezett, ennek ellenére dr. Hofer úgy gondolta, hogy kellett lenni az agyban egy olyan területnek, ahol az otthon élménye mélyen be volt ágyazódva. Az állandó hazavágyás bekapcsolta ezen agyterületet, amely hatalmába vette az egész testet. Minél többet gondol a beteg haza, annál inkább vált uralkodóvá a test felett ez a specifikus agyterület. Ez abban nyilvánult meg, hogy egyre-másra törtek a felszínre régi, rég elfelejtett emlékek emberekkel, eseményekkel és helyekkel kapcsolatban. „Ezek a gondolatok oly mértékben vették igénybe az agy kapacitását, hogy más feladatok ellátására nem maradt elég erő. Ez vezet az étvágytalansághoz, és ezért nem képes a szervezet a normál emésztésre. A páciens, amint abbahagyja az étkezést, teste fokozatosan legyengül, és beáll a totális nosztalgia.”

Dr. Hofer kidolgozott egy hatásosnak vélt gyógymódot is, amely szerint opiátok alkalmazása könnyítheti az örökös izgalmi állapotot, de ami a legfontosabb, a beteggel közölni kell, amint jobban lesz, indulhat haza. A legsúlyosabb esetekben egyetlen dolog segít, a beteg haladéktalan hazaküldése.

Miután dr. Hofer leírta a betegséget, orvosok szerte a világban diagnosztizálni kezdték a nosztalgiát, ami hamarosan jól körülhatárolt orvosi esetté vált. Volt olyan orvos, aki azt állította, hogy a betegséget diagnosztizálni tudja csupán a szívverés meghallgatásával. A nosztalgiában elhunyt betegek boncolása után elváltozásokat találtak az agyban, a szívben, a tüdőben, de még a belekben is. Az egyik korabeli orvos szerint a skótduda egyetlen felbűgása elég volt arra, hogy az emigráns skótok elsírják magukat.

A korai tapasztalatok szerint egyes emberi csoportok könnyebben megkapták a betegséget, mint mások. Katonák, különösen fiatal kényszerosozottak voltak fogékonyabbak az átlagnál. A francia forradalom után csendes vidéki lakhelyükről elhurcolt, erőszakkal verbuvált fiatal legények között a nosztalgia járványszerűen terjedt.

Az amerikai polgárháborúban az otthonuktól távol harcoló katonák közül 1861 és 1866 között pontosan 5213 nosztalgiabeteget diagnosztizáltak, akik közül 58 meg is halt. Ezzel azonban a nosztalgia, mint betegség el is tűnt a Földről. Orvosok és pszichiáterek új diagnózisokkal álltak elő: depresszió, idegösszeroppanás, anorexia (véstes testsúlycsökkenés), katonák esetében viszont szimulálás. A nosztalgia pedig elveszett a régmúlt homályában.

Nem így van, állítja *The Past is a Foreign Country* (A múlt egy idegen ország) c. könyvében David Lowenthal: szerinte a nosztalgia, mint betegség jelen volt a II. világháborúban harcoló angolszász csapatok személyi állományában is. A legfőbb amerikai sebész által összeállított betegséglista előkelő helyén szerepelt a nosztalgia. Nem oly nagyon régen, 1946-ban az egyik eminens szociológus „pszichofiziológiás betegségnek” írta le. A honvágyp tipikus diákbetegségként volt nyilvántartva az egyetemi rendelőkben.

A múlt század '70-es éveitől kezdve divatba jött a nosztalgia, azonban központi helyét nem a múltbéli földrajzi hely, hanem a múltbéli történések, események foglalták el. Oly nagyfokú volt a nosztalgia felé fordulás, hogy egyesek attól tartottak, „az emberiség olyan jövő felé tart, ahol a nosztalgia újfent halálos betegséggé válhat.”

Mit tegyünk hozzá? Talán annyit, hogy a honvágyp, mint betegség legalább egy aspektusban pont olyan, mint bármely más betegség. Nem egyformán „fertőz” meg mindenkit. Van, aki fogékonyabb rá, van, aki kevésbé. Ezt nem lenne szabad, hogy elfelejtsek a nagyszájú hencsek (,Még hogy honvágyp? Örülök, hogy megszabadultam attól az országtól”). Van, akit évről évre elkerül az influenza, aztán egyszer úgy leveszi a lábáról, hogy nem akarja elhinni, hogy ez vele is megtörténhet.

6. Szóval Ausztráliába akarsz menni!

Érdekes ország, szó se róla. Gondolj bele! Felnézel a csillagos égre, és valahogy nem stimmel a dolog. Nem vagy te csillagász, de azért olyan érzésed támad, hogy ezeket a csillagokat te soha sem láttad. Igazad van! A déli féltekén egészen mások a csillagok, aminek asztronómiai okai vannak, vagyis lényegtelen. Na de, hogy a Nap nem délről süt, hanem északról? És ha azt mondom, hogy a Hold fordítva mozog az égen? Istenem, meg lehet szokni.

Mondjuk, hogy az emberek angolul beszélnek, azt tudtad, fel is készültél rá, csak valahogy itt a helyszínen egy árva kukkot sem értesz. Ne ess pánikba, nem a te angoloddal van a baj, hanem az övékével. Találj magadnak olyat, aki nem helyi születésű, és *bingo*⁵⁵, kezdted felismerni az oly nagy gonddal megtanult szavakat.

Persze az utcán a közlekedésben balra hajts van, ami miatt „fordítva” járnak a járművek az utakon. Ez legyen a legnagyobb gond! Elvégre ahány ház, annyi szokás. Ez meg itt nem a te hazád, akarom mondani hazád, na majd megszokod.

Nem, nem, rossz a következtetésed. Az utazás nem jár színvakság kialakulásával. Ezeknek a fáknek⁵⁶ a levelei valóban nem zöldek, hanem szürkék, de gondolj arra, hogy azok az édes kis koalámackók kizárólag ezekkel a levelekkel táplálkoznak. A talaj? Mármost az anyaföld? Na igen,

⁵⁵ Nem tudod, mi az, hogy *bingo*? Sebaj, gyorsan meg fogod tanulni, addig elárulom. Ez egy szombatesti-láz, azaz közösségi lottózás, ahol ha nyersz, fel kell kiáltanod, BINGO.

⁵⁶ Eukaliptusz, azaz „gumifa”, Ausztrália őshonos fája mintegy 270 fajjal.

az vörös. Belátom, egy kicsit fura, ha ragaszkodsz a megszokott barnához, de mi a fenének akadékoskodsz annyit? Azért utaztál 20 ezer kilométert, hogy kritizálj. Ideje megtanulnod az első angol közmondást: Amikor Rómában vagy, tégy úgy, ahogy a rómaiak⁵⁷ (lesz még róla szó!).

És mit tesznek az ausztrálok éjjel-nappal? Hát vedlik a sört. Az csak nem olyan nehéz? Főleg, ha van hozzá 40 fok meleg. Van bizony, hogy mikor? Hát úgy karácsony környékén, mert ugye itt Ausztráliában ilyenkor van nyár. Felejtsd el szépen a fehér karácsonyokat, igaz, nem könnyű, mert úton-útfélen fehér karácsonyról szól az áruházakba becsalogató ének. Ez persze nem csoda, mert a karácsonyi dalokat Angliából importálják, és ugye Anglia az északi féltekén van, pont úgy, mint Magyarország.

Tudom, hogy nem vagy érzelgős, és nem ragaszkodsz ahhoz, hogy március 15-én elszavalja valaki a *Talpra magyart*. Semmit sem vesztesz, mert kapsz helyette *Anzac Dayt*, amely április 25-én van, és nem fogod elhinni, de azt ünnepelek, hogy az I. világháborúban a koncnak odavetett ausztrál és új-zélandi csapatokat a török tengerparton totálisan felmorzsozták. Szent István helyett kapsz majd *Queen's Birthdayt* (június 14.), vagyis a királynő születésnapját, csak ehhez nem jár tűzijáték, és mellesleg nem akkor van, amikor a királynő született, de ez csak érdekesség, nem oszt, nem szoroz. Persze a legnagyobb meglepetés hátra van. Tudod-e, mi Ausztrália legnagyobb munkaszünettel járó ünnepe? Ezt, barátom, a bűdös életben nem fogod kitalálni. A *Melbourne Cup Day* (november 2.). Vagyis az a nap, amikor a híres melbourne-i derbit rendezik. Megmondtam, hogy érdekes egy ország, és te pont ide akarsz jönni. Hát *welcome to Australia*⁵⁸!

Különben, elnézést, hogy megkérdem, de szereted a birkahúst? Hogy ez hogy jön ide? Nézd, Ausztráliában él 15 millió ember és 300 millió birka. Szerinted hogyan áll fenn az egyensúly? A birkák eszik az embereket, vagy az emberek eszik a birkákat? Na látod! Pusztá hazafiságból évente el kell fogyasztanod két-három birka húsát ilyen vagy olyan formában. Jobb, ha tőlem tudod meg, míg Magyarországon a szilveszteri virsliben az 5-6 százalék sertéshús mellett 70-80 százalék szója található, addig Ausztráliában töltőanyagként a kivénhedt birkák pépesített húsát használják. Ez ugyanis olcsóbb.

Tehát eldöntöttem, hogy méész! Hát akkor elárulom, hogy amit eddig írtam, az csak a bevezető. A java akkor jön, amikor a lábad ausztrál földet ér, ami után be kell mutatni egy három hónapra szóló vízumot. Hogy ebből miként lesz egy életre szóló ott tartózkodás? Na, majd meglátjuk, csak előbb egy vicc!

Kohn már hosszú évek óta boldogan henyélt a mennyországban, amikor a helyi utazási iroda ablakában meglátta, hogy indul egy turistaút a pokolba, amelybe – merő kíváncsiságból – be is fizetett. Amint a csoport megérkezett a pokolba, mindjárt a szálloda halljában gyönyörű nők vetették rá magukat a férfiakra, és elégítették ki minden kívánságukat, és ez így ment a teljes ott-tartózkodás alatt. A csoport visszatérése után Kohn hosszasan elgondolkodott a dolgon, és arra a megállapításra jutott, hogy a pokol kellemesebb, mint a mennyország. Éppen ezért amint tehetette, felkereste Szent Pétert, akitől kérte, hogy őt helyeztesse át a pokolba. Némi formáság elrendezése után Kohn megkapta az áttelepedési engedélyt a pokolba. Amint kiszállt a gépből és átment a pokol vámvizsgálatán, egy egyenruhás férfi közölte vele, hogy az általa már ismert szállodába kell mennie, ott lesz elhelyezve. Amint átlépte a szálloda ajtaját, két biztonsági őr nyakon csípte, majd hátravitte a konyhába, ahol egy hatalmas dézsa mellé állították és közölték vele, hogy mostantól kezdve itt fog mosogatni napi 16 órát. Kohn nem értve a helyzetet, értetlenségének adott hangot, hiszen az utolsó ittléte alkalmából egészen mást várt. Erre felvilágosították, hogy akkor turista volt, most pedig rezidens.

⁵⁷ When in Rome do as the Romans do.

⁵⁸ Üdvözlünk Ausztráliában.

II. fejezet: Az angol nyelv

Ezt a fejezetet 1989-ben írtam, és bár egy kicsit felfrissítettem, sok vonatkozásban már nyitott kapukat döngetek, hiszen az elmúlt 16 év komoly társadalmi változásokat is produkált.

Akárhogy nézzük a dolgot, az emigráció legnagyobb megrázkódtatása egy idegen nyelvi környezetbe kerülés. Ráadásul egy új nyelv megtanulása, egy új kultúra megszokása időt rabló, kemény munka, erőfeszítés, és hogy ez mennyire sikeres, egyáltalán nem mellékkörülmény.

Természetesen el tudom képzelni, hogy te máris ragyogó nyelvtudásra tettél szert, mondhatnám, vágod az angolt, ami belefér. Ha ez így van, akkor csak nézz körül, tudok-e mondani valami újat. Ha nincs így, akkor talán érdemes odafigyelned arra, amit írok. Tudod, a jó pap is holtig tanul.

* * *

Nem én leszek az első, még csak nem is a századik, aki megállapítja, hogy az angol nyelvet tudni és beszélni nem ugyanaz. Erre a megállapításra azért érdemes odafigyelni, mert más idegen nyelvekre ez kevésbé igaz. Megfigyeléseim szerint húsz-harminc lengyel szóval már kitűnően lehet üzletelni Zakopanében. Ugyanennyi német szóval könnyedén meg lehet vacsorázni Prágában. Tapasztalataim szerint soha senki nem tűnődött el rajta, miért? Én kénytelen voltam.

Kicsi gyerekkorom óta imádom a banánt. Az más kérdés, hogy 23 éves koromban csúszott le az első falat a torkomon. Ennek egyszerű oka volt, 1956-ban voltam 23 éves. Érthető, hogy Bécsben minden fellelhető schillingemért banánt vásároltam. És milyen olcsó volt! Négy schilling egy kiló. Akkoriban egy schilling egy forintot ért. A vágyam teljesítéséhez szükséges ügylet roppant egyszerűnek bizonyult. Bementem egy csemegeboltba, ahol néhány ezer árucikk közepette állt az eladó (akkoriban az önkiszolgálás ritka volt, mint a fehér holló), én pedig elmotyogtam, „ein kiló banán bitte”. A kereskedő, mint akit villám sújtott, ugrott, mint a szöcske, és pillanatok alatt széles mosoly közepette átnyújtott egy zacskót, benne öt-hat darab szép, fejlett banánnal. Bitte, danke-danke-bitte-grüsz gott, és én már nyeltem is a banánt.

A holland hajón, amellyel 4 hét alatt, Afrikát megkerülve, Samu bácsi pénzén Ausztráliába jutottam, minden volt, csak banán nem. Így, amikor az egyébként Sydneybe tartó hajónk a földrész első, nyugati kikötőjében, Fremantle-ban kikötött, és mi félnapos városnézésre kitódultunk a partra, legfontosabb feladatomnak a banánvásárlást tartottam.

A kikötők környékét az egész világon mozgóárusok lepik el. Csakhamar itt is megpillantottam a „szakosított” árusokat. Az egyik csak emléktárgyakat árult, miniatűr koalamacit, aboriginál bumerángot (ami persze nem jött vissza), képeslapokat az onnan „mindössze” 3000 kilométerre lévő Sydney Harbour Bridge-ről, és minden más szemetet is. Egy másik töltött kecszet árult, de azt aztán 322 alakban, ízben, csomagolásban. A harmadik csak főtt virslit, amit akkor a világon még sehol sem hívtak forró kutyának, természetesen ott sem, és amire vagy piszkossárga szószt fröccsentettek, vagy állottvér-pirosat, esetleg egyiket sem, de ez utóbbit nagyon nyomatékosan kellett kérni. Különben az ember (ha magyar), egyikkel sem jár jól. A piszkossárga szósz, amelyről gondolom, már kitaláltátok, hogy mustár, elképesztően erős volt. Nem tormától, nem paprikától, még csak nem is borstól, hanem gyömbértől. Aki nem ismeri, ne próbálja ki. Nem érdemes. Az állottvér-piros szósz, a „kecsáp” (és nem pedig a „kecsöp”, ahogy újabban nálunk ejtik). ennél valamivel, de csak valamivel volt ehetőbb.

Az árusok specializálódása nem az engedélyek kiadása miatt történik. Engedélyre ugyanis nincs szükség, hanem gazdaságossági, költségcsökkentési megfontolásból.

Végül ráleltem a gyümölcsáros standjára is. Fajta- és áruválasztéka nem volt éppen bőségesnek nevezhető. Fából készült, négy keréken gördíthető, mozgó árudája tulajdonképpen egyetlen hatalmas pultból, és az azt bekeretező kirakatként állt. A kirakat persze nem volt beüvegezve, hiszen ezen keresztül történt a kiszolgálás. A pulton egy hatalmas halom narancs volt, a kirakatkeretre pedig felül és oldalt óriási banánfürtök voltak felerősítve. Semmi mást nem árult. Úgy látszik, pusztán narancs- és banánforgalmazásból is meg lehet élni. Mindkét gyümölcsre ki volt írva az ára. A banánon ez állt: 2/3 lb

Ez akkor azt jelentette, hogy 45 deka banán ára 2 shilling és 3 penny. Persze napjainkra már rég áttérték a font-shilling-penny hülyéskedésről a 100 centre osztott dollárra, valamint a nevetséges váltószámokkal kiagyalt uncia-font-stone-hundredweight dzsungelről a kilóra, de ne vigadjunk, az ezekhez hasonló zagyvaságból maradt még elég.

Bár az árat Fokvároshoz viszonyítva, ahol egy hete tömtem ki banánnal a pocakom, rendkívül drágának találtam, kiguberáltam a zsebemből a még a hajón átváltott négy és fél schillinget, és egy mély lélegzetvétel után megszületett első angol mondatom: „Two pounds of banán please.” Az árus halszemeivel rám nézett, és rövid, „há”-nak tűnő szótagot hallatott. Nyilván nem értette, mit akarok. Ez meglepett, mert kívánságom roppant kézenfekvő volt. Mindenesetre megismételtem a kérésem, „two pounds of banán please”. Ő is megismételte a „há”-t, csak egy árnyalattal hangosabban. A franc! Mit képzelsz? Tippet kérek tőle a vasárnapi lóversenyre? Most én emeltem fel a hangom, ragaszkodva eredeti elképzelésemhez, „two pounds of banán please!” Erre a pasiból feltört az ősök csatakiáltása. „What do you want?” A hülye anyádat, mit akarok? Hát mit a fészkes fenét akarhatok, amikor csak narancs és banán van ezen a rohadt pulton. „BANÁN”, harsogom, és a könnyebb érthetőség kedvéért rábökök egy fürtre. Emberemnek erre felderült a képe, kipréselt magából egy mosolyt (na lám, mégsem emberevővel van dolgom). „You want some banánnnnna?” és már nyúl is a fürtért, hogy lemérje. Mi tagadás, eltelt némi idő, mire megértettem, mi a különbség a magyar *banán* és az ausztrál *banánnnnna* között.

Bennem legelőször az a kérdés merült fel, hogyan értik meg egymást. Mert hogy megértik, az biztos. Aztán kiderült, hogy ez sem feltétlenül igaz. Ezekre utalnak a viccek, amelyek nekem akkor nagyon tetszettek. Ezekből most közzéteszek hármat, feltételezve, hogy valamit tudtok angolul, de ha nem, hát akkor majd egy kicsit magyarázok. Íme:

A doveri kikötő kocsmájában söriszogatás mellett szóba elegyedek egy helyi angol és egy láthatóan nemrég érkezett ausztrál férfival. Az angol megkérdezi az ausztráltól, „When did you arrive?”. Az ausztrál rávágja, hogy ma, vagyis „Today”. Igen ám, de nem úgy ejti, hogy „tudéj”, hanem „tudáj”, amelyet viszont úgy írnak, hogy *to die*, és azt jelenti, „meghalni”. Az ily módon értelmezett válasz nem annyira hülye, mint azt első látásra gondolnánk, mert nagyon sok ausztrál még ma, vagyis a betelepedést követő 200 évvel később is Angliát tekinti „otthonnak”, és sokan egész életen át emlegetik, hogy „meghalni hazamegyek”. A vicc csattanóját az angol mondja: „Nem azt kérdeztem, hogy miért jöttél, hanem, hogy mikor?”

Grün és Berger, két pesti zsidó, akik Sydneyben a Gézaházi és a Bihari vezetékneveket hamarosan felváltották Golding és Barryre, találkozik az utcán. Néhány mondat után Grün kijelenti, kár volt eljönni Magyarországról, mert itt is van antiszemitizmus. – Hogy-hogy? – kérdezi Berger. – Képzeld – folytatja Grün –, tegnap lementem a *greengrocer*hez, és mondom, „five pounds of oranges, please”. Erre a legnagyobb meglepetésemre megkérdezi tőlem a zöldséges, „will it be for juice?” (A kérdés: „lének lesz-e?”, de kiejtést félreértve: „...for Jews?”, „zsidóknak lesz-e?”.) Eszem ágában sem volt letagadni, végül is ez egy szabad ország – folytatta Grün –, és képzeld, Berger, csupa apró, puha narancsokat kaptam.

A tengerparton egy gyönyörű nő napfürdőzik anyaszült meztelenül. Meglátja ezt Thor, a vihar és termékenység istene, amint készül felkorbácsolni a hullámokat. „Na, ezt nem hagyom ki!” felkiáltással hullámkorbácsolás helyett kimegy a partra, és megdugja a nőt. Az esemény után a nő kinyitja a szemét, amire Thort előnti a jólneveltség, és bemutatkozik. „I am Thor”. Erre végre megszólal a nő is, „I am sore too but I am satisfied”. Ugye a vicc az, hogy Thor és *sore* szavakat körülbelül ugyanúgy ejtik ki. A nő mondata szabadfordításban így hangzott: „Nekem is fáj mindenem, de ki lettem elégtve.”

Sehol a világon nem terem annyi vicc, mint Magyarországon, ennek ellenére egyetlen magyar viccet sem ismerek, amely a félrehalláson poénizál. Gondolom, ez csak jelent valamit.

Nem kis energiát fordítottam annak felderítésére, miért értik meg egymást viszonylag oly könnyen, pláne nem is egy kiejtési területről származók. Végül szép lassan kezdett összeállni a kép. Az okok első része a kiejtés, ez három eltérő pontba szedhető.

a. Természetesen a kiejtés nagyon fontos, de egymagában a kiejtés nem sokat ér. Éppen ezért a tökéletes elsajátításért nem érdemes kitörni a nyakunkat. Egyfelől, úgysem sikerül. A tapasztalat azt mutatja, hogy 30-40 év kinttartózkodás után is olyan vaskos akcentusunk marad, hogy harapni lehet. Lawrence Olivier egyszer azt mondta egy magyarról: „He does not speak English with an accent, he speaks accent with an English.” Ez a summás vélemény így hangzik magyarul: „Amit beszél, az nem angol nyelv akcentussal, hanem akcentus angolul.” Másfelől, ha kedvük van hozzá, a hazaiak a lelegehetlenebb (vietnami, japán, stb.) kiejtések is megértik. Ha pedig nem vagy nekik szimpatikus, akkor a majdnem tökéletes kiejtést is félreértik, vagy megjátszott csodálkozással néznek rád, különben feltűnően vizenyős szemeikkel.

b. Azt merném megkockáztatni, hogy a kiejtésnél jóval fontosabb a szavak hangsúlya, a mondat intonációja, a beszéd közbeni „éneklés”. Egy „végigénekelt” angol mondatból akár több szót is elnyomhat a háttérzaj. Ennek ellenére a címzett mégis érteni fogja, mert az intonáció ritmusába beleképzeli a hiányzó szavakat. A mondat végére odabiggyesztett „do you?” (vagy valamelyik változata), amelyet rendszerint úgy fordítanak, „nemde?”, különböző hangmagasságokban énekelhető. Az „éneklés” hangmagasságával, a hang hajlításával lehet jelezni, hogy a megelőző mondat finom kérdésnek, ellentmondást nem tűrő parancsnak, gúnyos hitetlenkedésnek, stb. fogható fel. Márpedig egy-egy mondat ily rafináltan árnyalt minősítése végül is „utasítás” arra nézve, hogyan kell majd értelmezni a következő mondatot. Tömören, még ki sem mondták, mégis lehet következtetni, mi lesz a következő mondat.

c. Ugyanilyen irányban segít a harmadik sajátosság. Az angol nyelvvel nem lehet oly szabadon játszani, mint a magyarral. Először is, a szórend rendkívül precíz és meghatározó. Így ha egy mondatból bármily okból kifolyólag egy szó „kiesik”, akkor kevésbé vagyunk meglőve, mintha ugyanez történik velünk a magyarban, mert az angol mondat egy adott helyére nem tehető be akármilyen szó. Így jóval egyszerűbb kikövetkeztetni, mi lehet a „kilőtt” szó. Természetesen ez a fejünkben automatikusan, és igen gyorsan játszódik le.

Másodszor, az angolban kialakult szokások vannak a szavak és fordulatok használatára. Egy angol emberben nincs beépített lelki kényszer a szép, választékos kifejezésre, amely a magyarban szinte kötelező. Az angolban nem lehet újítani. Az angol társalgás a közhelyek tömegeinek egymást követő sorba állítása. Még a szinonimák között sem lehet válogatni (hacsak nem akarunk komikusak lenni). Az angolban nem azért vannak a szinonimák és a hasonértelmű kifejezések, hogy árnyaltabban beszéljünk. Sokkal inkább azért, hogy egy-egy precíz szituációban a szokásilag kialakult megfelelőt tegyük be. Ezt megint csak nagymértékben segíti a mondanivaló megértését.

A felsoroltak közül az utolsóra tipikusan nem figyelünk. Meglátásom szerint a magyar értelmiséginek az angol nyelvű kommunikációjában a legfőbb hiányosságot az a belső vágy hozza létre, amely úzi őt, hogy „intelligensen” fejezze ki magát. Majdnem eredeti számba menő magyar mondatait próbálja átültetni angolra, mint egy szinkrontolmács, csak persze sokkal rosszabb hatásokkal. Keresi a szavakat, lassú és vontatott. Természetesen alig érthető.

Aki úgy dönt, hogy kimegy, az készüljön fel az egyszerű típusmondatokkal történő kifejezésre. Ne törődj azzal, ha megítélésed szerint társalkodásod szintje a béka segge alatt van. A kommunikáció célja a gondolatok átadása. Ne arra akard felhasználni a beszélgetést, hogy magadról jó benyomást alkoss a másokban. A jó benyomást ők nem ebből merítik. Előbb vagy utóbb fel fogsz rá figyelni, hogy viszonylag egészen jó pozícióban lévő emberek is mily igénytelenül társalognak egymással, és közvetlen szakmájukon kívül mily kevés dolgot ismernek a világban. Néhány évvel később majd ezt is revideálni kell, amikor egy szép napon ráébredsz, semmivel sem tudnak kevesebbet, mint mi, csak éppen olyasmiket ismernek, amiket mi nem, és fordítva.

Végül pedig, és ezt nem viccnek szánom, tanuljatok meg elbeszélgetni az időjárásról. Olyan nyelvkönyv nem létezik, amelyik ne foglalkozna vele. Nagyon sok hasznát fogjátok látni.

* * *

Akkor is hibát követtek el, és nem is akármilyet, ha az angol nyelvet egyszerűen csak egy másik nyelvnek tekintitek. Az angol több, mint egy nyelv, egy külön kultúra.

Megpróbálok leírni néhány dolgot, amely az angol kultúrában erősen elüt a miénktől. Természetesen mindent nem írhatok le, mert egyrészt a könyv terjedelme nem tenné lehetővé, másfelől pedig ez egy olyan lista, amelyet teljessé tenni úgyszemint lehet.

Általános elvnek csak annyit: ha kimész, tartsd nyitva a szemed, figyelj. Ha valami másként van, mint ahogy azt megszoktad, ne logikázz, ne kutasd, melyik a jobb, de legfőképpen ne kritizáld. Vedd át az újat és alkalmazd, ha már ott vagy, így könnyebben átvészeled, és egy árnyalattal jobban érzed magad.

Különben is az angolok a világot „When in Rome, do as the Romans do” közmondásukkal hódították meg (nincs vége, még fogsz erről hallani).

(1.)

Ami a nevedet illeti, mindjárt itt van az első intelem. Először is, minél előbb tanulj meg a neved lebetűzését. Bemutatkozásod után, akár hivatalos, akár baráti, az lesz az első kérdés: „How do you spell it?” (Hogyan kell betűzni?)

Csakhamar észreveszed, hogy minden angolnak (legalább) két keresztnéve van. Azt írni a névkártyára, hogy „Tibor Antalffy”, meglehetősen bunkóságra vall. Ne higgy annak, aki mást mond, akár idehaza, akár kint. Az angol alapvetően udvarias. Más az, amit mond, mutat, megint más az, amire gondol. Ha nem akarsz kelet-európainak látszani (ami ott nem egy hízelgő dolog), akkor mindjárt az elején kreálj magadnak egy másik keresztnévet, és ne szégyelld érte magad. Ez nem sznobság, ez egyszerű alkalmazkodás.

Tibor D. Antalffy

Már sokkal jobban fest, de még ennél is jobb egy fokkal, ha a következő formát választod:
Tibor D. ANTALFFY

A nem angol hangzású neveknél célszerű a vezetéknevet csupa nagybetűvel írni. Így soha senkiben sem fog felmerülni semmi kétely. Az első időben nem egyszer szólítottak engem Mr. Tibornak. Amikor közöltem, hogy az Antalffy a vezetéknevem, az illető nagyon feszélyezve érezte magát.

Természetesen ők is rájöttek már rég, hogy ez a felcseréltség a nevek között nem éppen praktikus. Telefonkönyvekben az angol is a mi módszerünket alkalmazza, valahogy így: ANTALFFY, Tibor D.

A vezetéknév után található vessző azt jelenti, hogy a könnyebb érthetőség kedvéért felcserélték a két nevet.

(2.)

Az angol címzésben a név utáni első adat a házszám, majd az utca neve, és végül az „utca” szócska rövidítése. Igen ám, de az angol nyelv közterületek vonatkozásában kimeríthetetlen. Az igazi problémát az okozza, hogy az egymás után következő páros vagy páratlan számokat viselő házakat összekötő képzeletbeli vonal nem mindig egyenes, ahogy ezt a magyar használatban megszoktuk. Különösen figyelni kell, ha utca helyett a *court*, vagyis az udvar szót találjuk. Ilyenkor a házszámok valami elképesztő logikátlansággal vannak szétszórva egy viszonylag elég nagy területen. Egy a fontos, sose mondjuk azt, hogy lehetetlen, miközben egy címet keresünk. Minden elképzelhető és elképzelhetetlen, de fizikailag lehetséges variációt számba kell venni.

A cím második sorába kerül rendszerint csupa nagybetűvel szedve a város. Ne csodálkozunk, ha valaki azt állítja, hogy ő Sydneyben lakik, de a „Sydney” szó a címében egyáltalán nem szerepel. Helyette mondjuk az áll: „NEW PORT”. Az angol világvárosok tulajdonképpen többtucatnyi településnek a konglomerátumai. Ezek a települések valamikor mind önálló *cityk* voltak, saját közigazgatással, saját városházával (*townhall*), saját rendőrséggel, üzletközponttal, főutcával, stb. Ezek azután összeépültek Sydneyvé, Melbourne-né stb. Ezek a nagyvárosok mind a mai napig nem lettek felosztva olyan kerületekre, mint például Budapest. Postai felosztásuk az eredeti települések nevei szerint történik. Ezeket egyébként ma *suburbnek*, vagy elővárosnak neveznek. NEW PORT tehát SYDNEY-nek egy elővárosa, vagy suburbje. Végül pedig az ország, esetünkben Ausztrália, de ugyanez a felosztás Kanadában, USA-ban, stb. is. Így néz ki egy tipikus cím:

31 Kurrawa Av.
COOGEE, 2034
Australia

Azt írtam, „tipikus” cím. Ebből következik, hogy van nem tipikus cím is. De van ám! Van olyan cím, amelyen egyszerűen nem találni semmilyen házszámot. Ne keressük, és ne higgyük azt, hogy az utcában csak egy ház van. Angol szokás a ház elkeresztelése, mondjuk „kutyaoól”-ra. Jó esetben ezt ki is írják a falára. Rossz esetben se házszám, se név. Sebaj, a postás tudja, a többi pedig nem számít. Nos, a fenti esetben a cím így módosul:

Kutyaóól
Kurrawa Av.
COOGEE, 2034
Australia

A pontos címzés rendkívül fontos, mert az angolok, ahogy terjedtek a világban (mint a pestis), úgy hordták szét az óhaza, vagyis Anglia földrajzi neveit. Nem lehet tudni, hogy ezen szokásuk találékonysági hiányra vagy a csillapíthatatlan honvágyra vezethető-e vissza. Még jó, ha a *new* szócskát elébiggyesztették a névnek, és így lett New York, New England, New Wales, stb. Az esetek zömében azonban még ez sincs.

Ugyanazokat a neveket láthatjuk Amerikában, Kanadában, Dél-Afrikában, Új-Zélandon és még Ausztráliában is.

Így aztán például BRUNSWICK, az a városrész, ahol én magam is laktam, számtalan konglomerátum elővárosai között megtalálható. Az USA három államában önálló város is van Brunswick név alatt. Ez egyértelmű lenne azzal, mintha Magyarországon három Szeged lenne, plusz Győrnek, Pécsnek, Szombathelynek, Székesfehérvárnak és Miskolcnak is lenne egy-egy Szeged nevű városrésze. Az angol címekre tényleg áll: idézni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen.

(3.)

Az angolban nincs különbség a tegezés és a magázás között. Ez a nyelvet és az emberek közötti közlekedést igen könnyedé teszi, de megfosztja az intimitás egyszerű megnyilvánulásától. Két ember szorosabb viszonyát a megszólítás érzékelteti. Valakit a keresztnévén szólítani annyit tesz, mintha tegeznéd. De nem egészen, és ezt adott esetben ne téveszd szemed előtt. Manapság szokás a munkatársak keresztnévén szólítása. Ez még akkor is igaz, ha az illető a főnököd, és 30 évvel idősebb. Ez egy bizonyos fokú áldemokratizmus. Nem baj, ha tegezed a főnököt, csak sokat és jól dolgozz, viszonylag kevés fizetésért. Erre hajlamos is vagy, ha a hangulatod jó. A főnök letegezése pedig elősegíti a jó hangulatot.

Azért a fentieket ne vedd szentírásnak. Figyeld meg, mi ott a szokás, ahová kerültél, és a helyi szokást kövesd, ne pedig az én fél éve olvasott tanácsomat.

(4.)

Apropó, fizetés! A főnökség kényesen fog vigyázni arra, ne tudd meg, a kollegáid mennyit keresnek, és persze arra is, hogy ők sem tudják meg a te fizetésed. Ebben a témában mindenki nagyon diszkrét. Ha a fene megesz a kíváncsiságtól, akkor se kérdezd meg a másiktól, hogy mennyit keres. Szörnyű illetlenség. Egyetlen kivétel, ha valamelyik munkatársad magyar.

(5.)

Az angol az arab számokat másként írja, mint mi. Az egyesnek nincs rövid felmenő szára, csak egy ferde vessző. A hetest középen nem húzzák át, és a lefelé menő szár majdnem függőleges, nem pedig ferde. Ez már így volt az elektronikus kijelzéseket megelőző időkben is. Az új írásmódot minél előbb szokd meg. Nem azért, hogy ne jöjjenek rá, te európai vagy. Nem bűn az, csak kellemetlen. Inkább arról van szó, hogy a munkaadód a fizetésért nem csak a jó minőségű, pontos és elég komoly tempójú munkát várja el, hanem vannak egyéb elvárások is. Ezek az elvárások szigorúan illeszkednek az általad betöltött munkakörhöz. Minél kevesebb dologban térsz el tőlük, annál jobb.

Ne öltözködj topisan, mint a többiek, de ne is légy piperkóc. Ne járj munkába se ócska tragaccsal, se hivalkodó sportkocsival, függetlenül attól, hogyan teszel rá szert. *Tea break* alatt ne igyál kávé, és főleg ne főzd meg magadnak, még ha lenne is rá lehetőséged. Ne tégy citromot a teádba, ha látod, hogy mindenki tejjel issza. Eltérő politikai nézeteidet ne vedd nagydobra. Nem a rendőrség visz el, a munkatársaid közösitenek ki. Ebédszünetben ne a házassági hirdetéseket böngészd, ha a többiek a lóversenytippeket fontolgatják. Ha a többiek csirkés és sajtos szendvicset visznek ebédre, te ne egyél fokhagymás füstölt kolbászt, még akkor sem, ha azt a magyar hentestől esetleg ingyen kapod. Röviden összegezve: ismerd meg az elvárásokat, és elégítsd ki azokat. Lesd meg a munkatársaidat, és utánozd le őket. Ha erre képtelen vagy, akkor semmiképpen ne menj ki, ha pedig már kinn vagy, sürgősen gyere haza.

(6.)

Déli 12-ig „jó reggelt” a köszönési forma. Tizenkettő óra után pedig „jó délutánt”. Elméletileg van „jó napot” is, de tanult ember nem alkalmazza. Mára ez egy kicsit megváltozott. Az egész világ, úgy ahogy van, bunkósodik. Az udvariasság nem olyan formális, mint a magyarban, de nem is olyan kenetteljes. A tüsszentésre például van mit mondani, *bless you*,

ami majdnem akkora marhaság, mint a „kedves egészségedre”, de okosabb, ha nem szólsz. A testi „kellemtlenségeket” nem illik észrevenni. Nem közönyre, hanem tapintatra vall, hogy tüszentés, csuklás, orrfújás, berekedés, véletlen szellentés, stb. senkiből semmi reakciót nem vált ki.

(7.)

Újabban az úgynevezett, „négybetűs” vulgáris szavak (*fuck, cunt, prick*) még értelmiségi körökben is polgárjogot nyertek, amennyiben indulatot, szélsőséges hangulati állapotot fejeznek ki. Azonban ezeket a szavakat csak életszerűen, funkcióiknak megfelelően lehet alkalmazni. A Magyarországon szokásos cifrázásokkal (jó édes anyádat, bárcát bitorló, szájba, seggbe, azt a kivénhedt, бүdös, stb.) megtoldani nem lehet, mert nincs mögötte kialakult szokás. Nem vagány leszel ezzel, még csak nem is komikus, hanem érthetetlen *idegen*. Ez pedig kapitális bűn.

(8.)

Névnapkultusz nincs. Nemcsak a rádió nem mondja be reggel, de még az sem tud róla, akinek aznap lenne. Helyette van születésnap kultusz, méghozzá a javából. A születésnapért valószínűleg azért vannak úgy oda, mert az emberi életkorra, mint fogalomra az angol kultúra jobban odafigyel, mint mi. Igazuk is van. Az életkornál jobban semmi sem determinál. Két hetvenéves akkor is jobban megérti egymást, ha közöttük piszok módon dűl az osztályharc, mint egy 20 éves melós és egy tíz éve nyugdíjba vonult 70 éves melós. Újságban, stb. a nevek után zárójelben gyakran találkozhatunk egy számmal. Az illető életkorát adja meg.

Születésnapról megfélekedezni igen komoly hiba. Az angolok a megemlékezés nagy mesterei. Titkuk egyszerű. Mindenkinek van egy kis füzetecskéje, amelyben az összes rokon, barát, ismerős és munkatárs születésnapja fel van jegyezve.

(9.)

Vendégségben nem fognak huszonkétszer kínálni süteménnyel, de még hatszor sem. A feltett kérdésre, hogy kérsz-e teát vagy bármi mást, azonnal és precízen kell választ adni. Azért írom, hogy precízen, mert *ezt sem lehet* variálni. Vagy azt mondod, hogy „Yes, please”, vagy „No, thank you.” Nyelvi öszvért gyártani nem lehet. Ne is kísérletezz vele.

Kissé lassan tanuló húgomat elvittem egy vasárnap délutáni teázásra, valamelyik kedveskedni akaró munkatársamhoz. A beszélgetés előrehaladásával egyszer a háziasszony feltette a kérdést: „Would you like another cup?” Ami azt jelentette, kérünk-e még egy csésze teát, miután egyet már kértünk. Én azt válaszoltam, hogy nem, vagyis „No, thank you”, míg húgom azt mondta: „Yes, thank you”. Alig ejtette ki a száján, én már rögtön tudtam, hogy baj lesz. A nő felállt, majd visszaűlt, a húgomra nézett, majd rám, és újra vissza. Fogalma sem volt, hogy húgom kér-e még egy csésze teát, vagy sem. Az, hogy a válaszmondat „yes”-szel kezdődött, részére nem jelentett semmi biztosat, mert „thank you”-val fejeződött be. Ha mondjuk lengyel származású lett volna, akkor ilyen dilemmája nincs. A yes az egy yes a világ összes nációjánál. De a szerencsétlen istenadta ausztrál volt. Végűl a nő a férjére nézett, aki zavarában úgy tett, mintha nem hallott volna semmit (mert különben roppant gátlásosak). Húgom az egészből semmit észre nem véve, lehetetlen rossz nyelvtanával csacsogott tovább, ne is mondjam, abszolűt folyékonyan. Ekkorra a háziasszony már gyönyörűen bevörösödött, illetve teljesen eltűntek a szeplői, ami ugye egyre megy. Már rám sem mert nézni, amikor megszólaltam, „I think she would like to have another cup”. Én még ilyen megkönnyebbűlt nőt nem láttam. „Thank you, Tibor”, rebegette felém hálásan, majd kisietett a konyhába.

(10.)

Ha asztalnál ülő társasághoz odajön egy nő, a férfiaknak fel kell állniuk. A bemutatkozásnak és a bemutatásnak is precíz szabályai vannak (lásd később), amihez kézfogás jár. Különben úton-útfélen nem fognak kezét. A munkahelyen reggel mindenkivel körbejattolni elképesztő kísérletnek minősülne. Aki az asztaltól feláll, egy társaságot otthagy, mert egy másik helyiségben akad dolga, „excuse me” szavak kíséretében teszi azt, amire a többieknek illik válaszolni. „Certainly.” Ha a tömegben helyet kérsz, a magyar „szabad lesz”-nek megfelelője ugyancsak az excuse me. De a hozzátartozó metakommunikáció nélkül. Vagyis: nem először furakodva lökünk, és hozzátesszük, hogy „szabad”. Hanem: először azt mondjuk: „excuse me”, majd utána sem lökünk, hanem várunk, hogy helyet kapjunk.

Ha valakit véletlenül meglökünk, akkor a bocsánatkérés „I am sorry”, nem pedig „pardon me”, vagy hasonló.

Ha valakit nem értünk, és azt szeretnénk, ismételje meg, amit mondott, akkor mondjuk, „I beg your pardon”.

Bemutatkozáskor nevünket *érthetően* a bemutató mondja el, természetesen a másiknak a nevét is ő közli velünk. Nekünk nincs más teendőnk, mint kezét fogni, és „How do you do”-t mondani. Ennek azonban van más variánsa is, amelyet egy példában ismertetni fogok.

Tehát: Belépek a szobába, ahol a barátom egy fiatal, előttem ismeretlen hölgy társaságában van. Én jöttem, tehát köszönéssel kezdem, de csak a barátomnak köszönök, jelezve ezzel, hogy a másik személy részemre „nem létezik”, de nem a barátomra nézek, hanem a fiatal hölgyre, arra utalva, hogy azért tudomást szereztem róla. Ekkor a barátom ezt mondja: „Margaret, this is Tibor I have been talking about”, és közben Margaretre néz. A mondat után rám néz, és azt mondja: „Tibor, this is Margaret, the girl next door.” Vagyis: „Margaret, ez itt Tibor, akiről beszéltem neked”. „Tibor, ez a szomszéd kislány, Margaret”. Ekkor mi egymáshoz lépünk, és kezét fogunk. Margaret azt mondja: „How do you do”, én pedig azt mondom „I am pleased to meet you, Margaret”. Vagyis: „örülök, hogy találkoztunk, Margaret.”

(11.)

Akinek nincs ajánló levele, vagyis referenciája, az nem ember. Azt megértik, hogy az ajánlólevél budapesti, és magyar nyelven íródott, de azt nem, hogy ilyen egyszerűen nincs. Magyarázkodásnak, hogy ez nálunk nem szokás, stb. nincs értelme. Egyetlenegy dolgot csinálhatsz. Összeumbuldálsz magadnak valamit, de vigyázz, néhány év múlva már nem úszod meg egy olcsó pesti hamisítvánnyal. Egyszerűen azért, mert el kell számolnod az ott eltöltött idővel. Gondoskodnod kell tehát, valódi ajánlólevélről.

Magyar értelemben véve személyzetis, aki a káderlapodat páncélszekrénybe zárva őrzi, nincs. Ennek ellenére nem érdemes méltánytalannak lenned munkahelyedhez, mert jó referencialéhetőséget vesztesz el. Ne légy velük szemét, sem bosszúból, sem nemtörődömségből, sem pedig szégyenlősségből. Ilyen tekintetben az angolszász magatartás roppant belátó. Ha el akarsz menni egy munkahelyről, nem kell kitalálnod hülye ürügyeket, és nincs szükség magyarázkodásra még akkor sem, ha ők korábban kihúztak a szarból, és lenne mit megköszönni nekik. Ők pontosan tudják, hogy minden ember magáért él (nincs szociális öntudat, meg egyéb lószar, bár újabban idehaza sem létezik), és azzal is tisztában vannak, hogy azért mész el, mert számításodat máshol jobban megtalálod. Vagy megkérdezik, mennyiért maradnál, vagy mosolyogva „good luck”-ot kívánnak, és már mehetsz is. Viszont rájuk, mint referenciát adókra, mindig hivatkozatsz.

A különböző vállalkozások fognak adni egymásnak referenciákat, nem a te kedvedért, hanem a saját érdekükben. Ha adnak, akkor majd kapnak is, amikor nekik lesz szükségük rá. Azzal azért számolj, hogy az új munkahelyen meg fogják kérdezni, miért hagytad ott a régit. Ugyanis felmerül bennük az a kérdés, mikor hagyod őket ott?

Potenciális referenciaadó lehet mindenki, akinek van társadalmi súlya: közéleti személyiség; volt munkahely; hírnévre szert tett volt munkatárs; pap, akinek eljársz a gyülekezetébe vagy kongregációjába; bankmenedzser, ha az ügyfele vagy (amiről majd még olvashatsz a III. fejezetben).

Részedre a legkézenfekvőbb az utolsó lehetőség, vagyis a bankmenedzser. Amint kicsit megállapodsz, válassz ki magadnak egy közeli, kisebb bankfiókot, és nyiss ott egy csekk-számlát. Legyen rá gondod, hogy mindig legyen benne pénzed, és arra, hogy az általad kreált forgalomból pozitív személyiségre lehessen következtetni. Egy-egy gazdasági döntésed előtt menj be a menedzserhez, és kérj tőle tanácsot, adna-e hitelt, és milyen feltételekkel, telek- vagy házvásárlás esetén, stb. Ne légy félnék, és ne feledd, egy nyugati bank nem az OTP, nem fog veled hatóságosdít játszani. Egy bank abból él, hogy a hozzá bevitt pénzre (mondjuk) 5 százalék kamatot fizet, míg a tőle kölcsönzött pénzért 10 százalékot kér. Egy bank tehát legalább olyan szívesen ad kölcsön, mint amilyen szívesen beveszi a hozzá vitt pénzt. Viszont a kölcsönzött pénzt nem kívánja elveszíteni. Éppen ezért a bankmenedzser első számú feladata a kölcsönkérő személyiségének a kikutatása. Egy bankmenedzser ajánlólevele tehát aranyat ér.

Ide a végére kívánczik még, hogy az utóbbi időben vannak hírek, miszerint munkahelyek, bankok, hitelintézmények (akik az áruvásárlási hiteleket adják részletvásárlásokhoz) számítógépekben adatokat őriznek alkalmazottaikról, illetve klienseikről, és ezeket az adatokat a törvény háta mögött egymással kicserélik. Ezt természetesen tagadják, és különben sem tudsz ellene tenni semmit, de gondolom, nem árt, ha tudsz róla.

(12.)

Dicséretükre legyen mondva, a fair playt az angolok találták ki. Aki nem fair, vagy legalább nem tesz úgy, mintha az lenne, azt társadalmi megvetés veszi előbb vagy utóbb körül. A gátlástalan „rátépés” Magyarországon elmegy, Ausztráliában nem.

Ha figyelmesen végignézel néhány tucat angol nyelvterületen gyártott filmet, akkor meglehetősen nagy gyakorisággal fogsz találni olyan jelenetet, ahol a pusztulás, megsemmisülés, tönkremenés, tehát valami katasztrófa bekövetkezésének a küszöbén az egyik szereplő azt mondja opponensének, aki ebben a szent pillanatban életének-halálának az ura, „Give me a chance.” Vagyis, adj még egy esélyt, adj még egy lehetőséget.

Ez a jelenet a magyar kultúrában egyszerűen elképesztő, hiszen pontosan arra ment ki a játék közöttük, hogy kinek sikerül a másikat megölni, kiütni a nyeregből, gazdasági csődbe kényszeríteni. És most, amikor szinte már csak meg kell húzni a ravaszt, azt mondja az ellenfél, „Adj még egy lehetőséget!” Erre a halálos döfés helyett a másik újraosztja a lapot, és nálunk hülyeségszámba menő nagylelkűséggel azt mondja: „Okay, I give you one more chance”, és ha nagyon mérges rá, akkor megtoldja, „but just one more.”

Erre érdemes odafigyelni, és alkalomadtán élni a lehetőséggel. Ha bármi oknál fogva a főnököd kirúg, és te maradni szeretnél, akkor nyugodtan mondd, „Look, Mr. Brown, give me just one more chance, will you?” Garantáltan vissza fogja vonni a felmondást, de hogy mennyi időre, az viszont már rajtad múlik.

(13.)

Az angolszász kultúra azt diktálja, hogy az emberek ne avatkozzanak egymás dolgaiba. A bevándorlók tipikus hibája, legalábbis a kezdeti időszakban, hogy csupa jó szándékból ugyan, de megsértik ezt az aranyszabályt. De hamar leszokunk róla, mert lépten-nyomon a pofánkba csapják:

„None of your business”;

„This is no business of yours”;

„Mind your own business”;

ami mind azt jelenti: „semmi közöd hozzá”. Ehhez párosul a társadalomnak a miénknél jóval nagyobb toleranciája az egyedekkel szemben. Senki sem tolakodik kíváncsiságával, tanácsaival, stb. Az például teljességgel elképzelhetetlen, hogy valaki az utcán megkérdezze tőled, hol vetted a hónod alatt lapuló téliszalámit, vagy a lábadon lévő, exportból visszamaradt, olcsó, de szép cipőt. Ezt, mint minden kellemeset, a bevándorló kelet-európai hamar megszokja, de elfelejti kiértékelni, mi mindent implicál.

„Ott dögölhetsz meg a járda szélén. Senki nem fog segíteni rajtad” – mesélik a bevándorlók. Ez így kisarkítva majdnem igaz. Végül is az ausztrál nem tudhatja, miért ülsz a járda szélén, vagy fekszel a fal tövében. Lehet, hogy te valami ritka vallás tanítása szerint ilyen furcsa módon mutatsz be áldozatot teremtő istenednek. Ki tudhatja, ő pedig nem fog beavatkozni magánéletedbe. De ha bármilyen halkán egyszer is elrebegek: „help me please, somebody help me”, akkor egyszeriben tízen fognak odaugrani hozzád, és ajánlják fel segítségüket, amely nem egyszer messze felül fogja múlni azt, amire idehaza bárkitől számíthatsz.

Henry Ford a század első évtizedeiben egymillió dolláros életbiztosítást kötött. Ez akkor mesés összeget jelentett, a biztosítótársaságnak pedig mesés hasznot. Az esemény bekerült az újságokba is. Innen értesült róla Henry Ford egyik legjobb barátja, aki történetesen egy másik biztosítótársaságnak volt a vezérigazgatója. Mint az örült áttépett Fordhoz, és már az ajtóból kiabált, „Henry, ismered engem?” „Persze, hogy ismerlek Joe, hisz a legjobb barátainak vagy az egyike.” „Henry, tudod te, hogy én miben utazom?” „Ne kérdezz hülyeségeket. Persze, hogy tudom.” „Hát akkor, Henry, hogy tehetél velem ilyet?” „Milyet?” „Hát hogy más társaságnál biztosítottad be magad.” „Joe, te sosem kérdezted, akarok-e életbiztosítást kötni nálatok.”

(14.)

Az amerikai haditengerészetnél azt a jó tanácsot adják a különben abszolút bunkó újoncnak: „If it moves, salute it, if it does not move, paint it.” Ez azt jelenti: „Ha mozog, akkor tisztelegj neki, ha nem mozog, akkor ferd le.” Ha az újonc ezt a tanácsot betartja, sok hibát nem fog elkövetni, végül is a hajón található élőlény csak az elöljárója lehet. A sós, párás levegőben pedig a vasalkatrészek állandó festésén kívül hasznosabb szakképzettség nélküli munkát nem igen lehet találni.

Sajnos a bevándorlók részére ilyen általános jó tanács nem létezik. Az Ausztráliában található háttérkultúra rengeteg csapdát rejt magában. Egyik ilyen csapda a számok ujjainkkal való mutatása. Íme:

Barátom feleségemmel, én a barátnőmmel, négyesben kirándulni indultunk. Kaja van elég, ital nincs. Egy üzlet előtt Charly megáll, kiugrik az autóból, és már szedi is lábait az üzlet ajtaja felé. Ott megáll, visszafordul, és vagy huszonöt méterről visszakiált nekem. „Nektek hány kóla kell, kettő?” – és a nyomaték kedvéért két ujját a levegőbe emeli. Úgy mutatja a kettőt, mint az ausztrálok (csak nem tudom, miért), mutató- és középső ujjait tartja a magasba,

mintegy V betűt alkotva velük. Én visszakiáltok: „nem, csak egyet”, és mutatom az ujjammal az egyet. Persze a hüvelykujjammal, ahogy azt mi szoktuk. Charly felesége kacagni kezd. Az én barátnőm elvörösödik. Charly homlokán először felhők vonulnak át, majd elröhögi magát. „You know what?”, kiáltja felém, „get fucked!”⁵⁹

Az incidensen viszonylag könnyen átsiklottunk. Hétfőn első dolgom volt, hogy felkeressem öreg barátom, névrokon mentoromat. „Képzeld Pali bácsi...”, meséltem el neki az esetet tőről-végre. Tőle tudtam meg, hogy Ausztráliában a hüvelykujjat csak akkor nyitjuk ki, ha ötöt mutatunk. Vagyis utoljára. Egytől négyig a hüvelykujjunknak nem lehet szerepe. Az ok egyszerű. A felfelé mutató hüvelykujj, pláne, ha még bökő mozdulatot is végzünk vele, a magyar LFS-nek felel meg, amelyet ugye mi az ökölbesorított bal kar könyökben történő behajlításával mutatunk, keresztbe helyezve jobb alkarunkat, szintén ökölbesorított tenyérrel. Mindenesetre náluk könnyebb lófaszt mutatni, de semmivel sem veszélytelenebb.

(15.)

Magyarországon is az a szokás, hogy a nagyobb horderejű családi eseményekről meghívóval értesítjük az arra kiszemelteket. Nálunk azonban egy házassági meghívó nem jelenti azt, hogy a meghívott zabálhat is este a Gundelnél. A vacsorára szóló meghívást már személyesen adják át. Akit személyesen nem hívnak meg, az tudja, hogy szerepe mindössze annyi, hogy a házasságkötő teremben alkotó tagja legyen a tömegnek, ahol, ha szerencséje van, elmotyoghat néhány gratulációt.

Mi furfangos nép vagyunk. A biztonság kedvéért a meghívón fel sincs tüntetve, hol lesz a vacsora. Nemzeti lelkületünkkel összhangban a másodosztályú meghívottak háta mögött gyakorlatilag susmus megy. Hogyisne! Még a végén oda meri tolni a pofáját.

Az angolszász társadalmak ennél kulturáltabbak. A meghívóra minden ki van nyomtatva. Nem kell a templomban odasúgni: „este nyolckor a Százévesben, remélem, hozod a feleséged is!” Ez azonban nem jelenti azt, hogy ott mindenki leül a díszvacsorához. Mindenki maga dönti el, milyen közeli a nexus. Rá van bízva, mit gondol, ő is elmehet, vagy csak egy udvarias értesítésnek szánták a meghívót. Az emberek rendszerint jól döntenek. Természetesen vannak határesetek. Van, aki mehet is, meg távol is maradhat. Ezeknél a háziak nem lepődnek meg, ha az illető megjelenik, de nem is sértődnek meg, ha nem megy el.

A fentiekben vázolt rendszer technikai lebonyolítását a meghívó alján található négy betű végzi: R. S. V. P.

Ez a francia *Répondez, s'il vous plaît* rövidítése, és azt jelenti: „kérjük, válaszoljon.” Ha az R. S. V. P.-vel ellátott meghívóra nem válaszolsz, csak tudomásul veszed, akkor a részedre nem fognak teríteni. Ha válaszolsz (szigorúan levélben, és nem szóban), akkor viszont igen.

(16.)

Minden ember pusztán létevel kellemetlenségeket okoz mindenki másnak. Felszállsz a villamosra, nem tudsz leülni, mert *valaki* már ül az ülésen. Bemész az ABC-be egy liter tejért, de üres kézzel távozol. Mert *valaki* előtted öt perccel elvitte az utolsót. A világ tele van *valakikkel*, akiknek a legfőbb funkciója, hogy az életedet egy-egy árnyalattal keserűbbé tegyék.

Mi, magyarok ezt úgy reagáljuk le, hogy „rátépünk”. Ez egy ragyogó stratégia lenne, ha a többinek nem jutna az eszébe, de eszébe jut, és így csak annyit érünk el, hogy azonos életszínvonal mellett is a mi életünk minősége (visszavezethető okokból kifolyólag) rosszabb.

⁵⁹ Tudod mit? Baszd meg!

Az angolszász kulturáltság alapelve: „Ha már el kell szenvedned létem, akkor megpróbálom azt számodra kellemesebbé tenni.” Higgyétek el nekem, ez ragyogóan működik. Igaz, hogy néha lemaradok egy autóbusról, mert a megállóban az előttem érkezőt hagyom magam előtt felszállni, de megéri, mert még soha senki nem akart fellökni, oldalt taszítani, nem nyomta a bevásárlószatyrárt a vesembe, gyermekének koszos cipőjét az ölembe. Na, de most nem ez a lényeg.

Angol nyelvterületen szinte kötelező a bókolás, a megdicsérés. Ismerős hölgyön az új frizurát, az új ruhát, mindent, ami pozitív, illik észrevenni és megdicsérni. Na, most jön a csattanó! A megdicsért nem azt fogja válaszolni: „Ugyan, Lajos, hagyja, ez egy régi vacak, csak nem volt mit felvennem.” Hanem egy kedves mosollyal megköszöni, és egy röpké percre mindenkit elönt a boldogság. A megdicsértet azért, mert nem hiába festette ki magát. A megdicsérőt pedig, mert rámosolyogtak, és mert tudja, hogy egy picit közelebb kerültek egymáshoz, egy kicsi kellemeset tudott okozni a másoknak, és milyen olcsón!

(17.)

Az angol nyelv ismeri a felkiáltójelet, de utálja. Semmilyen körülmények között ne használd. Felszólítás, parancskiadás nem igazán jó indok.

Levélben megszólítás után felkiáltójel helyett vesszőt tesznek ki. Így:

Drága jó anyukám,

Majd az első sort lejjebb, de folyamatosan írják, pontosan úgy, ahogy most én tettem. A további sorok pedig kijönnek a bal margóig. Pontot nem tesznek a számok után, ha sorszámra kívánják őket előléptetni.

A nálunk alkalmazott pont helyett, ők a szám után a nyelvi sorszámképzés végződését biggyeszti rendszerint egy fél sorral feljebb. Így: 1st, 2nd, 3rd, 4th... Teljesen mindegy, mekkora a szám, az utolsó, vagyis az egyesek helyén álló számjegy szabja meg, mi lesz a végződés.

Az angolok még ma is tizedespontot használnak tizedesvessző helyett, és kézírásban nem a számjegy lábához, hanem inkább derék környékén helyezik el. Így: 12·5, ami egyenlő a mi 12,5 értékünkkel.

(18.)

Az angolban nincs „Jó étvágyat”! Ezt kijelentve meg is állhatnék, de bujkál bennem a kisördög, és folytatom. Persze, ha valaki azt mondja: „Good appetite”, az nem éppen bűn, és nem kifejezetten vulgáris, de nagyon-nagyon idegen. Csak arra jó, hogy felhívjuk vele a figyelmet, kihangsúlyozzuk, hogy mi nem vagyunk angolok. Azt hiszem, a dolog kulcsát a protestáns etikában és az angol gasztronómiában kell keresni. Nem azért élnek, hogy egyenek, hanem azért esznek, hogy életben maradjanak. Így aztán köreikben zabálni nem illik és nem is érdemes.

(19.)

Az angol telefonszámok nem csak számjegyekből állnak. Pontosítok! Vannak olyan angol telefonszámok, amelyek első számjegyei helyett betűk vannak. Ne essünk pánikba. Az angol telefonkészülékekre nemcsak a számok, de a betűk is rá vannak írva. Több betű is ugyanazt a számjegyet jelent: az A, B és C betűk mind 1-et jelentenek, az X, Y és a Z pedig

0-t stb. Ennek megfelelően például a CX-2453 mint telefonszám megegyezik a 102-453 számmal.

(20.)

Bármily logikusnak is tűnjön egy-egy magyar nyelvi szokás, nem szabad fordítani angolra! Nézzünk rá példákat!

A magyar úgy alszik, mint a bunda. Az angol úgy alszik, mint egy hasábfá.

Magyarul valaki olyan bolond, hogy kötőznivaló. Angolul, mint egy kalapos.

Magyarul valaki olyan süket, mint a nagyágyú. Angolul, mint az ajtófélfá.

Ezekből csak az a tanulság, hogy ne molesztáljuk a templom egerét, mert az csak idehaza szegény. A ma született bárány csak nálunk ártatlan, és a sasnak is csak idehaza éles a szeme. Csak nálunk vergődik a szárazon a hal is, lusta a tetű, vörös a rák, fut a nyúl, csökönys a számár.

Persze csökönysök ti is lehettek, ha akartok, de külföldön az ember erről viszonylag hamar leszokik.

(21.)

Nem mintha nagyon fontos lenne, de azért elgondolkodtató, mennyire nem szabad „vész-helyzetben” magyar kultúrához nyúlni. Magyarul a macska azt mondja: „miáú”, a tehén: „bú”, a disznó: „röf-röf”. Magyarul a macskát úgy csalogatjuk magunkhoz, hogy „cicic”, a tyúkot: „pipipi”, a disznót: „pusi-pusi”, stb.

Eszem ágában sincs azt mondani, hogy ezeket tanuljátok meg angolul is, mert valószínűleg sosem lesz rá szükségetek, és ha egyszer mégis lenne, addigra biztos elfelejtenétek. Ennek ellenére ez a sztori tanulságos.

Budapesti multi, ahol az angolokon kívül számtalan magyar alkalmazott is van. Az csak természetes, hogy a magyarok egymás között magyarul beszélnek, amit az angolok nem imádnak kifejezetten, de az más kérdés. A portás, takarító, szakács természetesen magyar, eléggé gyenge angol nyelvtudással.

Egy nap az egyik angol megkérdezi a szakácsnőt, milyen húsból készült az ebéd? A szakácsnő vagy nem tudja, vagy nem jut eszébe a sertéshús angol neve, és akkor tüstént elköveti az első hibát. A sertéshúst asszociálja a sertéssel. Jóllehet az angolban a sertés és a sertéshús, a marha és a marhahús, a birka és a birkahús, stb. külön-külön szó. Történetesen a sertés az *pig*, míg a sertéshús *pork*. Még csak nem is hasonlítanak egymásra. Ezért aztán egy angolnak a „pork” szó hallatán nem fog eszébe jutni maga az állat. A szakácsnőnek eszébe jutott, ez volt az első hiba. A második hiba az volt, hogy ki akarván vágni magát, azt mondta, „röf-röf”, jelezve ezzel a disznó röfögését.

Az angolnak fogalma sem volt, mi az a röf-röf. A többi magyar dől a röhögéstől. Egyik a szakácsnő segítségére siet, és odakiáltja, „pork”, vagyis sertéshús. Erre az angol: „rendben van, hogy sertéshúsból készül az ebéd, de mi az a röf-röf?” Egy harmadik magyar megmagyarázza neki: „Hát amit a disznó mond, röf-röf”. „Nem” – így az angol –, „a disznó azt mondja, oij-oij.” Na, most egy negyedik magyar: „lehet, hogy az angol disznó azt mondja, oij-oij, de a magyar disznó azt mondja, röf-röf.” Most már a könnye csurog az egész társaságnak, de az angol nem enged, „Nincs magyar disznó meg angol disznó, a világon minden disznó azt mondja, oij-oij.”

Erre aztán elszabadult a pokol. Az egész iroda röfögni, és oijozni kezdett, hogy bizonyítsa igazát.

(22.)

Magyarul minden „tilos”, ami nem tilos, az „szigorúan tilos”, és ami ezen kategória alá sem esik, az „hatóságilag tilos”, vagy akár „rendőrhatalóságilag tilos.” Szóval lehet fokozni a végkimúlásig. Nem tudom, hogy ezt a nyelvi szigort a Habsburgoknak köszönhetjük-e (amelyet aztán Sztálinék még prolongálták egy fél évszázadra), mindenesetre a németben is minden *verboten*.

Maga a fogalom az angolban is létezik, csak ott úgy írják, hogy *forbidden*. Én magam hat év alatt egyszer találkoztam vele, méghozzá a Bibliában, ahol Éva felzabálta a „*tiltott* fának gyümölcsét.”

A Biblián kívül csak a magyar anyanyelvűek használják a *forbidden* szót az angolban, eléggé sikertelenül.

Hogy mi magyarok mennyire nem tudunk egymás mellett élni, arra jellemző, hogy nálunk legenyhébben a dohányzást tiltják, bár angol ízlést követve, még azt is nagyon durván: TILOS A DOHÁNYZÁS vagy DOHÁNYOZNI TILOS! Ez angolul: NO SMOKING Amelyben, ugye, a „tilos” szót nem lehet megtalálni. Igaz, a „no” szócska meglehetősen erős tiltást jelent. Sokkal erősebb tiltást, mint például az, ami a fűre lépésnek kijár: KEEP OFF THE GRASS. Ez a mondat mindössze annyit jelent: „Tartsd magad távol a fűtől”. Ezzel ellentétben mi, akik saját egészségünket semmibe sem vesszük, árgus szemekkel vigyázzuk a köztulajdont, és ezért azt írjuk ki: FŰRE LÉPNI SZIGORÚAN TILOS.

Amikor azonban magántulajdon kezd bejönni a képbe, akkor az angol agya vérbe borul, és a magántulajdon bitorlójára imigyen ripakodik rá: TRESPASSERS WILL BE PROSECUTED. Ez magyarul valami ilyesmi: „Az illetéktelen átmászók meg lesznek büntetve.” Ezt érdemes megszívlelni, mert 200 évvel ezelőtt Ausztráliát ilyen „trespasserekkel” töltötték fel, természetesen büntetésként. Ezzel szöges ellentétben, ez nálunk még csak nem is bocsánatos bűn. Mi mindössze azt közöljük az arra elvetődőkkel: NEM ÁTJÁRÓ. És ha mégis átmászálnak? Na, istenem, és akkor mi van? Talán csak annyi, hogy ha magántulajdonunkon tízenöt éven keresztül átmászálnak, akkor arra a darabra elveszítjük tulajdonjogunkat, vagyis köztulajdonná válik. Jelenleg elég messze állunk még a magántulajdon szentségétől. Na, majd a Globális Kapitalizmus megtanít rá!

(23.)

Néha az embernek az az érzése támad, hogy ezek a fránya angolok szándékosan csinálnak mindent másként. Ha jól tudom, még az ókori egyiptomiak osztották fel az éjszakát és a nappalt 12-12 órára. Ezek szerint egy nap 24 órából áll, és ez sok ezer év óta van így.

A napjainkban is használatban lévő analóg órák számlapjain a kismutatók napjában kétszer vándorolnak körbe. Az élő nyelv természetesen különbséget tesz reggel 7 óra és este 7 óra között. Így: „reggel” és „este”. Ez a módszer azonban menetrendeknél, hivatalos beosztásoknál, mint például katonai őrség, üzleti nyitvatartás, stb. nem abszolút biztos.

Ez az oka annak, hogy a civilizált világ ilyen esetben 24 órás beosztást alkalmaz, elsősorban írásos formában. Az a vonat, ami mondjuk $\frac{3}{4}$ 5-kor indul, a menetrendben így van feltüntetve: 16:45.

Na, de nem így az angolok. Ők még menetrendekben is ragaszkodnak a 2x12 órás beosztáshoz. A zavar elkerülése érdekében a számokat megtoldják két betűvel is: „AM” és „PM” (amely a latin „dél előtt és „dél után” rövidítése). Az AM-et éjfél követően délig, a PM-et déltől éjfélig használják.

(24.)

Tudom, a fentiekről a szándékosság nem bizonyítható, mert ők így szokták meg, náluk így alakult ki. A két rendszer körülbelül azonos értékű. Tehát nem húzható rájuk a vizes lepedő. Na jó, de mit szóltok a következőkhöz?

Az ősember minden bizonnyal kezével tömte szájába az ételt, és nem evett „késsel és villával”. Az első evőeszköze egészen biztos a kés volt, nem a jó neveltség, hanem a praktikum miatt. A sült mamutból kivágni egy darabot biztos sokkal könnyebb, mint leszakítani a hátsó sonkáját.

A következő a kanál lehetett. Öblös mivolta rendkívülien alkalmassá teszi folyadékok és pépes dolgok bekebelezésére.

A villa, ugye, a finomkodás megtestesülése evőeszköz formában. Nyilvánvaló, hogy a vágandó darabot le kell szorítani. Ehhez legalkalmasabb a balkéz lenne, ha nem zavarná az embert, hogy könyökig zsíros lesz. A következő legjobb megoldás a villa.

Most jön az első komplikáció. Három evőeszköz és két kéz. Ugye ezt az emberiség úgy oldotta meg, hogy a villának a fokai nem egyenesek, hanem kanálszerűen öblösek. Egyszer szúrunk vele. Máskor pedig az öblébe toljuk az ételt, majdnem kanálnak használjuk. Ehhez a váltogató használathoz a villát saját tengelye körül forgatni kell.

Na, most kapaszkodjatok. Szúrás után az angol nem forgatja el a villát, és így nem is kotor semmit az öblébe. Na mit tesz a kis huncut? Lefelé tartja a villát, mintha szúrna vele, közben a késsel, mint egy spaklival, a pépes és félpépes ételféleségeket elkezd rákenni a villa kidomborodó fokaira. Ha egy-egy ételdarabka visszapottyant a tányérra, sebaj, újra és újra odakeni. Amikor aztán kész az építmény, az egészet bekapja.

Mi van akkor, ha a körítés mondjuk főtt borsó? Nos, a főtt borsóval az ízig-vérig angol másként bánik el. Darabonként felszúrja a villájára, és ha már van rajta négy-öt szem, akkor a tetejükre keni még a krumplipürét is.

Így aztán az angol étkezés egy alapos küzdelem. Nem csoda, hogy az amerikaiak, amint lehetett, leszoktak erről a marhaságról. Ők átestek a ló másik oldalára. A tányéron található összes ételt késsel és villával pillanatok alatt felszeccskázzák. Átteszik a villát a jobb kezükbe, és az egész szeccskát belapátolják, jobb kézzel.

(25.)

És ha már az étkezésnél tartunk. Étteremben, vendéglőben, stb. a kenyérért nem számol a pincér. Bediktálni, hogy „volt három szelet kenyérem”, meglehetősen bárgyú.

Nem csak a kenyeret nem számolják fel, de még a vaját sem. Milyen vaját? Hát, amit kitesznek az asztalra, a kenyér megkenése végett. Kenyeret ugyanis csak a leveshez esznek, de szigorúan vajazva. Ezen kívül a kenyérnek szerepe csak a szendvicseknél van, mint töltelék-összefogó vázszerkezet.

(26.)

Ha egy levél végén, üdvözlő lapon, emlékkönyvben, stb. „X” betűket látsz, rendszerint hármat vagy egy egész sort, akkor ne feledd, az angolszász szokásjog szerint: X = csók, XXX = 3 csók (rendszerint ennyit küldenek egy „közönséges” levél alján). A lap alján ez a 3 betű: P. T. O., azt jelenti, „fordíts”. Röviden: P.T.O. = ./.

Az „X”-hez hasonló gyermekded jelbeszéd még a mutató és középső ujjak keresztbe fonása. Rendszerint mind a két kezen. Jelentése: izgulok érted, szorítok neked, drukkolok neked. Szokás szavakba is önteni. Ez így hangzik: „I’ll cross my fingers for you”. (Össze fogom kulcsolni az ujjaimat érted.) És ugye most már hagyjam abba!

* * *

Határozott álláspontom, hogy minden nyelvnek van egy specifikus logikája. Ezt kurva nehéz meghatározni vagy bizonyítani, de egyértelműen lehet érezni. Ha egy nyelv logikáját ismered, akár tudat alatt is, az neked nem tud meglepetéssel, megoldatlan rejtéllyel szolgálni. Ennek az ellenkezője is igaz. Ha egy kifejezésben minden szót ismersz, és ennek ellenére nem tudod, mit jelent, nos, akkor a nyelv logikája az, amit nem ismersz.

Egy nyelv logikáját egyik napról a másikra nem lehet megtanulni, hiszen (mint mondtam) meg sem lehet határozni. Akkor pedig csak egyet lehet tenni (és természetesen mindenki ezt csinálja), az egyes kifejezéseket, fordulatokat pontosan úgy tanulja meg, mint a szavakat.

Idegen nyelv tanulása előtt állóktól gyakran hallani a hangos fontolgotást: „Nem tanulok németet, mert szörnyű nehéz a nyelvtana, az angol egy könnyű nyelv, inkább azt tanulom.” Ezek részigazságok. A német nyelvtan tényleg nehéz. Az angol nyelv tanulását tényleg könnyű *elkezdeni*. De magas szintű tudást a németben sokkal könnyebben lehet elérni. Azt mondják, van, akiről öt év után már nem veszik észre Németországban, hogy bevándorló. Nem tudom, igaz-e, de ha igaz, akkor ez csodálatos. Aki angol nyelvterülettel kokettál, ilyesmire ne számíton.

Az viszont biztos, hogy a német és a magyar nyelv logikája egy töről fakad. A német összetett szavak jelentése az esetek többségében tökéletesen azonos azzal a magyar jelentéssel, amelyet ugyanazon két magyar szó összetételéből kapunk.

Ízelítőül: Hogyan állunk az angollal? Nézzünk pár gyöngyszemet:

a. *Lip* = ajak, *service* = szolgáltatás, ebből következik, hogy *lip service* = tettek nélküli szövegelés.

b. *Son* = valakinek a fia, *law* = törvény. Mi következik ebből? *Son-in-law* = vő, leányának a férje.

c. *Slow* = lassú, *dead* = halott. Vajon mit jelent: *dead slow*? Nem fogjátok elhinni, „nagyon lassú”.

d. És ha már a deadnél vagyunk. *Deadline* = határidő.

* * *

Az angol nyelvnek vannak olyan aspektusai is, amelyekről még nem volt szó. Ezek azok a dolgok, amelyekre csak bizonyos idő után, általában néhány külföldön eltöltött év elmúltával érdemes felfigyelni, mivel folyékonyan tűnő nyelvismeretre van hozzá szükség.

Megfigyeléseim szerint idegen nyelvet egészen jól beszélőknél jelentkezik egy szindróma, amelynek a lényege *a megfogalmazott gondolatok anyanyelvtől eltérő átérzése*.

Ezt legjobban példákkal lehet megvilágítani. Minden diákközösségben akad egy-két olyan tag, akinek ha szalontüdő-falatozás közben gennyes fekélyekről kezdenek beszélni társai, eltolja maga elől az ételt. Feltételezve, hogy kiszemelt áldozatunk tökéletesen ért angolul, bár önmaga nem angol, és az előző szöveget pontos angol fordításban duruzsoljuk a fülébe, bekövetkezik a jelenség. Az áldozat röhög, és nyugodtan falatozik tovább.

Az, akit a „hülye vagy, mint a segg” kritika kizökkent a sodrából, elnézően mosolyog, ha a „stupid ass”-t vágjuk a képébe. Jóllehet az angol mondat értelme teljesen megegyezik a magyaréval.

Személyes ismerősöm volt nem is egy magyar feleség, aki kifejezetten elpirult, amikor férje viccmesélés közepette a „baszni” ige valamelyik formáját volt kénytelen használni. Ugyan-ezek a nők a „fucking” szóra meg sem rebbentek, még folyamatosan ismétlődő alkalmazása esetén sem, bár pontosan tudták, hogy a két ige mögött húzódó cselekvés egy és ugyanaz.

Van ennek a szindrómának egy határozott előnye is. Udvarlásnál, szeretkezésnél, barátnőnk „menedzselésénél” szemrebbenés nélkül tudunk olyan szöveget is nyomni, amihez magyarul sosem lenne pofánk.

Ha olyan szöveget nyomok, amelyre anyanyelvemen nem vetemednék, ha olyan megjegyzéseket fel sem veszek, amellyel magyarul vérig lehetne sérteni, akkor a velem angolul érintkező partnerem nyilván más egyéniséget feltételez, mint a valóság. Ez persze fordítva is igaz.

Vulgárisan azt is mondhatnám, hogy angolul mások vagyunk, más az egyéniségünk, mint magyarul. Ezt a jelenséget az előzőkben ismertetett szindrómán kívül elősegíti még az is, hogy az angol nyelv birtokában lassan kinyílik előttünk egy egészen más világ, amely bizonyos értelemben logikusabb, bizonyos értelemben rendezettebb. Ne kutassuk, mi az oka, hogyan jutottunk ide, vagy ők oda. Ez nem a mi dolgunk. Elég, ha felfigyelünk rá.

Nálunk mind a mai napig rendezetlen az emberek közlekedésének legalapvetőbb része, a megszólítás. A két háború közti Magyarországon a megszólítás el volt rendezve, de kibírhatatlan volt. A fordulat éve óta nemcsak kibírhatatlan, de rendezetlen is. Tanár pajtás, művezető szaktárs, igazgató kartárs, rendőr elvtárs. Apámat tegezem, apám az apját magázza, én az apám apját, vagyis a nagyapámat teccikezem. A benzinkútnál „uram” vagyok, a műhelyben „szaki”, az irodában „kartárs”, otthon „lakótárs”, az OTP-ben „ügyfél”. Ez persze 1990-et követően egy kicsit javult, de nem eleget.

Ugyanilyen rendezetlen a szexualitásunk verbális része is (bár ki tudja?). Több éves házasság után is csak azt tudja a férj megkérdezni a feleségétől: „neked is jó volt, anyukám?” Amit ugye az „anyukám” csak azért ért meg, mert tudja, mire kíváncsi a férje. Az „elélvezni” határozottan vulgáris, az „orgazmus” pedig tudományoskodó, illetve a magyar társadalom jelentős része nem is ismeri. Egyszer egy nagyon bátor fiatalasszony megkérdezte tőlem, mint a társaság legtapasztaltabb tagjától, igaz-e, „hogy csak akkor lesz gyerek, ha a férfinak és a nőnek egyszerre jó?”

A magyar törvények büntetik a „fajtalanságot”. De hát mi a fajtalanság? A Magyar értelmező kéziszótár szerint a *fajtalankodás* „természetellenes nemi érintkezés”. Tehát egyetlen homályos kifejezésünk van minimum féltucatnyi, jól elkülöníthető cselekedetre. Ugyanis – aki nem tudná – természetellenes az, ami két azonos nemű között történik, illetve bármi, ami nem egy férfi és egy nő között jön létre. Igaz, a szakirodalom átvette az angol kifejezéseket, és így magyar szövegkörnyezetben lehet találkozni, „szodomia”, „bestialitás”, stb. kifejezésekkel. De megint csak, ezek nem tartoznak az átlagember szóhasználatához.

„Nyelvében él a nemzet.” Való igaz, de kell hozzá némi világlátás, mire az ember rádöbben, mennyire igaz.

Nem tudom, ki a felelős azért, hogy a hasnyálmirigy-elégtelenséget „cukorbetegségnek” hívjuk. Az idős emberek jelentős részének Magyarországon is „öregkori (kisfokú) cukorbetegsége” van, akik ezért rendszerint egy csepp cukrot sem fogyasztanak, mindenhez szaharint használnak, teához, kávéhoz, kakaóhoz, mert hogy ők *cukorbeteg*ek. Természetesen

a teához, kávéhoz és kakaóhoz nemcsak szaharin dukál, de kifli, zsemle, sőt, kuglóf is. Élnek is vele bőségesen. Évek óta magyarázom annak, akinek tudom, hogy a liszt, krumpli, rizs pont olyan szénhidrát, mint a cukor. Már feladtam. Egy bizonyos, ha annak idején lisztbetegségnek keresztelték volna el, akkor esténként sok ezer magyar nyugdíjas egy nagy tál cukrozott tejberizs elfogyasztása után kerülne csak ágyba.

A szürkehályog sem szerencsésebb. A szürkehályogban szenvedők legnagyobb része nem érti, miért ilyen ügyetlenek a magyar sebészek. Miért nem tudják azt a vékony, szürke réteget valahogy eltávolítani a szemről. Miért kell kioperálni az egész szemlencsét?

A csípőficam is megéri a pénzét. Az, hogy ez főleg minket, magyarokat súlyt, igazán jogossá tenné a tényszerű elnevezést. A legtöbb nő úgy tudja, a kisbaba rosszul jött a világra, hát kificamodott a csípője. Ezt persze a „hülye szülész (aki csak a markát tartja)” nem vette észre, és így most a gyerek egy egész életen át sántítani fog.

Nem leszek érte népszerű, de ki kell jelentenem: az átlag magyar igénytelenebb, mint az átlag angol, és ez tükröződik a nyelvben is, illetve fordítva. Az egyszerűbb nyelv miatt a felnövekvő nemzedék automatikusan igénytelenebbé válik. Erre a pártállam még rádobott egy hatalmas lapáttal, hogy 40 éven keresztül az értelmiség, a tudás, nem volt megbecsülve. Most már nincs pártállam, de a helyzet egy cseppet sem javult. Napjainkban a tv kifejezetten kultúraellenes. A Nagy Ő, a Való Világ és a többiek a béka segge környékén birokra kelnek, vajh, ki tud primitívebb, izléstelenebb lenni a másiknál. Tombol a tudatlanság! Vitustáncot jár az igényesség!

Tegyünk egy próbát. Kérd meg a legjobb barátodat vagy a legközvetlenebb munkatársadat, soroljon fel annyi kerti virágot, amennyit csak tud. Ha túljut a tízen, akkor vagy botanikus, vagy kertészmérnök, vagy ez a hobbija. Mehetünk tovább. Soroljanak fel madárfajtákat, pillangókat. Mit mondott Isten Lótnak? „Ha találsz öt igaz embert.” Nevezetek meg öt aktív vulkánt, öt afrikai folyót, na, jó, legyen könnyebb! Csak három fajta tengeri halat a szardínia kivételével.

Ragadjon el a képzelet. Öt év emigráció után már egész jól beszélsz angolul. Ausztrál főnököd meghív vacsorára. Tulajdonképpen be akar venni a „business”-be. Legjobb ezt megbeszélni fehér asztal mellett. Közvetlen étkezés után először a semmitmondó beszélgetés jön. Apropos, erre is van angol kifejezés: *small talk*. A háziasszony viszi a szót, hatalmas hozzáértéssel beszél a kertjéről, hagymás növényeiről, dugványairól, ritkaságainak szaporításáról. Inkább kitalálsz, mintsem érted, miről beszél. Nyugtatod magad, elvégre te elektromérnök vagy, számítógép-programozásban kitűnő szakember. Igazán nem kötelességed tudni ezeket a hortikulturális szakszavakat. Ekkor főnököd átveszi a szót, és bár ő is elektromérnök, és neki sem kellene ismerni ezeket a szavakat, eldicsekszik feleségének a kertjével. Mi minden van ott: *clematis*, *aster*, *paeonia*, *crocus*, *saponnaria*, *alyssum*, *iris*, és még *geranium* is.

Feszengsz a székedben. Rosszul szerepelsz, tehát rosszul érzed magad. Otthon első dolgod, hogy előveszed a nagy angol-magyar szótárt, és csak úgy emlékezetből kikeresed a szavakat. *Clematis* nincs benne⁶⁰. *Aster*, na ez benne van: „őszirózsa”, csak éppen nem tudod felidézni magadban, milyen az őszirózsa. Őszirózsa, őszirózsa. Csak nem az, amit a temetőbe visznek halottak napján? *Alyssum*, ez sincs benne⁶¹. Minden variációban megnézed. Hátha rosszul betűzöd. Nem, tényleg nincs benne a szótárban. *Crocus*, na hál’istennek itt van. „Sáfrány”, valami nem stimmel. Sáfrányról az jut eszedbe, amit az édesanyád a húslevesbe tett, és olyan

⁶⁰ Magyarul iszalag.

⁶¹ Magyarul tenye.

szép sárga lett tőle⁶². *Geranium*, ez a jó öreg muskátli, végre valami, amit ismersz. Mit is mondott a háziasszony a geraniumról? Az osztrák származású szomszédja évekig bajlódott vele. Nahát, ha tudod, hogy a muskátliról van szó, tudtál volna mesélni valamit, hiszen a nagyanyád minden ősze behordta a pincébe, és homokba dugta. Erről aztán eszedbe jut nagyanyád vidéki háza, gyermekkorod ott eltöltött nyarai, és így az íriszre (nószírom), paeoniára (bazarózsza) és a saponariára (szappanfű) már nem is kerül sor.

Utórezgések

A kiadóm által kirendelt hivatásos lektor kifogásolta, hogy nagyon kritikus vagyok anyanyelvünkkel kapcsolatban. Megnyugtattam, volt idő, amikor elhittem, hogy Arany János Shakespeare-fordításai jobbak, mint az eredeti. Ma már vitába sem szállnék az ellenkezője mellett.

Különben is, a magyar nyelvet unos-untalan védeni nem hazafiság, még csak nem is sovinizmus (amelyet személy szerint én meg tudnék bocsátani), hanem kontraproduktív demagógia. Nincs mit védeni egy olyan nyelven, amely szerint egy nőt „felcsinálnak”, és ha a gyereket nem tudják „elcsinálni”, akkor megszületés után az állandóan „becsinál”, engem meg, ha rá merek mutatni, „kicsinálnak”, miközben a számítógépem szövegszerkesztő-programja a „csinálni” igét hullámos zöld vonallal aláhúzza, mert hogy ezt nem illik alkalmazni.

Nem, nem a nyelvet kell védeni, az emberföket kell kiművelni.

* * *

Az angol nyelv, mint téma abszolút kimeríthetetlen (de azért most már mindjárt abba-hagyom). Amikor valaki azt hiszi, hogy ő már mindent tud, akkor kap egy táviratot, és csak néz, mint a moziban.

Vannak, akik azt állítják, akkor kezdünk „valamit” kapirgálni az angol nyelvből, amikor egy napilap szalagcímét elolvassva egyből tudjuk, miről van szó.

Az igazság az, hogy egyik sem könnyű. Távirati stílusban fogalmazni angolul lehet csak igazán. Eredete talán az, hogy az angol távirat díjszabása szerint az első 10 szóig a minimális díjat kell fizetni. Tíz szó után minden további szóért külön fizetni kell. Egy vérbeli angol sosem küld tíz szónál hosszabb táviratot. Persze ennek a nemes hagyománynak az e-mail egy kicsit betette az ajtót, és csak remélni lehet, hogy a hagyomány nem múl ki.

Az már a mi problémánk, hogy az angol nyelv nyüzsg az olyan 2-3 betűs szócskáktól, amelyeket táviratokban el szoktak hagyni. Nekik ez nem probléma, de az idegen ajkúak elvesztik kapaszkodóikat, és kezdődnek a bajok. Egy született angolnak egy távirat mindig egyértelmű, nekünk rendszerint minimum öt.

Az anekdota szerint egy New York-i publicista Cary Grantról, a népszerű színésről (akit manapság „sztárnak” neveznének) akart írni egy cikket. Mivel nem akart tévedni, küldött neki egy érdeklődő táviratot imígyen: „How old Cary Grant?” (Milyen idős Cary Grant?) A válasz nem váratott magára sokáig. Másnap reggel a publicista asztalán volt: „Old Cary Grant fine how you?” (Az öreg Cary Grant jól érzi magát, és te?)

Az újságíró az elküldött táviratát így értette: „How old **is** Cary Grant?” A fiatalosságára büszke Cary Grant viszont így: „How **is** old Cary Grant?”, és ennek megfelelően válaszolt.

Hasonló kemény diót jelentenek az újságok három-négy szavas főcímei. Ezen állításom illusztrálására felütöm a mai újságot, és ízelítőül kiírok belőle három címet:

⁶² A virág valóban sáfrányféle, a magyar neve is krókusz.

- Easy-open can king dies.
- Survey says push for cut in hours is slowing.
- Westland’s future in MoD hand.

Ez, amit most olvastok, nem egy nyelvkönyv, nem bonyolódok bele fejtegetésbe. Mindenesetre, aki mind a hármát megfejti mondjuk, tíz perc alatt, az már, az én véleményem szerint, elég magas fokon úzi az angolt. Aki nem tudja megfejteni, vagy meg tudta és szeretne meggyőződni megfejtésének helyességéről, az látogasson el a könyv honlapjához (www.iranyausztralia.hu), ahol megtalálható a helyes megfejtés.

* * *

Ha idáig eljutottál, ne tedd boldog mosollyal a szád szélén vánkosod alá a könyvet, és ne hunyd álomra a szemed azzal a tudattal, hogy több meglepetést e fránya angol nyelv már nem tartogat számodra. Korántsem!

Mondjuk, kezvedbe veszel egy gazdasági folyóiratot vagy egy tudományos magazint, és olvasni kezdesz benne egy érdekes kis cikket. Aztán mindjárt az elején fogalmad sincs, miről ír a szerző. A mondatot még csak értenéd valahogy, de annak tartalma valami hihetetlen zöldség. Ilyenkor szarik be a halott.

Tegyük ezt a halottat górcső alá és nézzük meg, miről is van szó. Az angol gyerekmondókák, altatódalok, versikék, amelyeknek az angol gyűjtőneve *nursery rhymes*, elképesztő mennyiséget adnak ki. Számuk több ezer, talán tízezer is van. Jellemző rájuk, hogy nyelvezetük, fordulataik nem mai keltűek, egy kicsit régiesek. Viszont a jópofaság, vagy mit tudom én minek a kedvéért, szokás őket idézgetni, még tudományos cikkekben is.

Ezek azok a szövegrészek, amelyekkel tökéletesen meg vagyunk löve, ha történetesen nem közöttük nőttünk fel. Sokat segítene, de nem oldaná meg tökéletesen a problémát, ha valaki egyszerűen megtanulná az összes fellelhető *nursery rhyme*-ot. Ugyanis idézhetők még egyes részek a *Micimackóból*, az *Alice Csodaországban*-ból, vagy akár híres emberek híres szólásaiból. Ami fontos, hogy az eredeti szöveg egy kicsit meg legyen másítva, az alkalomnak megfelelően ki legyen forgatva.

A multság kedvéért kigyűjtöttem néhányat, amelyeknek megfejtése szintén megtalálható a könyv honlapján.

- Melllartóhirdetésben: *Drop a size*.
- Egy cikk címe: *A Tale of Two Robots*.
- Egy cikk alcíme: *Survival of the Smartest*.
- stb.

Még csak annyit, ha talákoztok valamivel, ami sehogy sem passzol a szöveggörnyezetbe, a hiba nem feltétlenül a ti készülétekben van.

* * *

De azért ennyivel még nem úsztátok meg a dolgot! Van az angolban olyasmi is, hogy *way of life*, azaz „életmód”, de ha csak ezt jelentené, akkor nem angolul neveztem volna meg.

Ugye korábban sok-sok oldalon keresztül azt papoltam, hogy az angol nem csak egy nyelv, hanem egy tőlünk eléggé távol eső, külön kultúra is. Tulajdonképpen ide tartozik a *way of life* is, csak van vele egy kis hiba. Majdnem megfoghatatlan.

Arra ugyanis könnyű emlékezni, hogy az arab hetes számjegy szárát ne húzzuk át, hogy Mária-napon ne köszöntsük fel Mary nevű kolleganónket, és ha George nevű kollegánk egy hatalmasat tüsszent, tegyünk úgy, mintha semmit sem hallottunk volna, de ezzel még csak ott vagyunk, ahol az a gyerek, aki már ismeri a betűket, de hol van még a folyékony olvasástól.

Közöttük élni azt jelenti, hogy naponta száz meg száz kis apró kontaktusba kell kerülni velük, ami rendszerint csak egy-egy mondat, esetleg csak félmondat váltása.

Ha tökéletes angol nyelvtudással kerülnél közjük, akkor mindjárt az első percben feltűnne, hogy ezek a mondatok sosem olyanok, mint amilyeneket elvárnál. Persze nyelvtudásod nem tökéletes, és ezért csak fokozatosan döbbsz rá a „különleges” észjárásukra. Így fokozatosan alakul ki benned a vélemény, hogy van egy különleges angol humor, vagy egy különleges angol gondolattársítás és fontossági sorrend.

Pedig a valóság ennél sokkal finomabb, sokkal megfoghatatlanabb és sokkal utánozhatatlanabb. Ez az ok, amiért a szemükben mindig is idegenek maradunk.

Hadd szúrjam emlékezetből közbe Mikes György első könyvének (Anglia papucsban) felejthetetlen sorait. Ha jól emlékszem, a helyszín Budapest, ahol a fiatal Mikes egy angol kislánynak udvarol, majd megkéri a kezét. A lány azt válaszolja neki, hogy az anyja sohase egyezne bele, hogy egy idegenhez menjen feleségül. Mikes ezen meglepődik, miért lenne ő Magyarországon idegen. Amire a lány azt válaszolja, hogy az „idegenség” nem függ a földrajzi helytől, aki egyszer idegennek született, az idegen is marad.

Az igazi ok, bár egy kissé fájdalmas, nagyon egyszerű. Minden angol anyanyelvű ember majdnem születése pillanatától szentül meg van győződve, hogy az ő társadalma a lehető legtökéletesebb a világon, ők tudnak legértelmesebben élni, és csakis angolnak érdemes lenni.

De hogy meg is értsétek a dolgot, a következőkben leírok néhány angolos tulajdonságot, amelyek részét képezik az angol way of life-nak, és amelyek segítenek rávilágítani a valóságra.

1. Keeping a stiff upper lip.
2. Do not jump into conclusions.
3. Typical English understatement.
4. Making a compromise.
5. Minding one's own business.
6. Offering no opinion.
7. Changing one's mind

Vegyük őket szép sorjában, de előbb hadd rágjam a fületekbe, nem ezen a hét példán áll vagy bukik a dolog. Ez csak egy kis ízelítő. Ahogy mondani szokás, a teljesség igénye nélkül.

1. Keeping a stiff upper lip

Azt jelenti, „összeszorítani az ajkakat”. Nem hiszem, hogy magyarázni kell. Ez azt jelenti, összeszorított fogakkal túrni a kellemetlenségeket.

A tipikus magyar magatartás ezzel ellentétes. Mi „sírunk”, vagyis sajnáltatjuk magunkat, ami egy kicsit álca. A magyar ember akkor is sajnáltatja magát, amikor nem lenne rá szükség. Hatásában eredményes, de előbb-utóbb elveszítjük tartásunkat. Ezzel szemben az angol összeszorítja a száját, nem mutatja baját, és szívósan iparkodik felülkerekedni azon.

Hosszútávon ez azt jelenti, hogy az angolok érzelmei nincsenek kiírva az arcukra, és ezért nehéz eligazodni rajtuk. Vagyis jó pókerjátékosok és nehezen legyőzhető tárgyaló partnerek.

2. *Do not jump into conclusions*

„Ne következtess elhamarkodottan”. Mi rendszerint tudálékosak vagyunk. Mindig mindent jobban tudunk a másiknál, és elhanyagolható jelekből is messzemenő következtetéseket vonunk le. Az angol csak kellő mennyiségű adat birtokában következtet, és akkor is óvatosan. Az angol mindig ad esélyt arra, hogy létezik előtte ismeretlen tényező, és nem feltétlenül az a helyzet, ami első látásra nyilvánvalónak tűnik. Közel sem olyan magabiztosak, mint mi, és ebből következően sokkal ritkábban mennek fejfel a falnak, mint mi.

3. *Typical English understatement*

Az Ország-h-féle szótár szerint: „kevesebb mondás/állítás (mint a valóság)”. Lám, ez nálunk annyira ismeretlen fogalom, hogy nyelvileg csak körülírni tudjuk. Mi rendszeresen elragadtatjuk magunkat. Az angol határozottan visszafogott. Mi elmegyünk megnézni a Carment, és utána azt mondjuk, „ilyen szép előadást még életemben nem láttam.”

Az angol ugyanerről az előadásról azt mondja, „It wasn't bad, it wasn't bad at all”, ami magyarul azt jelenti, „nem volt rossz”.

Az angol élve jön vissza a háborúból, és azt mondja, „Sometimes it was great fun, you know” (néha egészen mulatságos volt). Az utasszállító gép futóműve nem nyílt ki, a gép a hasán landolt: „We had some very interesting moments” (voltak egészen érdekes perceink). Mielőtt helikopterrel megmentenék, 24 órán át lóg egyetlen szál kötél a Matterhorn sziklaoldalán: „In the end it was quite chilly” (a vége felé egészen hideg lett). Hogy a leírt szituációról miként számol be egy magyar, azt gondolom, tudjátok.

4. *Making a compromise*

Mi eldöntjük, mit akarunk (rendszerint jóval többet, mint amennyit akarhatunk), azt tűzön-vízen keresztülvisszük, és eszünkbe sem jut kompromisszumot kötni. Helyesbíték! A történelem azt mutatja, hogy tűzön-vízen keresztülvinnénk, de rendszerint elbukunk.

Természetesen az angol is tudja, mit szeretne, de azt is tudja, mindent elérni nem lehet. Következésképpen megalkuszik annyival, amennyit el tud érni. Ezt hívják kompromisszumnak.

Mi egyszerűen nem vagyunk hajlandóak tudomásul venni, hogy rajtunk kívül más is van a világon. Az csak természetes, hogy amikor konfliktusba kerülünk valakivel (és erre jócskán kreálunk alkalmat), nem vesszük a fáradságot annak megfontolására, hogy a másik is ember, akinek szintén vannak céljai, célkitűzései, és adott esetben jelentős erőket fog felsorakoztatni azoknak elérése érdekében.

Isten irgalmazzon, ha a célok, célkitűzések valahol keresztezik egymást. Mi nem ismerünk kompromisszumot, amely után mind a két fél prosperálhatna tovább. Nálunk valakinek a porondon kell maradni, és ez a valaki rendszerint mi vagyunk.

Erre mondják, hogy „nyakas magyar”, és mi még büszkék is vagyunk erre az öngyilkosszerű viselkedésre. Az angol állandó kompromisszumok közepette él, és nem is rosszul. A közmondás, „If you cannot beat them, join them”, jól tükrözi filozófiájukat (ha nem tudod őket legyőzni, szövetkezz velük).

Ezzel szemben mi szörnyen gerincesek vagyunk, de az elmúlt ötszáz évben egyetlen háborút sem nyertünk meg. Churchill rájött, hogy a bolsevizmust képtelen elpusztítani, így jó angolhoz illően, szövetkezett Sztálinnal. Hitler, nem ismerve az angol lelket, erre még lázalmában sem gondolt. A többit tudjátok.

Nekem úgy tűnik, hogy mi, magyarok elfelejtettünk sorba állni ott, ahol a józan ész osztogatták.

5. *Minding one's own business*

„Saját dolgunkkal való törődés.” Erről korábban már írtam. Angol mércével mérve mi szerfölött kíváncsiak vagyunk, és mindenbe beavatkozunk. Az orrbeleütés nemzeti sajátosság. Nem állítom azt, hogy ezzel a szokásunkkal katasztrófába sodorjuk magunkat, de egymás életét jócskán meg tudjuk keseríteni. A minket megfigyelő angol lemosolyog érte, valószínűleg tudja, miért.

6. *Offering no opinion*

Ez, kérem, azt jelenti, ne tolakodjunk véleményünkkel. Mi nem akkor adunk tanácsot, amikor kérik, hanem amikor eszünkbe jut, vagyis mindig. Minél kevésbé értünk valamihez, annál jobban jártatjuk a szánkat.

Ezzel a tulajdonságunkkal nemcsak elviselhetetlenné válunk, de gyengítjük saját pozíciónkat. Gondoljatok bele. Aki állandóan előáll véleményével, azt nagyon könnyű kiismerni. Aki pedig befogja a száját, azon nem lehet kiigazodni. Kérdem én, a két eltérő tulajdonsággal bíró népcsoport, ha egymással szembekerül, melyik fog elbukni?

Időnként újra és újra felmerül a téma. Megint divatba jött megkérdezni, miért bukunk mi mindig el: magyar átok?

7. *Changing one's mind*

Ez egyszerűen azt jelenti, hogy „meggondoltam magam”. Van azonban egy hatalmas kulturális különbség az angol és a magyar kifejezés között. Magyarul nem igazán van az embernek joga „meggondolnia magát” ha egyszer mondott valamit. Nem szép, megvetendő, felelőségre lehet érte vonni valakit, stb. Ezzel szemben angol nyelvterületen ez mindenkinek megkérdőjelezhetetlen alanyi joga. Bármikor, bármire egyszerűen rávágthatod „Sorry, I have changed my mind”.

Hát igen, szorgalmas és tehetséges nép vagyunk, ez kétségtelen. Viszont lelki beállítottságunk nagyon a versenyképességünk ellen dolgozik. Nem kellene néhány okos dolgot megtanulni az angoloktól?

Utószó

Nagyot fordult a világ. Negyven éve én még szaros újausztrál voltam. Ha ma mennék ki, multikulturális gyöngyszemmé válnék, és a DIMIA-miniszter személyesen nyalná ki a seggem hálából, hogy Kanada helyett őket választottam. Hiába na, a globális tőkét csak a profit érdekli, minden más mellékes.

Na, erről jut eszembe, tényleg kimehetnék. Kapnék egy szép nyugdíjat, körülbelül 700 dollárt, amely ugye éppen 100 ezer forint, és nyomorognék belőle, de ezt itthon nem árulnám el senkinek. Állami bérlakásban lakhatnék, küldeném haza a színes – persze digitális – fényképeket, hogy milyen kurva jó a sorom. A klíma kitűnő, bár egy kicsit sok az UV-sugárzás, magas az életszínvonal, persze főleg másoké. Nem kötelező a védőoltás, csak a gyereket nem veszik fel az iskolába nélküle. Éljen a látszatszabadság, amely itthon is van. Mindenesetre fontolóra veszem, és mióta veszem-veszem, kezembe került a kanadai *Tárogató*, amely egy magyarnyelvű havilap, és a harminckettedik évét tapossa.

Kanadáról csak annyit, hogy asz-passz Ausztrália, csak egy kicsit hidegebb, és mert közelebb vannak az őket mindig is bekebelezni akaró USA-hoz, messze nem olyan Amerika-barátok, mint az ausztrálok. Minden más stimmel. Szóval a 2005. márciusi *Tárogatóban* egy Balla András nevű pasi írt egy kroit a kanadai magyaroknak feltételezhetően az általa interpretált

élő valóságról, amelyből most átveszek egy kis ízelítőt, előbb azonban néhány szót Balla András nevű hazánkfiáról.

Ballának 40 évesen jutott eszébe a disszidálás. Első nekifutásra Svédországba ment, ahonnan 1991-ben átment Kanadába. Nemrég jelent meg Magyarországon egy könyve *Disszidol, házmester voltam Kanadában* címen. Balla, amint majd olvashatjátok, nehezen tudja eldönteni, hol is szeretne élni, ami persze semmit nem von le humorral körbedíszített érdemeiből. És akkor most átadom a szót Balla András repülőtéri párbeszédének:

– Szörnyű, hogy most már nem lehet dohányozni a repülőgépeken – kezdte a beszélgetést a borostásképű férfi. – Az egyik ismerősöm Ausztráliába utazott, huszonhárom órán keresztül nem tudott rágyújtani. Mire megérkezett, már jelentkezett nála a nikotinelvonás összes tünete. Izzadt meg remegett, ráadásul zöld volt, mint egy levelibéka – legyintett aztán, s magától értetődő természetességgel tegezve újdonsült ismerősét, folytatta mondanivalóját.

– Átszállásra vársz?

– Persze, de késik a gépem.

– Ez tud megölni, a várakozás, nem is a repülőút. Ja, még be sem mutatkoztam! – Elmondta nevét is, gyorsan és érthetetlenül. Az újságot olvasó férfi kissé megemelkedett ülésében, amikor kezét adott. Az ő bemutatkozása sem volt szerencsésebb. Fáradt volt és álmos, nem örült ennek a váratlan barátkozásnak.

– Te hová utazol? – kérdezte a borostás. A szóke halkán, szinte szemérmesen megnevezte úticélját. A kimondott városnév mégis úgy hangzott, mintha most köteleznél el magát véglegesen. A borostás gyanút fogott.

– Most jársz először Kanadában? Itt akarsz maradni?

– Ja, most vagyok itt először, de nem feketén. A pontrendszer alapján.

– És miért mész tovább? Torontóban él a legtöbb magyar.

– Fene tudja! Azt hiszem, az a téli párás hideg nem nekem való. Egy kicsit odébb próbálkozom. És te?

– Én öregem, már kipróbáltam mind a két oldalt. Az igaz, a nyugati part kellemesebb, de szerintem egykútya. Tudod, mindennek van előnye meg hátránya is. Ismerem jól azt a helyet is, ahová készülsz, éltem ott is néhány évet – dőlt hátra a szemüveges. Egyik keze a cigarettát tartotta, a másikkal ütemesen vakargatta a borostás állát.

– Igen? – kérdezte a szóke, de nem tulajdonított különösebb jelentőséget a bejelentésnek. A maga módján megpróbált felkészülni erre az útra.

– Nem éreztem jól magam ott, de lehet, hogy bennem volt a hiba. Hiányzott egy csomó dolog, amelyet otthon megszoktam.

– Azért már odahaza is minden megváltozott.

– Lehet, de azért odahaza mindig tudtam, hogy merre hány méter. Ezt nem lehet itt bepótolni. Egy pesti vagány csak Pesten vagány! Hallottad ezt már? Azt hiszem, egy magyar filmben mondta egy pasi, aki nagy zslugás volt otthon, de a többiek nem tudták rávenni, hogy disszidáljon. Tudod, aki otthon mindent képes elintézni egy telefonnal, de sejti, hogy idegenben nem nő számára fű.

– Azért csak nem lesz ez ennyire borzasztó! – erősítette magát a szóke. – Nem építetek légvárakat, tudom, hogy kemény lesz. A legelső dolog, hogy találjak valami melót, az a legfontosabb.

- Persze! A munka. Különben az angollal hogy állsz?
 - Hát, az az igazság, hogy még egy kicsit csiszolni kell.
 - Az angolt meg lehet tanulni – legyintett a borostás, amit a szőke megnyugodva vett tudomásul, de a borostás orvul folytatta:
 - Gyerekkorban, de a melón kívül nem lesz rá szükséged, mert nemigen lesznek kanadai barátaid. Különben egyedül vagy?
 - Nem, a család is velem van. A nejem meg a két fiam a másik váróban.
 - Ja, ők nem dohányoznak! Hány évesek a lurkók? Tudod, hány család ment külön azok közül, akiket ismertem? Nem akarok vészmadarat játszani, csak valahogy megláttam benned saját magamat, azt a jóhiszemű pasast, aki én voltam tizenöt éve. Nagyon kell itt vigyázni. Tudod, a távolság mindent megváltoztat.
- Erre a szőke kezdeti érdektelensége megváltozott. A borostás pedig folytatta.
- Nagyon figyelj oda, hogy tönkre ne menjen a házasságod. Mert itt aztán nem kapsz másik nőt, öregem. Itt nincs olyan, hogy az utcán ismerkedsz, vagy ilyesmi. Ha leszólítasz egy nőt, az máris szalad a rendőrhöz, hogy molesztáltad. A kanadai nő szóba sem áll veled, ha meghallja, hogy beszélsz, még az is lenéz, akit otthon bányarémnek tartanál. Ha a végén valakit mégis felszednél, ne reméld, hogy mosni, főzni fog rád. Emancipáció van! Szóval vigyázz az asszonyra erősen.
 - Majd igyekszem.
 - Figyelj! Nem tudom, ki mennyit mesélt neked erről az országról, de jobb későn, mint soha. Legalább nem leszel rosszul, amikor szembe jönnek veled a dolgok.
 - Milyen dolgok?
 - Hogy például felejtse el a téglaházat. Ne röhögj, ez nagyon fontos. Ne csodálkozz, ha éjjel nem tudsz aludni, mert hallani fogod, hogy a szomszédod kicsoszog a retyóra, na meg azt is, amit ott művel. Tudni fogod, mekkora bika a feletted lakó, hacsak nem néma a felesége. Egyébként, mennyi idősek a gyerekeid?
 - Nyolc és tizenkettő.
 - Hát, öregem, ezután már csak felejteni fognak. Itt olyan az oktatási rendszer, hogy azt csak egy bukott diák találhatta ki. Nincs követelmény, nincs lecke, nincsenek könyvek, tanrend, csak valami eszelős csapkodás az ismeretekben, sem történelem, sem irodalom. Itt egy tízéves gyerek még majdnem analfabéta.
 - Hát azt én is hallottam, hogy gyengébb az oktatás....
 - És hogy álltok egészségileg? Mert itt az orvosi ellátás igen frankó, úgy értem, az orvosokat ellátják pénzzel, de az nem elég nekik, sztrájkolnak is rendszeren. A házi orvos nem tud semmit, csak elirányít a specialistához, akire hónapokat kell várni. Viszont szétszítottak egy kézikönyvet a lakosságnak, és ha ügyes vagy, kigyógyíthatod saját magad. Egyik ismerősöm egyszer elment a körzeti orvoshoz, de út közben elesett, alaposan megütötte a térdét. A rendelőben még várták egy félórát, majd az orvos megnézte a szemét, amellyel be volt rendelve, a térdére meg azt mondták, hogy az nem volt bejelentve. Végül megunták, hogy a szerencsétlen össze-vissza vérezett mindent, ezért a kezébe nyomták a kötszert, hogy lássa el önmagát. De aztán az asszisztens még utána szólott, hogy egy hét múlva menjen vissza megmutatni a térdét, hogyan gyógyul. Tudod, miért? Mert minden egyes vizitet külön leszámolják az állam felé.

- Mégis azt mondják, hogy itt sokkal jobb az egészségügyi ellátás, mint Amerikában.
 - Ne félj, már munkálkodnak rajta, hogy olyan legyen!
 - De azért ez mégiscsak jobb, mint az otthoni helyzet. Itt azért csak van pénz az ilyen dolgokra.
 - A pénz a legkevesebb, ha-ha-ha. Mostanában mindent magánosítanak. Éppen most árusítják az elektromos műveket, amelyet ha megvesz valami magáncég, attól kezdve ötször annyiba kerül majd az áram. Majd döngeti a mellét valami kókler, az áram én vagyok.
 - Ez ismerős.
 - Na látod. A politikusok meg olyan korruptak, hogy azzal van tele az újság, ki milyen vesztegetési botrányba keveredett.
 - Hát, ez tök olyan, mint otthon. Úgy beszélsz, mintha nem lenne különbség a két ország között.
 - Na, azért van különbség. Felejtsd el, hogy átsuhansz a határon, mint manapság odahaza Hegyeshalomnál. Ha át akarsz menni az USA-ba, több kilométeres sor végére kell állnod.
 - Mondj már valami biztatót is!
 - Tessék! Nincs fajgyűlölet. Kérlek, itt mindenki szabadon járhat, kelhet, beszélhet, hordhat, amit akar, kiírhatja az üzletére saját anyanyelvén, hogy mit árul.
 - Ez azért nagyon szép.
 - Hát igen, de a bankautomatáknál vigyázz, mert van már egy csomó, amelyik csak mandarin nyelven üzemel. Ha vágod a kínait, az külön előny, mert néhány munkahelyen már felvételi követelmény. Ha veszel egy ázsiai bővítit...
- De ekkor kívülről megkocogtatták a váró üvegét. Egy fiatalasszony integetett sűrűen, a szőke összerezett és felpattant a helyéről. Elnyomta a cigarettát és bátoritanul kezét nyújtott a borostásnak.
- Jó utat hazafelé!
 - Honnan veszed, hogy én haza megyek?
 - Hát... Hát, amiket hallottam, megesküdtem volna rá, hogy elegend van az egészből, indulsz haza, a pesti gépet várod.
 - Szó sincs róla. Most jöttem otthonról.
 - Visszajöttél ide? Ezek után?
 - Hát...Tudod, ezt már megszoktam.

Távol áll tőlem, hogy magyarórát tartsak levelező tagozaton, de azért ez az iromány megérdemel egy kis kiértékelést. A humor egyik eszköze a hiányosságok eltúlzása, ez tehát rendben is lenne. Azonban a fogalmak meghatározása már igen árulkodó. Ugyanis a szerző Magyarország vagy óhaza helyett következetesen az „otthon” szót használta. Húsz-harminc év után „haza” menni vagy „otthonról” jönni nagyon árulkodó.

Abban az időben, amikor én Ausztráliában éltem, módosabb polgári körökben divat volt a frissen érettségizett ifjú hölgyet vagy fiatalembert világot látás szándékával elküldeni Angliába. Ha egy ilyen ifjút valaki megkérdezett: „What will you do after school?” (Mit csinálsz az érettségi után?), rendszerint azt a választ kapta, hogy „I will be going home for a year” (Egy évre hazalátogatok). Mondták ezt annak ellenére, hogy már a szülők is Ausztráliában születtek. Érdekes elmeállapot!

Epilógus

Pont epilógus ne lenne, kiált fel az olvasó. Persze, hogy van, hiszen eljött az ideje a színvállásnak. Kedves Szerző! Ha ma 23 éves lenne, kimenne-e Ausztráliába?

Néhány éve határozott igennel válaszoltam volna, mint ahogy a 15 éve megjelent első kiadásban erre ki is tértem. Mára azonban megváltozott a helyzet. A világot látás, a tapasztalatgyűjtés jó és bölcs dolog, de mára lettek más szempontok is.

Azzal nem mondom újat, ha közlöm, hogy hozzánk is elérkezett a piacgazdaság az összes jó és rossz hozadékaival együtt. Jó hozadéka, hogy az idén Húsvétkor a 900 forintos sonka mellett megjelent a piacon az 569 forintos szlovák sonka is, majd egy héttel később az 549 forintos. A bepánikolt magyar húsipar nem azon kezdett elgondolkodni, hogy traktoros tüntetés helyett talán a termelés hatékonyságát kellene növelni, á, dehogy. Ugyanis az ott hatalmon lévő vén faszik a hiánygazdaságban nőttek fel, arra szocializáltak (ideje lenne lecserélni őket!). Nekik az ugrott be, hogy le kell simferölni a szlovák sonkát. Szóval a jó hozadék a versenyhelyzet kialakulása, amiből a fogyasztó csak profitálhat.

Rossz hozadék viszont számtalan van. Mindjárt első, hogy az alkalmazásban, az érvényesülésben is versenyhelyzet van. Ma még nyílnak új és lukratív lehetőségek Magyarországon a fiatalok részére. Gondolj bele, ha egy jó kis pozíciót egy másik 23 éves foglal el, ő csak 40 év múlva megy nyugdíjba, tudsz te ennyit várni, hogy a hely megüresedjen? Aligha.

A napokban tudtam meg a TV-ből, hogy már magyar tanárokat is toboroznak angliai állásokra. Ötszázan már jelentkeztek és 90 meg is felelt. Éves fizetésük 5 millió magyar forintnak felel meg. Jaj de jó! De mielőtt odarohansz vakargassuk meg ezt az 5 milliót. Ez havi 416.000 forint, egy kicsit másképp hangzik, de persze még ez is jóval több, mint a magyarországi fizetés.

Azt viszont elfelejtették hozzátenni, hogy mennyibe kerül egy lakás, egy havi albérleti díj vagy egy kiló kenyér, esetleg egy mozijegy. Durván az mondható, hogy 1 £ vásárló ereje körülbelül 100 forint. Ez azt jelenti, hogy átlagosan minden négyszer többbe kerül ott, mint itt. Ez pedig a 416.000 forint vásárló erejét 104.000 forintra csökkenti. Valójában ennyit fog egy Magyarországról érkezett tanár keresni. Még mindig olyan kecsegtető?

Ha mégis a kimenetelt választod, mit nyersz? Előbb vagy utóbb lesz egy tökéletesnek mondható nyelvtudásod. Mit vesztesz? A magyarországi lehetőségek elszalasztását. Mibe fog ez „kerülni”? Jó adag lelki nyomor rád szakadásába és magyar identitásod részleges elvesztésébe. Vagyis sose leszel angol, de már teljes értékű magyar se. Ezért nem merem neked jó szívvel azt javasolni, hogy ha huszonéves fiatal vagy, egy kis világlátás céljából menj ki néhány évre.

Végül azért a döntés a tied, reményeim szerint én csak megkönnyíteni tudtam annak meghozatalát. Tanácsot pedig csak egyet adok, de azt nyomatékkal. Ha a kivándorlás mellett döntesz, és odakint egyszer, csak egyetlen egyszer felmerül a kétség, hogy helyesen döntöttél-e, ne tépelődj, azonnal gyere haza, amíg nem késő.

V é g e

Függelék

I. Emigrálás Ausztráliába (a hivatalos eljárás)

Ne szépítsük a dolgot, végül is azon töröd a fejed, hogy Ausztráliába emigrálsz. Ehhez azonban tudni kell egy csomó dolgot, meg aztán tenni is kell néhányat. Rendben van, ez a fejezet pont erről szól, csak előbb felkészítelek rá. Arról nyilván hallottál már, hogy Magyarországon micsoda bürokrácia van. Lehet, hogy ez is szerepel az okok között, amiért faképnél akarod hagyni a hazádat. Akkor most kapaszkodj, bürokrácia van ott is, csak egy kicsit kellemetlenebb, ugyanis az egész angol nyelven folyik.

Mondjuk nem vetted meg ezt a könyvet, és így nem olvasod el ezt a fejezetet. Mit csinálsz? Bemész az ausztrál követségre, szigorúan reggel 9-11 között, és elkezded érdeklődni. Fogsz ott találni egy rendkívül kedves hölgyet, aki némi akcentussal, de tökéletes magyar nyelven fel fog világosítani erről meg arról, de minél tovább világosít, annál kevésbé fogod érteni, mit is kellene tenned. Egyet azonban egyértelműen meg fogsz érteni. Aki Ausztráliába be kívánja tenni a lábát, az nyolc csoportba osztható, amelyet mindjárt fel is sorolok:

1. TÁRSKAPCSOLAT. Azaz házastárs, élettárs, eljegyzett menyasszony vagy vőlegény, amely lehet valódi vagy megjárt, de ugye ez magánügy.
2. GYERMEK. Azaz Ausztráliában élő ausztrál állampolgárnak az örökbefogadott, rokonságból átvállalt stb. gyermek.
3. SZÜLŐ. Azaz Ausztráliában élő ausztrál állampolgár ki akarja vitetni idős vagy még aktív szüleit.
4. ROKON. Vagyis az Ausztráliában élő ausztrál állampolgár egyéb más rokona.
5. MUNKAADÓI IGÉNY. Vagyis amikor egy ausztráliai vállalkozásnak gazdasági okok miatt szüksége van egy konkrét valakire, akit alkalmazni kíván.
6. EGYSZERŰ BEVÁNDORLÓ. Ehhez nem kell magyarázat. Különben is, ezt fogjuk részletezni.
7. VÁLLALKOZÓ. Arról van szó, akinek van néhány dollármilliója, és úgy dönt, hogy Ausztráliában akarja befektetni, vagy ott akar beindítani egy új vállalkozást. Nem hiszem, hogy érdekel a dolog, mert érzéseim szerint, ha lenne néhány százmillió forintod, eszedbe sem jutna Ausztrália.
8. KÜLÖNLEGES ESETEK. Például ha te vagy Beethoven, Einstein, akkor tárt karokkal várnak. De akkor is ide tartoznál, ha már éltél volna ott néhány évet, és most visszakívánczol.

Mind a nyolc csoportba sorolható vízumot kérő, mert a belépést a vízum nélkül elképzelni sem lehet, tudnivalóit egy-egy könyvecskébe foglalják össze, amelyet 20 dollárért, vagyis 2800 forintért meg lehet venni, sőt, ajánlatos megvenni. A könyvecskének, a vissza nem téríthető árán kívül, mindössze két szépséghibája van: terjedelme 60-70 oldal, nyelve angol, de nem ám konyhanyelv, hanem bürokrata, mondjuk a felsőfokú nyelvvizsga egy kicsit kevés hozzá.

Mivel azt feltételezem, hogy nem vagy sem örökbefogadandó gyermek, sem egy ausztrál valakinek a papája, és egy dúsgazdag matróna sem kíván téged férjnek, legokosabb, ha a bevándorlás lehetőségeivel foglalkozunk, azaz a 6. könyvecskével, amelyet helyetted én vettem meg 2800 forintért. Ezzel csak arra akartam rámutatni, hogy ettől a perctől kezdve az *Irány Ausztrália* című humoreszk nem csak ingyenben van, de már kerestél is rajta 300 forintot, ami nem is olyan rossz az érvényesülés felé vezető út első lépéseként. És akkor most átadom a szót az ausztrál **Department of Immigration, Multicultural and Indigenous Affairs**, röviden: **DIMIA**-nak, amely magyar fordításban: a Bevándorlási, Multikulturális és Bennszülött Ügyek Minisztériumát jelenti. Ne haragudj, hogy állandóan atyáskodok feletted, de ha tényleg odatartasz, akkor rád fér. Szóval, ez a minisztérium némi magyarázatot igényel. Bennszülött alatt az ausztrál lapos orrú abót, vagyis az aborigine-t értik, a „multikulturális” alatt pedig helyi kisebbséget. Valójában a „kisebbség” kifejezés további finomítás. Emlékezz csak, néhány éve még azt mondtuk, hogy „cigány”. Aztán kiderült, hogy ez sértő. Attól kezdve a cigányból „roma” lett, sőt, „kisebbség”. De hát mára már ez sem nagyon jó, mert például így kezdődik egy vicc: Móricka az utcán találkozik két kisebbséggel... Várható tehát, hogy hamarosan Magyarországon is bevezetik a multikultúrát a „hátrányos helyzetű” és a „kisebbségi” helyett. Ők már bevezették.

Lépjünk tovább! Első fontos tudnivaló, hogy bevándorlási kérelmekkel kizárólag csak a nevezett minisztériumhoz tartozó ASPC-hez (**Adelaide Skilled Processing Center**) lehet levéllel fordulni. Címük:

1st Floor, 55 Currie Street
ADELAIDE, SA 5000
Ausztrália

Érdeklődés:

Telefonon: +61-3-9657-4115
Fax: +61-8-8237-6629
E-mail: adelaide.skilled.center@immi.gov.au

Második fontos tudnivaló. Nem kötelező, de ajánlatos a bevándorlási ügyünkkel megbízni egy erre szakosodott, regisztrált ügynökséget. Ilyen ügynökségek címei megtekinthetők vagy letölthetők: www.themara-com.au honlapról.

Most nézzük hogyan osztható fel a tájékoztatás!

1. Alapkövetelmények (naná, hogy magunkkal szemben az ausztrál állam részéről).
2. Kategóriák (ami a bevándorlást illeti).
3. Érdempontok (mint az egyetemi felvételinél) és önkéértékelés.
4. Egészség és személyiség (persze, hogy a mi egészségünkről és a mi személyiségünkről van szó).
5. Általános tudnivalók.
6. A vízumkérés eljárása.

Mindenek előtt azonban tisztázzuk a fogalmakat!

Az alábbiakban felsorakoztatom azokat az angol kifejezéseket plusz a magyar megfelelőt, amelyekkel később te magad is összefuthatsz, sőt, én magam is ezeket fogom beépíteni a magyar szövegkörnyezetbe, mert így (mindkettőnknek) egyszerűbb. Különben is jobb, ha megszokod, az Ausztráliában élő magyarok az anyanyelvükbe már több száz angol szót beépítettek, ugyanis nekik is így egyszerűbb.

<i>Applicant</i>	A kivándorolni szándékozó személy.
<i>ASPC</i>	Az a hivatal, amely a bevándorlókkal foglalkozik.
<i>Assurer</i>	Ausztrál állampolgár, aki kezkesedik a bevándorlóért.
<i>Certified copy</i>	Hivatalosan jóváhagyott dokumentummásolat.
<i>Date of completion</i>	A követelményi megfelelés időpontja.
<i>DIMIA</i>	A bevándorlási stb. minisztérium.
<i>Employment</i>	Minimálisan heti 20 órás munkaviszony.
<i>IELTS</i>	<i>International English Language Testing System</i> = Angol nyelvtudást tesztelő nemzetközi rendszer.
<i>OET</i>	<i>Occupational English Test</i> = Szakmai angol nyelvtudást tesztelő rendszer.
<i>Pass mark</i>	A vizsgakövetelmény minimális összpontértéke.
<i>Points test</i>	Egyes kategóriáknál bizonyos számú pontot el kell érni.
<i>Pool mark</i>	Ha nem éred el a vizsgakövetelmény minimális összpont-értéket, akkor egy alacsonyabb, azaz pool mark-érték elérése esetén két éven át tartalékolásba kerülsz, és várhatsz arra, hogy a pass markot a pool mark-értékre süllyesszék.
<i>Regional Australia / Low population growth metropolitan areas</i>	Ausztrália vidéki területei illetve olyan városi területek ahol a népszaporulat alacsony, ezért külön pont jár annak, aki ezekre a helyekre akar letelepedni. A helységek jegyzéke beszerezhető a DIMIA-honlapról.
<i>Skilled Occupation List (SOL)</i>	Azon szakmák jegyzéke, amelyek egyike előfeltétele a bevándorlásnak. A jegyzék beszerezhető a DIMIA-honlapról.
<i>SIR Visa</i>	<i>Skilled Independent Regional</i> (ideiglenes) vízum = Vidéki szakmunkások részére adható vízum.
<i>Sponsor</i>	Kezességvállaló. Bizonyos kategóriáknál szükséges egy kezes, aki szükség esetén két éven át szállást és ellátást biztosít a kivándorlóttnak.
<i>Statutory Declaration</i>	Nyilatkozat ellenjegyzése, amelyet a törvény értelmében végezhetnek: békebírók, bírák, ügyvédek, bejegyzett orvosok, bankvezetők, postafiók vezetők, legalább ötéves gyakorlattal rendelkező közalkalmazottak.

1. Alapkövetelmények

Életkor

A jelentkezőnek 45 évnél fiatalabbnak kell lennie.

Nyelvtudás

A bevándorlónak megfelelő, azaz „szakmai” nyelvismerettel kell rendelkeznie. Bizonyos szakmák esetében a követelmény ennél magasabb. Jelentkezés előtt ajánlatos meggyőződni saját nyelvismeretéről.

Szakmai képzettség

A jelentkezőnek rendelkezni kell érettségi után elnyert szakismerettel, amelyről bizonyítványt is kapott. Megjegyzendő, hogy egyes 60 pontos szakmák esetében bizonyítvány helyett elfogadható bizonyos szakmai gyakorlat is.

Megjelölt szakterület

Jelentkezéskor meg kell jelölni egy szakmát, amelyből gyakorlatot és bizonyítványt szereztél. Ennek a szakmának szerepelni kell az SOL-ben. Megjegyzendő: amennyiben a szakmád nincs az SOL-ben, úgy jelentkezésed felesleges.

Szakmai gyakorlat

60 pontos szakmák esetében az elmúlt 18 hónapból legalább 12 hónapot a szakmában kellett eltöltened, amit a munkáltatónak igazolni kell.

40-50 pontos szakmák esetében az elmúlt 3 évből legalább 2 évet a szakmában kellett eltöltened, amit a munkáltatónak igazolni kell.

Szakmai tudás kiértékelése

Jelentkezés előtt ki kell értékeltetned szakmai ismeretedet a megfelelő ausztrál kiértékelő hatósággal. Vízum csak abban az esetben adható ki, ha a kiértékelés eredménye „megfelelő”.

Amennyiben a fent felsorakoztatott alapkövetelményeknek nem felelsz meg, bevándorlásra nem leszel jogosult.

2. Kategóriák

Bevándorlási szándék esetén első teendő kiválasztani a megfelelő vízumtípust. Ehhez nyújt segítséget ez a fejezet. Mire kell ügyelni a választásnál? Hogy összhangban legyen körülményeiddel, és hogy biztosítsa számodra azt, hogy megkapd a vízumot.

Az alábbi kategóriák közül választhatsz:

Ideiglenes vízumok

I. Diákvízum

II. SIR-vízum

Állandó vízumok

III. Offshore vízum (a kérelmező nincs Ausztráliában)

IV. Onshore vízum (a kérelmező Ausztráliában van)

V. Új-zélandi onshore vízum (kérelmező Új-Zélandon van)

A fenti kategóriákon belül a következő vízumosztályok vannak:

1. Független személyek részére szóló vízum, akik kielégítik az általános bevándorlási feltételeket, és nem rendelkeznek jótállóval.

2. Hiányszakmával bírók részére szóló vízum, akikért egy munkaadó vagy valamelyik állam vállal garanciát. IV. és V. kategóriáknál ez a forma nem választható.

3. A kijelölt földrajzi helyen való élésre jogosító vízum, ha a jótálló a kijelölt földrajzi helyek egyikén él a vízumkérelem benyújtásakor, s kapcsolata a kérelmezővel:

- nagykorú gyermeke (természetes, örökbefogadott vagy nevelt);
- szülője;
- testvére (beleértve örökbefogadottat és féltestvért is);
- unokaöcs vagy hűg (beleértve mostoha-unokatestvért is);
- első unokatestvér;
- unoka.

A késedelmes ügyintézés elkerülése végett javasoljuk a kérelemhez mellékelni egy családfát, valamint a családi kapcsolat bizonyítékait. Amennyiben a jótálló házastársad rokona, úgy házastársadnak ki kell tölteni a 47SK számú nyomtatványt, amelyet mellékelni kell a kérelemhez.

4. A kijelölt földrajzi helyen kívüli élésre jogosító vízum, ha a jótálló a kijelölt földrajzi helyeken kívül él, s kapcsolata a kérelmezővel:

- nagykorú gyermeke (természetes, örökbefogadott vagy nevelt);
- szülője;
- testvére (beleértve örökbefogadottat és féltestvért is);
- unokaöcs vagy hűg (beleértve örökbefogadott és mostoha-unokatestvért is).

A késedelmes ügyintézés elkerülése végett javasoljuk a kérelemhez mellékelni egy családfát, valamint a családi kapcsolat bizonyítékait. Amennyiben a jótálló házastársad rokona, úgy házastársadnak ki kell tölteni a 47SK számú nyomtatványt, amelyet mellékelni kell a kérelemhez.

3. Érdempontok és önértékelés

A 1., 2. és 3. osztályokba tartozó vízumok kérelmezőinek bizonyos számú érdempontot el kell érniük ahhoz, hogy kérelmük pozitív elbírálásba részesüljön.

Pontokat a következőkért lehet kapni:

- szakképzettség;
- életkor;
- angol nyelvtudás;
- specifikus gyakorlat;
- keresett szakterület (és felajánlott munkalehetőség);
- ausztráliai képzettség;

- vidéki vagy lassú népességszorulatú földrajzi helyen való lakás;
- házastárs szakmája;
- rokon kapcsolat;
- extrapontok a következőkért:
 - tőkeberuházás,
 - helyi munkatapasztalat,
 - az angolon kívüli nyelvtudás.

A megfelelés pontszámai

A vízum elnyeréséhez a vízumkérelem benyújtásakor előírt pontszámot kell elérni. Ez az érték időről időre változhat.

Pontok szakképzettségért

- 60 pont jár a formális képzéshez kötött szakértelemért (diploma vagy szakmunkás-bizonyítvány) és olyan szakmai gyakorlatért, amely Ausztráliában elfogadható.
- 50 pont jár olyan felsőfokú diplomáért, amely nincs kapcsolatban a szándékolt munkavállalással.
- 40 pont jár egyéb szakértelemért, amely nem feltétlenül kapcsolódik a szándékolt munkavállaláshoz.

Felkészülés a vízumkérelemhez: a kérelem benyújtása előtt a kérelmező és házastársának szakképzettségét az illetékes hatósággal ki kell értékelteni, hogy kielégítő-e. Ezt a kiértékelést mellékelni kell a vízumkérelemhez. Mellékelni kell még a kérelem elbírálásához szükséges összes bizonyítvány és igazolás hitelesített másolatát.

Az életkor pontszámai:

Életkor a benyújtás pillanatában	Az érte járó pont
18-29 év	30
30-34 év	25
35-39 év	20
40-44 év	15

Az angol nyelvtudás pontszámai

20 pont jár a körülbelül a magyar felsőfokú nyelvvizsgának megfelelő tudásért, ami meglehetősen bonyolult nyelvi fordulatok megértését és alkalmazását jelenti, különösen ismerős helyzetekben.

15 pont jár a körülbelüli magyar középfokú nyelvvizsgának megfelelő tudásért, ami a legtöbb élethelyzetben elfogadható nyelvi helytállást jelent.

Specifikus gyakorlatért járó pontok

10 pont jár akkor, ha a 60 pontos szakképzettség mellett a kérelmező az elmúlt 4 évből legalább 3 éven át ezen szakképzettséget vagy szakmailag ehhez nagyon közelálló szakképzettséget hasznosító alkalmazásban volt.

5 pont jár akkor, ha a 40, 50 vagy 60 pontos szakképzettség mellett az elmúlt 4 évből legalább 3 éven át a kívánatos foglalkozások jegyzékében szereplő valamelyik területen dolgozott.

A kívánatos foglalkozások jegyzékében a következő szerepelnek. Egészségügy területén minden: nővértől kezdve, műtősnőként át valamennyi szakorvosig, beleértve gyógyszerészeket és gyógyterapeutákat is. Vendéglátóipari séf és cukrász. Gépkocsigyártással és -javítással kapcsolatos szakmák. Fodrász, kárpitós, lemezlakatos, szerszámkészítő, első osztályú hegesztő, hűtőgépszerező.

Ausztráliai képzettségért járó pontok

15 pont jár akkor, ha a kérelmező Ausztráliában doktorált legalább 2 éves helyben tanulás után.

10 pont jár akkor, ha a kérelmező Ausztráliában diplomázott legalább 1 éves helyben tanulás után.

5 pont jár akkor, ha a kérelmező Ausztráliában szerzett szakmunkásbizonyítványt legalább 2 éves helyben tanulás után.

Földrajzi helyért járó pontok

5 pont jár akkor, ha a kérelmező legalább 2 évig dolgozott vagy tanult vidéken vagy lassú népszaporulatú földrajzi helyen Ausztráliában.

A házastárs szakmájáért járó pontok

5 pont jár akkor, ha a kérelmező házastársa is kielégíti az életkorral, angol nyelvtudással, képzettséggel, szakmai tapasztalattal kapcsolatos követelményeket, és erről az illetékes hatóság által kiállított bizonyítvánnyal rendelkezik.

Extra pontok kaphatók

a. Minimálisan 100 000 ausztrál dollár beruházásért.

b. Helyi munkatapasztalatért: Az elmúlt 48 hónapból legalább 6 hónap alkalmazás pontozható, amennyiben az a kívánatos foglalkozások területén történt.

c. Angolon kívüli nyelvtudásért. A jegyzékben szerepel a magyar is.

Rokoni kapcsolatért járó pont

15 pont jár akkor, ha a kérelmezőnek vagy élettársának van olyan Ausztráliában élő rokona, aki ausztrál állampolgár vagy állampolgárság nélküli állandó lakos, és hajlandó kezességet vállalni a kérelmezőért.

A kérelmező vagy élettársának a rokoni kapcsolata:

- nagykorú gyermek;
- szülő;
- testvér (beleértve az örökbefogadott és mostoha illetve féltestvért is);
- unokaöcs vagy unokahúg (beleértve az örökbefogadásból és a mostohastátuszból levezetetteket is).

4. Egészség és személyiség

Egészség

A kérelmezőnek és valamennyi eltartottjának szigorú egészségügyi követelményeknek kell megfelelniük, aminek célja Ausztrália megóvása betegségektől, illetve gyógykezelési költségektől. Ezek a követelmények letölthetők a www.immi.gov.au/forms_booklets/index.htm honlap megfelelő linkjéről.

Kivonatolva annyi elmondható, hogy Ausztráliába nem engedik be a következő betegségekben szenvedőket: tuberkulózis, AIDS, hepatitisz B. Ezen betegségek kiszűréséhez a szükséges vizsgálatokat el kell végezni.

Ezen kívül, akiről ránézésre megállapítható, hogy kövér, azt sem engedik be némileg fondorlatos módon. A logika a következő: a kövér (műszóval obesitasban szenvedő) ember hajlamos a cukorbetegsége, szív-ér rendszeri (pl. koszorúér-szűkület) betegségekre és reumatikus gyulladásra. A beengedés megtagadása nem ezen betegségek jelenlétére, hanem azok nagy valószínűséggel való bekövetkezésére épül.

Személyiség

A személyiséggel kapcsolatos követelmény megfelel a magyarországi erkölcsi bizonyítványnak. Ez nem automatikusan kötelező, de a kérvényezőt felkérhetik annak rendőrségi bizonyítására, hogy az elmúlt tíz év alatt ellene eljárás nem indult azokban az országban, ahol több mint 12 hónapot töltött, beleértve Ausztráliát is.

Külön felhívják a figyelmet arra, hogy ennek az igazolásnak a beszerzése esetenként egy évet is igénybe vehet (gondolom, főleg Ausztráliára gondolnak), amit a DIMIA nem vesz figyelembe. Egyszerű magyarrá lefordítva ez azt jelenti, hogy ha valaki „trükkös” úton jut ki, és ott a helyszínen akar eljárni a végleges letelepedés ügyében, akkor egy év után tanácsos az igazolás beszerzését elkezdeni.

5. Általános tudnivalók

Eltartott családtagok

Élettárs: Lehet házastárs vagy életközösség. Mindkét esetben igazolni kell a házasságot, vagy a tényleges együttélést.

Gyermek (eltartott): lehet természetes, örökbefogadott vagy mostoha. Ez utóbbi esetben idetartozik korábbi házasságból származó, vagy az élettárs korábbi házasságából származó minden 18 év alatti gyermek. 18-25 év közötti gyermek eltartottnak számít a tény igazolása esetén. 25 feletti gyermek nem fogadható el eltartottnak.

Egyéb családtag: bármely családhoz tartozó személyt eltartottnak lehet tekinteni a megfelelő igazolás esetén.

Gondnokság: a tényt, hogy egy gyermek a kérelmező gondnoksága alatt áll, bizonyítani kell. Gondolnak itt arra, ha egy kiskorú gyerek valamelyik szülője nem kéri a bevándorlást.

Trükkös bevándorlási ötleteknél ezekre a finomságokra ügyelni kell!

Az élet Ausztráliában

Más országokkal összehasonlítva az ausztráliai élet meglehetősen drága, amit a bevándorlónak állnia kell. Összehasonlítás végett megemlítik, hogy 1999-ben annak a bevándorlónak a háztartás vezetése, aki még nem élt ott két éve, átlagosan heti 930 dollárba (kábé 600 ezer forint/hónap) került. Becslések szerint albérletben élő házastársaknak a túléléshez minimum 365 dollárra (kábé 250 ezer forint/hónap) van szükségük hetente.

Arra is felhívják a figyelmet, hogy ausztrál relációban az útiköltség, illetve a szállítási költség magas.

Foglalkoztatás

A foglalkoztatási lehetőségek Ausztráliában a kereslet-kínálat törvényeit követik, és nagymértékben függ a gazdaság helyzetétől, a keresett munkalehetőség jellegétől és a különleges körülményektől, amelyek az ország különböző részeire jellemző. A bevándorlás engedélyezése önmagában nem garancia a munkavállalásra.

2003 augusztusában az ausztrál munkanélküliség 5,8 százalék volt, de az új bevándorlók között ez az arány jóval magasabb. Az utolsó 32 hónapban érkezettek körében a becsült munkanélküliségi arány 12,6 százalék. Ezen belül ez az érték az angol anyanyelvűeknél 6,6 százalék, míg az idegen országban születettek között 16,3 százalék. A munkalehetőségek jól felmérhetők a szerdai és a szombati napilapokból.

Szociális háló

Munkanélküli segély és táppénz csak állandó vízummal rendelkező olyan bevándorlónak jár, aki rendelkezik 2 év alkalmazással. Nyugdíj pedig legalább 10 ledolgozott év után jár.

Éppen ezért a DIMIA felhívja a figyelmet arra, hogy bevándorlóknak ajánlatos két év önfenntartásra elegendő tartalékról gondoskodni bevándorlásuk előtt.

A két év kivárás alól van lehetőség kivételt tenni, de a „nincs állásom” vagy az „elfogyott a pénzem” nem elégséges ok. A kivételezés csak rendkívüli esetben lehetséges, és akkor is kölcsönről, nem pedig segélyről lehet szó.

Nyugdíj is folyósítható tíz évnél kevesebb munkaviszony után, amennyiben Ausztráliának van kölcsönösségen alapuló megfelelő egyezménye a bevándorló anyaországával. Magyarországgal, Ukrajnával, Romániával, Szerbiával, Szlovákiával nem kötött ilyen egyezményt, Horvátországgal és Szlovéniával viszont igen.

Az állandó tartózkodás elnyerése után az özvegyi nyugdíj, rokkantnyugdíj, valamint gyermekét egyedül nevelő szülő támogatásának folyósítására is van lehetőség, a fentiekben körvonalazott egyezmény esetében.

A két év kivárása alól mentesülnek a menekültstátusszal rendelkezők és az emberségességi alapon tartózkodók.

Többgyermekes családok részesülhetnek családi adókedvezményben és/vagy gyermeknevelési támogatásban. Ehhez a kedvezményhez nincs szükség két év helyben lakásra, de csak állandó vízum esetében kapható. A támogatás mértéke egyénileg kerül kiszámításra, ahol figyelembe veszik a gyerekek számát, a család összesített jövedelmét. Figyelembe kell venni azt, hogy a támogatás mértéke a család fenntartására nem elegendő!

További részletek megtudhatók a www.centrelink.gov.au honlapról, vagy levelezés útján a következő címen:

Manager
International Services
Centrelink
GPO Box 273
HOBART TAS 7001
Australia

Gyógyászati költségek

Az ausztrál állam a *Medicarer* rendszeren belül hozzájárul az állampolgárok gyógyászati költségeihez, beleértve a kórházi gyógykezelést és a gyógyszer-támogatást is. Ezt azonban csak akkor lehet igénybe venni, ha a bevándorló rendelkezik letelepedési engedéllyel (*permanent*

residence visa). További részletek megtudhatók a www.hic.gov.au honlapról, vagy levelezés útján a következő címen:

Private Health Industry Branch
Department of Health and Ageing
GOP Box 9848
CANBERRA ACT 2601
Australia

Egyéb információk : www.immi.gov.au/settle/booklets/index.htm

6. A vízumkérés eljárása

Ha majd elolvastad a következő részt, amely az ausztráliai életről szól, és úgy döntöttél, hogy kivándorolsz, akkor a legegyszerűbb, ha letöltesz egy vízumkérő formanyomtatványt, kitöltöd, és eljuttatod közvetlenül (tehát nem a magyarországi ausztrál követségre) az ASPC címére, amelyet a biztonság kedvéért újra leírok:

Adelaide Skilled Processing Centre
1st Floor, 55 Currie Street
ADELAIDE, SA 5000
Australia

Érdeklődés:

Telefonon: 61-3-9657-4115

Fax: 61-8-8237-6629

E-mail: adelaide.skilled.center@immi.gov.au

A formanyomtatvány és kitöltési utasítás letölthető a következő linkről:
www.immi.gov.au/allforms/pdf/47sh.pdf

Általános információ beszerezhető DIMIA honlapjáról: www.immi.gov.au

Kell-e írnom, hogy vízum nélkül el sem hagyhatod a repülőteret?

Kell-e írnom, hogy a vízumkérő űrlapot angolul kell kitölteni és őszintén, csalás- és svindlimentesen?

Kell-e írnom, hogy ha a vízumkérő űrlapot rosszul töltöd ki, nem csak elveszíted a befizetett összeget, de hónapokkal elcsúszik az ügyintézés. A bevándorlást elbíráló köztisztviselők rendkívül tisztességesek, de abszolút törvénytisztelők és nagyon szigorúak.

Az űrlapon szereplő minden egyes adatot alá kell támasztanod csatolt igazolással (ellenjegyzett fénymásolat)! Ezek közül eredetinek kell lenni: angol nyelvvizsga, szakismeret bizonyítása (diploma, szakvizsga stb.), erkölcsi bizonyítvány. A bizonyítványokat le kell fordíttatni angolra és az OFFI-val⁶³ hitelesíttetni kell, és a hitelesített fordítást is mellékelni kell.

A vízumkérelem benyújtása után, de a vízum megadás előtti időben a lakcímben vagy az adatokban beálló változásokról a DIMIA-t értesíteni kell.

A DIMIA hajlandó veled elektronikus úton (fax, e-mail) érintkezni, ha erre felhatalmazod.

Döntéséről a DIMIA értesíteni fog. Elutasítás esetén közli veled az okot, és hogy miként élhetsz jogorvoslattal.

⁶³ Országos Fordító és Fordításhitelesítő Iroda, 1062 Budapest, Bajza utca 52.

II. Az élet Ausztráliában (hivatalos tájékoztató)

Hadd kezdjem azzal, ha az én időmben ilyen kedvezően bántak volna a bevándorlókkal, nem biztos, hogy faképnél hagytam volna őket. Ma Ausztrália a legjobb hely a világon, klímája, gazdasága, társadalmi rendezettsége és életminősége szempontjából. Valóban szerencsés flótásnak tarthatja magát az, aki ott látja meg a napvilágot (nem feltétlenül az odavándorlók is).

Az alábbi rész a DIMIA által összeállított 60 oldalas *Welcome to Victoria* című kiadvány kivonatolása. Ezt külön-külön valamennyi állam és territórium részére kiadták. Tartalmuk 98 százalékban azonos. Egyes telefonszámok, címek stb. viszont nem azonosak. Az előzőekben olvasottak Victoria államra, Melbourne és környékére érvényesek.

A tájékoztató felosztása

1. Mi a teendő közvetlenül a bevándorlás után?
2. Hogy állunk az angollal?
3. Vészhelyzet
4. Hol kérhetünk segítséget?
5. Az ausztrál szokások és törvények
6. Lakhatás
7. Alkalmazás
8. Szociális háló
9. Közlekedés
10. Oktatás és gyermeknevelés
11. Az egészségügyi rendszer
12. Szórakozás (rekreáció) és a média
13. Állami szolgáltatások

Mi a teendő közvetlenül a bevándorlás után?

- a. Adószám igénylése
- b. Bejelentkezés a Medicare (társadalombiztosítási) rendszerbe
- c. Bankszámlanyitás
- d. Bejelentkezés a Centrelink rendszerbe
- e. Beiratkozás angolnyelvre
- f. Gyerekek beiratása az iskolába
- g. Jogosítványkérés

a) Adószám igénylés

Ezzel kezd az ausztráliai tevékenységed. Mindenkinek szüksége van adószámra, aki jövedelemmel rendelkezik, beleértve fizetést, vállalkozási hasznot és állami juttatást.

Az ausztrál APEH neve **ATO** (Australian Taxation Office). Adószám-igénylési űrlap letölthető az internetről: www.ato.gov.au/individuals, illetve személyesen kérhető a Centrelink- vagy ATO-irodákból, amelyek címe megtalálható a telefonkönyvekben, illetve a 13-2861-es telefonszámon kérve az űrlapot kiküldik a megadott névre és laccímre.

b) Bejelentkezés a Medicare rendszerbe

Az ausztrál állam a **Medicare** rendszeren keresztül hozzájárul az egyének egészségüggyel kapcsolatos költségeihez. A Medicare rendszerhez való csatlakozás után az egyén ingyenes közkórházi ápolást kap, hozzájárulást a kórházon kívüli kezelés költségeihez, valamint államilag támogatott gyógyszerekhez juthat.

Ausztráliába érkezés után a bejelentkezéssel körülbelül 10 munkanapot kell várni. A telefonkönyvben megtalálható Medicare-irodába személyesen kell elmenni, és magaddal kell vinni az útleveled és a repülőjegyed. Ha minden megfelelő, akkor kapsz egy „TAJ-számot”, és körülbelül három héten belül címedre ki fogják küldeni a „TAJ-kártyát”.

Amennyiben az érkezés után, de 10 napon belül lenne szükség gyógykezelésre, a Medicare-nél be lehet jelentkezni egy ideiglenes TAJ-szám kérésével.

Medicare-irodában járva kérj egy *Welcome Kit* elnevezésű tájékoztatót, amely 16 nyelvre lefordítottak (de magyarra nem). A tájékoztatóból megtudható minden, beleértve a csatlakozási feltételeket és kifizetéseket is. Máskülönb a Welcome Kit letölthető az Internetről is: www.hic.gov.au/yourhealth/our_services/ahsfna.htm. A Medicare telefonszáma: 13-2011.

Természetes, hogy az állami Medicare-en kívül számtalan magán-egészségbiztosítási lehetőség is létezik.

Alacsony jövedelműek kérhetnek a Centrelinktől *Health Care Cardot*, azaz „közgyógyellátást” igazoló kártyát, amelynek felhasználásáról még lesz szó.

c) Bankszámlanyitás

Az ausztrál emberek pénzüket bankban tartják, esetleg más pénzügyi tevékenységet folytató intézményben. Ebből következik, hogy az emberek készpénz helyett bankkártyával vagy hitelkártyával fizetnek.

Megérkezés után ajánlatos bankszámlát nyitni hat héten belül, mert ez esetben a számlanyitáshoz elégséges az útleveled. Hat hét után azonosítás végett pusztán az útleveled nem elég, a bank kérhet más személyazonosítót is, amely ha nincs, kellemetlenséget vonhat maga után. A banknak add meg az adószámodat, mert így a kamatadódat nem a maximális mértékben fogják levonni.

d) Bejelentkezés a Centrelink rendszerbe

A Centrelink egy állami intézmény, amelyet azért hoztak létre, hogy segítse az egyéneket munkalehetőség keresésében, segélyjuttatásokban és egyéb ügyekben, mint például diplomák, szakmunkás-bizonyítványok elismertetése stb. Ahogy az a) pont alatt jeleztem, adószám-igénylési űrlap a Centrelinknél is kapható, és szükség esetén segítenek az űrlap kitöltésében. Ha vannak gyermekeid, a Centrelink segít családi pótlék igénylésben is.

e) Beiratkozás angol nyelvleckére

Bizonyára nem kell kihangsúlyoznom, milyen fontos az angol nyelvtudás. Ezt az ausztrál állam is belátta, és ezért 510 leckeórát ingyen biztosít minden újonnan érkező részére az **AMEP** (Adult Migrant English Program) program keretein belül. A részvételi jog azonban 3 hónap után elvész, ezért fontos a mielőbbi jelentkezés. Bejelentkezés után a tényleges részvételt indokolt esetben el lehet halasztani. Ha a kurzuson való részvétel másképp nem

lehetséges, van lehetőség gyermekfelügyelet igénybevételére. Az AMEP egyaránt nyújt nappali vagy esti tanfolyamokat, sőt, levelező tagozatot is fenntart, amihez időnként tanár kiküldése is hozzátartozik.

További információk, például iskolák címei letölthetők a www.immi.gov.au/amep honlapról.

f) Gyerekek beíratása az iskolába

Az ausztrál törvények szerint a 6-15 év közötti gyermekeknek kötelező az iskolalátogatás, vagyis minél előbb be kell a gyerekeket íratni.

g) Jogosítványkérés

Állandó vízummal és külföldi jogosítvánnyal az érkezést követően 3 hónapig vezethetsz gépkocsit. Ezen türelmi periódus után azonban csak akkor, ha kiváltod az ausztrál *driver's licence-t*, vagyis jogosítványt. A jogosítvány megszerzéséhez szükséges: sikeres szemvizsgálat, próbavezetés és elméleti ismeretek. További érdeklődés telefonon: 13-1171. Az ausztrál „KRESZ” szigorú, és alkohollal kapcsolatban null-toleranciás.

Hogy állunk az angol nyelvvel?

Ha az angol nyelvtudásod hiányos, és szükséged van egy tolmácsra, akkor a **TIS** (Translating and Interpreting Service) állami ügynökséget igénybe veheted a 13-1202 telefonszámon, vagy a www.immi.gov.au/tis/index.htm honlap segítségével. Tolmácsolás lehetséges telefonon keresztül, vagy ha szükség úgy kívánja, a tolmács helyszínre kérésével.

A letelepedéshez szükséges fontos dokumentumok lefordítását adott esetben a DIMIA ingyen elvégezteti megérkezésked követő 2 éven belül. Ezek lehetnek: születési anyakönyvi kivonat, házasságlevél, szakmai bizonyítvány és alkalmazói véleményezés (referencia).

A dokumentumokat át kell adni egy bejegyzett fordítóirodának, amely kiválasztható a www.naati.com.au honlapról.

Vészhelyzet

Vészhelyzetben hívd az ingyenes **000** telefonszámot, ha a rendőrségre, tűzoltóságra vagy a mentőkre van szükséged. Ha nem tudsz jól angolul, akkor csak annyit mondj be a jelentkezőnek, hogy

- *police* (polisz) = rendőrség
- *ambulance* (ambulenz) = mentők
- *fire* (fájer) = tűzoltóság

És mond be anyanyelvedet: *Hungarian* (hangérier), a telefonkezelő automatikusan kapcsolni fog a TIS szolgáltatáshoz. Tehát ne tedd le a telefont. Hamarosan jelentkezni fog egy tolmács, és segít címed és a körülmények ismertetésében.

Rendőrség

Nem vészhelyzetben a rendőrséget ne hívd fel a 000 telefonszámon. Normál, ingyenes telefonszámuk benne van a telefonkönyvben.

Az ausztrál rendőrségnek semmi köze sincs más karhatalmi szervhez, és a politikához. Feladatuk az emberek életének és vagyonának a védelme, a bűn megelőzése és üldözése. Kérésre a rendőrség beavatkozik családi ügyekbe is, amennyiben veszekedés, fizikai, szexuális vagy pszichés bántalom (abúzus) esete áll fenn.

Mentők

Ha szükséged van mentőkre, hívd a 000 telefonszámot. A mentők szükség szerint ingyen látnak el a helyszínen, vagy kórházba szállítanak (mint Magyarországon). Egyéb esetben a mentőkkel való szállítás igen költséges lehet, kivéve, ha rendelkezel a már említett Health Care Carddal.

Tűzoltók

Vészhelyzetben a 000 telefonszámon hívhatók tűzoltáshoz, emberek kimentéséhez égő épületből. A magyarországi viszonyoknak megfelelően a tűzoltóság old meg vegyi anyagokkal vagy bonyolult műszaki helyzettel kapcsolatos problémákat.

Egyebek

Mérgezéssel, kigyómarással kapcsolatban hívd a 13-1126 telefonszámot.

Hol kérhetünk segítséget?

Az AMEP,

vagyis az Adult Migrant English Program = „Felnőtt Bevándorlók Angol Nyelvi Programja” tanára az angoltanításon kívül segíteni fog neked az ausztrál életforma megértésében és a mindennapi tevékenységekben, mint például banki tevékenység, bevásárlás, állásra jelentkezés és közösségi munkában való részvétel. Osztálytársaid hasonló cipőben fognak járni, ami lehetővé teszi a tapasztalatcserét. Induló tanfolyamok letölthetők a www.immi.gov.au/amep honlapról.

Az MRCs,

vagyis Migrant Resource Centres = Bevándorlók Segélyközpontjának munkatársai készek arra, hogy információval lássanak el és segítsenek, különösen akkor, ha nem angol az anyanyelved. Ezenkívül átirányítanak az adott esetben szükséges megfelelő szolgáltatások felé. A hozzád legközelebb eső iroda címe megtalálható a telefonkönyvben. Jó ötlet, ha lakhelyválasztás után első utad ebbe az irodába vezet.

Etnikai és társadalmi szervezetek

Számtalan etnikai és társadalmi szervezet létezik, ahol szintén segítenek, illetve útbaigazítanak. Vannak klubok, egyesületek és vallásos közösségek, amelyekhez csatlakozásod megfontolhatod. Ezek megtalálhatók a telefonkönyv sárga (*yellow*) oldalain.

Ifjúsági szervezetek

Országszerte számtalan társadalmi szervezet létezik, amelyek rendelkeznek ifjúsági programokkal 12 és 25 év közötti fiatalok számára. Ezekkel kapcsolatban információt kaphatsz a helyi önkormányzat *Youth Service* összekötőtől. Ezek a programok rendszerint ingyenesek, vagy csak névleges összeget kell értük fizetni. Ezzel kapcsolatos hasznos információ beszerezhető az állami felügyelet alatt álló www.immi.gov.au/settle/youth honlapról.

Jogsegély

Magánszemélyek részére jogsegély szolgáltatást nyújt a National Association of Community Legal Centres (Közösségi Jogsegély Központok Nemzeti Szövetsége). Telefon: 9602-4949.

Erőszak, bántalmazás

Erőszak és bántalmazás esetén, beleértve családon belüli bántalmazást is, különböző szolgáltatásokhoz fordulhatunk. Például az „ausztrál NANE”, vagyis a Womens’s Domestic Violence Crisis Service 24 órán keresztül elérhető: 9373-0123.

Fogyasztóvédelem

Csak úgy, mint Magyarországon, ide fordulhatsz megtudni, van-e jogod egy adott esetben visszakövetelni a vételárat, visszavinni az árut, illetve garanciát érvényesíteni stb. Telefonszámuk Victoriában: 1300-558-181.

Helyi önkormányzat

Bizonyos problémákkal fordulhatsz a helyi önkormányzathoz, amelynek telefonszáma a telefonkönyvben megtalálható.

Segély vészhelyzetben

Ha vészhelyzetben szükséged van élelmiszerre, ruhára, hajlékra vagy bútorra, akkor fordulj valamelyik nem állami segélyszervezethez. Például:

– St. Vincent de Paul Society	9629-7152
– The Salvation Army (üdvhadsereg)	9653-3213
– The Smith Family	02-9550-4422
– The New Hope Foundation	9318-8488
– Community Information Victoria	9670-1233

Előfordulhat, hogy egyik-másik segélyszervezetnél ki kell elégíteni bizonyos kritériumokat.

Rokonkeresés

Az ausztráliai Vöröskeresztnek van családtagkereső és üzenetátadó szolgáltatása olyan családtagok részére, akiket elválasztott egymástól háború, polgári zűrzavar vagy természet-csapás. Az ausztrál Vöröskereszt telefonszáma: 8327-7700. Információs forródrót: 1800-246-850.

Lelki segélyszolgálat

Ha krízishelyzetbe kerülsz, a padlón vagy, hallani akarsz egy emberi hangot, telefonálj segítségért a hét 7 napján és a nap 24 órájában.

– Lifeline (életveszélyben)	13-1114
– Kismama- és gyermekjóléti vonal	13-2229
– Care Ring (gondoskodás)	13-6169
– Alkohol és drog segítség – közvetlen vonal	1800-888-236
– Szerencsejáték szenvedélybeteg-segítség	1800-156-789

Házassági tanácsadás

A *Relationships Australia* egy tanácsadó szolgáltatás, ha szükséges, tolmács segítségével. A szolgáltatás nem ingyenes, összege függ az igénybevevő jövedelmétől. A szolgáltatás nyitva áll egyének, házaspárok és egész családok részére.

Pénzügyi szolgáltatások

Ausztráliában széleskörű pénzintézeti tevékenységet folytató szolgáltatók vannak betétgyűjtésre, befektetésre és banki tevékenységre, de ezen tevékenységek szigorúan állami engedélyhez vannak kötve. Vannak szélhámosok, akik megpróbálhatják kiszedni belőled a pénzed. Ha ezekkel a tevékenységekkel kapcsolatban panaszod lenne, hívd fel az Australian Securities and Investments Commissiont (ASIC), amely megfelel a magyar Pénzügyi Felügyeletnek Állami Ellenőrzésének a 1300-300-630 telefonszámon.

Banktevékenység

Bankszámládról pénzt vehetsz fel személyesen az adott bankfióknál, vagy bankkártya segítségével PIN-kódod megadása után egy ATM-ből (*Automatic Teller Machine*), azaz bankautomatából.

Kölcsön- és hitelfelvétel

Kölcsönfelvétel esetén beleegyezel, hogy bizonyos összeget rendelkezésedre bocsátanak ellenszolgáltatás, vagyis kamat fejében az összeg előre kialkudott visszafizetése mellett. A kamatláb nagymértékben változik a hitelkonstrukció függvényében. Hitelfelvételnél légy körültekintő. Ha *vis maior*, vagyis előre nem látható okok miatt a hitelvisszafizetés nehézségekbe ütközik, kérheted a hitelkonstrukció megváltoztatását. Ha segítségre van szükséged, a következőkhöz fordulhatsz:

- Centrelink's Financial Information Service 13-2300
- Consumer Credit Legal Service 9602-3800
- Consumer Law Centre 9629-6300
- Credit Helpline 9602-3800

Független, ingyenes és bizalmas tanácsadást nyújt az ASIC (Australian Securities and Investments Commissions) állami bizottság. Kapcsolatba lépni a www.fido.asic.gov.au honlap segítségével lehet velük.

Biztosítás

A vagyon- és életbiztosítás ugyanúgy működik, mint Magyarországon. Gépkocsi esetében itt is van kötelező, amelyet *third partynak* hívnak. Vagyis egy „harmadik személy”, a leendő károsult lesz a kedvezményezett.

Koncesszió alacsony jövedelműek részére

Victoria Department of Human Services telefonszáma: 1800-658-521. Segítségükkel bizonyos szolgáltatások olcsóbban elérhetők Victoria államban, de ez vagy ehhez hasonló minden államban van.

Adósegély

Ausztráliában az adóév júliust elsejétől a következő naptári év június végéig terjed. Az ausztrál törvények szerint mindenkinek kell végezni adóbevallást. Az adóbevallásnál számtalan kedvezmény kapható, de a lehetőségekkel nincs mindenki tisztában. A *Tax Help* ingyenes szolgáltatás nyújt segítséget a 13-2861 telefonszámon.

Az ausztrál szokások és törvények

Az ausztrál szokások és törvények ismerete segít a beilleszkedésben. Ausztrália egy toleráns, multikulturális társadalom, ahol az embereknek különböző kulturális hátterük van. Az ausztrál multikulturalizmus bátorítja a bevándorlókat, hogy ápolják saját kultúrájukat, miközben elkötelezettek Ausztrália irányában. A bevándorlóktól elvárják az ausztrál értékek, szokások és törvények, valamint mások jogainak a tiszteletben tartását.

Jelenleg Ausztrália lakosságának több mint egynegyede Ausztrálián kívül született, és mintegy 200 különböző anyanyelvet beszélnek.

Találkozás és érintkezés emberekkel

Első találkozáskor szokás a másik jobb kezét megrázni saját jobb kezünkkel. Vagyis magyar módra kezét fogni. Egymást korábban nem ismerő emberek találkozásuk alkalmával nem ölelkeznek össze, és nem csókolják meg egymást.

Amikor valakihez beszélünk, közben a szemébe nézünk. Bár találkozhatunk olyanokkal, akit ez zavar.

Első találkozáskor Ausztráliában nem szokás kérdéseket feltenni a másik életkorát, családi állapotát, keresetét, anyagi helyzetét illetően.

Hacsak nem keresztnéven vagy bemutatva valakinek, illetve felkérnek a keresztnév használatára, a másik személyt titulusan és családi nevéen kell szólítani. Például: Mr. Wong, Ms Smith, Mrs Brown, dr. Lee. Megjegyzendő, hogy férjezett asszonyok hagyományos megszólítása a Mrs (kiejtve miszisz) régivágásúságra utal. A modern, „feminista” nők ragaszkodnak a nemrég kreált Ms-hez. Ugyanakkor a hajadonoknak a hagyományos megszólítása a Miss volt, amelyet manapság „szégyen” használni. Nők esetében, hogy ki milyen megszólítást preferál, azt ki kell szimatolni. Barátok és munkatársak egymást keresztnévükön szólítják.

A *please* és a *thank you* használatáról már volt szó egy aprócska történet kapcsán, amely történetesen a hűgommal esett meg. Van azonban még más is. Beszédközbevetés, figyelemfelkeltés, helyet kérés, illetve elbőffentés esetében az „excuse me” a kulcsszó.

Ausztráliában elkésni valahonnan jóval nagyobb „bűn”, mint Magyarországon. Ha észleljük, hogy késni fogunk, meg kell próbálni kapcsolatba lépni az érdekelt féllel, és jelezni késésünket. Ez főleg akkor fontos, amikor időpontot kértünk valamilyen szolgáltatáshoz (például fogorvos), ugyanis a felesleges várakoztatásért fizetni kell.

Nyilvános helyen a káromkodás, vagy sorban állás esetén a tolakodás nem csak illetlen, de törvénybeütköző is.

Egyenlőség és tiltott diszkrimináció

Az antidiszkriminációs törvény értelmében semmilyen esetben sem szabad emberek között különbséget tenni kora, származása, neme, családi állapota, gyermekvárandósága, politikai és vallási hovatartozása, rokkantsága vagy szexuális preferencia alapján.

Ennek alapján a gyűlöletkeltés büntetendő, de a magyarországi joggyakorlatnál jóval szigorúbban, azaz nem lehet a véleménynyilvánítás szabadsága mögé bújni.

Ha te magaddal szemben megkülönböztetést észlelsz, panasszal a következőkhöz fordulhatsz:

- Equal Opportunity Commission Victoria 9281-7100
- Human Right & Equal Opportunity Commission 1300-656-419

Családi erőszak

Az a magyarországi gyakorlat, hogy otthon azt teszek, amit akarok, vagy a feleségemmel úgy bánok, ahogy nekem tetszik, amihez senkinek semmi köze, Ausztráliában nem érvényes. Sem a rendőrség, sem a bíróság nem kezeli olyan lagymatagon a kérdést, mint az itthoni gyakorlat.

A családon belül a gyereket sem lehet kitenni fizikai fenyegetésnek. Az utóbbi időben Magyarországon is született ilyen törvény, de a „helyi hagyományok” miatt ez csak lassan lesz betartható. Ausztráliában, ha a szomszéd észleli, hogy gyermeked testi fenyegetésben részesítéd (mondjuk egy „atyai” pofon), az esetek 99 százalékában fel fog jelenteni.

Szexuális törvényszegések

Szexuális érintkezésbe 16 év alatti nem egyezhet bele, illetve beleegyezése érvénytelen. Ez tehát a lilimotiprás korhatára. A 16. életév betöltése után a fiatalkorúaknak (fiú és lány) a beleegyezése akkor érvénytelen, ha a másik fél a beleegyezőnek tanára vagy gondozója. A 10 és 15 év közöttiek szexuális érintkezése akkor nem sért törvényt, ha a partnerek közti kor-különbség nem éri el a két évet.

Egyebek

Gépkocsivezetés

Ausztráliában gépkocsivezetéshez a vezetőnek jogosítványra van szüksége, és a gépkocsinak kell lennie forgalmi engedélyének. A gépkocsiban minden utasnak viselni kell biztonsági övet. A balesetet a vezetőnek késedelem nélkül jelenteni kell a rendőrségnek.

A közlekedési kihágásért igen komoly pénzbüntetés jár. Nagyon komolyan veszik a gyorsajtást és az ittas vezetést.

Alkohol és cigaretta

A dohányzás Ausztráliában tilos állami hivatalokban, egészségügyi intézményekben, munkahelyeken, esetenként tilos lehet vendéglőkben, plázákban.

Tizenhét év alatti fiatalnak dohányárut eladni kihágásnak számít. Úgyszintén tilos alkoholt eladni 18 év alattinak, sőt, 18 év alatt tilos az alkoholfogyasztás is.

Környezetvédelem

Az ausztrálok kényesen vigyáznak a környezetükre. A szemetelés, hulladéklerakás törvénybe ütköző cselekedet. A szabadban élő állatok, halak védelmet élveznek, éppen ezért mielőtt halászni vagy vadászni mennél, tudakozódj, kell-e engedély és mire.

Környezetvédelmi bejelentéseket a következő telefonszámon tehetsz: 9695-2777.

Zajártalom

A szélsőséges zajkeltés törvénytelen. A zaj elfogadható szintje természetesen változó a különböző földrajzi helytől függően. Mindössze arra kell emlékezned, hogy Ausztráliában sem kelthetsz akkora zajt, amekkorát akarsz.

Állatok

Az állatkínzás Ausztráliában is törvénytelen, csakúgy, mint újabban Magyarországon is. Van azonban némi különbség. Ausztráliában a törvényeket nagyobb tiszteletben tartják, nem csak az állampolgárok, de a bírák is. Ausztráliában elképzelhetetlen, hogy egy apagyilkos elkerülje a büntetést pusztán azért, mert 15 évesen teherbe esett.

Lakhatás

Ház- vagy lakásbérlés

Bérlemény megszerzésének leggyakoribb módja ingatlanügynökségeken keresztül történik. Kiadó lakások hirdetései a napilapokban olvashatók, főleg szerdán és szombaton a *To Let* és az *Accommodation Vacant* klasszifikáció alatt. A bérleti szerződés megkötése (*lease* vagy *residential tenancy agreement*) abszolút feltétele az egyezés megkötésének. A szerződést csak akkor írd alá, ha százszázalékosan megértetted a feltételeket, mert később nem hivatkozhatasz a megértés hiányára!

Valószínűleg bérbevételi feltétel lesz négy hét bérleti díj letétbe helyezése, amelyet felmondás után visszakapsz, amennyiben nincs tartozásod, valamint tisztán és rongálásmentesen adod át a bérleményt. A bérleti díjat rendszerint két vagy négy hétre kell előre fizetni.

Létezik egy állami segítő program, amelynek keretein belül lehetőség van bérletidíj-támogatás elnyerésére. Az ezzel kapcsolatos információk beszerezhetők a Centrelinktől.

A bérlő jogai és kötelességei

Victoria államban az ügynökök és háziurak részére kötelező a bérlőnek átadni egy példányt a Consumer Affairs Victoria kiadásában megjelent *Renting a Home: Guidee for Tenants and Landlords* (Lakásbérlet: Irányelvek bérlők és háziurak részére) kiadványból legkésőbb azon a napon, amikor a bérlő beköltözik.

A könyvecskében tételesen fel van sorolva a témával kapcsolatos minden tudnivaló. A teljes könyvecske letölthető a következő linkről:

www.reiv.com.au/home/inside.asp?ID=115&pnav=112.

További tudnivalókat be lehet szerezni, sőt, panasszal lehet élni az ottani „fogyasztóvédelemlél”:

Consumer Affairs Victoria
2nd Floor/ 452 Flinders St.
Melbourne VIC 3000
Tel: 1300-558-181

Ház- vagy lakásvásárlás

Eladó házakat, lakásokat a napilapokban hirdetnek, de az ingatlan ügynökségek is rendelkeznek listákkal, és rendszerint adnak az érdeklődőknek egy ingyenes katalógust. Amikor az első házat megveszed, valószínűleg kaphatsz hozzá vissza nem térítendő állami támogatást (*First Home Buyers' Grant*). Az ezzel kapcsolatos tudnivalók beszerezhetők, illetve letölthetők a Real Estate Institute of Victoria (REIV) honlapjáról:

www.reiv.com.au/home/inside.asp?ID113&pnav=112

Állami bérlakások

Kisnyugdíjasok, alacsony jövedelmű nagycsaládosok stb. jogosultak olcsó állami bérlakások kiutalására. Ezt csak mint érdekességet említem meg, mert valószínűnek tartom, hogy a most kivándorolni akarók még jó pár évig nem lesznek érdekeltek ebben a témában. Különben a kiutalásra általában éveket kell várni.

Szükséglakás

Majd pont Ausztráliában nem lesz ilyen! Ha nem találsz megfelelő lakhatóságot (vajon ki dönti el?), illetve ha veszélyes („nem megfelelő”) helyen laksz, van mód szükséglakás igénybevitelére. Igény bejelentésre néhány telefonszám...

Office of Housing	9616-7777
Flagstaff Crisis Accommodation (férfiaknak)	9329-4800
Hanover Crisis Centre	9699-4566

Munkaerő alkalmazás

Álláskeresés

A napilapok *job vacancies* vagy *positions vacant* rovataiban található álláshirdetések, de vannak magánkézben lévő munkaközvetítő cégek is (telefonkönyv, sárga lapok).

Ezen kívül be lehet jelentkezni a Centrelinknél, akik segítenek álláskeresésben.

Az első időkben jó ötlet felvenni a kapcsolatot egy szaktanácsadóval, különösen, ha problémáid vannak a meghallgatásokkal kapcsolatban.

Számításba jöhet még az ingyenes Job Network Access segítsége: www.workplace.gov.au, illetve telefonon 13-6268.

Szakképzettség

Álláskeresésnél jobb az esélyeid, ha a képzettséged hivatalosan el van ismerve.

Ha képesítésed a fémiparban, építőiparban, gépgyártásban, villamos iparban vagy a vendéglátásban alkalmazható, akkor fordulj a Trades Recognition Australia szervezethez (TRA), ahol megtudhatod, hogy szakképzettséged elismerésének mi a módja.

Trade Recognition Australia
GPO Box 9879
Melbourne VIC 3001
T: 9954-2534

Ha ezt még Magyarországról kívánod lerendezni:

Trade Recognition Australia
GPO Box 9879
Cambera ACT 2601
T: 612-6121-7456

Diplomások

Az európai diplomások ingyenes segítséget kaphatnak az Overseas Qualifications Unittól (OQU) a következő témákkal kapcsolatban:

- diploma elismertetés;
- diploma átültetés (milyen ausztrál diplomával egyenértékű);
- ausztrál karrier lehetőségek;
- az eredeti diplomára épülő továbbképzés.

Kapcsolatba lépés: telefonon 9655-6164, e-mailen OQU@edumail.vic.gov.au

Érettségizettek

A magyarországi érettségi elismertetésével kapcsolatos tudnivalók letölthetők a www.vcaa.vic.edu.au honlapról.

Munkakörülmények

Állami előírás szabályozza:

- a minimálbért;
- a munkavállalási feltételeket;
- a juttatásokat;
- a túlórákat;
- a bérlevonás indokait;
- a munkaidőt;
- a szabadságolást;
- a hűségjutalmat;
- a betegszabadságot.

Bizonyos munkahelyeken a szakszervezet által aláírt kollektív munkaszerződés van érvényben, amely rendszerint kedvezőbb, mint az államilag előírt minimum.

Van jogi lehetőség magánjellegű munkaszerződés megkötésére a munkaadó és a munkavállaló között, de ennek feltételei a munkavállaló részére nem lehetnek kedvezőtlenebbek az államilag előírt minimumnál.

A munkavállalónak törvényes joga belépni egy szakszervezetbe, amit a munkaadó nem akadályozhat meg.

Magánnyugdíj

A magánnyugdíj angol megfelelője a *superannuation*, amely valójában egy takarékosági program, bebiztosítva azt, hogy idős korodra megfelelő jövedelemmel rendelkezz. A törvény szerint a munkaadónak a munkabér 9 százalékát be kell fizetnie a nyugdíjalapba. Amennyiben magasabb nyugdíjat szeretnél, mód van arra, hogy a havi befizetésed megemeld.

Egyes munkaadók „elfelejtik” befizetni hozzájárulásukat. Ezt időnként érdemes leellenőrizni az *Australian Taxation Office Superannuation Infoline* 13-1020 telefonszámán.

Adózás

A *Tax File Number* (TFN) az ausztrál adószám, amelyet az adóhivatal, az ATO ad ki egyének és vállalkozások részére. Munkába lépés után a munkaadód kérni fogja, hogy tölts ki egy űrlapot, amelyre rá kell vezetni az adószámodat. Ha még nincs adószámod, a munkaadó nem vonhat le többet adó címén, mint a szokásos ráta. Ha volt jövedelmed az utolsó adóévben (az előző július 1. és a rákövetkező június 30. között), akkor kötelezően be kell küldened egy kitöltött *Income Tax Return* nyomtatványt az ATO-nak.

Ausztráliában az ÁFA egységesen 10 százalék a legtöbb áru és szolgáltatásra. Ezt ott *Goods and Services Tax*-nek, azaz GST-nek nevezik. Az alapvető élelmiszerek, oktatás, egészségügyi szolgáltatások, gyermekgondozás és idősök gondozása ÁFA-, azaz GST-mentes.

Ha üzleti tevékenységet folytatsz, szükséged lesz egy *Australian Business Numberre*. Ezzel kapcsolatban felvilágosítást kaphatsz az ATO 13-2861 telefonszámán, illetve az ATO honlapjáról: www.ato.gov.au

Szociális háló

A szociális biztonság Ausztráliában a Centrelink állami ügynökségen keresztül érvényesül. A segélykifizetések összege a kérelmező vízumosztályától függ. A segélynyújtást egy személyes beszélgetés előzi meg, amelyre időpontot a 13-1202 telefonszámon lehet kérni. Ha az angol-tudásod hiányos, a telefonhíváskor kérhetsz tolmácssegítséget. Egyéb információk letölthetők a www.centrelink.gov.au honlapról.

A segély kiutalásához szükséges a kérelmező személyazonosítása (útlevél, repülőjegy, bank-számlaszám és lakcím). A segélyhez is szükséges az adószám (TFN).

Várakozási idő

Mint ahogy erről már volt szó, a segély kifizetésekhez (munkanélküli, beteg- stb.) 2 év ausztrál tartózkodásra van szükség, amely alól a menekültek és emberségességi okok miatt bevándorlók mentesülnek.

A várakozási idő alól felmentést kaphatnak azok, akik saját hibájukon kívül kerültek nehéz helyzetbe, amit alaposan bizonyítani kell.

Özvegyé válás, baleseti rokkantság, gyermeket egyedül nevelővé válás esetén lehetőség van segélyre vagy nyugdíjra. Ugyancsak lehetséges nyugdíjat kapni 10 év helyi munkaviszony nélkül is nemzetközi szerződés alapján, de ez magyarokra nem vonatkozik, amint erről már volt szó.

Családi adókedvezmény

Ha családban van eltartott gyermek, kaphatsz családi adókedvezményt és gyermekgondozási segélyt. Ezek elnyerése nincs szükség kétéves helyben tartózkodásra. Nyomatékosan ki kell jelenteni, hogy a gyermekgondozási segély csak egy keresetkiegészítés, abból megélni nem lehet.

Közlekedés

Tömegközlekedés

A tömegközlekedési eszközökhöz (vasút, villamos, autóbusz, komp) előreváltott jegyeket lehet venni, de csak az autóbuszokon és villamosokon lehet jegyet venni felszállás után, viszont a vezető nem kötelezhető pénzváltásra.

Taxik a nap minden órájában bérelhetők. A taxometer jól látható helyen be van építve a taxi műszerfalába.

Személyautók

Új és használt autók hirdetései megtalálhatók a napi- és hetilapokban. Új kocsik találhatók a bemutatótermekben, használt kocsik pedig útszéli telepeken. A vételár rendszerint nem tartalmazza a regisztrációs költséget, illetékbélyeget és a kötelező biztosítást. Ezeket a vevőnek kell kiegyenlíteni.

Figyelem! Amennyiben a korábbi tulajdonosnak tartozása van a gépkocsira, azt a terhet a gépkocsi viszi magával. Éppen ezért használtgépkocsi-vásárlásnál ajánlatos meggyőződni arról, tiszta-e a gépkocsi. Ezt megtudhatjuk a Register of Encumbered Vehicles (REVs) honlapjáról (www.revs.nsw.gov.au) vagy a 02-9633-6333-es telefonon, amennyiben Victoriából telefonálunk. Új-Dél-Wales államból a 02-t el kell hagyni.

Ha gépkocsit kölcsönfelvétellel akarsz venni, akkor lépj érintkezésbe a bankoddal, ahol megkapod a megfelelő felvilágosítást.

Gépkocsitulajdonosoknak érdemes belépni az autókлубba: Royal Automobile Club of Victoria (RACV), 13-1955-es telefonon. Ugyanis a magyarhoz hasonlóan számtalan kedvezménnyel jár:

- használt gépkocsi műszaki átvizsgálása vétel előtt;
- turistainformáció;
- biztosítás;
- műszaki mentés (mint a magyar sárgaangyal).

Oktatás és gyermeknevelés

Gyermekgondozás

Számtalan egész napos és félnapos gyerekfelügyelet létezik iskolás kor előtt, illetve délutáni felügyelet iskolások részére. Ezek megtalálhatók a telefonkönyv sárga oldalain. Kulcskifejezések:

- *preschool* = iskolás kor előtti;
- *kindergarten* = óvoda;
- *child care* = gyermekfelügyelet;
- *daycare* = egész napos felügyelet;
- *family daycare* = egész napos felügyelet egy másik családnál;
- *playgroup* = szervezett csoport szülők és gyermekeik részére.

További információk: Childcare Access, telefon: 1800-670-305.

Oktatási rendszer

A Centre for Multicultural Youth Issues (CMYI) kiadott egy könyvecskét *The Guide for Newly Arrived Young People* címen (Tájékoztató újonnan érkező fiatalok részére), amelyben leírják az oktatási lehetőségeket. Telefonszámuk: 9349-3466. Ezenkívül az állami tájékoztató letölthető a www.sofweb.vic.au/lem/est/evce.htm#translations linkről.

Iskolák

Iskolai előkészítő 4 éves kortól vehető igénybe. Alacsony jövedelmű családok ehhez vehetnek fel segílyt. Információ telefonon: 1300-366-358.

Ausztráliában a 6 és 15 év közötti gyerekek részére kötelező az iskola (tankötelezettség). Azonban a gyerekek általában 5 éves korban kezdik az iskolát, és 17-18 éves korukig járnak. Az iskolarendszer a magyarhoz hasonlóan „általános iskola” és „gimnázium”, és pedig 6-6 éves felosztású.

Gyermekek járhatnak állami iskolába vagy magániskolába. Az iskolák jegyzéke megtalálható a telefonkönyvekben.

Az állami iskolákban az oktatás ingyenes, de az iskolákban szokás felkérni a szülőket „önkéntes” adakozásra, amelyt az oktatási színvonal és a sport lehetőségek kiszélesítésére használnak fel. Az adakozás természetesen nem kötelező, de az én véleményem szerint „ajánlatos”.

A magániskolákban természetesen tandíjjal kell számolni. Ezek az iskolák rendszerint valamilyen felekezethez tartoznak, vagy egyéni oktatási filozófia szerint tanítanak. Ha gyermekedet magániskolába akarod járatni, az első lépés beszélgetést kezdeményezni az intézmény vezetőségével. Nem árt megkérdezni, mi a helyzet a napközi szolgáltatásukkal, és milyen programjuk van a vakációra.

Angolul nem beszélő gyermekek

Angolul nem beszélő, újonnan érkező gyerekek részére létezik English Language School (ELS), ahol gyermekek részére alkalmas intenzív angol nyelvoktatás folyik. Ezzel kapcsolatban további információk letölthetők a www.sofweb.vic.au/lem/esl/enuw.htm linkről. Angolul nem beszélő szülők kérhetnek tolmácsszolgáltatást, amikor gyermekeik beiskoláztatásáról tárgyalnak.

Beiratkozás

A gyerek beiratkoztatása előtt lépj kapcsolatba az iskolával telefonon vagy személyesen. A beiratkozáshoz szükséges lesz a vízumodra, a gyermek anyakönyvi kivonatára, illetve korábbi bizonyítványaira.

A helyi önkormányzatnál be kell mutatni a gyermek oltási bizonyítványát, amely alapján kiállítanak egy oltási bizonylatot, amelyet az iskolában be kell mutatni.

Egyetemek

Az ausztrál egyetemek a világ legjobb egyetemei közé tartoznak. Az alapidiplomát⁶⁴ három év alatt lehet megszerezni, de létezik kettősdiploma-kurzus és post-graduate (diploma utáni) képzés is. Egyes kurzusok levelező tagozaton is végezhető, illetve lassúbb tempóban.

A beiratkozás és kurzusok tekintetében lépj érintkezésbe a kiválasztott egyetemmel, illetve látogasd meg a következő honlapot: www.dest.gov.au/tenfields

Tandíjfizetésre lehet kérni halasztást, amelyet diplomázás után kell törleszteni. A tandíjon kívüli költségek: diákszervezeti tagdíj, tankönyvek, felvételi illeték. A tandíjakkal kapcsolatos információk megtalálhatók a www.hecs.gov.au linken.

Az egészségügyi rendszer

Medicare

Ausztráliában az alapvető egészségügyi és kórházi költségek legnagyobb részét a Medicare rendszer fizeti. Nem járul hozzá viszont mentőszolgálathoz, fogorvosi költségekhez, fizioterápiás költségekhez, szemüvegszámlákhoz, lábápolási költségekhez, „csontkovácsi” tevékenységhez és magánkórházak, -klinikák költségeihez.

⁶⁴ Úgynevezett „bachelor degree”.

Egészségügyi magánbiztosítás

Ha nem vagy megelégedve a Medicare-költségátvállalással, akkor köthetsz magánbiztosítást, amely azokat a költségeket is fedezi, amelyek a Medicare-ből kimaradnak. Ilyen például a *Lifetime Health Cover*.

A témával kapcsolatban további információk letölthetők a következő honlapról:
www.health.gov.au/privatehealth

Sürgősségi eset

Sürgősségi esetben kórházba kell menni, de vidd magaddal szokásos gyógyszereidet, Medicare-kártyádat, ha van, akkor a magánbiztosításodat bizonyító kártyádat.

Háziorvos rendszer

Egészségügyi panasz esetében keresd fel a háziorvost. Háziorvos szabadon választható, és megtalálhatók a telefonkönyv sárga oldalain *Medical practitioners* alatt.

A háziorvos felkér, hogy írj alá egy nyomtatványt, amelyet be fog küldeni a Medicare-központba kifizetés végett. Ennek elmulasztása esetén a számlát neked kell fizetned.

Nyelvi probléma esetében az orvos telefonon kérhet tolmácssegítséget. Ez a szolgáltatás sem neked, sem a doktornak nem jelent külön költséget.

Szakrendelés

Szakrendelésre saját szakálladra nem mehetsz el, oda a háziorvos utal be, úgy, ahogy Magyarországon.

Gyógyszerek

A háziorvos részedre vényt állít ki, amennyiben gyógyszerre van szükséged, amelyet *Chemist* vagy *Pharmacy* elnevezésű üzletben válthatsz be.

Anya- és kisdellátás

Az anya- és kisdellátás egy állami szolgáltatás, amelyről információ az önkormányzatoktól szerezhető be, illetve a következő honlapról: www.dhs.vic.gov.au/commcare

Nőgyógyászat

A nőgyógyászati szolgáltatás a hagyományos ellátáson kívül segít a nőknek fontos döntések meghozatalában egészségüket illetően, beleértve terhességet, emlőszűrést, drog, alkohol és szerencsejátékkal kapcsolatos problémákat.

Mentálhigiéna

A legközelebbi szolgáltatóállomás megtalálható a telefonkönyvben, illetve letölthető a következő honlapról: www.health.vic.gov.au/mentalhealth/index.htm

Mozgássérültek

Részükre szolgáltatásokat nyújt a Department of Human Services, telefonszáma: 1800-783-783.

Védőoltások

Ausztráliában a védőoltás beadása nem kötelező, de erősen ajánlott gyermekek részére. Ezenkívül az oltásokról igazolások szükségesek bizonyos esetekben, például napközi és iskola beiratkozáskor. Oltások a családi orvostól szerezhető be. Oltások nélkül nincs családi-pótlék-folyósítás.

Fogászat

A fogászati ellátás főleg magánfogászok segítségével történik. Létezik állami ellátás is általános iskolások és alacsony jövedelműek részére (Centrelinken keresztül)

Szórakozás (rekreáció) és média

Ausztrália számtalan lehetőséget nyújt szabadidő elfoglaltságra, mint például kirándulás, táborozás, utazás és sportok. Van azonban néhány biztonsági előírás, amelyet ajánlatos követni:

- A tengerpartokon csak a zászlókkal kijelölt határok között szabad fürödni. Ezeken a helyeken állandó életmentő szolgálat van.
- Egyedül ne menj el úszni vagy halászni.
- Viselj kalapot a napsugárzás kivédésére. Ez különösen fontos diákok részére. A legtöbb iskola nyáron kötelezővé teszi a kalapviselést diákjai részére.
- Használj fényvédő kenőcsöt.
- Tűzgyújtási tilalom alatt nyílt láng alkalmazása tilos.

Időjárás-előrejelzés: 1196

Tűzgyújtási tilalom lekérdezése: 13-1599.

Sport és rekreációs elfoglaltságot találhatsz magadnak a következő honlap segítségével: www.sport.vic.gov.au/web/srv/srvdirectory.nsf/AZ

Média

A bevásárló-központokban mindenütt található újságárus stand, ahol mindenfajta és mindenféle nyelvű újság kapható. Ha nincs az, amit szeretnél, kérésre megrendelik a részedre.

A *Special Broadcasting Service* (SBS) rádió és tv-állomások számtalan bevándorló nyelven adnak műsort. A heti tv-program megtalálható a fővárosi újságokban. A www.nembc.org.au honlapról letölthetők az etnikai rádiók és tévéadók.

Állami szolgáltatások

Ausztráliában három állami szféra van: nemzetközösségi, állami és helyi. A helyi önkormányzat gondozza azt a települést, ahol élsz, ami számtalan fontos szolgáltatást jelent. Az önkormányzatok költségvetéséhez szükséges forrásokat az ingatlanadók adják.

Közösségi szolgáltatások

Az önkormányzatok székhelyein (volt városházák) szokás nagyobb termet közösségi csoportosulások rendelkezésére bocsátani rekreációs és kulturális célra (például magyar bálra).

Ezen kívül, ahogy már volt róla szó, az önkormányzat számtalan szolgáltatással járul hozzá az állampolgárok életminőségéhez. Ilyenek a gyermekgondozás, gyermekegészségügy, fiatal szakmunkások pátyolgatása, mozgássérültek kedvezményezése, oltásprogramok és bizonyítványok adminisztrálása stb.

Könyvtárak

Az önkormányzatok zöménél nyilvános könyvtár is működik, ahonnan ingyen lehet könyveket kölcsönözni. Ezeknek lehetőségük van az angolon kívül más nyelveken megjelent könyvek beszerzésére is. Ezen kívül a könyvtáraknál igénybe lehet venni számítógépet internethasználathoz.

Egyéb szolgáltatások

Az önkormányzat feladata a helyi utak karbantartása, nyilvános vécék üzemeltetése, vendéglátóipari létesítmények egészségügyi ellenőrzése, építések ellenőrzése, területbesorolások elrendezése, szemétbegyűjtés és egyébek a magyar önkormányzatokhoz hasonlóan. További információk letölthetők a következő honlapról: www.dvc.vic.gov.au/local_gov.htm

Láttál már ausztrál kengurut?

Láttál már ausztrál kengurut, olyat, mint a címlapon lévő? Nem, nem az állatkertben, csak úgy vadon.

Már kerek öt éve voltam Ausztráliában, amikor egy vásárnap reggel mellbe vágott a gondolat, hol vannak a kenguruk meg a többiek? Hát hol lennének? Az üdvözlőlapokon. Persze az üdvözlőlapokon látható aborigine harcos is teljes harci díszben, vagyis tök meztelen.

A valóságban az aborigine harcos koszos, lehetőleg részeg (de ezt nem szabad észrevenni, mert akkor rasszista vagy), nincs kipingálva, por-, valamint légy lepte, és persze nem harcol.

Kengurut tehát nem láttam. Az ember egyéb más állatokkal van elfoglalva. Időnként megírják az újságok, kinek a lábával úszott el egy cápa, és mert ez egy elég nagy állat, a lábakat többnyire többől tépi ki, és ami a helyszínen marad, az rendszerint másodpercek alatt elvérzik a langyos tengervízben.

Ami azt illeti, a szárazföld se izgalommentes. Sydney-i családi házában már holnap előfordulhat, hogy egy mérges pók bemászik az ablakon, és huncutul elbújik a salátástál tövében, vagy mérges kígyó tiszteli meg a hátsó kertedet, és várja a kedvező alkalmat, hogy rád hozza a frászt, ami rendszerint sikerül neki.

A könyv végig érdekes, mulatságos és nagyon informatív. Ritkán jut az olvasó kezébe ilyen eredeti nyelvezetű és ennyire gördülékeny útleírás. Ezen kívül az összes hivatalos és kevésbé hivatalos tudnivaló ismertetésével még dönteni is segít: itthon vagy külhon?

Tudod-e, hogy Ausztráliában:

- Két év ott-tartózkodás után kérheted az állampolgárságot?
- Vízumkérelmedet pontrendszer alapján bírálják el?
- A nyugdíjjogosultsághoz mindössze 10 év munkaviszony szükséges?
- A rokkantnyugdíj-jogosultsághoz elég egyetlen munkában eltöltött nap?
- Az első 210 angolórát költségét az állam fizeti?
- A mentőket, tűzoltókat vagy a rendőrséget angol nyelvtudás nélkül is kihívhatod?

A könyv honlapja: www.irany-ausztralia.hu

A könyv ára
2490 Ft

Megrendelhető közvetlenül
a Novella Kiadótól is:
1132 Budapest, Visegrádi u. 11.
Telefon/fax: 339-8617
E-mail: novellakft@chello.hu
www.novellakiado.hu

ISBN 963-9442-49-6

9 789639 442498